

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

1940
38. ÅRGANG

REDIGERT AV
DR. AGR. AASULV LØDDESØL
DET NORSKE MYRSELSKAPS SEKRETÆR

A/S LILLEHAMMER TRYKKERI
LILLEHAMMER 1940

SAKFORTEGNELSE

	Side
Brenselforsyningen under krig, Om	4
1 Brenntorv, Bestemmelser for omsetning av	124
Brenntorv, krisetiltak og framtidsplaner	134
Brenntorvproduksjonen 1940	213
Dyrkingsjord og dyrkingsvilkår omkring i landet vårt	127
Freseforsøkene på Jøa somrene 1938 og 1939, Melding om	85
Gulrot på myrjord	173
2 Holmsen, Gunnar, Statsgeolog, dr.	212
3 Medlemmer 1940, Nye	215
Myr dyrking i Noreg før i tida. Eit og anna om	166
Myrene i kystherredene i Møre og Romsdal fylke	9, 67, 99
Myrene i Løten herred	147, 184
4 Myrselskapet, Personskifte i	35
5 Myrselskapets virksomhet i 1939	55
6 Møller, Kai †	183
7 Representantmøte og årsmøte i Det norske myrselskap	54
8 Småmyra	145
Statsbidrag og forslag til budsjett for 1941. Søknad om	201
9 Torvbrikettfabrikk, Ny	36
Torvens betydning for selvforsyningen	60
Torvlånefondet, Rettleiding for lånsøkere	195
Torvlånefond, Statens. Litt historikk m. v.	175
Torv som brensel	140
10 Trøndelag Myrselskap, Årsmelding for 1939	95
11 Utmarker, Rasjonell utnyttelse av Norges	126
12 Vær og årsvekst ved Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra, Kort melding om	51
Årsmelding og regnskap for 1939, Det norske myrselskaps	37
13 Årsmøte 1940, Det norske myrselskaps	36
14 Årsskiftet, Refleksjoner ved	1

FORFATTERFORTEGNELSE

Bakken, Aksel, skogbestyrer	145
Christiansen, Haakon O., direktør	95
Gjelsvik, Eystein, konsulent	127
Hagerup, Hans, forsøksleder	51, 173
Hasund, S., professor	166
Hovde, Oscar, konsulent	9, 67, 99

	Side
Ingerø, Karl, ingeniør	140
Løddesøl, Aasulv, sekretær, dr. agr. 1, 9, 67, 99, 147,	184
Lømsland, D., landbrukskandidat	85
Løvenskiold, Carl, godseier	35, 55
Ording, A., torvingeniør	50, 60, 134
Ruden, Ivar, skoginspektør	4
Schiefloe, Per Odd, overrettssakfører, sekretær	175, 195
Smith, J. Heggelund, landbrukskandidat	147, 184

Artikler som ikke er merket, er redaksjonelle.

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 1

Februar 1940

38. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

---

REFLEKSJONER VED ÅRSSKIFTET.

I GJEN står vårt land overfor en krise som kan komme til å stille de største krav til folket vårt. Det er derfor med spenning, ja kanskje atskillig uro at vi denne gang går inn i det nye år. Hva det kan komme til å bringe og hvilke krav det kommer til å stille, er det selvfølgelig ingen gitt å forutsi i år mer enn tidligere. Alle merker tyder imidlertid på at det blir bruk for alle våre evner og krefter hvis vi skal komme noenlunde velholdne gjennom det Ragnarok som truer oss.

I sammenheng med krisen står utnyttelsen av landets naturlige ressurser på en rekke områder. For oss som er knyttet til utnyttelsen av myrene er det naturlig å tenke på hvilken betydning disse kan få for landets selvforsyning i en krisetid. Det er da i første rekke myrenes brenntorvressurser som interesserer, da landets selvberging med brensel kan bli en avgjørende faktor for driften av hele samfunnsmaskineriet. Dette fikk vi tydelig bevis for under forrige brenselkrise, under og etter verdenskrigen.

Hvilke muligheter har vi så for å møte kravene om øket produksjon av innenlandsk brensel? Når det gjelder vedproduksjonen, henviser vi til Brenselsdirektørens radioforedrag som er tatt inn i dette nummer. For torvens vedkommende skal vi nedenfor gi noen få opplysninger.

I alminnelighet regner man at 10 % av landets befolkning bruker torv som brensel. Dette gjelder først og fremst befolkningen i kystbygdene på Vestlandet og i Nord-Norge som bruker torven i form av stikkertorv, og selv sørger for sin brenselsforsyning. Produksjonen av maskintorv er derimot liten, i 1939 anslagsvis ca. 25,000 m³ tørr torv. Denne produksjon foregår vesentlig i de østlandske almenninger. Denne torv fordeles blant de almenningsberettigede, bare en ganske liten del kommer på markedet. Foruten maskintorven har vi torvbriketter. Hittil er det bygd bare en torvbrikettfabrikk her i landet (Aspedammen, Østfold), men for tiden er nr. 2 under anlegg (Storemyr i Elverum). Produksjonen ved disse fabrikker blir ca. 10,000 tonn briketter pr. år tilsammen.

Å øke produksjonen av brenntorv betydelig på kort varsel er ikke lett. Derfor har myrselskapet i de siste år arbeidet intenst for å få produksjonen øket under normale forhold, for det er som bekjent lettere å utvide en igangværende produksjon ved eksisterende anlegg enn å skulle begynne fra nytt av under en krise. De foreslåtte linjer for en slik normal økning av brenntorvproduksjonen er omtalt i myrselskapets tidsskrift nr. 5 for 1939, hvortil henvises. Her skal bare pekes på de viktigste betingelser for øket produksjon av torv til salg, nemlig garantert minstepris og sikret avsetning. Dessverre er ikke resultatet av selskapets bestrebelse særlig oppmuntrende. Det eneste vi hittil har oppnådd for å tilrettelegge forholdene for øket brenntorvproduksjon er støtte til de briketteringsforsøk som myrselskapet har drevet i de siste 4 år, og videre bidrag til anskaffelse av en del brenntorvmaskiner ved et norsk verksted så meget denne fabrikasjon er forberedt innenlands. En del eldre torvmaskiner er også innkjøpt, overhaldt og oppusset og kan selges til rimelige priser.

Alle disse maskiner selges gjennom myrselskapet og uten noen fortjeneste for dette.

Vi har i myrselskapet søkt å få et overblikk over størrelsen av den sannsynlige brenntorvproduksjon under en krise. Vi har da regnet med igangværende og eldre nedlagte brenntorvanlegg og dessuten en del myrer som vi vet ligger noenlunde gunstig an for brenntorvproduksjon. Videre er medregnet torvbrikettfabrikkene. Resultatet er ca. 70,000 m³ stikk-torv og ca. 130,000 m³ maskintorv (herunder også torvbriketter) eller i alt ca. 200,000 m³ tørr torv. Heri inngår altså ikke den normale produksjon. Det må anses for meget gunstig om 50 % av denne produksjon kan nås allerede i 1940.

Hva vil så en slik produksjon kreve av kapital? Selvfølgelig er det ikke mulig å angi dette annet enn rent anslagsvis, men også det kan ha sin verdi. Vi skal derfor nevne en del sannsynlige tall:

1. Nyanlegg og utvidelse for en produksjon av 65,000 m ³ maskintorv, à kr. 10.00 pr. m ³ i anleggsutgifter	kr. 650,000.00
2. Driftskapital for en produksjon av 65,000 m ³ maskintorv à kr. 4.00 pr. m ³ (innkjøp av myr, avskrivninger og renter ikke medregnet)	» 260,000.00
3. Driftskapital for en produksjon av 35,000 m ³ stikk-torv à kr. 2.00 pr. m ³ (innkjøp av myr ikke medregnet)	» 70,000.00
4. Konsulentarbeid, undersøkelser, reiseutgifter o. l.	» 20,000.00

I alt kr. 1,000,000.00

Dette beløp, altså ca. 1 million kroner, må etter all sannsynlighet skaffes til veie ved statens hjelp. For tiden har en «Torvlånefondet»,

som yter billige lån til den slags anlegg, men fondets disponible kapital utgjør for tiden ikke mer enn ca. kr. 400,000.00. Jordvernkomiteen har foreslått i sin innstilling nr. 6 at fondet økes med 1 million kroner med tanke på opphjør av brenntorvproduksjonen i kystbygdene, men nå er det aktuelt å øke fondets kapital også av hensyn til brennelskrisen i sin helhet.

Hva angår den faglige assistanse i tilfelle man skal få fart i brenntorvproduksjonen så står vi dessverre dårlig rustet. Den ordinære årlige bevilgning til myrselskapets virksomhet utgjør for tiden ca. kr. 25,000.00, et beløp som i sin helhet går med til forsøksvirksomheten på Mæresmyra og de spredte dyrkingsforsøk. Hvis myrforsøksstasjonens virksomhet skal holdes gående i noenlunde samme målestokk som hittil, og det er vel de fleste enige om at den bør, vil det ikke være mulig å redusere utgiftene her, snarere tvert imot. Hvordan myrselskapet da skal kunne møte et eventuelt sterkt øket krav om assistanse vedkommende øket brenntorvproduksjon, som sannsynligvis vil melde seg i det nye år, er vanskelig å forstå. Det kan her opplyses at Landbruksdepartementets forslag til bevilgning til myrselskapets arbeid for kommende budsjettermin lyder på kr. 25,000.00, det er samme beløp som i fjor. Dette utgjør rundt regnet $\frac{1}{3}$ av myrselskapets samlede utgiftsbudsjett. De øvrige $\frac{2}{3}$, som skaffes til veie på annen måte, går til undersøkelser og det ordinære konsulentarbeid m. v.

I sitt budsjettforslag for 1940 har myrselskapet søkt om en bevilgning stor kr. 65,000.00 for 1940—41, delvis med tanke på en mer effektiv konsulentvirksomhet for øket brenntorvproduksjon. Å få endene til å møtes hvis bevilgningen blir kr. 25,000.00 blir — som man vil forstå — ingen lett sak, for ikke å si umulig. Skulle dette komme til å gå ut over vår forsyning med innenlandsk brensel, og det er høyst sannsynlig, kan det bli en dyr måte å spare på.

Hvordan er så interessen for brenntorv blant publikum for tiden? Det var et bra tilløp til øket interesse straks etter krigsutbruddet i fjor høst, særlig blant forbrukerne. Produsentene derimot forholder seg noe mer avventende. Man forespør om hva staten vil gjøre for å sikre produsentene mot tap, om det er garantert noen minstepris, om staten vil stille seg som kjøper av torven osv. Det er tydelig at sporene fra forrige brennelskrise skremmer, som rimelig kan være.

Som forholdene ligger an når dette skrives, er utsiktene til noen større økning av brenntorvproduksjonen i 1940 ikke store, på tross av den betydelige stigning i prisene på importert brensel som vi har fått. Dette bør de som stiller med disse ting være oppmerksom på.

Vil man målet, utvidet produksjon av innenlandsk brensel, må man også ville midlene. Når det gjelder brenntorv først og fremst garanterte minstepriser eller sikret avsetning, dessuten utvidet adgang til billige lån til såvel anlegg som drift av brenntorv-

anlegg. Og endelig må det sørges for at det står fagfolk til rådighet for undersøkelser av myrer og planlegging av nyanlegg og kontroll og veiledning under driften. Denne siste post er så viktig når det gjelder en heldig løsning av spørsmålet om øket brenntorvproduksjon og angår i så høy grad myrselskapets arbeid at vi finner å måtte gjøre myndighetene oppmerksom på forholdet.

Aa. L.

OM BRENSELFORSYNINGEN UNDER KRIG.

Radioforedrag 23/11—39

av brenseldirektør Ivar Ruden.

UNDER krig er alt uberegnelig. Både for de krigførende og de nøytrale. Tilførselen av varer fra utlandet blir usikker og dyr. Vi må derfor i større utstrekning enn ellers bu oss på å bruke mer varer av innenlandsk produksjon.

Jeg er anmodet om å si noe om hvordan vi ser på brenselsspørsmålet under den situasjon som vi nå er kommet opp i.

I vårt kalde land er brensel nesten like så nødvendig som mat, og forholdet er dessverre det at vi i normal tid innfører det meste fra utlandet. Vårt samlede brenselforbruk i Norge tilsvare ca. 4 millioner tonn kull. Av dette samlede forbruk innfører vi fra utlandet omtrent tre fjerdeparter eller ca. 3 millioner kulltonn. Vår normale innenlandske brenselproduksjon i form av ved og brenntorv er altså omgjort i kulltonn bare ca. 1 million tonn eller vel så det. Av det importerte brensel går bare vel en fjerdepart til husbruksforsyningen. Resten går til industrien.

Det er den del av brensel som er nødvendig til husbruksforsyningen som jeg har med å gjøre og som jeg skal redegjøre for.

I normal tid produserer vi til husbruk ca. 2 millioner favner ved svarende til 800 à 900 tusen kulltonn, og vi bruker brenntorv svarende til ca. 125 tusen kulltonn. Vår import av brensel til husbruk er ca. 700 tusen tonn, vesentlig koks og sinders. Vi importerer altså nesten like så meget til husbruk som hele vår vedproduksjon. Koksimporten til husbruk er mer enn firedoblet i løpet av de siste 18 år. Det henger for en vesentlig del sammen med utviklingen med innlegging av sentralvarmeanlegg i stedet for ovner. I enkelte tilfelle kan det være et prisspørsmål, og det kan også være et makelighetsspørsmål, da det er mer lettvinnt med koks enn med ved, da jo veden må sages og hugges. I byene kan det også være et spørsmål om lagerplass, idet veden tar omtrent tre ganger så stor plass som koksen.

Imidlertid melder den mulighet seg nå at koksen kan ute-

bli eller importen mer eller mindre innskrenkes. Og da vil det ikke bli spørsmål om hva man liker eller hva det koster. Da blir det spørsmål om å fryse eller ikke fryse.

Under forrige verdenskrig inntraff plutselig den krise at importen av utenlandsk brensel ble sterkt innskrenket, nemlig til omtrent det halve. Og der kom ingen varsel på forhånd. Man hadde heller ingen erfaringer da. For en stor del på grunn av den forserte vedhugst ble der i 1917 hugget omtrent dobbelt så meget i skogene våre som de vokste, og der ble også i ganske stor utstrekning hugget opp tømmer til brensel.

Nå har vi erfaringer, og vi har fått tid å områ oss på, idet der er kommet til landet så pass store forsyninger med utenlandsk brensel at det ikke synes å være grunn til noen engstelse for brennetermen 1939—40. Hvorvidt også brenselsbehovet for 1940—41 kan dekkes på normal måte er det ingen som vet, og departementet tør ikke stole på det. Departementet mener derfor at der må tas sikte på at iallfall en del av importbrenset til husbruk må erstattes ved øket produksjon av innenlandsk brensel.

Hvor stor del av importen det må bli å erstatte ved øket produksjon av innenlandsk brensel er ikke bestemt. Dette avhenger bl. a. av de oppgaver som man senere får om manko i importen fra utlandet og hvordan krigen vil arte seg i løpet av vinteren.

Før jeg omtaler hvorledes saken er nå, vil jeg nevne hvorledes ordningen var sist under forrige krig.

Forsyningen var da som nå basert på selvforsyningsprinsippet. Enhver skulle etter beste evne sørge for sin egen forsyning. Og kommunene var pålagt som plikt å sørge for at ingen skulle fryse på grunn av manglende forråd av brensel. Først når det av en eller annen grunn ikke lykkedes for en kommune på normal vis å etterkomme dette pålegg, trådte staten til hjelp. Det foregikk da på forskjellig slags vis under hjemmel av den store kriseloven av 1917, som fremdeles er gjeldende. Dels holdt man vedhugst ved hjelp av militære som avtjente sin verneplikt på den måten, og dels eksproprierte man også ved på rot, når man ikke oppnådde minnelig ordning. Denne siste måten ble dog lite brukt. Men adgangen til ekspropriasjon gjorde nok sin nytte likevel.

Dessuten hadde man adgang til å ekspropriere brenntorvmyrer, tømmer, adkomstveier, lager- og velteplasser m. v.

Samtlige både fylkenes og statens skogfunksjonærer deltok i arbeidet og bidrog meget til sakens løsning.

Av disse her nevnte foranstaltninger får man håpe at man denne gang ikke behøver å legge beslag på tømmer til ved og militære til vedhugst. Man får også håpe at man slipper å bruke ekspropriasjon i noen form, at alle som får med saken å gjøre strekker seg lengst mulig for at det kan oppnås en minnelig og mest mulig normal måte å løse oppgaven på.

Forrige gang — som nå — hadde vi et «Statens Ved- og Torvkontor» med brensellederen som sjef. Det sorterte da til å begynne med under Provianteringsdepartementet. Da det nye departementet, Industriforsyningsdepartementet, ble opprettet, ble kontoret henlagt til det, idet man mente at staten måtte tre støttende til for industriens brenselforsyning. Det viste seg imidlertid at industrien foretrakk å sørge for seg selv. I et hvert fall var det svært lite staten behøvde å foreta seg av hensyn til industrien. Statsbanene sørget også for seg selv.

Statens Ved- og Torvkontor sorterer nå under Landbruksdepartementet, men skal samarbeide med Forsyningsdepartementet.

I stedet for de kommunale provianderingsråd som var opprettet i medhold av lov av 1916, har vi nå fått forsyningsnemnder som er opprettet i medhold av lov av 1939. Den kongelige resolusjon av 1916 inneholdt en instruks om provianderingsrådenes virksomhet. Der bestemtes bl. a.: «Rådene skal sørge for tilførsel i fornøden utstrekning av viktigere forbruksvarer og legge opp reserver av sådanne».

I «Føresegner om kommunale forsyningsnemnder» av 1939 heter det: «Forsyningsnemndene skal sørge for tilgangen av viktige varer, særlig matvarer, førstoffer og brensel, og for at det blir lagt opp rimelige reserver av slike varer — —».

Som man vil ha hørt er bestemmelsene omtrent enslydende.

Foruten i hvert herred er det også en forsyningsnemnd for hvert fylke. Det blir «Fylkesforsyningsnemndenes» og deretter statens oppgave å påse at herredenes forsyningsnemnder gjør sin plikt etter «Føresegnene» til loven av 1939.

På en måte er vi uheldigere stillet nå enn forrige gang. Nemlig derved at det er så mange kommuner som er økonomisk dårlig stillet. For 22 år siden var en insolvent kommune en ukjent foreteelse. Nå er den dessverre temmelig velkjent.

Forrige gang hadde vi maksimalpriser på ved, ens for hele landet. Det var 45 kroner pr. favn for bjerkeved og 35 kroner for bar- og blandingsved. Disse prisbestemmelsene ble i stor utstrekning overtrådt og på forskjellig måte omgått. Vi hadde ikke den gang noen særskilt institusjon til å styre med prisene, slik som vi har nå i Statens Trustkontroll. For å regulere vedprisene har vi dessuten et sentralprisråd for hele landet, med underavdelinger i hver landsdel.

En fordel nå fremfor forrige gang har vi i skogeierorganisasjonene — Norges Skogeierforbund —, som har underavdelinger i skogdistriktene på Østlandet, på Sørlandet og i Trøndelag. Et godt samarbeid mellom de institusjoner som skal sørge for forsyningen på den ene side og skogeierorganisasjonene på den annen side vil kunne lette omsetningen av ved slik at kjøperne i de distrikter hvor det finnes sådanne organisasjoner kan tre i forbindelse med disse, i stedet for å måtte sette seg i forbindelse

med hver enkelt skogei. Et slikt samarbeid har allerede en tid vært drøftet med Norges Skogeiierforbund. Disse drøftelser er ikke avsluttet.

Om staten selv kommer til å kjøpe noen brenselspartier på steder hvor det måtte finnes nødvendig er det ikke truffet noen endelig bestemmelse om.

I min omtale av innenlandsk brensel er hittil spesielt siktet til vedbrensel. Det dernest viktigste innenlandske brensel er brenntorv. I normal tid regner vi at ca. 250,000 mennesker av landets befolkning er avhengig av brenntorv som brensel. Det er i form av brenntorv vi har våre største forråd av innenlandsk brensel, og dette er brensel som kan nyttes fullt ut uten avbrekk for industrien. Det norske myrselskap har beregnet vår normale brenntorvproduksjon til en mengde som svarer til ca. 125,000 kulltonn. I en krisesituasjon som den vi nå er oppe i, bør denne produksjon stimuleres betydelig. Dette kan gjøres ved å øke «Torvlånefondet», som er opprettet for å støtte bruken av brenntorv.

Som innenlandsk brensel må man vel også regne med den elektriske energi, men da produksjonen her ikke er skikket til å kunne økes synderlig som kriseforanstaltning, skal vi ikke komme nærmere inn på dette. I forholdet mellom ved og elektrisk strøm regner man at en favn skogstørr barved svarer til ca. 3380 kilowatt-timer.

Av andre brenselenheter som det kan være nyttig å ha rede på, skal jeg nevne: 1 tonn kull regnes i brennverdi lik med $2\frac{1}{2}$ favn skogsved. 1 favn ved svarer til 10 hl. koks. Når koksen koster kr. 4.00 pr. hl, så går det an med samme utbytte av varme for pengene å betale ca. kr. 40.00 pr. favn for god skogsved. 1 favn ved svarer til 2 m³ god tørr brenntorv. 2 favner bjørkeved svarer i brennverdi til $2\frac{1}{2}$ favn barved.

Og så er det trekull.

I normal tid brukes trekull vesentlig i metallindustrien. Men ved siden av det kan trekullene få stor betydning om det skulle bli mangel på vanlig motorbrensel. Til biler med gassgeneratorer svarer 1,3 kg trekull til 1 liter bensin. 1 kg trekull koster ca. 20 øre. Det svarer altså til en bensinpris av ca. 26 øre. Men da er staten snytt for bensinskatten.

Forsyningsdepartementet har satt ned en nemnd som arbeider med dette. Oberstløytnant Bølling er formann i nemnden.

Ved brenning av en favn ved til trekull går vekten ned til en fjerdepart, og brennverdien går ned til det halve fordi brennbare gassarter unnviker under brenningen. Verdien holder seg uforandret eller går litt opp etter brenningen. Trekullbrenning hører derfor hjemme der hvor det er lang kjøring på virket. Til trekullbrenning brukes avfallsved fra sagbruk, tynningsvirke etc. I det hele tatt simpel ved.

Men det er det med innenlandsk brensel — ved og torv — at skal den bli brukbar i alminnelig forstand, så må der til en sommers

tørk mellom produksjon og bruk. Snøføre må også ofte til for framkjøringen. Når veden blir stående ute i regn og snø avtar den snart i kvalitet. Best blir den når den kan bli tørket i hus eller under tak.

På budsjettet for 1939—40 bevilget Stortinget 500,000 kroner til bidrag for anlegg av vedovner til sentralfyring og til bygging av vedlagerhus. Bevilgningen administreres av et styre med skogdirektøren som formann. Til vedhus er det hittil delt ut 50 à 60 % av anleggsmkostningene eller vel 8 kroner pr. favn lagerplass.

Jeg skal så referere hvordan våre nærmeste naboland har ordnet seg:

Sverige er i samme stilling som Norge. Det er bra forsynt for terminen 1939—40, men finner å måtte sikre seg også for 1940—41.

Administrasjonsformen i Sverige er stort sett lignende som hos oss, bare i meget større målestokk. Et hovedkontor under Jordbruksdepartementet og et vedkontor i hvert len, omtrent svarende til fylkesforsyningsnemndene.

I Kgl. Maj. prp. til Riksdagen av 14. oktober d. å. er foreslått en statsgarantert minstepris på kr. 5.50 pr. løs m³ for begrensede vedpartier som drives fram og leveres til bilvei, jernbane eller avsetningssted etter vedkommende vedkontors nærmere bestemmelse. Det er også foreslått visse former for tilståelse av forskudd gjennom skogeierorganisasjonene.

Til veddriften er foreslått en bevilgning for inneværende termin av 15 millioner kroner.

En betinget minstepris av kr. 5.50 pr. m³ svarer til en favnevedpris av kr. 13.20. Denne pris vil som regel ikke dekke produksjonsutgiftene hos oss.

I Finland er nedsettelsen av en særskilt vednemnd under forberedelse. For sikring av behovet i 1940—41 har statsrådet foreløpig besluttet å overta fra Statsjernbanenes forråd 600,000 m³, svarende til 250,000 favner ved, til husbruksforsyningen. Ytterligere foranstaltninger er under utvikling.

Der melder seg til slutt spørsmålet: Har vi i Norge ressurser for med rimelighet å kunne øke vår produksjon av innenlandsk brensel med f. eks. et kvantum svarende til 300,000 kulltonn eller omtrent halvparten av importert husbruksbrensel?

Ja, det har vi. Jeg svarer det med trygghet.

Det står i skogene våre hundretusener av favner ved av skraptrær, råtne trær, tynningsvirke m. v. som det for en rasjonell skogskjøtsel bare ville være bra å få ut.

Det er regjeringens ønske at ingen skal fryse på grunn av manglende forråd. Det vil bli gjort foranstaltninger for det. Men det er sikkert at dess nærmere den normale måte produksjon og omsetning kan bli ordnet på, dess billigere vil det bli for skattyterne.

MYRENE I KYSTHERREDENE I MØRE OG ROMSDAL FYLKE.

Av *Aasulv Løddesøl* og *Oscar Hovde*.

I.

MØRE OG ROMSDAL FYLKE ligger mellom parallellene $61^{\circ} 57'$ og $63^{\circ} 33'$ nord og mellom meridianene $1^{\circ} 12'$ og $5^{\circ} 25'$ vest for Oslo. Fylkets samlede areal er 15,052.19 km². Herav er 396.81 km² ferskvann så fylkets landareal er 14,655,38 km². Fylket består av 3 fogderier, nemlig Nordmøre, Romsdal og Sunnmøre, med henholdsvis 25, 16 og 24 herreder. Fylket har dessuten 3 byer, nemlig Kristiansund i Nordmøre, Molde i Romsdal og Ålesund i Sunnmøre fogderi.

Av fylkets 65 landkommuner har myrselskapet siden 1935 foretatt inventering av myrene i 25 kystherreder. Disse har et samlet landareal av 2024,01 km². Det undersøkte landareal utgjør 13,8 % av fylkets bygder. De undersøkte herreder er forholdsvis tett befolket, idet 55,165 personer eller 43 % av fylkets landsbefolkning på alt 128,839 innbyggere bor her (ref. folketellingen 1930). Det vil i gjennomsnitt si 27,26 personer pr. km², mens fylket i sin helhet har 11,26 og fylkets bygder 8,80 personer pr. km². Befolkningstettheten er størst i Grip, Sandøy og Giske herreder.

Av de undersøkte 25 herreder ligger 14 på øyer, 4 vesentlig på fastlandet og 7 herreder ligger dels på øyer og dels på fastland. Av herredenes samlede areal er ca. 64 % øyer og resten fastland. På øyene bor 44,028 personer. Øyene er derfor tettest befolket med 33,23 personer pr. km².

Den største øy er Smøla med 213,94 km². På Nordmøre har vi dessuten Averøya (160,35 km²) og Fredøya (62,48 km²). I Romsdal er Otterøya og Gossa de største med henholdsvis 76,06 km² og 46,56 km². På Sunnmøre er mange store øyer. Størst er Hareidlandet (174,08 km²), dernest Gurskøy (136,87 km²).

Av fylkets byer ligger to innenfor det undersøkte område, nemlig Kristiansund med 14,645 innbyggere og Ålesund med 18,350 innbyggere. Byenes areal utgjør henholdsvis 8,80 km² og 6,28 km².

Det viktigste kommunikasjonsmiddel i kystherredene er båt, men i de senere år er veinettet bra utbygd og eldre veier utbedret.

Fjellgrunnen *) består vesentlig av gneis og granitt og hører til Norges nordvestre grunnfjellområde, som foruten å omfatte mesteparten av Møre og Romsdal også strekker seg over Sogn og Fjordane og ytre deler av Trøndelagsfylkene. Gneisen gjennomsettes av enkelte granitt-, gabbro- og diorittganger, og på flere steder finnes mindre forekomster av andre bergarter.

*) Amund Helland: Jordbunnen i Romsdals amt. N. G. U. nr. 18 og 19, 1895.

Gneisbergartene er som oftest grå eller rødlige av farve og består av kvarts, rød eller hvit feltspat og glimmer eller hornblende. De er gjerne tydelig lagdelt og gjennomsett av pegmatittganger.

Granittene som opptrer er som regel gammel granitt. Denne blir til dels betegnet som gneisgranitt eller stripet granitt. De største granittområder finnes på Fredøya og øyene omkring Kristiansund. I Romsdal finnes granitt i Hustad og Bud (Myrsteinen). På Sunnmøre finnes gneisgranitt eller stripet granitt på sørøstsiden av Gurskøy og Hareidlandet.

Gabbro og dioritt forekommer i små spredte kupper i de fleste herreder. De største forekomster — foruten på Smøla — er på Grip på Nordmøre og på Sandsøy og Kvamsøy på Sunnmøre. Ved Grip forekommer dessuten sandstein og konglomerat.

Kalkstein eller marmor finnes i ganske betydelig mengde på flere steder. Den største forekomst kan følges fra Visnes i Eide gjennom Visnesfjellet, over Nâsvannet til Nâs og videre gjennom Tverrfjellene til Falstad i Træna. Også nordover kan denne kalkstein følges gjennom Averøya til Engvik i Bremsnes. Andre betydelige forekomster har vi i Borgund herred samt ved Saude i Rovde og på Vågsøya med flere steder i Sande herred.

I Mekknoken på Averøya og i Visnesfjellet i Eide har vært uttatt en del kobberkis, magnetkis og svovelkis, men forekomsten er fattig.

De løse jordlag består for det meste av morenejord, havavleiringer og myrjord.*) Dessuten finnes en del flyvesand og skredjord samt litt steddannet forvittringsjord. Morenejordene er storstenete sand- og grusjorder, som oftest fattige på finpartikler. Det samme er tilfelle med havavleiringene, der som oftest er sterkt utvasket av bølgeslaget (strandgrus). Flyvesand har vi ved Skotten i Hustad og på Vigra med flere steder. Skredjord danner som regel jordsmonnet i bratte lier, og steddannet forvittringsjord finnes i høyere liggende terreng. Meget tydelige terrasser og strandvoller finner vi flere av under den senglaciale marine grense.

Den senglaciale marine grense ligger lengst ute ved kysten på ca. 25 til 60 m o. h., regnet fra sør mot nord. I de indre kystherreder ligger den høyere.

Myrinventeringer i Møre og Romsdal.

Det norske myrselskap har i årene 1935, 1938 og 1939 drevet myrinventeringer i en rekke kystherreder i Møre og Romsdal fylke. Undersøkelsene er finansiert vesentlig ved hjelp av bidrag fra A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond. Markarbeidet er utført av landmåler Oscar Hovde. Kontrollbefaringer av de fleste større myrstrekninger er

*) K. O. Bjørlykke: Kort oversikt over Møre fylkes geologi. Tidsskrift for Sunnmør historiske lag 1925—26, og H. Kaldhol: Jordbunnen i Fræna, Bud og Hustad. Jordbunnsbeskrivelse nr. 20, 1923.

foretatt av begge forfatterne sammen, først og fremst av Smøla-myrene i 1935, og våren 1938 av alle større myrer i Eide og en del av Kornstad (Nordmøre) samt Hustad, Bud og Fræna (Romsdal). Høsten 1938 ble lignende kontrollbefaringer foretatt i Nord-Aukra og Sør-Aukra herreder. Sommeren 1939 foretok vi sammen kontrollbefaringer av de største myrstrekninger i Vigra, Hareid og Ulstein foruten en del myrer i Borgund og Giske (Sunnmøre). Inventeringen omfatter alle utpregede kystherreder i fylket, i alt 25.

Av myrselskapets funksjonærer har tidligere ingeniør Thaulow foretatt spredte undersøkelser langs denne kyststrekning. Disse undersøkelser hadde utelukkende torvtekniske formål og en del av resultatene er publisert i Meddelelser fra Det norske myrselskap nr. 3, 1904. Notater og analyseresultater er oppbevart i myrselskapets arkiv.

Mer naturvitenskapelige undersøkelser av en rekke myrer langs denne kyststrekning er foretatt av statsgeolog dr. Gunnar Holmsen (N. G. U. nr. 90, 1922). Dessuten finnes beskrivelser av en del myrer herfra i H. Kaldhols arbeide: Jordbunnen i Fræna, Bud og Hustad (Jordbunnsbeskrivelse nr. 20), og i G. E. Stangelands publikasjon: Om torvmyrer i Norge (N. G. U. nr. 24).

Resultatet av myrinventeringene på Smøla med omliggende øyer (herredene Edøy, Bratvær og Hopen) er publisert tidligere (Medd. fra Det norske myrselskap nr. 3, 1936). En kort oversikt over resultatet av inventeringene i 1938 og 1939 vil bli gitt i det følgende.

Kartgrunnlaget for myrinventeringen har vært N. G. O.s originalkopier i mst. 1 : 50,000. På disse kopier er myrene først avsatt, idet myrenes beliggenhet er bestemt vesentlig ved skritting ut fra mest mulig pålitelige punkter samt ved hjelp av kompass og vinkelprisme. Etter disse kopier er utarbeidet nye oversiktskarter i samme målestokk (1 : 50,000). Disse karter, 8 i alt, omfatter følgende 22 herreder og dessuten byene Kristiansund og Ålesund:

Nordmøre, blad I, Grip, Frei og Bremsnes.

» blad II, Kvernes, Kornstad, Gjemnes og Eide.

Romsdal, blad I, Hustad, Bud og Fræna.

» blad II, Nord-Aukra, Sør-Aukra og Sandøy.

Sunnmøre, blad I, Haram og Vigra.

» blad II, Borgund og Giske.

» blad III, Hareid, Ulstein og Herøy.

» blad IV, Rovde og Sande.

Da det vil bli for dyrt å publisere kartene i den utarbeidede målestokk er de her til orientering for leserne gjengitt i mst. 1 : 200,000. Kopier av kartene i den opprinnelige målestokk kan fås ved henvendelse til Det norske myrselskap.

Myrarealet er bestemt dels direkte i marken, dels på kartene ved hjelp av polarplanimeter. Det samlede myrareal i 21 herreder (på Grip finnes ikke myr) utgjør i alt 125,655 dekar eller 7,16 % av landarealet, som i statistikken er oppgitt til 1754,42 km².

Tabell 1.

Sammendrag over myrarealer m. v. i en del kystherreder
i Møre og Romsdal fylke.

Herred	Land- areal i km ²	Folkemengde		Myrareal		Antall dekar myrpr. inn- bygger
		I alt	Pr. km ²	I alt dekar	I%av land- arealet	
1	2	3	4	5	6	7
Grip	0.48	270	562.50	—	—	—
Frei	51.36	1,140	22.20	1,400	2.73	1.23
Bremsnes	117.06	4,454	38.03	4,420	3.78	0.99
Kvernes	33.42	760	22.74	130	0.39	0.17
Kornstad	65.44	1,839	28.10	5,680	8.68	3.09
Gjemnes	46.34	780	16.83	50	0.11	0.06
Eide	131.44	1,650	12.55	11,400	8.67	6.91
Nordmøre	445.54	10,893	24.45	23 080	5.18	2.11
Hustad	117.20	2,102	17.94	30,170	25.74	14.35
Bud	32.14	1,475	45.89	11,820	36.78	8.01
Fræna	215.06	3,056	14.21	18,690	8.69	6.12
Nord-Aukra	64.88	1,838	28.33	12,690	19.56	6.90
Sør-Aukra	86.76	1,473	16.98	1,150	1.33	0.78
Sandøy	16.01	1,355	84.63	4,020	25.11	2.97
Romsdal	532.05	11,299	21.24	78,540	14.76	6.95
Haram	88.67	3,823	43.11	9,010	10.16	2.36
Vigra	19.84	1,157	58.31	2,530	12.75	2.19
Borgund	172.94	8,658	50.07	2,715	1.57	0.31
Giske	20.33	1,988	97.78	170	0.84	0.09
Hareid	89.08	2,572	28.87	2 520	2.83	0.98
Ulstein	86.48	2,477	28.64	2,355	2.72	0.95
Herøy	138.23	5,022	36.33	1,475	1.07	0.29
Rovde	50.24	750	14.93	1,720	3.42	2.29
Sande	111.50	2,582	23.16	1,540	1.38	0.60
Sunnmøre	777.31	29,029	37.35	24,035	3.09	0.83
Sum og gjennomsnitt	1,754.90	51,221	29.19	125,655	7.16	2.45

De enkelte myrer eller myrområder er beskrevet under i alt 263 nr. Beskrivelsen er i forkortet form innført i dertil innrettede protokoller.*) Det er imidlertid mange ting ved beskrivelsene som ikke

*) Jfr. Medd. fra Det norske myrselskap nr. 2, side 85, 1939.

Tabell 2.

Myrarealets fordeling på forskjellige myrtyper.

Herred	Myrtype og areal i dekar				Myrtype og areal i %			
	Mosemyr		Grasmyr	Lyngmyr	Mosemyr		Grasmyr	Lyngmyr
	Lyngrik	Grasrik			Lyngrik	Grasrik		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Frei	455	250	210	485	32	18	15	35
Bremsnes	2,550	880	405	585	58	20	9	13
Kvernes	—	20	65	45	—	15	50	35
Kornstad	2,840	1,985	285	570	50	35	5	10
Gjemnes	—	—	—	50	—	—	—	100
Eide	7,490	1,780	1,680	450	65	16	15	4
Nordmøre	13,335	4,915	2,645	2,185	57,8	21,3	11,4	9,5
Hustad	18,910	5,290	1,830	4,140	63	17	6	14
Bud	6,650	4,790	180	200	55	41	2	2
Fræna	4,310	5,390	4,210	4,780	23	29	22	26
Nord-Aukra	6,390	300	800	5,200	51	2	6	41
Sør-Aukra	100	70	60	920	9	6	5	80
Sandøy	3,340	110	50	520	83	3	1	13
Romsdal	39,700	15,950	7,130	15,760	50,5	20,4	9,1	20,0
Haram	4,410	1,110	150	3,340	49	12	2	37
Vigra	2,100	—	—	430	83	—	—	17
Borgund	1,090	305	65	1,255	40	11	2	47
Giske	—	85	15	70	—	50	9	41
Hareid	1,150	50	350	970	46	2	14	38
Ulstein	110	100	1,475	670	5	4	63	28
Herøy	450	25	330	670	31	2	22	45
Rovde	550	85	820	265	32	5	48	15
Sande	1,080	165	230	65	70	11	15	4
Sunnmøre	10,940	1,925	3,435	7,735	45,5	8,0	14,3	32,2
Sum og gjennomsnitt	63,975	22,790	13,210	25,680	51,0	18,0	10,5	20,5

lar seg innpasse i et skjema, så de mest fullstendige opplysninger om myrene finner en i notisbøkene.

Høyden over havet er bestemt ved hjelp av aneroidbarometer. Det viser seg at hele ca. 90 % av området myrareal ligger i mindre enn 60 m høyde over havet. Imellom 60 og 100 m ligger

Tabell 3.

Analyser av myrjordprøver

Prøvens nr.	Prøvene tatt	Myrtype	Volumvekt (tørrestoff pr. l) gram	pH-verdi
P. 1	Sør for Nås, Eide	Lyngrik mosemyr	121	3,89
P. 2	Nord for Gåddal, Eide	Lyngrik mosemyr	165	3,97
P. 3	Øst for Gåddal, Eide	Grasmyr	222	4,38
P. 4	På Bollifeltet, Eide	Lyngrik mosemyr	174	3,91
P. 5	Sør for Lyngstad, Eide	Grasrik mosemyr	126	3,92
P. 6	Vest for Ugelstad, Eide	Lyngrik mosemyr	117	4,20
P. 7	Sør for Svanvika, Eide	Lyngrik mosemyr	151	3,97
P. 8	Øst for Nassetrene, Eide	Grasmyr	217	4,25
P. 9	Sørøst for Sandblåst, Hustad	Lyngmyr	169	3,87
P.10	Sør for Tverrfjell, Hustad	Grasrik mosemyr	144	5,01
P.11	Få T. Kolmanskogs bruk, Hustad	Grasmyr	191	4,01
P.12	På P. Farstads bruk, Hustad	Lyngrik mosemyr	124	3,89
P.13	Øst for Hustadelven, Hustad	Grasrik mosemyr	118	4,08
P.14	På L. Borgestads bruk, Hustad	Lyngrik mosemyr	125	3,84
P.15	På O. Nerlands bruk, Hustad	Lyngmyr	175	4,11
P.16	Sør for Farstad, Hustad	Lyngrik mosemyr	137	4,16
P.17	På J. Hustadremes bruk, Hustad	Lyngrik mosemyr	166	4,08
P.18	Nord for Skarset, Hustad	Lyngmyr	142	3,92
P.19	Øst for Gule, Bud	Lyngrik mosemyr	154	4,06
P.20	Sørvest for Skarset, Bud	Grasrik mosemyr	124	4,20
P.21	Sør for Drammensveien, Fræna	Lyngrik mosemyr	141	4,04
P.22	Ca. 1 km sørvest for Ås, Fræna	Grasmyr	160	4,24
P.23	Ca. 500 m vest for Skjelbreia, Fræna	Lyngrik mosemyr	173	4,26
P.24	Ca. 1 km vest for Moen, Fræna	Grasrik mosemyr	155	4,28
P.25	Like sør for Jendem, Fræna	Lyngmyr	212	3,94
P.26	På Skaret, Fræna	Grasmyr	229	4,38
P.27	På Fræneidet, Fræna	Grasmyr	174	4,44
P.28	På Fræneidet, Fræna	Lyngrik mosemyr	155	4,34
P.29	Nordvest for Hoset, Bremsnes	Lyngrik mosemyr	131	4,34
P.30	På M. P. Baes bruk, Bremsnes	Lyngrik mosemyr	100	4,24
P.31	Sør for Helset, Kornstad	Lyngmyr	123	4,16
P.32	Mellom Utem og Folland, Kornstad	Lyngrik mosemyr	129	4,44
P.33	Ca. 1 km sørvest for Nyhamn, Nord-Aukra	Lyngmyr	205	4,59
P.34	Nord for Otterhalsen, Nord-Aukra	Lyngrik mosemyr	155	4,20
P.35	Ca. 1 km nord for Horrem, Nord-Aukra	Lyngmyr	176	4,31
P.36	Mellom Solem og Riksfjord, Nord-Aukra	Lyngrik mosemyr	146	4,34

fra kystherredene i Møre og Romsdal.

I vannfri jord			Pr. dekar til 20 cm dyp		Merknader		
Aske 0/0	N 0/0	CaO 0/0	N kg	CaO kg	Formuldingsgrad	Dybde m	Under- grunn
3,22	1,74	0,14	457	36	Noenlunde vel formuldet	0,8	Grus
3,64	1,92	0,13	635	43	Vel formuldet	2,0	Grus
13,24	2,08	0,07	922	32	Vel formuldet	0,7	Grus
4,52	2,47	0,07	855	25	Vel formuldet	1,0	Grus
1,98	1,68	0,19	420	47	Noenlunde vel formuldet	2,0	Sand
1,97	1,40	0,22	327	52	Noenlunde vel formuldet	2,2	Grus
2,95	1,81	0,26	565	79	Vel formuldet	1,8	Grus
13,69	2,65	0,02	1,146	10	Vel formuldet	0,4	Grus
10,36	2,12	0,10	716	30	Vel formuldet	0,4	Grus
14,73	2,46	0,70	708	201	Noenlunde vel formuldet	1,0	Sand
5,71	2,06	0,07	789	27	Vel formuldet	0,6	Sand
2,88	1,87	0,12	466	29	Noenlunde vel formuldet	0,7	Grus
2,61	1,91	0,15	451	36	Noenlunde vel formuldet	1,7	Grus
2,36	1,82	0,20	449	50	Noenlunde vel formuldet	1,6	Sand
4,77	2,33	0,21	814	74	Noenlunde vel formuldet	0,7	Grus
2,66	1,84	0,25	504	69	Noenlunde vel formuldet	2,0	Sand
6,24	2,56	0,19	850	63	Vel formuldet	1,4	Grus
2,83	1,56	0,14	444	41	Noenlunde vel formuldet	0,7	Sand
2,29	1,57	0,17	482	53	Vel formuldet	2,0	Grus
2,31	1,72	0,16	425	39	Noenlunde vel formuldet	1,7	Sand
2,55	1,72	0,18	483	50	Noenlunde vel formuldet	1,7	Sand
5,28	2,28	0,60	727	192	Vel formuldet	1,0	Sand
2,68	1,94	0,21	668	71	Vel formuldet	1,0	Grus
2,78	1,88	0,15	584	46	Vel formuldet	1,5	Grus
3,13	1,41	0,23	597	97	Vel formuldet	0,6	Grus
5,12	2,38	0,24	1,087	112	Vel formuldet	0,7	Grus
12,82	2,62	0,06	911	20	Noenlunde vel formuldet	0,5	Grus
3,13	1,61	0,19	501	58	Vel formuldet	1,2	Grus
2,16	1,57	0,18	411	48	Noenlunde vel formuldet	1,5	Grus
2,45	1,51	0,20	304	41	Noenlunde vel formuldet	3,8	Sand
3,02	1,97	0,20	484	49	Noenlunde vel formuldet	0,4	Grus
2,12	1,50	0,18	383	45	Noenlunde vel formuldet	2,0	Grus
21,60	1,83	0,09	751	35	Vel formuldet	0,3	Grus
2,47	0,86	0,28	265	86	Vel formuldet	3,0	Sand
10,27	1,78	0,19	628	67	Vel formuldet	0,3	Sand
2,31	1,06	0,22	308	63	Noenlunde vel formuldet	2,0	Sand

(Tabell 3, forts.)

Analyser av myrjordprøver

Prøvens nr.	Prøve uttatt	Myrtype	Volumvekt (tørrestoff pr. l) gram	pH-verdi
P.37	Ca. 1 km nord for Hjertvik, Nord-Aukra	Lyngrik mosemyr	112	4,13
P.38	Ca. 1 km vest for Huse, Sandøy	Lyngrik mosemyr	120	4,36
P.39	Øst for Breivik, Sandøy	Lyngrik mosemyr	129	4,24
P.40	Vest for Orvik, Sør-Aukra	Lyngmyr	220	4,16
P.41	Like vest for Rørvikvannet, Vigra	Lyngrik mosemyr	125	4,25
P.42	Ca. 300 m nord for Gjøsund, Vigra	Lyngrik mosemyr	114	4,38
P.43	Ca. 1 km øst for Longva, Haram	Lyngrik mosemyr	148	4,20
P.44	Ca. 1/2 km sør for Nogva, Haram	Lyngmyr	177	4,55
P.45	Ca. 1 km vest for Fjørtoft, Haram	Lyngrik mosemyr	124	4,62
P.46	Ca. 1 km øst for Fjørtoft, Haram	Lyngmyr	157	4,50
P.47	Nordøst for Davik, Haram	Lyngrik mosemyr	115	4,37
P.48	Sørligst på Hildremyra, Haram	Lyngmyr	169	4,48
P.49	Midt på Hildremyra, Haram	Lyngrik mosemyr (avtorvet)	181	4,10
P.50	Like øst for Skjelten, Haram	Lyngmyr	152	4,07
P.51	Ca. 1 km øst for Grimstad, Hareid	Lyngrik mosemyr	143	4,04
P.52	Hos Arthur Solheim, Hareid	Lyngmyr	317	4,04
P.53	På Asenmyra, Hareid	Lyngmyr	173	4,00
P.54	Ca. 2 km sør for Rise, Hareid	Lyngmyr	271	4,38
P.55	Nord for Sædalsvannet, Sande	Lyngrik mosemyr	145	4,28
P.56	På Vågsøya, Sande	Grasrik mosemyr	116	4,26
P.57	Ca. 1 km sør for Rese, Rovde	Lyngrik mosemyr	123	4,08
P.58	Like sør for Blindem, Borgund	Lyngrik mosemyr	145	3,90
P.59	Ca. 2 km vest for Toftesund, Borgund	Lyngmyr	174	4,16
P.60	Like nord for Årseth, Borgund	Lyngmyr	185	3,98

bare ca. 2 % og imellom 100 og 200 m ca. 3 %, mens ca. 5 % ligger i mer enn 200 m høyde.

Myrtyper. Myrene innen området har vi henført til 4 myrtyper, nemlig: lyngrik mosemyr, grasrik mosemyr, grasmyr og lyngmyr. Grunnlaget for typebedømmelsen er vegetasjonens sammensetning (jfr. Gunnar Holmsen, N. G. U. nr. 99, 1923). Arealfordelingen mellom myrtypene fremgår av tabell 2. Over halvparten, nemlig 51,7 % av det samlede myrareal er lyngrik mosemyr og 17,3 % er grasrik mosemyr. Bare 10,5 % er grasmyr og 20,5 % er lyngmyr.

Kjemiske analyser. Til støtte for bedømmelsen av myrenes skikkethet for dyrking er uttatt en rekke jordprøver (i alt 60) til kjemisk analyse. Disse dyrkingsprøver er tatt fra det øverste 20 cm lag overensstemmende med den tidligere beskrevne metode

fra kystherredene i Møre og Romsdal.

I vannfri jord			Pr. dekar til 20 cm dyp		Merknader		
Aske %	N %	CaO %	N kg	CaO kg	Formuldingsgrad	Dybde m	Undergrunn
2,14	1,28	0,20	285	44	Noenlunde vel formuldet	2,0	Grus
2,07	1,32	0,21	316	51	Noenlunde vel formuldet	3,0	Sand
2,71	1,42	0,37	365	96	Noenlunde vel formuldet	2,0	Sand
3,6	1,46	0,27	642	118	Vel formuldet	1,0	Sand
3,12	1,46	0,27	365	67	Noenlunde vel formuldet	3,0	Sand
2,26	1,67	0,26	382	58	Noenlunde vel formuldet	2,0	Sand
2,88	1,64	0,26	486	76	Noenlunde vel formuldet	1,0	Sand
15,12	1,71	0,12	603	42	Vel formuldet	0,4	Sand
1,99	1,12	0,31	278	78	Noenlunde vel formuldet	2,0	Grus
4,22	1,52	0,26	476	81	Noenlunde vel formuldet	0,8	Sand
2,37	1,05	0,27	241	61	Noenlunde vel formuldet	1,5	Sand
19,50	1,15	0,20	389	68	Vel formuldet	0,3	Småstein
2,17	1,62	0,16	586	56	Vel formuldet	0,6	Grus
5,10	1,65	0,24	503	72	Noenlunde vel formuldet	1,5	Grus
2,37	1,48	0,21	424	60	Noenlunde vel formuldet	2,3	Sand
3,17	1,87	0,10	1,187	65	Vel formuldet	1,3	Leirgrus
2,78	1,25	0,30	432	102	Vel formuldet	0,8	Grus
9,51	1,91	0,12	1,036	66	Vel formuldet	0,3	Grus
4,02	2,48	0,08	720	24	Noenlunde vel formuldet	1,1	Grus
2,58	1,18	0,14	275	33	Noenlunde vel formuldet	4,0	Sand
2,61	1,50	0,21	370	52	Noenlunde vel formuldet	2,0	Grus
2,19	1,12	0,21	327	61	Noenlunde vel formuldet	1,6	Grus
7,34	2,65	0,05	924	19	Vel formuldet	1,2	Grus
3,29	1,75	0,13	647	48	Vel formuldet	1,5	Grus

for prøvetagning av myr (Medd. fra Det norske myrselskap, nr. 3, 1934). Samtlige analyser, som er utført ved Statens Landbrukskjemiske Kontrollstasjon i Trondheim, er referert i tabell 3. Det er nedenfor gitt et sammendrag av analyseresultatene for de forskjellige myrtyper:

Myrtyper	Volumvekt g	Aske %	Kvelstoff		Kalk		pH-verdien varierer mellom
			%	Pr. dekar til 20 cm dyp, kg.	%	Pr. dekar til 20 cm dyp, kg	
Lyngrik mosemyr (31 prøver)	138	3,03	1,61	444	0,21	58	3,84-4,62
Grasrik mosemyr (6 prøver)	130	4,50	1,80	468	0,25	65	3,92-5,01
Grasmyr (6 prøver)	199	9,31	2,35	935	0,18	72	4,01-4,44
Lyngmyr (17 prøver)	188	7,59	1,76	662	0,18	68	3,87-4,59

Mosemyrenes gjennomsnittstall ligger lavest både når det gjelder volumvekt, aske- og kvelstoffinnhold, mens det for pH-verdien og kalkinnholdet ikke er noen større forskjell sammenlignet med prøvene av de øvrige myrtyper. Lyngrik og grasrik mosemyr viser liten forskjell innbyrdes, dog er aske- og kvelstoffinnholdet noe høyere i prøvene fra de grasrike mosemyrer. Prøvenes reaksjon er sterkt sur.

Grasmyrprøvene har atskillig høyere volumvekt, aske- og kvelstoffinnhold enn mosemyrprøvene, mens kalkinnholdet er praktisk talt det samme. Også disse prøver er sterkt sure.

Lyngmyrprøvene skiller seg ikke særlig ut fra grasmyrprøvene, bortsett fra at aske- og kvelstoffinnholdet er noe lavere i lyngmyrprøvene.

Dybden av myrene og undergrunnens art bestemmes oftest ved å gå parallelle linjer på tvers av myrenes lengderetning og bore med vanlig myrbor med noenlunde bestemte avstander. Avstanden mellom linjene varierer etter myrenes størrelse, terrengforhold, utnyttelsesmuligheter m. v. For dette område har de mest benyttede avstander såvel mellom observasjonslinjer som boringspunkter variert mellom 50 og 100 m. Ofte er observasjonene foretatt i torvgraver, som her er meget alminnelige. Avstanden mellom borepunktene er ikke målt, men oftest skrittet. Myrer med brenntorv er boret atskillig tettere enn dyrkingsmyrer og sentralt beliggende myrer tettere enn myrer som ligger avsides og høyt til fjells. Som minste dybde for å kalles myr er som tidligere brukt 20 cm humuslag. Den største målte dybde er 6 m (borets største lengde), men det er sannsynlig at det flere steder finnes atskillig større dybder. Særlig i Eide, Hustad, Sandøy og Bud finnes dype myrer.

Undergrunnen består mest av grus og sand. Sjeldnere dannes undergrunnen av leirmateriale. I mange tilfelle, særlig nærmest havet, hviler myrene direkte på fjell.

Formuldingen i de øvre lag av myrene er som ved tidligere undersøkelser under markarbeidet gradert i svakt, noenlunde vel og vel formuldet, samt uformuldet når det gjelder helt uomdannet materiale. Til kontroll av denne bestemmelse og delvis til støtte for skjønnet bestemmes volumvekten (gr tørrstoff pr. l) av de uttatte analyseprøver. Volumvekten legges jo dessuten til grunn for beregningen av innholdet av verdistoffer pr. dekar til 20 cm dyp.

Fortorvningen i de dypere lag er bestemt etter von Posts 10-delte skala,^{*)} hvor H_1 betegner friskt og H_{10} fullstendig fortorvet materiale. Som regel tiltar fortorvningen i dybden, men dette er ikke alltid tilfelle. Ofte finnes sterkt fortorvete lag midt i myra med lite cmdannet mose over og under. De høyeste fortorvingsgrader som er notert for torvmasser av noen betydning er H_7 — H_8 . Mosemyrene har

^{*)} Lennart v. Post: Instruktion för kvalitative torvmarksrekonosering. Sveriges Geol. Undersökning. Stockholm 1921.

alltid et lag av lite omdannet mosetorv øverst (H_1-H_2). Derunder er som oftest et overgangslag med H_2-H_3 før en kommer ned i brukbar brenntorv. Grasmyrene og lyngmyrene går derimot mer direkte over fra det øvre delvis formuldete lag til brenntorvlaget under. Særlig lyngmyrene inneholder som regel god brenntorv nesten helt i dagen.*)

Utnyttelsen. Den viktigste utnyttelse av myrene hittil er som brenntorv. Dessuten foregår betydelig myr dyrking, særlig i Hustad, Fræna, Nord-Aukra, Eide og Kornstad herreder. I disse herreder har dels selskapet Ny Jord og dels Møre landbrukselskap kjøpt og utparsellert flere større bureisingsfelter som vesentlig består av myrjord.

Ny Jord hadde ved utgangen av 1939 i alt 9 felter, nemlig:

	Antall bruk	Areal dekar	Dyrket pr. 30. juni 1937, dekar
1. Farstad, Hostad, Hustad	22	3,408	718
2. Nerland »	13	2,959	324
3. Tverrfjell »	11	1,794	105
4. Skarset »	16	2,516	540
5. Myrbostad, Fræna	7	818	420
6. Stavik og Hatle, »	12	3,519	—
7. Horgheim, Nord-Aukra	11	1,672	530
8. Haugland, »	24	3,928	—
9. Gåddalen, Eide	3	650	—
Sum	119	21,264	2,637

Møre landbrukselskap hadde ved utgangen av 1939 8 felter, nemlig:

	Antall bruk	Areal dekar	Dyrket dekar
1. Sødalen, Bremsnes	7	1,850	—
2. Lauvåsen, Kornstad	7	750	—
3. Bollifeltet, Eide	17	4,000	350
4. Halåsfeltet, »	5	491	—
5. Nåsfeltet »	3	408	10
6. Malundmyrene, Hustad	5	450	—
7. Nylandsfeltet, Nord-Aukra	12	2,200	170
8. Sødalen, Sande	8	1,600	—
Sum	64	11,749	530

Dessuten foregår det atskillig bureising også utenom disse større felter. De fleste av disse bruk er likeledes lagt på myr, da det er lite av god udyrket fastmarksjord langs denne kyststrekning. For øvrig

*) Lagdelingen av myrene langs Romsdalskysten er beskrevet av dr. Holmsen (N. G. U. nr. 90, 1922).

Tabell 4.

Myrarealets mulige utnyttelse i kystherredene i Møre og Romsdal.

Herred	Myrareal i dekar					
	I alt	Brenn- torvmyr	Beite (ev. skog)	Dyrkingsmyr		
				I alt	God og noenlunde god	Mindre god og dårlig
Frei	1,400	230	—	1,170	1,170	—
Bremsnes	4,420	1,340	860	2,220	580	1,640
Kvernes	130	50	70	10	10	—
Kornstad	5,680	2,125	1,070	2,485	2,070	415
Gjemnes	50	25	25	—	—	—
Eide	11,400	3,870	110	7,420	3,480	3,940
Nordmøre	23,080	7,640	2,135	13,305	7,310	5,995
Hustad	30,170	9,365	1,200	19,605	7,580	12,025
Bud	11,820	3,100	700	8,020	3,300	4,720
Fræna	18,690	4,690	420	13,580	9,890	3,690
Nord-Aukra . . .	12,690	5,850	530	6,310	1,180	5,130
Sør-Aukra	1,150	305	620	225	115	110
Sandøy	4,020	2,800	130	1,090	—	1,090
Romsdal	78,540	26,110	3,600	48,830	22,065	26,765
Haram	9,010	2,200	2,510	4,300	20	4,280
Vigra	2,530	1,730	—	800	450	350
Borgund	2,715	1,015	500	1,200	270	930
Giske	170	70	—	100	10	90
Hareid	2,520	780	220	1,520	580	940
Ulstein	2,355	720	1,385	250	100	150
Herøy	1,475	665	635	175	35	140
Rovde	1,720	335	785	600	—	600
Sande	1,540	995	200	345	—	345
Sunnmøre	24,035	8,510	6,235	9,290	1,465	7,825
Sum	125,655	42,260	11,970	71,425	30,840	40,585
%	100	33,6	9,5		24,6	32,3

ligger myrene praktisk talt unytta, bortsett fra det dårlige beite som myrene gir i naturlig tilstand.

Den framtidige utnyttelse av myrene har vi forsøkt å vurdere først og fremst ved å skille ut de myrer som kan eller bør av-

Tabell 5.

Sammendrag vedkommende herredenes brenntorvmyrer.

Herred	Brenntorv-areal dekar	Brenntorv-lagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)			
			I alt	Fordelt etter kvalitet		
				God (H ₇)	Middels (H ₆)	Dårlig (H ₅)
Frei	230	0,9	215,000	55,000	125,000	35,000
Bremsnes	1,340	1,0	1,334,000	447,500	526,500	360,000
Kvernes	50	1,4	70,000	35,000	35,000	—
Kornstad	2,125	1,2	2,580,000	667,500	1,257,500	655,000
Gjemnes	25	1,0	25,000	15,000	10,000	—
Eide	3,870	1,1	4,380,000	1,275,000	1,985,000	1,120,000
Nordmøre	7,640	1,13	8,604,000	2,495,000	3,939,000	2,170,000
Hustad	9,365	1,3	10,890,000	5,000,000	5,590,000	300,000
Bud	3,100	1,4	4,450,000	1,125,000	2,225,000	1,100,000
Fræna	4,690	1,2	5,450,000	2,075,000	2,580,000	795,000
Nord-Aukra . . .	5,850	1,2	7,130,000	2,685,000	3,345,000	1,100,000
Sør-Aukra	305	1,0	300,000	120,000	145,000	35,000
Sandøy	2,800	1,8	4,950,000	1,150,000	2,800,000	1,000,000
Romsdal	26,110	1,27	33,170,000	12,155,000	16,685,000	4,330,000
Haram	2,200	1,1	2,335,000	1,140,000	1,170,000	25,000
Vigra	1,730	1,8	3,195,000	1,095,000	1,100,000	1,000,000
Borgund	1,015	1,1	1,115,000	510,000	500,000	105,000
Giske	70	1,1	79,000	10,000	44,000	25,000
Hareid	780	1,3	1,005,000	290,000	465,000	250,000
Ulstein	720	0,8	590,000	160,000	260,000	170,000
Herøy	665	1,1	737,000	240,000	402,000	95,000
Rovde	335	0,9	329,000	75,000	189,000	65,000
Sande	995	1,2	1,238,000	310,000	678,000	250,000
Sunnmøre	8,510	1,25	10,623,000	3,830,000	4,808,000	1,985,000
Sum	42,260	1,24	52,397,000	18,480,000	25,432,000	8,485,000

torves (tabell 4). Dette vil si myrer som inneholder brenntorv og er av så stor dybde at en del av torvlaget kan fjernes uten skade for eventuell senere kultur. Brenntorvarealet utgjør 42,260 dekar eller temmelig nøyaktig en tredjedel av hele myrarealet. Dernest er utskilt de myrarealer som på grunn av topografiske og andre forhold neppe vil kunne utnyttes til annet enn beite (eventuelt skog). Dette areal

22 MYRENE I KYSTHERREDENE I MØRE OG ROMSDAL FYLKE

Tabell 6. Analyser av brenntorvprøver fra en del kystherreder i Møre og Romsdal fylke.

Prøver fra	Prøvens nr.	Volumvekt	Sammenholdsgrad	Aske i vannfri torv %	Brennverdi i kalorier	
					I vannfri torv	I torv med 25 % vann
Prøver uttatt i 1938 og 1939						
Svanvikmyrene, Eide	B. 1	925	1	2,54	5,250	3,563
Gåddalsmyrene, Eide	B. 2	794	1	2,39	5,642	3,857
Skåttemsmyra, Hustad	B. 3	797	1,5	10,71	5,138	3,498
Hustadmyrene, Hustad	B. 4	1,060	1	1,49	5,306	3,602
Farstadmyrene, Hustad	B. 5	1,093	1	2,09	5,782	3,961
Gulemyrene, Bud	B. 6	637	1,5	2,14	5,362	3,644
Åsmyra, Fræna	B. 7	1,154	1	9,04	5,558	3,809
Myr v. f. Nyhamn, Nord-Aukra	B. 8	978	1	2,62	5,222	3,542
Myr n. f. Hjertvik, Nord-Aukra	B. 9	1,153	1	2,37	5,432	3,699
Husemyrene, Sandøy	B. 10	1,021	1	4,31	5,530	3,777
Myr s. f. Roald, Vigra	B. 11	1,200	1	2,62	5,698	3,899
Fjørtoftnesset, Haram	B. 12	1,084	1	3,85	5,852	4,017
Grimstadmyra, Hareid	B. 13	1,037	1,5	1,63	5,236	3,550
Hovdenmyrene, Hareid	B. 14	995	1,5	2,40	5,614	3,835
Vågsøya, Sande	B. 15	1,056	1,5	2,19	5,572	3,803
Stokkemyrene, Borgund	B. 16	862	1,5	3,10	5,656	3,868
Middeltall av 16 prøver		990		3,43	5,491	3,745
Eldre brenntorvanalyser (etter Thaulow)						
Prestmyra, Frei		—	—	2,89	5,287	3,591
Drepartjernmyra, Bremsnes		492	1,5	2,43	5,556	3,792
Kvernhustjernmyra, Bremsnes		512	1,5	4,79	5,403	3,682
Svanvikmyra, Eide				2,09	5,201	3,525
— " — "				16,52	4,715	3,193
Myrer ved Hustad, Hustad				2,47	5,404	3,678
Myrer i Bud, Bud				1,89	5,313	3,608
Brøsmesteinsmyra, Nord-Aukra				2,04	5,420	3,689
Measteinsmyra, Nord-Aukra				2,70	5,373	3,655
Kisthaugmyra, Nord-Aukra				7,62	5,180	3,522
Harøy torvfabrikk, Sandøy				3,44	5,468	3,728
— " — "				4,36	5,304	3,607
— " — "				21,78	4,456	3,011
— " — "				3,70	5,727	3,923
Nordre Harøy, Sandøy				3,25	5,385	3,666
Myrer på Vigra, Vigra				6,15	5,219	3,547
Middeltall av 16 prøver				5,51	5,276	3,590
Middeltall av alle 32 prøver				4,47	5,384	3,668

utgjør 11,970 dekar. Tilbake blir da 71,425 dekar, hvorav vel 30,000 dekar er bedømt som god eller noenlunde god dyrkingsmyr.

Brenntorvmyrene innen området utgjør 42,260 dekar med ca. 52,4 millioner m³ råtorv (tabell 5). Herav er ca. 18,5 millioner m³ av meget god kvalitet (H₁ og bedre) og 25,4 millioner m³ er middels god torv. Når vi har tatt med i tabellen så dårlig brenntorv som H₃, da kommer det av at torv av denne kvalitet oftest ligger over bedre torv og derfor vil bli nytta.

I tabell 6 er referert en del analyser av brenntorvprøver. Disse viser gjennomsnittlig høy volumvekt, god sammenholdsgrad og lavt askeinnhold samt tilfredsstillende brennverdi.

Strørtorvmyrer er det lite av innen dette område. Det uformuldetete moselag i mosemyrene er sjelden 1 m tykt. Hvor strørtorv finnes vil den oftest kunne nyttes i forbindelse med stikking av den underliggende brenntorv.

Eiendomsforholdene er notert for så vidt offentlig eller privat eie angår. Den vesentligste del av myrene ligger på private hender.

Myrene er sterkt påheftet bruksrettigheter såvel til brenntorv som beite. Dessuten forekommer ofte bruksretter til molddak. Disse uheldige eiendomsforhold bevirker at det ofte foregår skadelig avtorving av myrene. Særlig slem er det i Bremsnes, Haram, Herøy og Sande herreder.

Under merknader er notert myrenes topografiske forhold (helling), overflateforhold (tuer), kanaliserings- og avgrøftingsforhold, innhold av røtter, stubber m. m.

Kalksand finnes det ikke nevneverdig av på land på denne kyststrekning. Derimot finnes store masser på grunt vann, særlig utenfor Romsdals- og Nordmørskysten. Sanden tas opp ved spesielt innrettede graveapparater og brukes i stor utstrekning til jordforbedringsmiddel.

Vi skal i det etterfølgende, fogderivis, ganske kort omtale myrene innen hvert enkelt herred og herunder nevne særskilt de større myrfelter. Mer detaljerte opplysninger kan fås ved henvendelse til myrselskapet.

I. Myrene i kystherredene på Nordmøre.

På Nordmøre er i 1938 og 1939 undersøkt 7 herreder, nemlig: Grip, Frei, Bremsnes, Kvernes, Kornstad, Gjemnes og Eide med et samlet landareal av 445,54 km² og 23,080 dekar myr. Myrarealet utgjør således bare 5,18 % av landarealet. Hvis vi imidlertid tar med de tidligere beskrevne herreder Edøy, Bratvær og Hopen, som også er kystherreder på Nordmøre, får vi 91,580 dekar myr på 914,65 km², som tilsvarer 10,01 % av landarealet.

Myrarealets fordeling mellom de forskjellige myrtyper er omtrent slik (Edøy, Bratvær og Hopen ikke medregnet):

Lyngrik mosemyr	13,335	dekar eller	57,8	%
Grasrik mosemyr	4,915	»	»	21,3
Grasmyr	2,645	»	»	11,4
Lyngmyr	2,185	»	»	9,5

Av myrarealet er hele 7,640 dekar (33,1 %) brenntorvmyr med ca. 8,6 millioner m³ råtorv. Av det øvrige areal er ca. 13,300 dekar skikket for dyrking og over halvparten herav er noenlunde god dyrkingsmyr.

Grip herred har ikke myr i det hele tatt og blir derfor ikke nærmere omtalt her.

1. Myrene i Frei herred.

Frei herred (kart: Nordmøre, blad I) har et landareal av 51,36 km² og omfatter østre og søre delen av Fredøya, vestre halvpart av Aspøya samt flere småøyer. Herredets myrareal, 1400 dekar, ligger på Fredøya. Av det samlede myrareal er 32 % lyngrik mosemyr, 13 % grasrik mosemyr, 15 % grasmyr og 35 % lyngmyr. All myr ligger i mindre enn 100 m h. o. h. og over 90 % i mindre enn 60 m. Myrene er beskrevet under 6 felter, hvorav 3 er mindre enn 50 dekar. Brenntorvarealet utgjør 230 dekar med 215,000 m³ råtorv (tabell 7). De gjenværende 1170 dekar er karakterisert som god til noenlunde god dyrkingsmyr.

Det største felt ligger like nord for prestegården på Frei og tilhører staten. Her er i alt ca. 950 dekar nesten sammenhengende myr foruten en del fastmarksjord imellom og omkring myrpartiene. Landskapet er her flatt og jevnt og noe skogkledd (furu). Nesten halvparten av myrarealet er lyngmyr. Sørligst er dog en del grasmyr og lengst nord og vest lyngrik mosemyr. Myrene er mest alminnelig fra

Tabell 7. Oversikt over brenntorvmyrer i Frei herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ råtorv	Undergrunn	Fortorvingsgrad etter v. Post
	Totalareal, dekar	Brenntorvareal, dekar					
Nord for Frei	950	50	1,0	0,5	25,000	Sand	H 6
Sør for Kvalvåg	40	30	2,0	1,0	30,000	Grus	H 6—7
Øst for Ånes	10	10	1,5	1,0	10,000	Sand	H 5—6
Øst for Reinsvik	270	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H 5—7
Sør for Bolgvannet	115	80	2,0	1,0	80,000	Grus	H 5—7
Mellom Flatset og Most	15	10	2,5	2,0	20,000	Grus	H 6—7
Sum		230			215,000		

TEGNFORKLARING

- Lyngrik mosemyr
- Gråsrisk mosemyr
- Gråsmyr
- Lyngmyr
- Mørener
- Fjellgrunn
- Annét areal

KART

OVER
KYSTHERREDENE PÅ

NORDMØRE

MØRE OG RØMSDAL FYLKE

BLAD I

Utarbeidet etter M.G.D.'s kart
og egne undersøkelser.
Av landmåler Osc. Havde.

1938

Målestokk 1: 200 000

TUSTNA

BRATVÆR

G r i h - h ø l ø h

Flathårskollene

Grip

Kvitingen

Klakken

GRIP

Mohalmen

Inngrip

Havnfjorden

KRISTIANSUND

KIRKELANDET SKORPA

Brusvik

Glasvik

Dale

NORLANDET

Omfund

INNLANDET

Bremsnes

Sines

BREMSNES

Engeløya

Lervik

Orøy

Hamsøy

Tjernøy

Langøya

Henden

Torøy

Flatset

Fjelsei

Mosel

Ha

Sjøl

Kristevik

Strøm

Steinsvik

Storvannet

Frønevåg

Sorvik

Vakensstad

Rjorshol

Vadsteinsvik

Bolg-

vannet

FREIØYA

Moset

Flatset

Frei

ASPØYA

Bennevik

Kvalvåg

Ejerkestrand

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

Frei

KVERNES

KORNSTAD

Å V E R Ø Y A

GJEMNES

BERGSØYA

STRAUMNES

MØRE

Del Norske Myrselskaps

sk 2

$\frac{1}{2}$ til 1 m dype, nordligst er noe dypere myr og her er en del brenntorv. Grasmyra og lyngmyra er noenlunde vel til vel formuldet og kan karakteriseres som noenlunde god til god dyrkingsmyr, mens mosemyra helst bør avtorves før dyrking. Undergrunnen består av sand.

Litt lengere nord ligger en flat, lyngrik mosemyr med noen mindre grasmyrpartier. Den har tuet overflate og er noenlunde vel formuldet. Dybden er oftest 2 til 3 m og undergrunnen består av grus og sand. En del er grøftet. Myra inneholder ca. 1 m brenntorvlag på $\frac{2}{3}$ av arealet. Myra er full av stubber.

Vest for Anes er flere, vesentlig grasrike mosemyrer med opp til 2—3 m dybde til grus eller bergundergrunn. En mindre del av arealet inneholder bra brenntorv. Det øverste myrlag er noenlunde vel formuldet og er noenlunde god dyrkingsjord, men sterkt oppdelt av bergknauser.

Sør for Kvalvåg samt mellom Flatsset og Møst er noen små, men gode brenntorvmyrer.

2. Myrene i Bremsnes herred.

Bremsnes herred (kart: Nordmøre, blad I) har et landareal av 117,06 km² og består av nordvestre delen av Fredøya, største delen av Nordlandet, den nordlige del av Averøya samt en rekke mindre øyer og holmer.

Myrarealet utgjør 4420 dekar og ligger vesentlig på Averøya. Av det samlede myrareal er 58 % lyngrik mosemyr, 20 % grasrik mosemyr, 9 % grasmyr og 13 % lyngmyr.

All myr ligger i mindre enn 100 m h. o. h. og 80 % i mindre enn 30 m. Myrene er beskrevet under i alt 13 felter, hvorav 5 er større og 8 mindre enn 100 dekar. Feltene består som oftest av en masse småmyrer.

Brenntorvarealet utgjør 1340 dekar med 1,334,000 m³ råtorv (tabell 3). Av de gjenværende 3080 dekar er ca. 600 dekar karakterisert som noenlunde god dyrkingsmyr.

Det største felt innen herredet ligger vest for gårdene Hoset og Flatsset og begrenses vestover av herredsgrensen mot Kornstad. Terrenget er her sterkt kupert med bergkoller og myrstrenger imellom. Det samlede myrareal er 2800 dekar, herav er $\frac{7}{10}$ lyngrik mosemyr. For øvrig finnes alle ovennevnte myrtyper representert. Langs bergpartiene er som regel lyngmyr og en mindre del på nordsiden av Langedalen er nærmest grasmyr. Dette parti er grunt og heller sterkt mot sør. For øvrig er myrene omkring 1 à 2 m dype, vest for Hoset opp til 4 m. Myroverflaten er tuet (gråmose), men overflatelaget er som regel noenlunde vel formuldet. Hvor myrene er grunnest er som regel brukbar brenntorv allerede under et spastikk. På de flate og dype myrer er ofte over 1 m lite omdannet mose (H²—H¹) over brenntorvlaget. Undergrunnen består av sand eller grus. Ofte

Tabell 8. Oversikt over brenntorvmyrer i Bremsnes herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ råtorv	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Omkring Reinsvikvannet	25	10	1,5	0,5	5,000	Grus	H 6—7
Sør for Bolgvannet	25	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6—7
Øst for Lervik	200	100	1,8	1,3	130,000	Grus	H 6—7
Omkring Strøm	100	30	1,5	1,0	30,000	Grus	H 6—7
Vest for Stensvik	10	10	2,0	1,0	10,000	Leirgrus	H 6
Sør for Storvannet	50	40	1,5	1,0	40,000	Grus	H 6—7
Ved Sørvik	40	30	1,5	0,8	24,000	Grus	H 6
Sør for Vebenstad	380	100	1,5	0,5	50,000	Sand	H 5—6
Sør og øst for Hol	140	50	2,0	1,5	75,000	Leirgrus	H 5—7
På Hendøya	80	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H 5—7
Vest for Hoset og Flatset	2,800	900	1,8	1,0	900,000	Grus	H 5—7
Sum		1,340			1,334,000		

er det dog grunt til berget, og lengst nord ligger myrene like på fjellet. Myrene inneholder en masse stubber, særlig ved bunnen. Foruten at det her finnes store masser brenntorv vil en del av arealet (grasmyr og lyngmyr) kunne dyrkes før avtorving. Men den lyngrike mosemyr er mindre god dyrkingsmyr.

På sør- og vestsiden av Hosetvannet ligger ca. 600 dekar sammenhengende myrer i svak nord- eller østhelling. Dette er vesentlig lyngrik mosemyr med tuet overflate. Noen bekkesig har dog dannet et par smale grasmyrstrenger. Det øvre lag er oftest noenlunde vel formuldet, men under er det en del omdannet mosemyrtorv (H₂—H₃), men sjelden brukbar brenntorv. Dybden er mest alminnelig mellom 3 og 4 m, undergrunnen består av sand. Her er anlagt 3 bureisingsbruk.

Sør for Vebenstad ligger en flat grasrik mosemyr med grasmyrpartier langs elva som går midt etter myra. Hele myra er ca. 400 dekar stor. Den har jevn overflate og er svakt til noenlunde vel formuldet øverst og inneholder en del brukbar brenntorv ved bunnen. Dybden er opp til ca. 3 m, men oftest fra 1 til 2 m. Undergrunnen består av sand. Det er nå tilstått statsbidrag til regulering av elva for utnyttelse av myra som tilskotsjord for de omkringliggende bruk.

Øst for Lervik er en god brenntorvmyr. Omkring Fransvåg er flere små grasmyrpartier med gode dyrkingsmuligheter. Her finnes også en del brenntorv.

De andre partier innen herredet er ganske små og blir oftest avtorvet alt for sterkt.

Tabell 9. *Oversikt over brenntorvmyrer i Kvernes herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
I Bådalen	30	20	1,5	1,0	20,000	Sand	H 6—7
Nord for Hoset	20	5	2,5	2,0	10,000	Grus	H 6 7
Like ved Hoset	10	5	2,5	2,0	10,000	Grus	H 6 7
Vest for Strand	50	10	2,0	1,5	15,000	Grus	H 6—7
Sør for Kjørsvik	20	10	2,0	1,5	15,000	Sand	H 6—7
Sum		50			70000		

3. *Myrene i Kvernes herred.*

Kvernes herred (kart: Nordmøre, blad II) har et landareal av 33,42 km² og ligger på sørøstsiden av Averøya. Herredets myrareal utgjør bare ca. 130 dekar og ligger for en stor del oppå fjellet. Av myrarealet er 50 % grasmyr, 35 % lyngmyr og 15 % grasrik mosemyr. Mesteparten er brenntorvmyrer, idet ca. 50 dekar inneholder omkring 70,000 m³ råtorv (tabell 9). Da myrene oftest ligger høyt (opp til 250 m o. h.) er de best skikket til beite, men noen småmyrer i Bådalen og sør for Kjørsvik vil bli bra dyrkingsmyrer etter at brenntorven er tatt bort.

4. *Myrene i Kornstad herred.*

Kornstad herred (kart: Nordmøre, blad II) har et landareal av 65,44 km² og består av sørvestdelen av Averøya, en del av fastlandet sør og vest for Vevang samt flere småøyer og holmer. Myrarealet utgjør 5680 dekar. Herav ligger ca. 4800 dekar på Averøya og resten på fastlandet.

Av det samlede myrareal er 50 % lyngrik mosemyr, 35 % grasrik mosemyr, 10 % lyngmyr og bare 5 % grasmyr. Over 80 % av myrene ligger i mindre enn 30 m høyde over havet, men det vesentligste av grasmyrarealet ligger i over 150 m høyde.

Her er beskrevet 14 felter og herav er 10 over 100 dekar, men bare et er over 1000 dekar. Arealet av brenntorvmyrer utgjør 2125 dekar og brenntorvmassen er beregnet til 2,580,000 m³ råtorv (tabell 10). Av det gjenværende areal ligger vel 1000 dekar slik til at det vanskelig kan utnyttes til annet enn beite, resten er vesentlig noenlunde god dyrkingsmyr.

På Averøya finnes de største myrer mellom Utem og Folland. Her er over 3000 dekar myr, omtrent likt fordelt mellom lyngrik og grasrik mosemyr, men med mange bergknauser imellom, særlig

Tabell 10.

Oversikt over brenntorvmyrer i Kornstad herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Sør for Helset	180	20	2,0	1,5	30,000	Leirgrus	H 6—7
Mellom Tovik og Hjertvik	80	30	1,5	1,0	30,000	Grus	H 6
Mellom Hjertvik og Utem	470	200	1,5	1,0	200,000	Grus	H 6
Sør for Utem	2,350	450	1,5	1,0	450,000	Grus	H 5—6
Flågmyra	900	800	2,5	1,5	1,200,000	Aur	H 5—7
Sør for Kårvåg	20	10	1,5	1,0	10,000	Sand	H 6
Øst for Kårvåg	60	15	1,5	1,0	15,000	Grus	H 6
Nordøst for Kårvåg	360	100	1,5	1,0	100,000	Sand	H 5—7
Vest for Vevang	140	100	1,5	1,0	100,000	Sand	H 6
Nord for Gaustad	430	200	2,0	1,5	300,000	Grus	H 6—7
Nord for Gaustadvågen . .	90	50	1,0	0,5	25,000	Grus	H 6—7
Vest for Gautvik	250	150	1,3	0,8	120,000	Sand	H 6—7
Sum		2,125			2,580,000		

lengst sør og vest. Den østlige del (Flågmyra) er grasrik mosemyr med flat og jevn overflate, men sumpig. Av det øvrige areal er et parti sørligst og en myrstrekning langs Utemselva jevn grasrik mosemyr. Det øverste lag av myrene er svakt formuldet og moselaget er ofte over 1 m tykt. På enkelte partier er brukbar strøtorv. Dybden er oftest omkring 2 m, på Flågmyra opp til vel 3 m. Undergrunnen består for det meste av grus, på Flågmyra fast sand (aur). Under moselaget inneholder særlig Flågmyra bra brenntorv i et lag av ca. 1.5 m tykkelse. Brenntorven er nesten fri for stubber og myra ville egne seg bra for maskinell drift.

En stor del av myrene sørøst for Utemselve (Lauvåsen) er innkjøpt av Møre landbrukselskap og utparsellert til 7 bruk. Her er anlagt ny vei og gravet mange kanaler. Dette er den beste del av myrområdet, da myra her er noenlunde vel formuldet.

Fra dette felt og vestover til Hjertvik og Tovik er det sterkt kupert fjellandskap med en del dårlig skog (furu). Her er flere ganske små myrflekker med et samlet areal av ca. 500 dekar, vesentlig lyngrik mosemyr og lyngmyr. Lyngmyra er ganske grunn, mens mosemyra er opptil 2 m dyp med en masse stubber. Her finnes brukbar brenntorv.

Omkring Kårvåg finnes en rekke mindre myrer av forskjellige typer med et samlet areal av vel 400 dekar. Myrene er noenlunde

Tabell 11. *Oversikt over brenntorvmyrer i Gjemnes herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Øst for Søvik	20	10	1,5	1,0	10,000	Grus	H 6—7
Øst for Skjerset	30	15	1,5	1,0	15,000	Grus	H 6—7
Sum		25			25,000		

vel formuldet og har oftest liten dybde til grus eller fjellundergrunn. Den sterke oppdeling av myrene gjør at de er lite skikket som dyrkingsjord.

Sør for Helset består jordsmonnet vesentlig av lyngmark på steinet leirgrus med små flekker lyngmyr og litt lyngrik mosemyr. Overflaten er tuet (lyng), men myrene er noenlunde vel formuldet. Lyngmyra er bare opp til ca. $\frac{1}{2}$ m dyp, og mosemyra er oftest ca. 2 m. Under et spastikk er god brenntorv og mange tar torv her. Her er allerede anlagt 5—6 bureisingsbruk og ved senking av Helset-vannet ville både mere torvland og dyrkingsjord bli nyttbar.

På fastlandet er ca. 900 dekar myr innen Kornstad herred. Mesteparten er lyngrik mosemyr. Dette er gode brenntorvmyrer med tilsammen ca. $\frac{1}{2}$ million m³ råtorv, men de er lite skikket for dyrking.

5. *Myrene i Gjemnes herred.*

Gjemnes herred (kart: Nordmøre, blad II) har et landareal av 46,34 km² og består av halvøya mellom Batnfjorden og Kvernesfjorden samt Bergsøya.

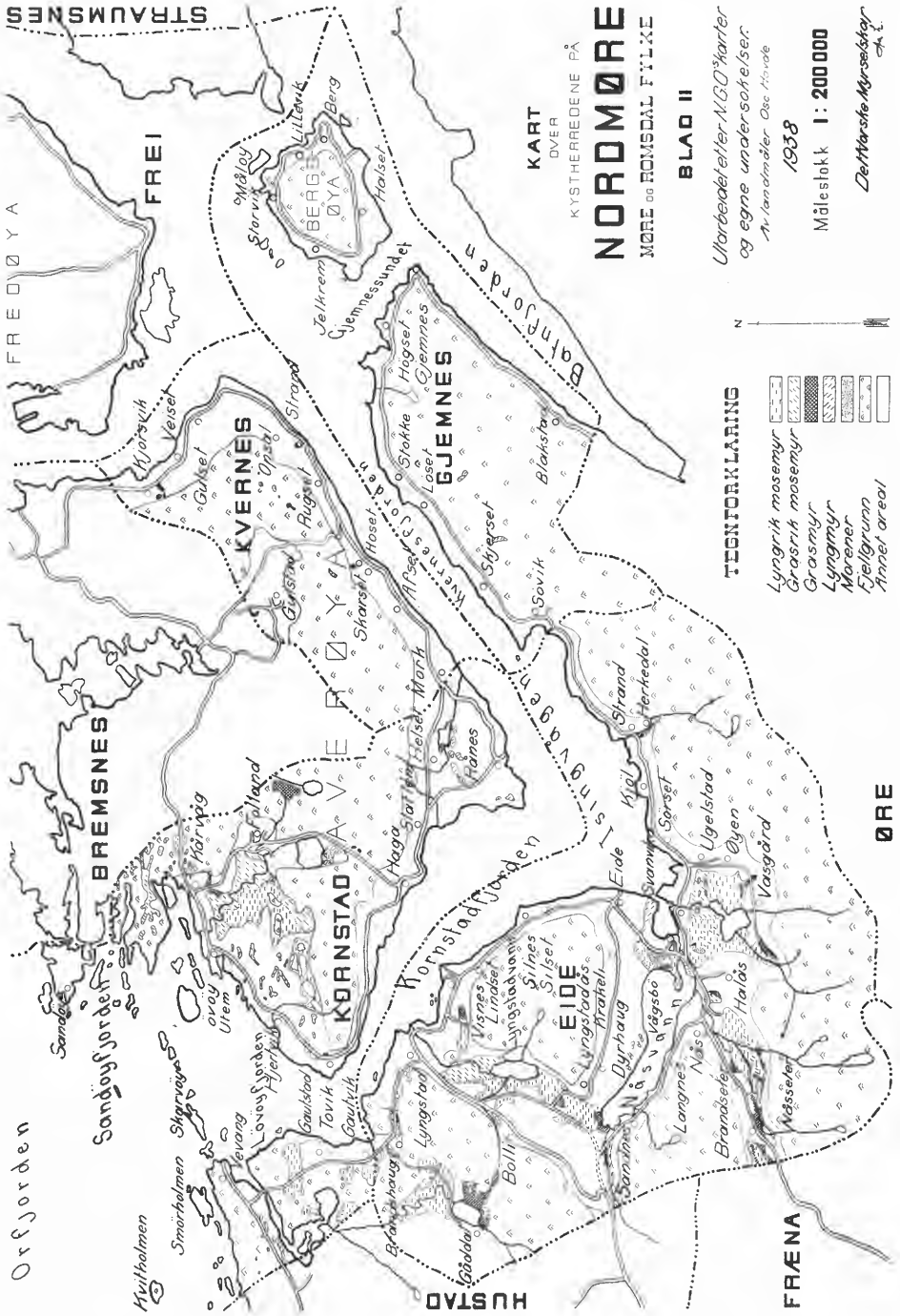
Herredets myrareal er bare ca. 50 dekar og ligger på fjellet i 200 til 300 m h. o. h. Det er flere små lyngmyrer med ca. 25,000 m³ brenntorv (tabell 11) under gårdene Søvik og Skjerset.

6. *Myrene i Eide herred.*

Eide herred (kart: Nordmøre, blad II) har et landareal av 131,44 km² og ligger på fastlandet sør og vest for Isingvågen og Kornstadfjorden.

Herredets myrareal utgjør 11,400 dekar, som fordeler seg med 65 % på lyngrik mosemyr, 13 % på grasrik mosemyr, 15 % på grasmyr og 4 % på lyngmyr.

Myrene ligger samlet i 19 felter, hvorav 15 er større enn 100 dekar, herav er 6 større enn 1000 dekar. Av arealet ligger omtrent $\frac{1}{3}$ i over 100 m h. o. h., men mesteparten ligger i 10 til 50 m h. o. h. Arealet av brenntorvmyr utgjør nesten 4000 dekar med ca. 4,380,000 m³

FREDØYA

STRAUMSNES

FREI

BREMSNES

KVERNES

HUSTAD

Kornstad

EIDE

GJERNES

FRÆNA

Singvænning

Bahnorden

KART
OVER
KYSTHERREDENE PÅ
NORDMØRE
MØRE OG RØMSDAL FYLKE

BLAD II

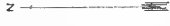
Uttarbedel etter M.G.O. korter
og egne undersøkelser.
A. Landtmåler Ose, 1938

Målestokk 1 : 200 000

De Norske Myreskifter
A. L.

TEGNTORKLARING

- Lyngrik mosemyr
- Grassrik mosemyr
- Lyngmyr
- Mørene
- Tjellgrunn
- Annet areal

Tabell 12. *Oversikt over brenntorvmyrer i Eide herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Nord for Brandshaug . . .	60	40	2,0	1,5	60,000	Grus	H 6
Mellom Brandshaug og Lyngstad	190	90	1,5	1,0	90,000	Grus	H 6—7
Sørvest for Brandshaug . .	170	60	1,0	0,5	30,000		
Gåddalen, nordligst . . .	1,300	400	2,0	1,5	600,000	Sand	H 6—7
Mellom Gåddal og Bolli .	40	10	2,0	1,0	10,000	Sand	H 6—7
Vest for Sandnes	270	80	1,5	1,0	80,000	Sand	H 6—7
Bollimyrene	1,400	100	1,5	1,0	100,000	Grus	H 6—7
Sør for Lyngstad	1,070	800	2,0	1,0	800,000	Grus	H 5—6
Visnesmyrene	230	150	2,0	1,5	240,000	Sand	H 6—7
Sør for Dyrhaug	100	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6
Mellom Eide og Vågsbøen	680	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H 6
Mellom Halås og Nås . . .	130	40	1,5	1,0	40,000	Sand	H 5—6
Sør for Nås og Brandseter	1,920	500	2,0	1,5	750,000	Grus	H 5—7
Øst for Halås	1,710	800	1,5	1,0	800,000	Grus	H 5—7
Sør for Svanvik	1,250	700	1,5	1,0	700,000	Grus	H 5—7
Strandmyrene	80	20	1,0	0,5	10,000	Grus	H 6
Sum	10,600	3,870			4,380,000		

råtorv (tabell 12). Vel 7000 dekar er skikket for dyrking, men omtrent halvparten herav er mindre god dyrkingsmyr. Møre landbruksselskap har 3 bureisingsfelter i herredet. Disse har et samlet areal av 4899 dekar, hvorav ca. 360 dekar er dyrket. Det er opprettet 25 nye bruk på feltene.

Mellom Svanvika, Øyen og Halås er et sammenhengende myrområde på nesten 3000 dekar, hvorav $\frac{3}{4}$ er lyngrik mosemyr med enkelte grasmyrflekker. Myrene ligger i 10 til ca. 50 m h. o. h. og heller for det meste svakt inn mot midtpartiet (Vasgårdvatnet) og lengst nordvest mot Vågsbøen. På det vestlige parti av myrene og særlig på de mange små morener innen feltet, vokser en del skog, vesentlig furu. Myroverflaten er oftest meget ujevn, idet ca. 1 m dype erosjonsfurer («løker») deler opp myrene. På de laveste partier nærmest elva og vannet er dog noe jevnere overflate, her er det grasrik mosemyr. Denne er svakt eller noenlunde vel formuldet, mens den lyngrike mosemyr er noe bedre formuldet. Dybden varierer mellom 20 cm og ca. 4 m (sørvest for omstreiferhjemmet i Svanvika). Den mest alminnelige dybde er dog 1,5 til 2 m. Undergrunnen be-

står av grus, ofte med stor stein. I myrene finnes en masse furustubber, mest i den lyngrike mosemyr. På myrene stikkes litt brenntorv, men ellers brukes de bare som beite. De inneholder store masser brenntorv, nemlig ca. 1,5 millioner m³ råtorv. Dette er mindre god dyrkingsmyr som vil kreve store planeringsarbeider, men den gunstige beliggenhet gjør at myrene vil få betydning som dyrkingsland etter hvert som brenntorven nyttes.

Ved østenden av Nås vannet ligger ca. 700 dekar vesentlig lyngrik mosemyr og lyngmyr. Dette er mindre god dyrkingsmyr, men den ligger så godt til at den bør forbedres til kulturbeiter, da beitene for Eide- og Krakaligårdene er meget dårlige.

Sør for Nås og Brandseter danner landskapet en bred flatbunnet dal med elv langs midten. Sidene skråner jevnt oppover mot bratte lier på begge sider. Her finnes over 2000 dekar myr, hvorav vel halvparten er lyngrik mosemyr (den østlige del). På nordsiden av dalen ligger gårdene Nås og Brandseter, som eier det meste av myrene. Høyden over havet er fra 20 til 80 m. Myrene er for en stor del skogkledde, vesentlig med mindre veksterlig furu. Iblant er små grusrabber.

Den vestlige del nærmest Nåssetrene består for det meste av grunn grasmyr med enkelte lyngtuer. Noen mindre partier langs elva er lyngrik og grasrik mosemyr. Grasmyra er bare opp til vel 1/2 m dyp, mens mosemyra oftest er over 1 m. Grasmyra er oftest vel formuldet. Den østlige del av dalen — nærmest Halås — består for det meste av noenlunde vel formuldet lyngrik mosemyr med småfuru og meget lyng. Langs bekker er flere smale grasmyrpartier. Dybden er oftest ca. 1 m eller mindre. Ved de mange små tjern er dybden opp til 5—6 m. Undergrunnen består mest av steinet grus. På de dypeste partier finnes gytje og leirslam. Myrene inneholder 3/4 million m³ råtorv, oftest av god kvalitet. Møre landbruksselskap har to felter her (Halåsfeltet og Nåsfeltet). Det vesentlige av myrarealet er noenlunde god dyrkingsjord.

Mellom Nås vann og Lyngstadvann ligger ca. 1400 dekar myr (Bollifeltet). Høyden over havet er fra 30—70 m. Terrenget er jevnt men heller svakt mot sør og øst. Myrene består mest av lyngrik mosemyr, delvis bevokset med furu og med små partier grasmyr langs bekkesig og på de laveste partier. Øverste myrlag er noenlunde vel til vel formuldet og myr dybden er oftest omkring 1 m, men dybder opp til 2 m finnes på enkelte partier. Undergrunnen består av grus, ofte med stor stein. Torven har som regel høy fortorvingsgrad (H₆—H₇), så myrene inneholder betydelige brenntorvmasser. Myrene er ofte sterkt tuet og inneholder en masse fururøtter, så de er tunge å dyrke. Dette er for øvrig kalkfattige myrer, med med et bra kvelstoffinnhold. Møre landbruksselskap kjøpte et større felt her allerede i 1930 og har siden utvidet dette ved ytterligere kjøp. Hele bureisingsfeltet utgjør nå i alt 4000 dekar, hvor det er anlagt 15 bruk.

Nord for Lyngstadvannet og så godt som i sammenheng med Bollifeltet er vel 1000 dekar myr, hvorav $\frac{2}{3}$ er grasrik mosemyr og den vestlige tredjedel er lyngrik mosemyr. Myra heller svakt inn mot midten (elva) og har ofte sterkt tuet overflate (gråmoseetuer). Den er svakt til noenlunde vel formuldet i det øvre lag, moselaget er ofte $\frac{1}{2}$ m eller mer. Dybden av myra er mest alminnelig ca. 2 m, men lengst vest ofte mindre. Undergrunnen består av sand på de laveste partier, men for øvrig mest av grus. Nesten overalt er brukbar brenntorv under moselaget, men torven er oftest dårlig (H₅—H₆). En del er brukbar strøtorv.

Visnesmyra er vel 200 dekar, hvorav største delen er god brenntorvmyr som utnyttes rasjonelt. Den er oftest 2—3 m dyp og har sand- eller leirundergrunn. Det skal nå tas en kanal her med avløp mot Visnes. Derved vil en del av myra (østre ende) kunne dyrkes og kanalen vil også få betydning for brenntorvdriften.

I Gåddalen finnes vel 2000 dekar myr hvorav $\frac{3}{4}$, beliggende nord for Gåddalsvannet, er vesentlig lyngmyr, og det øvrige areal, øst og sør for Gåddalsvannet, er hovedsakelig grasmyr med enkelte lyngmyrflekker. Gåddalen strekker seg fra Gautvik over til Bolli og myrene ligger i 100 til vel 200 m h. o. h.

Myrene nord for Gåddalsvannet ligger i en bred dal med sterkt hellende sider og flat bunn. Overflatetorven er noenlunde vel, eller ofte vel formuldet, dybden er på storparten av arealet fra 1 til 2 m, midt på den sørlige del målt opp til 4 m. Undergrunnen består av sand og slam på de laveste partier og grus og stein høyere oppe i dalsidene. Dette myrparti inneholder over $\frac{1}{2}$ million m³ god brenntorv, men er mindre god dyrkingsjord.

Øst og sør for Gåddalsvannet heller myrene sterkt mot vest og nord. Myrene har også her en del gråmoseetuer, men vegetasjonen er rik og halvgrasartene utgjør en større del av plantebestanden. Her er matjordlaget vel formuldet, har høy volumvekt og stort aske- og kvelstoffinnhold, men kalkinnholdet er lavt. Dybden er oftest ca. $\frac{1}{2}$ m eller mindre, så her finnes det ikke brenntorv av betydning. Dette er imidlertid bedre dyrkingsmyr enn partiet nord for Gåddalsvannet. Ny Jord har nettopp kjøpt et lite felt her.

De andre myrene innen herredet, i alt ca. 900 dekar, ligger mer spredt og oftest nær gårdene, så de tjener vesentlig som brenntorvmyrer og blir ofte dyrket etter hvert som de avtorves.

(Forts.)

PERSONSKIFTE I MYRSELSKAPET.

TO av Det norske myrselskaps medarbeidere, utskiftningskandidat Oscar Hovde og landbrukskandidat Jens Heggelund Smith, kommer dessverre til å slutte i myrselskapet, da begge har fått nye stillinger. Utskiftningskandidat Hovde er ansatt som utskiftningslandmåler i Buskerud, og landbrukskandidat Smith er konstituert som teknisk fylkesagronom i Telemark.

Utskiftningskandidat Oscar Hovde er fra Eid i Romsdal. Fra han ble uteksaminert ved Norges Landbrukshøgskole i 1927 til våren 1935, da han ble ansatt i myrselskapet, var han opptatt med mer tilfellige jobber, bl. a. en tid vikarierende utskiftningslandmåler i Sør-Trøndelag. Dessuten arbeidet han en tid med kartlegging av bureisingsfelter for Møre landbrukselskap.

Fra 1. mai 1935 til 1. mai 1937 var Hovdes ansettelse i myrselskapet midlertidig, men senere har stillingen vært fast. I de ca. 5 år som han har vært ansatt her, har han arbeidet med myrinventeringen, vesentlig i Nord-Norge og på Vestlandet.

Landbrukskandidat Smith er fra Sør-Audnedal i Vest-Agder. Han ble uteksaminert fra Norges Landbrukshøgskole i 1936 og ble straks etter midlertidig ansatt i myrselskapet. Også han har arbeidet med myrinventering, først og fremst i Hedmark, men også en del i Østfold. Vinteren 1936 var han permittert en tid, da han var vikarierende fylkesagronom i Østfold, men har ellers vært i myrselskapets tjeneste siden våren 1936.

Våren 1938 foretok Hovde og Smith med stipendium en felles studiereise til Sverige og Danmark for å studere forskjellige myrspørsmål.

Det er et stort tap for myrselskapet å miste to av sine innarbeidede folk i en tid da det sannsynligvis vil bli mer og mer aktuelt å drive myrundersøkelser med tanke på praktisk utnyttelse av myrene. Både Hovde og Smith har i de henholdsvis ca. 5 og 4 år som de har arbeidet hos oss, vist seg å være ikke bare meget energiske og samvittighetsfulle, men også i høy grad dyktige unge menn. Myrselskapet vil benytte anledningen til å takke begge herrene for det utmerkede arbeid som de har ytet i selskapets tjeneste, og ønske lykke til arbeidet i deres nye stillinger.

C. L.

NY TORVBRIKETTFFABRIKK.

SOM bekjent er det hittil bygd bare en torvbrikettfabrikk her i landet. Denne fabrikk ligger på Lundenemosen ved Aspedammen i Østfold. Opprinnelig ble fabrikkens bygget som forsøksfabrikk med liten produksjon, men den er senere utvidet til ca. 5000 tonnns kapasitet årlig. Fabrikkens, som ble anlagt av Det norske myrselskap, ble i fjor sommer solgt til et privat aksjeselskap, A/S Torvbrikett, Aspedammen, med fengselsprest Hauge, Oslo som formann i styret. Selskapets disponent er Hans Hauge, Aspedammen.

For tiden er en ny torvbrikettfabrikk under anlegg i Heradsbygda i Elverum. I spissen for denne står grosserer Arnt Linnerud, Grefsen, som blir det nye torvbrikettselskaps disponent. Selskapets navn er A/S Norske Brenntorvbriketter, og som styre er valgt overrettssakfører Harald Platou, Oslo, med gårdbruker Asbjørn Løken, Elverum, som varaformann. De øvrige styremedlemmer er gårdbruker Engebret Berger, Elverum, og grosserer A. Linnerud, Grefsen. Kapasiteten av den nye fabrikk blir også ca. 5000 tonn briketter pr. år. Til anlegget er innvilget et statslån stort kr. 130,000.00. De forberedende undersøkelser vedkommende anlegget er foretatt av Det norske myrselskap. Som byggeleder for fabrikkens har selskapet engasjert ingeniør Realf Ottesen, Oslo.

DET NORSKE MYRSELSKAPS ÅRSMØTE 1940.

Årsmøte og representantmøte holdes i forbindelse med landbruksuken onsdag den 6. mars.

Programmet for møtene er:

Kl. 16 (4) Representantmøte (særmøte).

Kl. 16^{1/2} (4^{1/2}) Årsmøte med foredrag av:

1. Godseier Carl Løvenskiold: Myrselskapets virksomhet i 1939.
2. Ingeniør A. Ording: Torvens betydning for selvforsyningen.
Diskusjon.

Møtene holdes i Sangerhallen, Oslo Håndverks- og Industriforening, Rosenkrantzgaten 7.

MEDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 2

April 1940

38. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

---

DET NORSKE MYRSELSKAPS ÅRSMELDING OG REGNSKAP FOR 1939.

I 1939 er innmeldt 37 nye medlemmer, fordelt på 5 livsvarige og 32 årsbetalende medlemmer. Av de tidligere livsvarige medlemmer er 2 avgått ved døden i 1939, og av de årsbetalende er 2 døde, 6 er utmeldt og 2 er gått over til livsvarige medlemmer.

Medlemstallet pr. 31/12 39 stiller seg slik:

Årsbetalende medlemmer	.....	362
Livsvarige do.	.....	233
Indirekte do.	.....	210
Korresponderende do.	.....	7
Æresmedlemmer	.....	1

I alt 813

Ved årets utgang var antallet av bytteforbindelser i alt 140, herav 88 norske og 52 utenlandske.

I den faste funksjonærstab har det ikke vært noe skifte i meldingsåret. Av de midlertidig ansatte funksjonærer sluttet landbrukskandidat Smith og torvmester Moe etter at markarbeidet var avsluttet i oktober måned. Landbrukskandidat D. Lømsland, som tidligere har vært midlertidig ansatt i selskapet, ble engasjert på nytt fra 15. mai. Ekstra kontorassistent frk. Margareth Tønnesen sluttet 1. september og som ny assistent er ansatt frk. Dagny With.

Gjennomførings- og konsulentvirksomheten.

Tidsskriftet er sendt ut med 6 hefter i et opplag av 1100 eksemplarer. Dessuten er det fra forsøksstasjonen sendt ut en forsøksmelding i 1000 eksemplarer. Foredrags- og demonstrasjonsvirksomheten har i meldingsåret artet seg omtrent som tidligere år. Sekretæren har fra høsten 1939 gjenopptatt forelesningene i jordlære ved Vinterlandbruksskolens videregående avdeling.

Konsulentarbeidet er overveiende utført av torvkonsulenten og sekretæren. Det er i meldingsåret foretatt undersøkelsesreiser i Troms, Nord-Trøndelag, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Opland, Hedmark, Østfold, Akershus, Buskerud, Vestfold og Aust-Agder fylker.

Ved avslutningen av markarbeidet pr. 23. november var vi å jour med alle rekvisisjoner. Imidlertid måtte vi også i 1939 overføre en del større kartleggingsarbeider av bureisingsfelter til andre institusjoner, da vi ikke hadde tilstrekkelige midler til å utføre arbeidet. I slike tilfelle har vi foretatt befaringer sammen med vedkommende rekvisiterer og herunder i store trekk demonstrert og klassifisert myrtyper og torvslag. Slike befaringer har vært omfattet med stor interesse, og vi har grunn til å tro at også denne gren av selskapets virksomhet fyller et virkelig behov.

Myrinventering og myrundersøkelser.

I 1939 er myrinventeringene fortsatt i Møre og Romsdal fylke (kystbygdene på Sunnmøre) og likeså i Hedmark fylke (Løten herred). I Møre og Romsdal er arbeidet utført av utskiftningskandidat Hovde og i Løten av landbrukskandidat Smith og for en mindre del av landbrukskandidat Lømsland. Resultatet av disse undersøkelser vil bli publisert senere. Et sammendrag vedkommende myrareal og brenntorvmasse tas med nedenfor:

	Samlet myrareal	Brenntorv (råtorv)
I Møre og Romsdal fylke	12,545 dekar	5,1 mill. m ³
I Hedmark fylke	43,230 »	12,4 » »
	<hr/>	
I alt	55,775 dekar	17,5 mill. m ³

Myrinventeringene er som tidligere utført med bidrag fra A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond og Rådet for teknisk industriell forskning.

Av større undersøkte områder utenom inventeringen kan nevnes Trollidal-, Tennelv- og Brygghaugfeltet på Senja, deler av Langmorkje statsalmening i Vågå og myrer i Evenstadmarka og Tresdalsskogene i Storelvdal. Det samlede areal som er undersøkt av selskapets funksjonærer i meldingsåret er rundt regnet 84,400 dekar.

Torvbriketterings- og freseforsøkene.

Briketteringsforsøkene ved Aspedammen er kort omtalt i ingeniør Ordings årsmelding, hvortil henvises.

Freseforsøkene på Jøa ved Namsos ble fortsatt også i 1939 med landbrukskandidat Lømsland som leder. Utførlig melding om disse forsøk vil bli avgitt i en annen forbindelse.

Myrforsøkene og arbeidet ved forsøksstasjonen på Mæresmyra.

Forsøksleder Hagerup gir i sin årsmelding en oversikt over arbeidet ved forsøksstasjonen. Her skal vi derfor bare nevne at antallet av forsøk ved stasjonen på Mæresmyra har vært 88 i 1939, det er 1 mindre enn i 1938. Av spredte felter har vi i 1939 hatt 55 felter mot 53 felter forrige meldingsår. Feltenes fylkesvisse fordeling har vært slik:

Troms fylke	3 felter
Nordland fylke	10 »
Nord-Trøndelag fylke	16 »
Sør-Trøndelag fylke	6 »
Møre og Romsdal fylke	2 »
Hedmark fylke	10 »
Opland fylke	1 »
Buskerud fylke	6 felter
Telemark fylke	1 »

Tilsammen 55 felter

En utførlig melding om forsøksvirksomheten i meldingsåret er tatt inn i selskapets tidsskrift, hefte nr. 5, 1939.

Bemerkninger til regnskapet.

Driftsregnskapet for 1939 balanserer med kr. 79,640.04. Dette er kr. 3619.63 mer enn foregående år. Det regnskapsmessige overskudd er kr. 1222.54.

Inntekter. Bortsett fra økning på en enkelt post, nemlig bidraget fra Rådet for teknisk industriell forskning, er det små forskyvninger i inntektene sammenlignet med foregående år. Det ordinære statsbidrag til selskapets virksomhet var kr. 25,000.00 i 1939.

Utgifter. Posten «Lønninger» er øket med ca. kr. 900.00 på grunn av et opptjent alderstillegg til sekretæren og på grunn av at kontorassistenten pr. 1/1 1939 ble overført fra II til I assistent. Til myrinventeringer er medgått ca. 2600 kroner mer enn i 1938. Dette skyldes at vi på ettersommeren og høsten 1939 hadde 3 mann med håndlangere i felten samtidig mot 2 mann forrige år. For øvrig er forskyvningene små.

Formuesstillingen er bedret med kr. 3819.81 i regnskapsåret. Det statuttmessige tillegg til legatkapitalen er kr. 1388.29. I netto kursgevinst på konverterte obligasjoner er innvunnet kr. 1208.98. Resten, kr. 1222.54, skyldes delvis innbetaling på gjeld og for øvrig en del forskyvninger i beholdningsverdier og bankinnskudd. Legatkapitalkonto utgjør pr. 31/12 1939 kr. 523,570.93 og selskapets øvrige aktiva kr. 172,592.53. Selskapets samlede formue ved årsskiftet er således kr. 696,163.46.

Regnskapet vedkommende 2. byggeperiode ved forsøksfabrikken i Østfold og briketteringsforsøkene på Jøa er i likhet med forrige år holdt utenom selskapets øvrige regnskaper. Til de nevnte formål har stått til disposisjon kr. 60,000.00, som ble bevilget gjennom Statens Kriseutvalg pluss kr. 3954.56 som skyldes salg av briketter og renteinntekter. De største poster på utgiftssiden er maskiner og bygninger.

Oslo, 13. februar 1940.

Sekretæren.

Det norske myrselskaps

Debet	Vinnings- og Driftsregnskap
Utgifter:	
Lønninger	kr. 15,340.16
Myrundersøkelser:	
Ordinære, inkl. reiseutgifter	kr. 2,680.83
Trøndelag Myrselskap, bidrag	» 1,200.00
	» 3,880.83
Møter	» 415.58
Meddelelser fra Det norske myrselskap:	
Trykning	kr. 3,003.11
Andre utgifter	» 535.27
	» 3,538.38
Kontorutgifter og revisjon	» 3,836.09
Bibliotek og trykksaker (avskrives)	» 265.91
Inventar (avskrives)	» 361.01
Depotavgift	» 314.00
Bidrag til Landslaget for Norske Jordbruksklubber	» 100.00
Analyser	» 404.98
Inkasso og oppkreving	» 76.75
Avskrevet medlemskontingent	» 395.00
Myrinventeringer med bidrag av	
A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond:	
Lønn til oppmåler	kr. 3,960.00
Reiseutgifter og håndlangerhjelp m. v.	» 1,040.00
	» 5,000.00
Myrinventeringer med bidrag av Rådet for Teknisk Industriell Forskning:	
Lønninger	kr. 4,943.38
Reiseutgifter, håndlangerhjelp	» 3,451.22
Analyser, kartreproduksjoner, trykning m. v.	» 822.38
	» 9,216.98
Hovedkontorets utgifter	kr. 43,145.67
Forsøksstasjonen på Mæresmyra (se særskilt regnskap) ..	» 34,659.47
Forsøksanstalten i torvbruk (se særskilt regnskap)	» 612.36
	Kr. 78,417.50
Balanse, overskudd	» 1,222.54
	Kr. 79,640.04

hovedregnskap for 1939.

tapskonto.

for 1939.

Kredit

Inntekter:		
Statsbidrag		kr. 25,000.00
Refundert utgifter vedkommende myrundersøkelser	»	814.48
Medlemmers årspenger	»	1,810.00
Renter av legater og bankinnskudd	»	17,092.04
Livsvarig medlemskontingent	»	250.00
Inntekter av tidsskriftet	»	2,279.20
Bidrag fra A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond	»	5,000.00
Bidrag fra Rådet for Teknisk Industriell Forskning		kr. 10,000.00
Herav ubenyttet og overført til nytt regnskap	»	783.02
		» 9,216.98
		Hovedkontorets inntekter kr. 61,462.70
Forsøksstasjonen på Mæresmyra (se særskilt regnskap)	»	17,478.57
Forsøksanstalten i torvbruk (se særskilt regnskap)	»	698.77

Kr. 79,640.04

Det norske myrselskaps

Debet

Balanse-konto

Debet	Balanse-konto
Aktiva:	
Legatmidlers konto:	
Anbragt i obligasjoner	kr. 517,600.00
» i Akers Sparebank	» 5,970.93
	kr. 523,570.93
1 aksje i Rosenkrantzgaten 8	» 1,000.00
Anleggsverdier:	
Hovedkontoret, inventar	kr. 1,000.00
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	» 125,000.00
Forsøksanstalten i torvbruk	» 33,000.00
	» 159,000.00
Kassebeholdning og bankinnskudd:	
Hovedkontoret (i bank)	kr. 1,540.88
Forsøksstasjonen på Mæresmyra (i kasse)	» 169.04
	» 1,709.92
Utestående fordringer:	
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	kr. 319.82
Torvmester Skeviks gjeld	» 3,702.79
	» 4,022.61
Beholdningsverdier:	
Forsøksstasjonen på Mæresmyra	kr. 6,800.00
1 andel i Mære Samvirkeleg	» 60.00
	» 6,860.00
	Kr. 696,163.46

Oslo,

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Foranstående stemmer med selskapets
For øvrig henvises til vår

Oslo,

A/S REVISION.

hovedregnskap for 1939.

pr. 31/12 1939.

Kredit

Passiva:

Legatkapitalkonto:

C. Wedel Jarlsbergs legat	kr.	22,687.06
M. Aakranns legat	»	5,527.57
H. Wedel Jarlsbergs legat	»	11,057.70
H. Henriksens legat	»	67,320.07
Haakon Weidemanns legat	»	131,520.37
Professor Lende Njaas legat	»	9,143.46
Skogeier Kleist Geddes legat	»	10,567.67
Landbruksdirektør Tandbergs legat..	»	5,021.05
Musiker A. Juels legat	»	1,128.90
Bankier Johs. Heftyes legat	»	258,275.13
Ingeniør J. G. Thaulows legat	»	1,321.95

---

 kr. 523,570.93

Kapitalkonto:

Saldo pr. 1/1—1939	kr.	171,369.99
+ overskudd	»	1,222.54

 » 172,592.53

 Kr. 696,163.46

---

31. desember 1939

18. januar 1940

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

bøker, som er revidert av oss.
 revisjonsinnberetning av i dag.

19. januar 1940.

P. I. Borch.

 Arne Paulsen.

Det norske myrselskaps

Debet	Vinnings- og Driftsregnskap
Utgifter:	
Forsøksdrift på Mæresmyra	kr. 14,099.71
Spredte forsøk	» 1,996.75
Vedlikehold	» 949.02
Assuranse, kontorutgifter m. v.	» 1,282.93
Forsøksmelding	» 524.00
Avskrevet påkostning:	
Nydyrking	kr. 598.83
Maskiner	» 66.12
Instrumenter	» 145.79
	» 810.74
Lønninger	» 14,996.32
	Kr. 34,659.47
Overskudd	» 603.97
	Kr. 35,263.44

Debet	Balanse-konto
Aktiva:	
Samlet bokført anleggsverdi	kr. 125,810.74
– avskrevet påkostning i 1939	» 810.74
	kr. 125,000.00
Utestående fordringer	» 319.82
Beholdningsverdier	» 6,800.00
1 andel i Mære Samvirkelag	» 60.00
Kassebeholdning	» 169.04
	Kr. 132,348.86

Oslo,

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Foranstående stemmer med selskapets
Vi henviser for øvrig til

Oslo,

A/S REVISION.

forsøksstasjon på Mæresmyra.

tapskonto.

for 1939.

Kredit

Inntekter:	
Salg og forbruk av produkter	kr. 10,631.85
Distriktsbidrag	» 650.00
Renter av C. Wedel Jarlsbergs legat	» 849.13
» » H. Weidemanns legat	» 2,445.07
Betaling for utført forsøk og bidrag til forsøksvirksomheten fra Norsk Hydro	» 1,200.00
Bidrag til forsøksvirksomheten fra Kali-Import A/S ...	» 500.00
Inntekt av hus på Mære	» 1,000.00
Andre inntekter (provisjon og renter)	» 202.52
	Kr. 17,478.57
Tilskudd fra Myrselskapets hovedkasse	» 17,784.87
	Kr. 35,263.44

pr. 31/12 1939.

Kredit

Passiva:	
Kapitalkonto pr. 1/1—1939	kr. 131,744.89
+ overskudd	» 603.97
	kr. 132,348.86
	Kr. 132,348.86

31. desember 1939

18. januar 1940

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

bøker, som er revidert av oss.
vår innberetning av i dag.

19. januar 1940.

P. I. Borch.

Arne Paulsen.

Det norske myrselskaps

**Vinnings- og
Driftsregnskap**

Debet

	Utgifter:	
Administrasjon		kr. 94.70
Torvstrødriften		» 517.66
		Kr. 612.36
Balanse, overskudd		» 86.41
		Kr. 698.77

Debet

Balanse-konto

	Aktiva:	
Samlet bokført anleggsværdi pr. 1/1—1939		kr. 33,000.00
Torvmester Skeviks gjeld til hovedkontoret		» 3,702.79
		Kr. 36,702.79

Oslo

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Foranstående stemmer med selskapets
Vi henviser for øvrig til

Oslo,

A/S REVISION.

forsøksanstalt i torvbruk.

tapskonto.

for 1939.

Kredit

Inntekter:

Renter av torvmester Skeviks gjeld	kr. 185.87
Torvmesterens forpaktningsavgift	» 512.90

Kr. 698.77

pr. 31/12 1939.

Kredit

Passiva:

Tilskudd fra hovedkassen 1934—38	kr. 6,731.99
Netto innbetalt til hovedkassen 1939	» 966.13
	kr. 5,765.86
Kapitalkonto pr. 1/1—1939	kr. 30,850.52
Balanse, overskudd	» 86.41
	» 30,936.93

Kr. 36,702.79

31. desember 1939

18. januar 1940

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

bøker, som er revidert av oss.
vår innberetning av i dag.

19. januar 1940.

P. I. Borch.

Arne Paulsen.

Regnskap for 2. byggeperiode ved forsøksfabrikken og vedkommende freseforsøk

Utgifter:	
Lønninger	kr. 6,150.00
Forsøksdrift	» 4,890.26
Reiseutgifter	» 1,126.45
Kontorutgifter	» 881.35
Avgifter, assurance	» 498.84
Bygninger	» 12,077.97
Maskiner	» 24,007.20
Transportbane	» 6,252.46
Freseforsøk på Jøa	» 8,070.03
	Kr. 63,954.56

Oslo,

DET NORSKE

Carl Løvenskiold.

Stemmer med selskapets bøker

Oslo,

A/S REVISION.

i torvbrikettering ved Aspedammen i Østfold på Jøa i Nord-Trøndelag.

Inntekter:

Bidrag fra Statens kriseutvalg	kr. 60,000.00
Renter fra 13/8—31/12 38	kr. 88.95
» » 1/1—4/7 39	» 131.38
	————— » 220.33
Solgt briketter	» 3,685.60
Renter fra 11/11—31/12 38	kr. 7.89
» » 1/1—12/7 39	» 40.74
	————— » 48.63

Kr. 63,954.56

---

21. juli 1939.

MYRSELSKAP

Aasulv Løddesøl.

som er revidert av oss.

25. juli 1939.

Half. Monsen.

Arne Paulsen.

Årsmelding for 1939

fra ingeniør A. Ordning.

Den første del av året medgikk ved Aspedammen brikettfabrikk, idet man her utførte en del utvidelser av anlegget.

Det ble bygd silo 30×8 m for fresepulver, anskaffet 2 motortraller (lokomotiver) for å frakte fresepulver fra myra til fabrikk, der ble bygd 6 transportvogner for tilkobling til oppsamlermaskiner. Samlemaskinene ble ombygd for den dobbelte kapasitet med anvendelse av samme traktor som før.

1. mai gikk fabrikken over til ny eier, men myrselskapet forbeholdt seg å kunne drive forsøk framdeles, så mitt tilsyn med fabrikkens fortsatte utover sommeren.

Av myrundersøkelser og konsulentarbeid utenfor brikettfabrikken er utført følgende:

Boring og bonitering av Storemyr, Elverum.

Inspeksjon av brenntorvfabrikk for Bøverdal Ysteri, Bøverdal.

Myrundersøkelser for Fåvang småbrukerlag.

Do. » Nedre Stranda småbrukerlag, Fåberg.

Do. » Veldre almenning.

Do. » Staten i Evenstadmarka, Storelvdal.

Myrundersøkelser og kartlegging av Langkloppmyra for Nes almenning med forslag til fortsatt drift.

Myrundersøkelser og foredrag for Toten almenning, overslag for brenntorvdrift m. m.

Planleggelse av brenntorvdrift og eksportanlegg for Ullern torvstrøfabrikk, Skarnes.

Myrundersøkelser av Lensmannsmyrene i Tresdalskogen, Storelvdal.

Kartlegging og boring av Breimosen i Degernes.

Myrundersøkelser for Augedal småbrukerlag.

Besiktigelse av torvmaskiner ved Rena.

Besiktigelse og taksering av torvmaskiner, Elverum kommune.

Besiktigelse av torvmaskiner ved Sandefjord.

Reise til Sverige i anledning av fresemaskineri.

Forslag til torvmaskiner, Nøtterøy mølle og sag.

Kartlegging og planleggelse, Hernesmyra, Elverum.

Sommeren var meget ugunstig for driften ved brikettfabrikken ved Aspedammen, så produksjonen ble liten. I regnværperioden ble der grøftet og planert nye fresefelter, så fabrikkens nå skulle stå bra rustet for produksjonen 1940. Brikettene er blitt meget godt mottatt av de brenselskjøpende, hvilket brikettene også fortjener.

Maskintorvproduksjonen foregikk også under ugunstige tørkeforhold, men de anlegg som kom tidlig i drift og fikk godt av vårtørken fikk berget sin produksjon. Et par almenningsfabrikker fant tørkeforholdene så problematiske at de innstilte driften.

Torvstrøfabrikkene har hatt normal drift. På Ullernmyra ved Skarnes er fabrikkene ferdigbygd. Der er eksportert til U. S. A. omkring 20,000 baller, likesom statsbanene har kjøpt omkring 30,000 torvstrømter for å anvende til isolasjon mot telehevninger.

Lybæk pr. Dal st. 27. januar 1940.

A. Ordning.

Kort melding om vær og årsvekst ved Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra. for året 1939.

Av forsøksleder Hans Hagerup.

Vinteren 1938—39 slutter seg til rekken av milde vintrer som vi har hatt gjennom flere år. Utover vintermånedene var det omlag normalt med nedbør, men fordelingen på de ymse måneder skiller seg en del fra normal nedbør. I januar var det bare 18 mm nedbør, som for det meste kom som regn eller sludd; bare i siste halvpart av måneden ble det så mye snø at en kunne bruke slede. I første halvpart av februar var det mye regn og sludd; det falt i denne tid 82 mm nedbør, derimot var resten av februar uten nedbør. Fremdeles var det bar jord, og i denne tid ble det litt teledannelse. Regn og sludd fortsatte i begynnelsen av mars; omkring midten av denne måned ble det så mye snø ca. 3 ukers tid at det var sledefore. Senere ble det igjen regn og sludd. I de 4 første måneder av året kom i alt 190 mm nedbør mot normalt 185 mm (18 års middel ved forsøksstasjonen). Det meste av denne nedbør rant vekk etter hvert, så det ble ingen vårflom.

Det ble ikke mye tele i jorda, selv om den lå bar lange tider. Ved måling i april var det ikke mer enn 20—25 cm med tele.

Overvintringen av enga var god, men kløver i første års eng var for det meste gått ut på grasmyra, på mosemyra var det rikelig med kløver.

Vårarbeidene tok til 11. april. Mineralgjødsla ble utsådd på eng i tiden 11. til 22. april, på åker 22. til 28. april. Kvævegjødsla utsådd på eng 16. til 20. mai og på åker 3. juni.

Enga ble gjødslet med 20 kg superfosfat + 28 kg 40 % kalisalt + 10 til 14 kg kalksalpeter på den minst formuldete myr. Beitene fikk 20 kg råfosfat + 20 kg kalisalt + 12 kg Odda om våren. Etter første avbeiting 14 kg kalksalpeter. Åkeren ble gjødslet med 15 til 20 kg superfosfat og samme mengde kalisalt. Til neper: 10 lass husdyrgjødsel, 15 kg superfosfat, 25 kg kalisalt. På mosemyr ble enga gjødslet med 4 lass husdyrgjødsel + 10 kg superfosfat + 10 kg kalisalt + 12 kg kalkammonsalpeter. Den eng som ikke fikk husdyrgjødsel ble gitt

20 kg tomasfosfat + 20 kg kalisalt + 20 kg kalksalpeter. Åkeren på mosemyr ble gitt 20 kg superfosfat + 20 kg kalisalt + 15 kg kalksalpeter, og rotvekstene: 25 lass husdyrgjødsel + 20 kg superfosfat + 20 kg kalisalt + 12 kg kalkammonsalpeter. Alle mengder pr. dekar. De ymse vekster ble sådd eller satt til disse tider: Perlehavre 29. april, Asplundbygg 4. mai, Maskinbygg 6. mai, gulrot og pastinakk 6. mai, potet 15. mai, neper og kålrot og betet 26. mai, engfrø 13. mai, hodekål og blomkål 2. juni, rødbeter 3. juni og høstrug 26. august.

Vårarbeidene ble utført under ganske gode værforhold. Mai hadde under normal nedbør, men juni hadde i alt 109 mm, eller 54 mm over normalt; juli måned hadde også over normalt med 14 mm, men det meste kom i første halvpart av måneden. Forsommeren ble kald og sur på grunn av den rikelige nedbør, og veksten gikk derfor sent. Åkeren ble sen og noe ugrasfull.

Slåtten tok til 7. juli og ble ferdig 28. juli. I førstningen av slåtten var mye regn, som sinket arbeidet, men fra midten av måneden ble været varmere og arbeidet ble utført under ganske gode værforhold. Høyet fikk god berging, og alt høy var i hus 8. august. Avlingene må sies å være ganske bra. Her skal oppgis noen avlingstall av første slått fra omløpsforsøk med 3 til 5 års eng:

	Omløp med 3 års eng	Omløp med 4 års eng	Omløp med 5 års eng
1. års eng	612	738	752
2. » »	728	682	726
3. » »	726	768	814
4. » »	—	676	694
5. » »	—	—	764
	Middeltall 689	716	750 kg høy pr. dekar

Hå-avlingen ble omkring 200 kg tørr hå pr. dekar.

På mosemyr ble det også en meget god avling. På et par felter der det ble prøvd med sand og uten sand, ble avlingen uten sand fra 612 til 670 kg høy og med sand fra 783 til 878 kg høy. Men her ble ikke nevneverdig hå-avling.

Det varme vær i slutten av juli og i august måned gjorde at kornet ble ganske fort drevet fram til modning. Det så forresten ganske tvilsomt ut om det skulle bli modent korn, å dømme etter været i juni og begynnelsen av juli. Maskinbygg ble skåret fra 15. august Asplundbygg fra 21. august og Perlehavre fra 23. august og skuren var ferdig 26. august. Kornet fikk god berging; det meste av bygget kom i hus uten noe regn på det fra skur til innkjøring. Avlingene ble gjennomgående tilfredsstillende. Maskinbygg gav 250 kg, Asplundbygg 330 og Perlehavre 310 kg pr. dekar. En del Maskinbygg som ble solgt holdt 63,25 kg pr. hl med 15,5 % vann, og Perlehavre 50 kg pr. hl med 17,5 % vann.

Potetene ble tatt opp fra 25. september. Det var en del frost som skadde graset i juni måned. Den 28. juni var det $\div 2^{\circ}$ C, og potetgraset fraus helt ned. Litt tørråte var det også dette år, men bare på bladene av enkelte sorter, på knollene var lite. Graset frøs ned 11. september, det var da $\div 4^{\circ}$ C. Avlingene ble ganske bra; for noen sorter ble knollavlingene slik pr. dekar:

Graham	3055 kg med 19,5 % tørrstoff
Louis Botha	3324 » » 20,7 » »
Early Puritan	3115 » » 20,1 » »
Parnassia	2791 » » 22,5 » »
Alpha	2570 » » 19,8 » »
Jubel	2971 » » 20,2 » »
Kerrs Pink	2127 » » 20,3 » »
Magnum Bonum	2467 » » 20,8 » »

På mosemyra gav Graham 3334 kg med 19 % og Botha 2530 kg med 19,6 % tørrstoff.

Neper, kålrot og beter ble tatt opp fra 10. oktober. Rotavling pr. dekar og tørrstoffprosent for noen sorter ble:

Dales hybrid (norsk)	5583 kg røtter med 9,5 % tørrstoff
Fynsk bortfelder	6662 » » » 8,5 » »
Kvit mainepe	6694 » » » 10,8 » »
Østersundom	9806 » » » 8,0 » »
Bangholm kålrot	3778 » » » 10,6 » »
Eckendorfer förbete	2333 » » » 10,9 » »
Førsukkerbete	1806 » » » 12,7 » »

Kålrot og beter gav små avlinger på grunn av liten varme på forsommeren og noe stokkløping. Fynsk bortfelder stokkløp mest av nepene. Av nepene var noe råttent, og mest av Dales hybrid med 16 %. Betene var friske, men kålrøttene var mye angrepet av kålflue.

På mosemyra gav Fynsk bortfelder 5360 kg røtter med 9,3 % og Kvit mainepe 5120 kg røtter med 13,2 % tørrstoff.

Gulrøttene ble tatt opp 5. oktober. Det var litt stokkløping også her, men ikke så mye at det hadde noe særlig å si for avlingen. Rotavlingen må sies å være ganske bra. For et par sorter ble den pr. dekar:

Nantes halvlang	5174 kg
Chantenay (rødmarget)	5023 »

Pastinakk ble opptatt til samme tid; avlingene ble her ikke særlig store. Suttons student gav 1805 kg og Runde 1080 kg pr. dekar.

Hodekålen ble tatt opp 9. oktober, en del tidlig kål var tatt opp før. Det ble ikke særlig stor avling, delvis på grunn av dårlig vær på forsommeren, men også fordi det var noe sterkt angrep av kålflue.

Avlingen av faste hoder ble pr. dekar: Trønder 3150 kg, Stavanger torv 3115 og Heinemanns Junikjempe 3500 kg.

Rødbetene gav heller ikke stor avling. De ble sådd sent (3. juni), men det var bra, for ved tidligere såning ville det sikkert blitt mye stokkløping. Utover juli og august ble det for tørt til denne, så veksten ble stagget av den grunn. Improved Detroit gav 1230 kg og Crosby's egyptiske 1485 kg røtter pr. dekar.

Innhøstingen ble utført under gode værforhold. Alle måneder fra og med august hadde under normal nedbør. Oktober hadde bare 35 mm regn mot 18 års middel ved forsøksstasjonen 84,5 mm. Alt pøyingsarbeid ble utført under gode værforhold og ble ferdig først i november. Snøen kom tidlig denne høst. Alt den andre uke i november kom det snø, men den ble ikke liggende varig. I desember kom det rikelig med snø som skaffet godt føre og «kvit jul», som det ikke hadde vært på flere år.

Mære i januar 1940.

Hans Hagerup.

REPRESENTANTMØTE OG ÅRSMØTE I DET NORSKE MYRSELSKAP.

REPRESENTANTMØTE ble holdt den 6. mars i Sangerhallen i Oslo Håndverks- og Industriforening. Møtet ble ledet av myrselskapsformann godseier Carl Løvenskiold. Følgende saker ble behandlet:

1. Årsmelding og regnskap for 1939 ble referert. For regnskapet ble meddelt decharge.

2. Valg på to medlemmer av selskapets styre. De uttredende, godseier Carl Løvenskiold, Ullern, og statsgeolog dr. Gunnar Holmsen, Vettakollen, ble gjenvalgt. De øvrige medlemmer av styret er gårdbruker Arthur Krohn, Oslo, direktør Haakon O. Christiansen, Trondheim, og grosserer Harald Sundt, Oslo.

3. Som henholdsvis formann og nestformann ble gjenvalgt gods-eier Løvenskiold og dr. Holmsen.

4. Valg på 4 varamenn. De uttredende skoginspektør Ivar Ruden, Sandvika, professor Emil Korsmo, Oslo, godseier Jørgen Mathiesen, Eidsvoll, og forstkand. Oscar Collett, Oslo, ble gjenvalgt.

5. Ingeniør A. Ordings ansettelse som torvteknisk konsulent ble forlenget på uforandrede vilkår for 1 år fra 1. juli 1940.

6. Som revisor ble gjenvalgt A/S Revision, Oslo.

Årsmøtet ble holdt like etter representantskapsmøtet. Etter at regnskapet for 1939 var referert ble det foretatt valg på 6 medlemmer av representantskapet. De uttredende:

Ingeniør Hj. Kielland, Lillestrømmen,
 Godseier W. Mohr, Fjøsanger,
 Direktør Johs. Nore, Asker,
 Ingeniør Per Schøning, Kongsvinger,
 Landbrukskjemiker O. Braadlie, Trondheim, og
 Fylkesagronom Tarjei Aasland, Skien,

ble alle gjenvalgt.

De øvrige representanter er:

Oberst Ebbe Astrup, Bestun.
 Professor dr. K. O. Bjørlykke, Ås.
 Statsråd Johan Mellbye, Nes, Hedmark.
 Ingeniør E. Cappelen Knutsen, Borgestad.
 Gårdbruker Finn Blakstad, Sørum.
 Gårdbruker Hans Flaten, Fåberg.

På årsmøtet ble holdt foredrag av godseier Løvenskiold om «Myrselskapets virksomhet i 1939» og av ingeniør Ording om «Torvens betydning for selvforsyningen».

Begge foredrag er trykt i dette nr. av tidsskriftet.

MYRSELSKAPETS VIRKSOMHET I 1939.

*Foredrag av godseier Carl Løvenskiold på myrselskapets årsmøte
 6. mars 1940.*

VIRKSOMHETEN i året som gikk har vært drevet etter noenlunde samme retningslinjer som de nærmest foregående år, om enn arbeidet i den siste del av året delvis har vært preget av den nåværende spente situasjon ute i verden. Arbeidet har fordelt seg på dyrkingsforsøk, myrinventering og myrundersøkelser, briketteringsforsøk og konsulentvirksomhet.

Dyrkingsforsøkene.

Siden myrselskapets forsøksstasjon på Mæresmyra ble opprettet i 1907 har myrforsøkene vært den gren av myrselskapets virksomhet som har vært preget av størst kontinuitet. Spredte forsøk ble drevet allerede før forsøksstasjonens opprettelse, og i stasjonens første driftsår var disse i flertall. Etter 1915 har derimot forsøksfeltene ved stasjonen vært i flertall. I 1939 har vi hatt 55 spredte felter mot 53 forrige år, og ved stasjonen 88 felter mot 89 året før. Av viktigere

forsøk som utføres ved stasjonen vil jeg nevne sortsforsøk og gjødslingsforsøk og dessuten foredlingsarbeidet med grasarter. Som vårt lands første forsøksstasjon for myr dyrking har stasjonen på Mæresmyra en stor og krevende oppgave å løse.

I de senere år har beitesaken vært en av jordbrukets hovedoppgaver, og behovet for å få undersøkt hvordan de forskjellige myrtyper egner seg til beite har trent seg fram. For å belyse dette nærmere søkte forsøkslederen i fjor om en ekstraordinær bevilgning på vel 6000 kroner til anlegg av et 30 dekar stort beitefelt på mosemyr i Sparbu. Man er ennå for en stor del i villrede om hva slags metoder en helst bør nytte ved dyrking av slik myr til beite, og et slikt forsøk ville derfor ha sin store interesse. I denne forbindelse vil jeg sitere hva en av våre første beiteeksperter, nemlig professor Ødelien, uttaler i den nettop avgitte innstilling fra Beitekomiteen:

«Ellers kan det bli bra kulturbeite på høyst forskjellig slags jord, men likevel slik at jord som representerer en ytterlighet i en eller annen retning, høver mindre godt. Det gjelder både den aller stiveste leirjord, utpreget sand- og grusjord og mosemyr. Mosemyrene høver dog tross alt bedre til beite enn til annet bruk, men de er forholdsvis dyre å dyrke opp og krever også spesiell kyndighet i behandling av slik jord om resultatet skal bli tilfredsstillende. Flere spørsmål i forbindelse med oppdyrking og bruk av mosemyr og andre nærstående myrtyper til beite trenger også til bedre forsøksmessig utredning, noe som forresten også gjelder mange andre beite-spørsmål.»

Planene for det planlagte forsøk i Sparbu er forelagt forsøksrådets beiteutvalg og ble anbefalt av dette. Dessverre ble forslaget ikke tatt opp av Landbruksdepartementet på det statsbudsjett som nå er fremlagt.

Myrinventeringer og myrundersøkelser.

Myrinventeringene har i likhet med tidligere år vært drevet med tilskudd fra forskjellige fond, nemlig A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond og Rådet for teknisk og industriell forskning. I 1939 omfatter inventeringen 55,775 dekar myr. Derav faller 12,545 dekar på kystbygdene i Møre og Romsdal, og resten, 43,230 dekar, på Løten herred i Hedmark. Undersøkelsen i Møre og Romsdal danner en fortsettelse av det arbeid som ble påbegynt allerede i 1935 med undersøkelsen av myrene på Smøla. Disse undersøkelser ble så fortsatt i 1938 og avsluttet i 1939. Undersøkelsen i Løten omfatter foruten myrene i Løten almenning også herredets øvrige myrer.

Alt i alt er det siden inventeringene begynte i 1934 undersøkt 1.001,055 dekar myr. Ved disse oversiktsmessige undersøkelser er myrene blitt klassifisert og utnyttelsesmulighetene i store trekk klarlagt. Derved har vi oppnådd å få skilt ut de mindreverdige myrer fra de mer verdifulle, enten dette nå gjelder dyrkingsmyrer eller

brenntorvmyrer. Når det gjelder brenntorvmyrer her på Østlandet er inventeringen henlagt til de distrikter hvor det har størst interesse å ha kjennskap til brenntorvforekomstene, eksempelvis Idd i Østfold og Vang og Furnes i Hedmark. Ikke minst under den nåværende brenselsituasjon er det av stor viktighet å ha våre viktigste brenntorvforekomster lokalisert slik at vi vet hvor vi har dem. Dette vil spare en for unødige tidsspille når detaljplanleggingen skal foretas.

Hva detaljundersøkelser angår, så foretas slike først når kravet om utnyttelsen melder seg. Her er det først og fremst småbruker- og bondelag og for øvrig også en rekke offentlige institusjoner som har søkt selskapets assistanse ved undersøkelser av dyringsfelter eller strøtorv- og brenntorvmyrer.

Av andre dagsaktuelle ting fra myrundersøkelsene skal jeg nevne at selskapet siste år har deltatt i arbeidet for å skaffe småbrukere og oppsittere i skogs- og fjelltrakter kulturbeiter. Som et eksempel på dette kan nevnes at en gruppe småbrukere i Løten har søkt almenningstyret om å få avstått skikket jord i Løten almenning til et beitefelt. Myrselskapet har så i samarbeid med beitekonsulenten og jordstyret utført undersøkelse og kartlegging av et beitefelt ved Gitvola seter i ca. 700 m h. o. h. Saken er nå sendt beitekonsulenten, som vil søke planene realisert.

Rent forsøksmessig har myrselskapet foretatt undersøkelser innen et ca. 10,5 km² stort område i Langmorkje statsalmenning i Vågå. Området, som ligger i setertraktene og for en stor del omfatter arealer over skoggrensen, har et samlet myrareal av 1,147 dekar. Av dette område har vi kartlagt 823 dekar, derav 240 dekar myr, med tanke på anlegg av kulturbeite. Jeg tror det har vært et heldig tiltak å oppta arbeidet med dette felt. Det meste av myrene er fine, kalkrike grasmyrer som egner seg bra til kulturbeite ifølge de erfaringer som landbruksskolebestyrer Sortdal har gjort på Klonesseteren. Den omliggende fastmark er stort sett også vel skikket for kultivering til beite. Det er nå meningen i samarbeid bl. a. med fjellstyret, beitesakkyndige og skogvesenet å søke realisert anlegg av et større kulturbeitefelt for de beiteberettigede i almenningen. Å få inngjerdet et større felt her ville ha sin store betydning ikke bare for å bedre beiteforholdene, men også for å bevare verneskogen.

Briketteringsforsøkene.

Som et ledd i arbeidet for å fremme torvsaken fikk vi som bekjent i 1936 sikret oss Severin Petersen & Co.s patenterte metode for fremstilling av torvbriketter. Jeg skal ikke her komme inn på selve metoden, som tør være kjent fra før, men kort nevne en del av de arbeider vi har hatt i denne forbindelse. Som mine tilhørere kjenner til bygde vi i 1937—38 en fabrikk for framstilling av briketter ved Aspedammen i Østfold. Der har vi også hatt våre stør-

ste forsøksfelter. Fabrikken og myra er nå overtatt av private, men selskapet har betinget seg adgang til å utføre nødvendige forsøk.

For å prøve fresemetodens brukbarhet i kystklima begynte vi i 1938 et freseforsøk på Jøa i Ytre Namdalen. Var metoden anvendbar her ville man bl. a. kunne skaffe de brenselfattige kystbygder et konsentrert, lett transportabelt og relativt billig innenlandsk brensel. På Jøa finnes det store brenntorvmyrer og staten eier her avtorvingsretten til ca. 3,700 dekar myr.

Forsøkene på Jøa i 1938, som jeg omtalte i mitt foredrag under Landbruksuken i fjor, ble fortsatt sommeren 1939. Det viste seg dessverre at de forhåpninger som mange nærte til dette forsøk, ikke ble innfridd. Forsøkene på Jøa sommeren 1938 og 1939 klarla at fresemetoden etter Severin Petersens metode vanskelig er anvendbar i vårt kystklima. Dette skyldes de dårlige tørkeforhold som våre kystbygder byr på. Luftfuktigheten er høy og været ustabil. Metoden er i første rekke basert på en rask tørk. Dette viste seg umulig å oppnå her i de to årene forsøkene pågikk. Den langsomme tørk man får av torvpulveret, innebærer et risikomoment; det settes for store krav til klimaets stabilitet, og klimaet på Jøa viste seg begge år å være lite stabilt. I tillegg hertil kommer også det forhold at luftfuktigheten i våre kyststrøk stort sett når sitt maksimum i årets varmeste måneder.

Det pulver som det likevel lykkes å samle opp, ble sendt til fabrikken ved Aspedammen, og det viste seg å ha gode briketterings-egenskaper.

Forsøkene ved Aspedammen i Østfold har vist at fresemetoden er brukbar i vårt innlandsklima, og nå er fabrikk nr. 2 under bygging i Elverum.

Torvbriketteringen er imidlertid en gren av torvdriften som må forberedes grundig og egner seg ikke som objekt for panikkartede krisetiltak.

Konsulentvirksomheten.

Konsulentvirksomheten har som tidligere år gått ut på å undersøke myrfelter og være behjelpelig med planlegging vedkommende utnyttelsen. Stort sett har interessen for såvel teknisk som jordbruksmessig utnyttelse av myrene vært som vanlig, bortsett fra et tilløp til øket interesse for brenntorv straks etter at krigen brøt ut i begynnelsen av september.

For den som har fulgt med i utviklingen her i landet i de senere år inntraff den nåværende brenselkrise ikke uventet. Den omstendighet at det utenlandske brensel mer og mer er kommet til anvendelse i vår moderne bebyggelse og i det hele tatt i de fleste moderne fyringsanlegg har ført til at tilvirkningen av innenlandsk brensel stadig er blitt redusert. Det var derfor helt naturlig at når tilførselen utenfra ble innskrenket, så måtte det bli krise.

Myrselskapet har gjentatte ganger fremhevet nødvendigheten av å få i gang innenlandsk produksjon av brensel allerede under normale forhold, men våre henvendelser har dessverre ikke vunnet gehør i den utstrekning som vi kunne ønske. I fjor høst fikk vi riktig nok kr. 50,000.00 til innkjøp av brenntorvmaskiner, slik at vi når våren kommer har en del brenntorvmaskiner å sette inn i en eventuell øket brenntorvproduksjon. Nå hjelper det imidlertid lite om vi har både brenntorvmyrer og maskiner. Spørsmålet om en heldig løsning av brenntorvproduksjon står og faller med avsetnings- og prisforholdene. Produsentene bør sikres avsetning til lønnsomme priser, først da kan vi ha håp om å få brenntorvproduksjonen øket. Dette spørsmål bør løses hurtig. Å vente til brenselnøden er akutt, er lite rasjonelt. De relativt små beløp som skal til for å tilrettelegge mulighetene for brenntorvdrift vil ikke være bortkastet, tvertimot. Skulle forholdene endre seg til det bedre vil en eventuell bevilgning til disse ting bare være å betrakte som rimelig forsikringspremie.

Av tiltak som tar sikte på å øke brenntorvproduksjonen har myrselskapet overfor Brenselsrådet gjentatt sitt flere ganger tidligere fremsatte forslag om at det blir sikret produsentene en viss minstepris for torven, og at staten stiller seg som avtager for torv der ikke måtte bli omsatt i det frie marked. Videre har vi foreslått at det blir stilt midler til disposisjon for den nødvendige tekniske assistanse og midler til undersøkelser av brenntorvforekomster. Dessuten vil det være ønskelig at det blir holdt torvkurser og demonstrasjoner i brenntorvdrift og at man får midler til utdanning av flere torvsakkyn-dige enn vi for tiden har i vårt land. I det hele mener vi at det er meget viktig at vi står rustet til å møte de økede krav om en effektiv konsulentvirksomhet, og for øvrig de mange forskjellige oppdrag som vil melde seg i forbindelse med en sterkt utvidet brenntorvdrift.

Som forsamlingen kanskje kjenner til fra meddelelser i dagspressen har Brenselsrådet enstemmig gått inn for disse forslag, som nå er oversendt Forsyningsdepartementet, og vi får håpe at også departementet og regjeringen er enig i at det nå må gjøres noe effektivt for å øke produksjonen også av et så viktig innenlandsk produkt som jo brenntorven må sies å være.

TORVENS BETYDNING FOR SELVFORSYNINGEN.

*Foredrag av ingeniør A. Ordning på myrselskapets årsmøte
6. mars 1940.*

Fra vår spedeste barndom er vi blitt tutet ørene fulle om for et fattig og usselt land Norge er. Tar vi en liten oversikt over hva mor Norge har å by oss av eksistensmidler kommer vi til et annet resultat, nemlig at vi har et rikt land.

Her er mer enn det dobbelte av udyrket, men dyrkbar jord, enn den jord som er dyrket i dag.

Våre skoger gir et stort overskudd utover eget forbruk.

Fiskeriene gir betydelig mer fisk enn vi orker å spise selv eller anvende til dyrefôr.

Av vannkraften har vi bare nyttiggjort ca. 10 %.

Av våre — skal vi si — 25 millioner dekar myr har vi dyrkbar myr, brenntorv- og torvstrømyr, hvorav en meget liten prosent er tatt i bruk.

Etter stadig forbedrede metoder i gruveindustrien blir våre malmforekomster stadig mer verdifulle.

Etter at vi har fått vår koloni Svalbard kan vi også skaffe oss en del steinkull fra eiendes grunn.

Vi kan om vi vil lage vårt eget sukker.

Når vi nå vet at vi har alt dette, hvorfor står vi så i dag og er redd for at vi skal komme til å mangle det nødvendigeste av våre eksistensmidler? Hvorfor viser vår handelsbalanse en import av 1361,3 millioner kroner?

Grunnen ligger vel meget deri at vår kapital alltid har interessert seg mer for handel enn produksjon, og vår store handelsflåte har brakt varene lettvint og sikkert til våre kyster — inntil krigstilstand er inntrådt. Vi kan brenne råolje på våre høyfjellshoteller, mens vi lar vårt vedoverskudd råtne i skogen og myrene beholde sine varmeverdier for seg selv.

At myrene inneholder store verdier har vi nok vært på det rene med, men vi har tatt det svært overlang med å utnytte dem.

La oss se på hvilke nytteprodukter vi kan frembringe av myrtorven i dag.

Store arealer av myrene kan bli bra åkerland og beite og skog.

Av våre anslagsvis ca. 6 millioner dekar brenntorvmyr kan vi framstille fast brensel, torvgass med syntetisk bensin og mange bi-produkter.

Av mosemyrene torvstrø, isolasjonsmatter for jernbanen og isolasjonsplater for bygningsindustrien. Torvstrømulden kan iblandes salter og bli humusrik hagegjødsel.

Av myrullfiber kan lages tøyer og av myrulltoppen bomull.

Torvstrø tilsettes massen ved kraftpapirfabrikasjon og torvmuld anvendes til madrasser ved våre sykehus.

Opptenningsbriketter av torvstrø er et utmerket opptenningsmateriale.

Alt det her oppregnede vet vi at vi kan framstille av torv, men om vi bør gjøre det er et spørsmål for seg. Vi skal se litt på disse forskjellige anvendelser av torven og den betydning de kan få for vår selvforsyning.

Myr dyrkingen ligger utenfor rammen av mitt foredrag. Dens betydning for selvforsyningen er det visst heller ikke vanskelig å bli enige om.

Om utnyttelsen av våre brenntorvmyrer har det alltid vært og er der til denne dag stor meningsforskjell; men når vi vet at vi har brenntorvmateriale nok til å erstatte vårt importerte brensel i 3 å 400 år får vi vel være enige om at brenntorvsaken bør tas alvorlig.

Ifølge brennelsdirektør Ruden*) er vår import av husholdningsbrensel 700,000 tonn, mens vårt forbruk av ved utgjør ca. 900,000 beregnede kulltonn og vårt forbruk av brenntorv 125,000 kulltonn. Vårt innenlandske brensel dekker da tilsammen bortimot 1,025,000 kulltonn. Vi ser av Ivar Rudens skrift «Norsk Brensel»**) at vårt vedoverskudd omkring 1935 utgjør 200,000 kokstonn. For å dekke vårt nå importerte husholdningsbrensel med innenlandsk må dette skje ved at torven dekker de manglende 400,000 kulltonn. Dette vil altså utgjøre 720,000 tonn tørr torv. Her mener jeg vi ligger ved grensen av det torvkvantum som årligårs bør kunne avvirkes av våre brenntorvmyrer uten å tære for sterkt på reserven. Fordelt på samtlige fylker blir det ca. 40,000 tonn torv pr. fylke.

Brenntorvproduksjonen er hos oss kommet inn i en ny fase. Traktoren, som nå har erobret jordbruket og skogskjøringen, holder også på å erobre vår torvdrift med traktorfrasen. På de myrer som dertil er skikket, kan vi produsere tørr torv i form av fresepulver, som kan fremstilles for en pris av kr. 6.00 til kr. 8.00 pr. tonn torv, motsvarende en kulltonnpris av henholdsvis kr. 10.80 til kr. 14.40, en pris som er konkurransedyktig overfor ethvert annet brensel. Denne form for torvproduksjon har nå tatt alle torvproduserende lands interesser og åpnet perspektiver for torvutnyttelsen som vi hos oss ikke tidligere har drømt om. Ved å brikettere det avfresede på 4 til 7 timer tørkede pulver får vi et torvbrensel så behagelig i bruk at mange som har prøvd brikettene heller anvender disse enn koks. Av fresemetoden er der nå flere systemer, som hver for seg har sine fordeler og sine mangler. Det norske myrselskap har som bekjent sikret seg lisens for Severin Petersen & Co.s system og har, så vidt jeg forstår og har sett av forsøkene på Aspedammen, truffet det rette. Det som vi setter pris på er at denne metode er så elastisk. Den kan tilpasses myrer fra 250 dekar og opptil flere tusen dekar. Den kan drives

*) Ivar Ruden: Om brenselforsyningen under krig. Radioforedrag 23/11 1939. Medd. fra D. N. M. nr. 1, 1940.

**) Landbruksdepartementets småskrift nr. 39, 1935.

på småmyrer, hvorfra fresepulveret kan samles til en større brikettfabrikk, og anleggsomkostningene er temmelig proporsjonale med kapasiteten.

Samtidig med dette etter min og manges mening store framsteg på produksjonsområdet har våre fyringsekspertter oppnådd resultater med torvfyringen. Dette gjelder da først og fremst fyring i sentralvarmekjeler. Av direktør W. Gulbrandsen og Thunes verksted er der fremstillet en torvstoker som fyrer automatisk og som ved tilsetting av noen prosent steinkull eller koks gir en effektiv forbrenning av torven og bortskaffer torvlukten utendørs. Om der i dag er oppnådd gode resultater med fyring med torvpulver i stokere kjenner jeg ikke til, men å kunne brenne torvpulver uten forutgående brikettering er av så stor betydning for vår selvforsyning av brensel at saken bør tas alvorlig. I Sverige har der vært forsøkt å blåse torvpulveret i kullstøvbrennere, og det har etter sigende gått bra.

Dessverre er det så at mange av våre myrer er meget stubbefylte, og disse kan ikke freses med de torvfresere vi har i dag; men det er meget trolig at vi en dag er kommet fram til en freser som kan fin-skjære treinnholdet i myra sammen med torven. Det norske myrskaps forsøk på Jøa, som ble omtalt av godseier Løvenskiold, viser også at kystklimaet byr vansker for fresemetoden, men mar har her andre veier å gå som muligens vil gi en løsning.

Fresetorven har en forbausende evne til å motstå nedbør. Når fresetorven har omlag 30 % vann og derunder, og er opplagt i stakker av triangulert tverrsnitt har det vist seg at disse stakker utekket har holdt seg helt tørre i et år. Man har ikke erfaret nevneverdig selvopvarmning.

Nå må man ikke misforstå meg derhen at jeg mener at vi skal omlegge all vår torvdrift til fresedrift. De gamle metoder, stikkortv og maskintorv, kommer nok framdeles til å spille sin rolle for smådriften og der hvor ikke bedre metoder kan gjennomføres. De viser at de enda mange steder kan forsvare sin plass og gi billig brensel.

Av uprøvde metoder her til lands ville det ha stor interesse å få forsøkt Hydrotorvmetoden — sprøytemetoden — særlig på våre stubbefylte myrer.

Den billige fresetorv har også brakt torvgassen i en ny stilling her i landet. Man kunne før bare anvende stykketorv i torvgassgeneratorer, mens man i dag har generatorer hvor også findelt torv kan anvendes. I Tyskland regner man med at når torvtonnen koster fra 7 til 9 RM, kan syntesegass og utvinning av syntetisk bensin være en rentabel affære. Anleggene koster bare 5 millioner RM.

Som det av det her meddelte fremgår, kan vi i dag fremstille billig og godt torvbrensel. Hvor har vi så våre naturlige markeder for avtagning av torven?

Først og fremst i våre ysterier i innlandet som har lett adgang til torvmyrer, og det er mange. De ysterier som har gått i gang med torvdrift har hatt så gode erfaringer at man skulle tro flere hadde

fulgt eksemplet. Jeg kjenner ysterier som først frakter kullene 300 km med jernbane og dernest 60 km med bil, mens de har brukbare brenntorvmyrer 3 til 4 km borte. Ved mange av våre ysterier som nå bruker ved, begynner det å gå så hardt på denne at de må gå over til torv eller kull. Og kan et ysteri innrette seg for fresetorv til kr. 15.00 pr. kulltonnberegning, vil de tjene en pen skilling på å anvende torv.

Som nummer 2 kommer småbrukerlagene rundt omkring i landet, hvor medlemmene alminnelig må kjøpe sitt brensel. Her har der for resten også vært stor interesse for torvsaken, og meget av myrselskapets arbeid i de senere år har vært viet myrundersøkelser og igangsetting av anlegg for disse lag.

Så har vi våre høyfjellshoteller. Mange av dem har myrene liggende så godt som utenfor stueveggen, mens oljefyringen i sentralkjelen går for full fres. Det er kanskje så at hotelldrift og torvdrift ikke blir ganske det samme for en mann, men vi har likevel store hoteller som har forsøkt torven og har vært fornøyd. Når man nå kan fyre automatisk med stokere skulle jo heller ikke ulempene være nevneverdige.

Våre setrer er også naturlige forbrukere av torv. For øvrig blir nå seterdriften helt omlagt, og hadde Det norske myrselskap skuet inn i fremtiden, var det ikke blitt nedlagt så meget arbeid for å fremme torvbruket ved setrene. Etter at bilveiene er anlagt opphører ystingen i fjellet, melken går til ysteriene i dalene og brenselsforbruket til kaffekoking teller ikke stort.

Småindustrien i innlandsdistriktene bør anvende torvfyring.

Skal vi imidlertid anvende et torvkvantum svarende til en 400,000 kulltonn må vi nok også få torvbrenselet inn i byene. I byenes sentralkjeler burde man kunne få fyringsanordninger hvor fresetorven kan anvendes, og da kan ikke byene skaffe seg en billigere varme. Til alminnelig ovnsfyring i byene har vi torvbrikettene.

Jeg nevnte tidligere at man ved den billige fresetorv vil kunne fremstille syntetisk bensin så billig at dette er økonomisk forsvarlig, men når der til å dekke vårt årlige forbruk av bensin av 165,000 tonn vil medgå ca. 10,000 dekar brenntorvmyr pr. år, det vil si at vi på et år ville avtorve våre større torvarealer i Østfold, er det innlysende at den slags stordrift er utenfor mulighetens grense. Vi har ikke myrer nok for en slik produksjon.

Torven vil derimot kunne spille en rolle som hjelpemiddel i storindustri, hvor f. eks. torven med sine spesielle egenskaper byr fordeler fremfor andre stoffer. Jeg tenker på metallurgien.

Vi kan oppsummere torvens betydning for selvforsyningen således:

Dens hovedverdi blir som supplement til vårt vedbrensel og delvis erstatning av importert brensel.

Det kan tenkes at den kan få betydning for fremstilling av mindre kvanta bensin i krisesituasjon. Derimot gjør vi visstnok rettere i heller å bruke løvved enn torv til direkte bilbrensel.

Det kan bli tale om å anvende torvgass i enkelte av våre verkstedsindustrier, i hvert fall som kriseforanstaltning.

Den burde kunne få betydning som torvkoks i metallurgien.

Mosetorvens anvendelse fremgår av hva jeg nevnte i innledningen.

Denne krigens tid bør lære oss at vi for å trygge vår tilværelse på alle felter så meget som råd er, må bli så selvhjulpne at vi kan stå for en blokad. Forrige verdenskrig var ikke tilstrekkelig til å lære oss dette, i hvert fall ikke på brenselområdet. La oss nå håpe at vi kan få et målbevisst arbeid i gang, med den støtte dette trenger, for å få en permanent torvproduksjon som i krisetider kan økes slik at vi sammen med vannkraften og skogen kan skaffe oss det vi skal anvende til varme uten å gå sjøveien. Torvproduksjonen bør være et viktig ledd i arbeidet for vår selvforsyning. Vil vi målet, har vi midlene.

Diskusjon:

Direktør W. Gulbrandsen kom med et lengere innlegg, vesentlig om den fyingstekniske side ved brenntorven. Vi gjengir innlegget i sin helhet etter herr Gulbrandsens manuskript:

«Vi har lenge vært oppmerksom på brenntorven og de muligheter denne byr som anvendbart brensel og det eksisterende husbruk utover landet, som stort sett må sies å være lite egnbare. Der burde på dette område forlengst være skredet inn, så anvendbare typer av ovner, riktig utstyrt for torvbrensel, var mer påaktet enn de er. Dette er felles både for torv og ved.

De kretser utenom myrselskapet som har arbeidet med øket torvproduksjon har fortsatt vært uoppmerksom på de oven eksisterende forhold med hensyn til utnyttelse av brennverdier. Den produserende part og de som har hatt interesse av denne side av saken har i sin propaganda for øket bruk og produksjon av torv tatt lite eller intet hensyn til de fyingstekniske sider og synes å være uvitende om store og virkelige gjennomførbare avsetningsmuligheter for brenntorv. Jeg skal her få presisere: At den fyingstekniske side er like viktig som den produksjonsmessige. Det er de fyingstekniske krav som regulerer brenntorvproduksjonens art.

De erfaringer som man høstet under den forrige verdenskrig og som ledet til at brenntorven på grunn av manglende fyingstekniske hensyn kom i miskreditt er altså glemte. Historien gjentar seg, så vi

som daglig arbeider på å bringe saken inn i det rette spor, oppnår den skuffelse at der i radioforedrag i år fortsatt tales om bruk av brenntorv eller også torvbriketter, uten at der med et ord nevnes at der samtidig bør treffes forholdsregler med hensyn til primær- og sekundærluft og andre forhold som er særegne for torvfyring, som flyveaske, gjør i aske, røk, lukt etc. etc. Det var bare å bruke torv til alle formål og i ildsteder av enhver art, og alt ville bli såre godt. Dette kan være vel og bra, men medaljen har sin bakside, nemlig den: en gang anvendt med slett eller mindre godt resultat, så en gang for alle «slutt».

Ingeniør Aage Erichsen tok heldigvis kort tid etter til orde i radioen og kom i forbindelse med vedfyring inn på forholdene med primær- og sekundærluft, ildsteder etc. og de forholdsregler som bør treffes i alminnelig husbruk. Jeg tør håpe at et ytterligere foredrag for sentralvarmeanlegg også vil komme og at ingeniør Erichsen vil få tilstrekkelig tid til å ruske litt opp i glemte forhold etc.

Jeg skal her få behandle det virkelige marked for en øket brenntorvproduksjon. Jeg presiserer ordet øket. Forut herfor må jeg og komme med den bemerkning at de som bruker brenntorv — og da især i byhusholdninger — ikke må, som det virkelig ofte skjer, rense sine ildsteder på den måte at peisspjell eller ovnsdører settes åpne samtidig med vinduer og at der derpå rotes godt i asken for å få mest mulig av denne til å hvirvle opp gjennom skorsteinen. En enkel måte, men under visse forhold ikke særlig behagelig for omgivelsene.

Den foreliggende situasjon på brenselmarkedet har brakt spørsmålet om det nasjonale brensel — ved og torv — i forgrunnen. Jeg vil her som min og utvilsomt de innviedes erfaring få presisere at bruk av ved, når først forhånden, er langt mer formålstjenlig for alminnelig husbruk i byer enn torv, og at det samme gjør seg gjeldende for håndfyrte kjeler i sentralvarmeanlegg. Torv anvendt i alminnelige forhåndenværende sentralvarmekjeler lar seg ikke forsere i samme målestokk som med ved, og man oppnår derfor ikke den tilstrekkelige varme i selv mindre skarpe kuldeperioder. Hvorledes en skal bruke ved og hvilke forholdsregler en skal treffe herfor, hører ikke inn under dette mitt innlegg, men det jeg vil ha fram, og hvis mulig så det kan ljome langt utenfor denne sal, er:

Vi har i våre byer og oppland innstallert så mange egnbare skruestokere for alminnelig kullfyring at man — om der i disse anlegg ble brukt $\frac{1}{2}$ -part knust brenntorv og $\frac{1}{2}$ -part kull i den tid det lar seg gjøre, så vil det torvkonsum disse anlegg alene ville ha, være så stort at man ikke kan tenke seg muligheten av tilnærmedesvis å kunne tilfredsstille behovet. Et tilsvarende kvantum fast brensel ville da komme andre til gode.

Fremgangsmåten i anvendelse er som fot i hose, og stokerne kan

for de flestes vedkommende tas i bruk uten inngrep. Men oppnår at torven kommer til sin rett og at:

1. Fyringen blir praktisk og lettvinnt for betjeningen.
2. Forbrenningen skjer lukt- og røkfritt.
3. Forbrenningen foregår uten utvikling av tjære og flyveaske.
4. Torvens aske sintres og tilstopper ikke kjelens elementer.

Vi står her overfor en sikker fyringsmetode, som for torvens vedkommende i motsetning til andre metoder må betegnes som røk- og luktfri. Torv anvendt på denne måte vil derfor utvilsomt bli hilst med glede av myndigheter som har med røk- og luktplage å gjøre. Meg bekjent er vedkommende myndigheter oppmerksomme på forholdene og vil nok i påkommende tilfelle la høre fra seg. Vi har derfor grunn til å vise all forsiktighet med den måte som torven introduseres på.

Det har tidligere vært talt om produksjon og atter produksjon og samtidig hermed introduksjon av brenntorven, men der har aldri vært tale om å blande knust torv i stokerkullene. Jeg er fullt oppmerksom på at dette kan være mot visse interesser, men som stillingen er i dag kan saken lett nok gjennomføres. Jeg fremsetter denne tanke:

Besitterne av kullstokere slutter seg sammen og garanterer torvprodusenten hans produksjon til lønnsom pris, og vi behøver fremover ikke å tenke på avsetning eller vanskeligheter ved forbrenningen. Vi er enn videre, når torven anvendes på denne måte, ikke avhengig av den tørrhetsgrad som er nødvendig for husbruk eller bruk i alminnelig håndfyrte kjeler.

Torven hører til i kullstokeranlegg, og for disse kan der om situasjonen utvikler seg til det verre ikke skaffes nok torv.

De fyringstekniske behov til den produksjon som i dag er mest aktuell gjelder presset eller brikettert sams torv som kan knuses til stykker på opptil 35 mm størrelse, men vi er aldri blitt spurt om våre krav og vår mening og har heller aldri oppnådd å bli tatt med på råd. Jeg forstår ikke hvorfor, men kom vi til det resultat at ledende kretser måtte ha funnet ut noe «forskrekkelig» fint noe som skulle overraske oss som virkelig drev med fyring av torv, og er det så — vel, så meget bedre; men den vei som jeg her har påvist er i alle tilfelle gjennomførbar, økonomisk, praktisk, fyringsteknisk korrekt og ideell, og representerer samtidig et krav om volumproduksjon som neppe kan tilfredsstilles i nærmeste framtid.

Jeg håper at dette innlegg vil vekke tilsiktet ettertanke hos rette vedkommende. Der må handles hånd i hånd i torvsaken, så den kan bringes fram i et riktig og varig spor i landets og sakens interesse.»

I diskusjonen for øvrig deltok skogdirektøren, myrselskapets formann og sekretær og foredragsholderen.

MYRENE I KYSTHERREDENE I MØRE OG RØMSDAL FYLKE.

Av Aasulv Løddesøl og Oscar Hovde.

II.

Myrene i kystherredene i Romsdal.

I Romsdal er undersøkt 6 herreder, nemlig Hustad, Bud, Fræna, Nord-Aukra, Sør-Aukra og Sandøy. Disse herreders samlede landareal er 532,05 km² og myrarealet utgjør 78,540 dekar. Myrarealet utgjør altså her 14,76 % av landarealet. Arealet av de forskjellige myrtyper fordeler seg slik:

Lyngrik mosemyr	39,700 dekar eller	50,5 %
Grasrik mosemyr	15,950 »	20,4 »
Grasmyr	7,130 »	9,1 »
Lyngmyr	15,760 »	20,0 »

Av myrarealet er 26,110 dekar (33,2 %) brenntorvmyr med i alt ca. 33,2 mill. m³ råtorv, mens ca. 48,830 dekar kan sies å være dyrkingsmyr. Resten (3,600 dekar) er antagelig best skikket til beite eller skog. Av dyrkingsmyra er imidlertid over halvparten mindre god eller dårlig.

1. Myrene i Hustad herred.

Hustad herred (kart: Romsdal, blad I) har et landareal av 117,20 km² og ligger på fastlandet ut mot åpent hav (Hustadvika) i nordvest.

Myrarealet utgjør 30,170 dekar, fordelt med 63 % på lyngrik mosemyr, 17 % på grasrik mosemyr, 6 % på grasmyr og 14 % på lyngmyr. Myrene ligger for det meste lavt, idet ca. 98 % av arealet ligger i mindre enn 30 m h. o. h.

Her er i alt beskrevet 33 enkeltfelter, men flere av disse er sammenhengende. Arealet av brenntorvmyr utgjør 9,365 dekar med 10,890,000 m³ råtorv (tabell 13). Det øvrige areal er vesentlig dyrkingsmyr, men over halvparten herav er mindre god eller dårlig.

I Hustad herred har Ny Jord drevet en storstilt bureisingsvirksomhet. Selskapet har her 4 større felter med tilsammen 62 bruk. Feltenes samlede areal er 10,677 dekar, hvorav 1,687 dekar er dyrket.

Det meste av myrene i herredet ligger i to store områder. Det ene mellom Tverrfjell og Nerland og det andre mellom Hustad og herredsgrensen mot Bud.

Mellom Tverrfjell og Nerland er praktisk talt sammenhengende myr over et område som er 11 km langt og opptil ca. 3 km bredt. Landskapet er flatt og ligger bare 10—30 m o. h. Det er høye åser på tre kanter, men mot nordvest er åpning ut mot Hustadvika. Her er således temmelig værhardt og så godt som skogbart. Det samlede myrareal utgjør 16,210 dekar. Herav er ²/₃ lyngrik mosemyr og resten er omtrent likt fordelt mellom de 3 andre myrtyper,

HUSTADVIKA

KORNSTAD

KART
OVER

KYSTHERREDENE I

RØMSDAL

MØRE OG RØMSDAL FYLKE

BLAD I

Utarbeidet efter N.G.O.'s karter
og egne undersøkelser.
Av landmåler Osc. Hovde.

1938

Målestokk 1: 200 000

TEGNFORKLARING

- Lyngrik mosemyr
- Grasrik mosemyr
- Grasmyr
- Lyngmyr
- Morener
- Fjellgrunn
- Annert areal

EIDE

ØRE

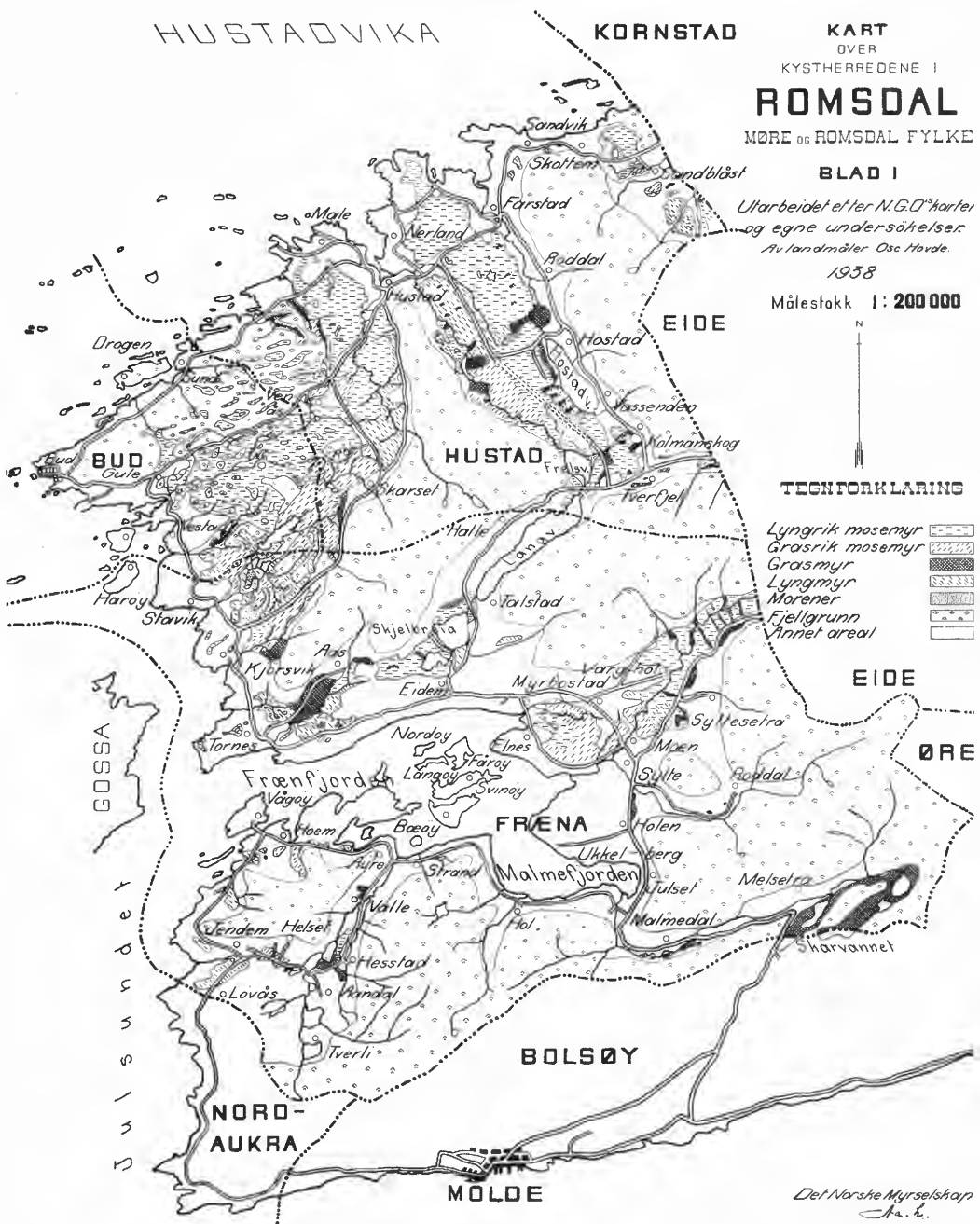
GOSSA

BOLSØY

NORD-
AUKRA

MOLDE

Det Norske Myrseletshavn
Oslo.

Tabell 13. Oversikt over brenntorvmyrer i Hustad herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Øst for Skottem	570	350	1,5	1,0	350,000	Sand	H6—7
Nordvest for Sandblåst . .	15	10	1,0	0,5	5,000	Sand	H6
Vest for Sandblåst	110	50	1,5	1,0	50,000	Sand	H5—6
Sør for Sandblåstvågen . .	360	50	1,5	1,0	50,000	Sand	H6
Mellom Skottem og Farstad	130	50	1,0	0,5	25,000	Grus	H6
Mellom Nås vann og Tverr- fjell	120	100	3,5	2,5	250,000	Evje	H6—7
Sørøst for Kolmannskog . .	30	30	2,5	2,0	60,000	Sand	H6—7
Sør for Tverrfjell	80	5	1,5	1,0	5,000	Sand	H6
Mellom Tverrfjellgårdene .	15	10	2,5	1,0	10,000	Sand	H5—6
Øst for Tverrfjell	60	10	1,5	1,0	10,000	Grus	H6
Vest for Kolmannskog . . .	1,040	200	1,5	1,0	200,000	Sand	H6—7
Sør for Frelsvannet	520	150	2,0	1,5	225,000	Grus	H6—7
Sør for Hostadvannet	470	200	1,5	1,0	200,000	Sand	H6—7
Vest for Hostadvannet . . .	320	100	1,5	1,0	100,000	Grus	H6—7
Vest for Hostadfjellet . . .	920	50	2,5	2,0	100,000	Grus	H6—7
På østsiden av Hustadelva .	1,650	800	2,0	1,5	1,200,000	Grus	H6—7
På vestsiden av Hustadelva .	870	400	2,5	1,5	6,000,000	Sand	H6—7
Hostadfeltet	1,300	200	2,0	1,5	300,000	Grus	H6—7
Nordlandsfeltet	1,800	100	1,5	1,0	100,000	Grus	H6—7
Vest for Hustadelva	560	200	1,0	0,5	100,000	Sand	H6—7
Nordv. for Hostadvannet . .	800	100	2,0	1,5	150,000	Sand	H6—7
Farstadfeltet m. m.	3,560	1,500	1,5	1,0	1,500,000	Sand	H6—7
Mellom Farstad og Nerland .	2,150	1,000	1,5	1,0	1,000,000	Grus	H6—7
Mellom Hustad og Skarset .	3,620	1,500	1,5	1,2	1,800,000	Grus	H6—7
Sør for Male	300	200	1,5	1,0	200,000	Sand	H6
Vest for Hustad	2,400	600	1,5	1,0	600,000	Sand	H5—6
Nord for Venås	1,580	600	2,0	1,5	900,000	Sand	H6—7
Sør for Venås	3,880	800	1,5	1,0	800,000	Grus	H6—7
Sum		9,365			10,890,000		

dog således at grasmyra utgjør den forholdsvis minste del. Myrlaget er her og der oppdelt av morener på den sørøstlige halvpart og av lave bergknauser på den nordvestlige del. Myrene har for det meste meget liten helling og er til dels noe vanskelig å grøfte ut, særlig langs Hustadelva, som eventuelt måtte reguleres. Myroverflaten er oftest sterkt tuet (gråmose), og den lyngrike mosemyr har erosjonsfurer

(«løker»). Et parti grasrik mosemyr på nordøstsiden av Hustadelva og enkelte grasmyrpartier har dog jevn overflate. Området omfatter i alt 14 særskilt beskrevne felter, men vi må her innskrenke oss til å omtale alle under ett.

Formuldingen i det øverste lag av myrene er noe forskjellig, men oftest er notert «noenlunde vel formuldet». Grasmyrpartiene er dog til dels vel formuldet. Svakest formuldet er den grasrike mosemyr og et parti lynchrik mosemyr på østsiden av Frelsvannet. Analysene av de uttatte jordprøver viser at myrene er middels når man tar hensyn til myrtype.

I de dypere lag er myrene som regel godt fortorvet og viser fortorvingsgrader opptil H_3 , men oftest H_0 til H_2 . Analysene av de uttatte brenntorvprøver viser at dette er tung, askefattig brenntorv med høy brennverdi.

Myrene inneholder en hel del røtter og stubber, vesentlig av furu. Langs Hustadelva og Frelsvannet er dog bra stubbefri myr.

Dybden av myrene er meget forskjellig. Særlig på den nordvestlige del varierer dybden sterkt. Jevnest dybde (2—3 m) har det grasrike mosemyrparti langs Hustadelva. Den største målte dybde vest for Hostadvannet var 4 m. For øvrig består en stor del av arealet av grunne myrer, særlig nærmest Tverrfjell og Nærland. Undergrunnen består av morenegrus og sand, til dels med noe leirblanding på de laveste partier. Nærmest havet ligger dog de grunneste myrer ofte direkte på fjellgrunn.

Det stikkes en masse brenntorv innen dette område og da særlig i den nordvestlige del. Her er mulighet for brenntorvdrift i større stil.

Som dyrkingsjord betraktet er det meste av den lynchrike og grasrike mosemyr mindre god, mens lynch- og grasmyrene er noenlunde gode. De beste myrpartier er kolonisert av Ny Jord, som har 3 felter her på tilsammen 8,161 dekar fordelt på 46 bruk. Herav er allerede 1,147 dekar dyrket.

Mellom Hustad og herredsgrensen mot Bud er landskapet nokså kupert, så myrene er ikke sammenhengende. Det er dog særlig den vestlige del som har mange bergknauser. Langs fjellfoten (i sørvest) er litt skog, men for øvrig er myrene helt skogbare. Også dette område ligger bare ca. 10—30 m o. h. og myrene er for det meste så godt som flate. Områdets samlede myrreal utgjør 11,780 dekar. Herav er nesten $\frac{2}{3}$ lynchrik mosemyr og $\frac{1}{4}$ er grasrik mosemyr. Resten er vesentlig lynchmyr. Av grasmyr er det bare ca. 250 dekar fordelt på flere små flekker, vesentlig langs elver og bekker. Myrene har tuet overflate og ofte dype løker, særlig den lynchrike mosemyr.

Grasmyra, lynchmyra og mesteparten av den grasrike mosemyr er noenlunde vel eller endog vel formuldet. Den lynchrike mosemyr er oftest noenlunde vel formuldet, unntatt partiet nordvest for veien

Hustad—Venås hvor den er svakt formuldet. Her er det ofte opptil 1 m nesten frisk mose øverst, brukbar til strøtorv. Også her har torven høy fortorvingsgrad i de dypere lag, og myrene inneholder store masser god brenntorv, men med mange stubber, særlig langs fjellfoten.

Dybden varierer mellom 0,2 og ca. 4 m. Den mest alminnelige dybde er fra 1 til 3 m og gjennomsnittdybden er ca. 2 m. Grunnest er lyngmyrpartiet nord for Skarset. Den største dybde målt like nord for Venås, og østover herfra er jevnt over dybder på 2—3 m. Undergrunnen består av sand og grus med litt leirblanding her og der og ofte stor stein.

Ny Jord har kjøpt 2,516 dekar ved Skarset og utparsellert 16 bruk som tilsammen allerede har dyrket 540 dekar. Dette felt ved Skarset er i grunnen det beste av hele myrområdet som dyrkingsjord betraktet. Men for øvrig er det meste av myrene på sørøstsiden av veien mellom Hustad og Venås noenlunde god dyrkingsjord. På utsiden av denne vei er derimot mesteparten av myrene lite skikket for dyrking.

Fra myrene ved Venås selges en del brenntorv til Bud og for øvrig stikkes en masse brenntorv nærmest Hustad og Male.

Ved Skottem og Sandblåst, på grensen mot Kornstad herred, er flere (8) nesten sammenhengende myrpartier på tilsammen 1,745 dekar. Herav er nesten $\frac{2}{3}$ lyngrik mosemyr og $\frac{1}{3}$ er lyngmyr. Et lite parti like sør for Sandblåst er grasrik mosemyr. Den lyngrike mosemyr finnes særlig øst for Skottem. Myrene nord og vest for Sandblåst ligger i bare 10—20 m h. o. h. og er flate. Sørøst for Sandblåst ligger de derimot i nordøst helling og i opptil ca. 40 m h. o. h.

Myrpartiet øst for Skottem er sterkt beskattet som torvland og inneholder store masser brenntorv. Torven er imidlertid noe sandholdig og har tett av furustubber i flere lag. Myr dybden er opptil ca. 2 m med 1,5 m i gjennomsnitt. Her er en stor flyvesandbanke på vestsiden av myra. Myrene vest og sør for Sandblåst er oftest grunne og inneholder bare lite brenntorv. Derimot er dette brukbare dyrkingsmyrer som er noenlunde vel til vel formuldet og oftest omkring $\frac{1}{2}$ m dype til grus- eller sandundergrunn.

Det samlede areal av de andre myrer innen herredet utgjør vel 400 dekar, omtrent likt fordelt på alle fire myrtyper. Dette er mest brenntorvmyrer som er av liten interesse for dyrkingsøyemed. Interessant er det dog å merke seg prøve P 10, som refererer seg til en grasrik mosemyr sør for Tverrfjell. Denne prøve viser nemlig det høyeste kalkinnhold av samtlige 60 prøver på kyststrekningen. Det finner sin naturlige forklaring i at myra ligger like under fjellfoten og får vanntilslig fra kalkåren som går fra Visnes i Eide til Talstad i Fræna.

2. Myrene i Bud herred.

Bud herred (kart: Romsdal blad I) har et landareal av 32,14 km², ligger rett vest for Hustad herred og består av fastland med en masse mindre øyer. Myrarealet er 11,820 dekar og utgjør således nesten 37 % av herredets landareal. Av myrarealet er 55 % lyngrik mosemyr og 41 % grasrik mosemyr og 4 % er noenlunde likt fordelt mellom grasmyr og lyngmyr.

Landskapet er her sterkt kupert med snaue fjellknauser, særlig nord for veien mellom Venås og Bud. Nærmest Skarset er dog til dels litt furukratt på lesiden av berghaugene. Myrene ligger i bare 10 til 30 m o. h. og er for det meste nesten flate. De er sterkt oppdelte ved bergknauser, morenerygger og større og mindre tjern. Den grasrike mosemyr finnes vesentlig lengst sør, men for øvrig går den ene myrtype over i den annen og alle fire typer kan oftest finnes på et ganske lite areal. Overflaten er vanligvis tuet, har hyppig erosjonsfurer og er ofte sumpig. Det friske moselag er ikke særlig mektig selv på mosemyrene, men disse er oftest bare noenlunde vel eller svakt formuldet, mens lyng- og grasmyrpartiene til dels er vel formuldet. Formuldingen er gjennomgående best på den sørøstlige del, men er ellers forskjellig innen små myrpartier. Dybden av myrene varierer sterkt, det finnes dybder på opptil 6 m og muligens mer. Særlig på den nordlige del er store dybdeforskjeller. Her måles ofte 3—4 m helt inn til bergknausene og ute på myra finnes iblant ikke bunn med 6 m bor. En stor del av myrene er imidlertid grunne, nemlig fra 0,2 til 1,0 m. Den søre og østre del av myrene i herredet har mindre, men jevnere dybder på oftest 1 til 3 m.

Nesten overalt inneholder myrene brukbar og ofte god brenntorv hvor myrene er såpass dype at det kan bli tale om å ta torv. Også i Bud inneholder myrene svært mange stubber, selv lengst ut mot havet. Undergrunnen består for det meste av grus og sand. Her finnes dessuten til dels gytje, evjejord eller leir i bunnen av de dypeste myr-

Tabell 14. Oversikt over brenntorvmyrer i Bud herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortvingsgrad etter v. Post
	Totalareal, dekar	Brenntorvareal, dekar					
N. f. veien Venås—Gule .	1,400	700	2,0	1,5	1,050,000	Grus	H6—7
S. f. veien Venås—Gule .	6,720	2,000	2,0	1,5	3,000,000	Grus	H5—7
Mellom Skarset og Vestad	3,700	400	1,5	1,0	400,000	Grus	H5—7
Sum		3,100			4,450,000		

partier. Lengst vest og nord hviler de grunne myrpartier delvis direkte på fjellgrunn.

Det myrareal som kan eller bør avtorves utgjør 3,100 dekar og inneholder ca. 4,450,000 m³ råtorv (tabell 14). Herav er dog $\frac{1}{4}$ dårlig brenntorv. Ca. 8,000 dekar kan dyrkes, men mer enn det halve av dette areal er mindre god eller dårlig dyrkingsmyr. I Bud foregår en del enkelt-bureising, men for øvrig nyttes myrene mest til beite og brenntorv. Langs veien er torven for det meste utspadd og det er sterkt påkrevd å få lagt veier lenger ut på myrene. Dermed vil man også åpne muligheter for oppdyrking og anlegg av kulturbeiter.

3. Myrene i Fræna herred.

Fræna herred (kart: Romsdal, blad I) har et landareal av 215,06 km² og er det største av kystherredene i fylket.

Herredet ligger øst for Julsundet rundt Frænfjorden og Malme-fjorden og består mest av fastland, men har dessuten flere mindre øyer og holmer. Til herredet hører dessuten fiskeværet Bjørnsund,

Tabel 15. Oversikt over brenntorvmyrer i Fræna herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Totalareal, dekar	Brenntorvareal, dekar					
Stavikmyrene	2,460	100	1,5	1,0	100,000	Sand	H6—7
Sør for Drammensveien .	1,620	600	1,5	1,0	600,000	Sand	H6—7
Mellom Tornes og Aas .	2,580	600	1,5	1,0	600,000	Sand	H6—7
Nord for Eidem	1,640	800	1,5	1,0	800,000	Sand	H6
Vest for Falstad	620	300	1,5	1,0	300,000	Grus	H7
Vest for Sylte	2,750	1,500	2,0	1,5	2,250,000	Sand	H5—7
Øst for Strand	10	10	1,5	1,0	10,000	Grus	H7
Ved Valle	50	50	1,8	1,2	60,000	Sand	H7
Nord for Åndal	300	100	2,5	2,0	200,000	Sand	H6—7
Sør for Helset	250	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H5—7
Mellom Jendem og Hol- lingen	520	50	1,0	0,5	25,000	Grus	H7
Sør for Hoem	530	100	1,0	0,5	50,000	Sand	H5—7
Mellom Hoem og Huse .	110	30	1,0	0,5	15,000	Grus	H6
På Skarset	1,800	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H6
I Malmedalen	110	30	1,5	1,0	30,000	Sand	H5—6
Sør og vest for Røddal .	70	20	1,0	0,5	10,000	Sand	H6
Fræneidet	2,850	300	1,5	1,0	300,000	Grus	H6—7
Sum		4,690			5,450,000		

som ligger rett vest for Bud (kart: Romsdal, blad II). Herredets samlede myrareal er 18,690 dekar og utgjør 8,69 % av landarealet. Av det samlede myrareal er 23 % lyngrik mosemyr, 29 % grasrik mosemyr, 22 % grasmyr og 26 % lyngmyr. Her er således store arealer grasmyr, nemlig ca. $\frac{1}{3}$ av all grasmyr langs kyststrekningen. Dessuten merker vi oss at en forholdsvis stor andel av mosemyrene er grasrike. Av myrene ligger ca. 10 % i 200 til 300 m h. o. h., og da dette vesentlig er grasmyr, får vi at nesten halvparten av grasmyrarealet ligger i denne høyde. Men for øvrig ligger nesten alt det øvrige myrareal i mindre enn 60 m høyde og atskillig også under 30 m.

Fræna har store brenntorvmyrer, nemlig 4,690 dekar med ca. 5,450,000 m³ råtorv (tabell 15). Mesteparten herav er god brenntorv. Av dyrkbar myr har Fræna over 13,000 dekar, og nesten 10,000 dekar er god og noenlunde god dyrkingsmyr.

Også i Fræna er betydelig bureising. Ny Jord har 2 felter her, nemlig et eldre felt ved Myrbostad og et stort nylig innkjøpt felt mellom Stavik og Hatle hvor de forberedende arbeider med veier og kanaler pågår.

Herredets myrer er beskrevet under 30 særskilte felter, hvorav mange består av flere enkeltmyrer. Vi skal nevne de største felter.

Stavikmyrene, ca. 4,080 dekar, ligger i herredets nordvestre hjørne øst for Stavik. De deles i to av den nye vei («Drammensveien») som Ny Jord har opparbeidet mellom Skarset i Hustad og Stavik. På nordvestsiden av Drammensveien ligger myrene bare 1—20 m o. h. Her er mange tjern og lave berghauger samt flere partier fastmark (lyngmark). Terrenget heller svakt mot nord og vest. Myrtypene er her vesentlig grasrik mosemyr og lyngmyr, ca. $\frac{1}{2}$ av hver. Det finnes også små grasmyrpartier, særlig langs bekker og tjern. På sørøstsiden av Drammensveien ligger myrene litt høyere, nemlig i 20—30 m h. o. h. Her er landskapet jevnere og har få berghauger. Nærmest fjellfoten vokser litt furukratt. Den nordvestlige del — langs veien — er lyngrik mosemyr, men ellers er her mest grasrik mosemyr. Lengst sør er noe grasmyr.

Stavikmyrene er stort sett noenlunde gode dyrkingsmyrer. Moselaget har liten mektighet og det øverste myrlag er som regel noenlunde vel eller vel formuldet. Dybden er oftest liten (0,2 til 1,0 m) og torven ofte sandblandet, særlig i lyngmyrene. Mosemyrene er likevel opptil ca. 2 m dype og inneholder god brenntorv. Undergrunnen består av sand og steinet grus. Den østlige del av Stavikmyrene er innkjøpt av Ny Jord, som allerede har tatt flere kanaler her.

Mellom Tornes og Ås er landskapet sterkt kupert og heller inn mot elva som går langs midtpartiet. H. o. h. er 20 til 50 m. Det samlede myrareal er ca. 2,600 dekar. Herav er $\frac{1}{3}$ grasmyr og $\frac{2}{3}$ lyngmyr med små partier lyngrik mosemyr. Myrene er sterkt tuet og har flere bergknauser og fastmarkspartier. Nesten overalt er det øverste lag av myra vel eller noenlunde vel formuldet. Dybden er ujevn

og ligger mellom 0,2 og ca. 2 m. Undergrunnen består av sand eller grus, ofte med noe leirblanding. Allerede under et spastikk er brenntorvmyr, men bare ca. $\frac{1}{4}$ av arealet har såpass dybde at det kan regnes med brenntorv. Denne er tung og har høy brennverdi, men inneholder nokså meget aske. Som dyrkingsmyrer er grasmyrpartiene godt skikket, og det meste av lyngmyra er også noenlunde bra, men de mange bergpartier reduserer dog dyrkingsverdien en del.

Nord for Eide m ligger 2,260 dekar myr, vesentlig bestående av lyngrik mosemyr og lyngmyr samt små flekker grasmyr. Myra ligger i ca. 40—50 m h. o. h. og heller til forskjellige kanter, men hellingen er oftest liten og for det meste inn mot de to vann som myra ligger rundt. På en del av myrene — nord for Sjelbreia — og særlig på de små moreneholmer vokser det skog (furu). Myroverflaten er sterkt tuet og oppdelt ved løker. Under moselaget, som bare er tynt, er myra noenlunde vel formuldet, og allerede i 20—30 cm dybde er oftest brenntorv. Denne er meget god, men inneholder en masse stubber. Dybden er mest alminnelig ca. 1 m (ofte mindre), men her er også dybder på opptil vel 3 m. Undergrunnen består av sand eller steinet grus. Nord for Skjelbreia er til dels leirundergrunn. Disse myrer er mindre gode dyrkingsmyrer, men inneholder store brenntorvmasser og bør nok helst avtorves før dyrking. Iallfall gjelder dette hvor myrene er dypest og terrengforholdene ellers gjør det mulig å tørrlegge arealet etterpå.

Det store myrparti mellom Myrbostad, Moen og Elvenes heller til alle kanter, idet partiet er høyest på midten (ca. 50 m o. h.) og strekker seg nesten ned til havoverflaten i sør og nordvest. Her er enkelte lave og storsteinete grusmorener og små furuholt. Ellers er landskapet jevnt og har god helling, mest mot sør og øst, unntatt nærmest Myrbostad hvor myrene er nesten flate. Hele myrarealet utgjør 2,750 dekar. Den nordvestlige høyestliggende del er lyngrik mosemyr, mens ellers er mesteparten grasrik mosemyr. Langs et par bekker på den nordlige del er litt grasmyr som til dels brukes som slåtteland. Myroverflaten er bra jevn, unntatt på den lyngrike mosemyr hvor det er en del gråmosetuer. Moselaget er oftest noe mektig, men under dette lag er noenlunde vel formuldet torvmyr. Dybden er oftest fra 1 til 3 m. Den sørlige del er dog til dels meget grunn. På nord- og østpartiet er bra, men meget stubbefull brenntorv. Undergrunnen består av sand, grus eller aur. Som dyrkingsmyr betraktet er den sørlige del noenlunde bra, men ellers er partiet mindre godt skikket.

Fræneidet (20 til 80 m o. h.) danner en bred dal med svak helling mot sørvest og inn mot midten av dalen. Mange steder, særlig lengst sørvest, er dog myrene så godt som flate. Landskapet er jevnt og har bare lave grusmorener og fastmarkspartier mellom myrene. På fastmarka og til dels på de grunneste myrpartier finnes litt krattskog, vesentlig av bjørk og furu samt einer. Myrene er mest

sammenhengende øst for Varghol. For øvrig lar det seg ikke gjøre i denne målestokk å avsette de små myrflekker og fastmarkspartier. Av arealet er omtrent halvparten (2,850 dekar) myr og det andre som regel god fastmarksjord. Av myrarealet er det halve lyngrik mosemyr og $\frac{1}{4}$ er grasmyr. Resten er likt fordelt mellom grasrik mosemyr og lyngmyr. Her er således meget blandete myrtyper, og den ene går ofte over i den annen så de danner blandingstyper, idet lyng- og gråmosetuer finnes spredt også innen grasmyrene. Den alt overveiende del av disse myrer er ganske grunne, gjennomsnittsdybden dreier seg om ca. $\frac{1}{2}$ m. Enkelte partier, særlig den grasrike mosemyr like øst for Moen, er dog opptil vel 2 m dyp.

Formuldingen er nokså ens her, idet også lyngrike mosemyrer ofte er vel eller noenlunde vel formuldet. Svakest formuldet er den grasrike mosemyr. Denne har opptil $\frac{1}{2}$ m uformuldet moselag. Overalt hvor dybden er stor nokk er det brukbar og til dels god brenntorv. Undergrunnen består av morenegrus. Denne er ofte fast og steinet, men også til dels leirblandet. Videre er det stort innhold av røtter og stubber i myra, så jorda er noe tung å dyrke. Men i og for seg er dette brukbar dyrkingsjord, da myr og fastmark kan tjene hverandre som jordforbedringsmiddel. Mellom Myrbostad og Varghol har Ny Jord et av sine eldste felter, innkjøpt i 1917. For øvrig benyttes arealet som beite.

På Skaret, omkring Skarvannet og østover herfra, ligger ca. 1,800 dekar, vesentlig grasmyr. Landskapet er noe kupert og har til dels sterkt hellende myrer. H. o. h. er 200 til 280 m. Myroverflaten er oftest jevn og nesten fri for mose. Et mindre parti vest for Klingervannet har dog en del frisk mose, og det sørlige parti sør for Klingervannet har en del meget store tuer. Men forresten har myra ofte så jevn overflate at den godt lar seg pløye. Matjordlaget er vel eller noenlunde vel formuldet. Dybden er oftest liten, store steiner stikker opp her og der. Den mest alminnelige dybde er omkring $\frac{1}{2}$ m nordligst og for øvrig opptil ca. 1 m. Et parti vest og sør for Klingervannet er dog opptil 2,5 m dypt. Enkelte mindre partier lenger sørvest oppnår også denne dybde. Undergrunnen består som oftest av grus eller sand, undertiden med noe leirblanding. I de dypere lag inneholder myrene grasmyrtorv med H₃ til H₆. Denne er brukbar, om ikke særlig god brenntorv. Her er imidlertid gode skoglier (bjørk) omkring og innimellom myrene. Disse myrer må sies å være god dyrkingsjord, men de ligger jo noe høyt. Nærmest hovedveien har folk fra Molde en rekke turisthytter og for øvrig er det flere setrer innover dalen. Det er også en gammel gård (Melsetra) her oppe som viser at dyrking her er fullt forsvarlig.

Mellom Aure og Andal er ca. 250 dekar myr, hvorav vel $\frac{1}{2}$ er grasmyr og resten er lyngrik mosemyr. Mosemyra er sterkt tuet og opptil 3 m dyp. Grasmyra har jevnere overflate og er atskillig grunnere. All myr er noenlunde vel til vel formuldet. Undergrunnen

består av sand og grus. Dette er gode brenntorvmyrer, men en del av grasmyra kan også dyrkes før avtorving.

Sør for Helsetgårdene er flere nesten sammenhengende, grasrike mosemyrer med små partier grasmyr og furuskog lengst øst. De har bra jevn overflate og er noenlunde vel formuldet. Dybden er opptil vel 2 m og myrene inneholder brukbar, til dels god brenntorv. Her er steinet grusundergrunn og en masse stubber i torven.

Mellom Jendem og Løvås er det vel 500 dekar vesentlig lyngmyr i stort sett flat beliggenhet eller litt sørvesthelling. Myra er for det meste skogbevokset (furu) og har flere lave berg- og grushauger. Myra er sterkt tuet og vel formuldet under lyngteppet. Dybden er oftest $\frac{1}{2}$ m til 1 m, men dybder på opptil ca. 2 m ble målt. Undergrunnen består av grus. Her er litt brenntorv av god kvalitet. Myrene er mindre godt skikket for dyrking.

Sør for Hoem ligger flere myrpartier i bare 5 til 10 m h. o. h., areal i alt 530 dekar. Den vestlige del består av grunne lyngmyrer, midtpartiet av lyngrike mosemyrer med ujevn dybde og den østlige del av grasrike mosemyrer med jevn dybde på ca. 1,5 m. De sistnevnte har jevn overflate og er svakt formuldet, mens de andre er sterkt tuet og noenlunde vel formuldet. I de grasrike mosemyrer er torven lite omdannet (H_3-H_1), mens de andre myrer inneholder bra brenntorv hvor dybden er tilstrekkelig til avtorving. Undergrunnen består av sand og grus.

Mellom Hoem og Jendem er mest lyngmark med berget i dagen hist og her. Her er furukratt overalt. Bare en mindre del, ca. 300 dekar, er grunne lyngmyrer, og disse hviler på berg eller steinet grusundergrunn. Myrene inneholder ubetydelig brenntorv da dybden er så liten, og de er uskikket til dyrking.

Foruten de foran nevnte myrpartier finnes i Fræna flere småmyrer, bl. a. i Malmedalen, i Rødalen og sør for Sylte. Dette er vesentlig grasmyr som avtorves og dyrkes etter hvert.

4. Myrene i Nord-Aukra herred.

Nord-Aukra herred (kart: Romsdal, blad II), har et landareal av 64,88 km² og består av øya Gossa med en rekke småøyer og holmer samt en del av fastlandet på østsiden av Julsundet. Herredets myrareal er 12,690 dekar og ligger på Gossa. Denne er 46,56 km² stor og 27 % av øyas areal er således dekket av myr. Det øvrige areal består mest av snaufjell og tørr lyngmark foruten dyrket jord. Øya er lav, mesteparten av myrene ligger i 10 til 30 m h. o. h. og selv fjellknau-sene når bare opptil ca. 100 m. Av myrarealet er 51 % lyngrik mosemyr, 2 % grasrik mosemyr, 5 % grasmyr og 41 % lyngmyr. Myrene er ofte sterkt oppdelte, på den østlige del av fjellpartier og på den vestlige del mest av sand- og grushauger. Myrene inneholder store masser brenntorv, idet nesten halvparten (5,850 dekar) er brenntorvmyrer

Tabell 16. Oversikt over brenntorvmyrer i Nord-Aukra herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Totalareal, dekar	Brenntorvareal, dekar					
Mellom Nyhamn og Sæter	1,950	1,200	2,0	1,5	1,800,000	Grus	H6—7
Mellom Nyhamn og Sporsem	1,480	300	1,5	1,0	300,000	Sand	H6—7
Mellom Eikrem og Riksfjord	1,160	500	2,0	1,5	750,000	Sand	H6—7
På Hogsneset	310	20	1,0	0,5	10,000	Sand	H7
Mellom Løvik og Rinderøy	1,050	500	2,0	1,5	750,000	Sand	H6—8
Nord for Ætterhaken . .	680	400	2,0	1,5	600,000	Sand	H5—7
Mellom Løvik og Riksfjord	630	300	1,5	1,0	300,000	Sand	H6—7
Vest for Riksfjord	3,790	1,800	1,5	1,0	1,800,000	Sand	H5—6
Omkring Småge	110	20	1,0	0,5	10,000	Sand	H6
Nordvest for Horrem . .	140	10	1,5	1,0	10,000	Sand	H6
Nord for Hjertvik	1,240	800	1,5	1,0	800,000	Sand	H6—7
Sum		5,850			7,130,000		

med i alt 7,130,000 m³ råtorv (tabell 16). Den annen halvpart er vesentlig dyrkbar myr, men ⁴/₅ er mindre god eller dårlig. De fleste myrer er tuet og har mange stubber.

På Gossa er stor bureisingsvirksomhet. Ny Jord har to felter her på tilsammen 5,600 dekar, hvor det er opprettet 35 nye bruk. På det ene av disse felter — Horgheimfeltet — er allerede dyrket 530 dekar. Det annet — Hauglandsfeltet — er enda ikke bebygget. Videre har Møre landbruksselskap et felt — Nylandsfeltet — på 12 bruk og 2,200 dekar, hvorav 170 dekar er dyrket.

Myrene på Gossa utgjør et meget stort antall som dog er temmelig ensartet, så vi omtaler dem her under noen få større områder.

Nord for veien mellom Nyhamn og Sporsem er 3,430 dekar myr hvorav nesten halvparten — nordligst — er lyngrik mosemyr og den annen halvpart er mest lyngmyr, men dessuten finnes noe grasmyr og grasrik mosemyr på begge sider av elva som renner ut ved Nyhamn. Disse forskjellige myrtyper har som regel et vel formuldet øvre lag, men er av høyst forskjellig dybde. Lyngmyra er mest alminnelig fra 0,2 til vel 1 m og torven har brenntorvkarakter. Av størst betydning som brenntorvmyr er imidlertid den lyngrike mosemyr, der som oftest er omkring 2 m (opptil 5 m) dyp og inneholder i gjennomsnitt ca. 1,5 m god brenntorv. Grasmyrpartiet og den grasrike mosemyr er opptil 4 m dyp og inneholder bra brenntorv langs kantene. Undergrunnen består mest av sand eller grus med stein-

ROMSDAL

MØRE OG ROMSDAL FYLKE

BLAD II

Urtækket eller NGD-karter
og egne undersøkelser
A. Landmand, Ole Torste

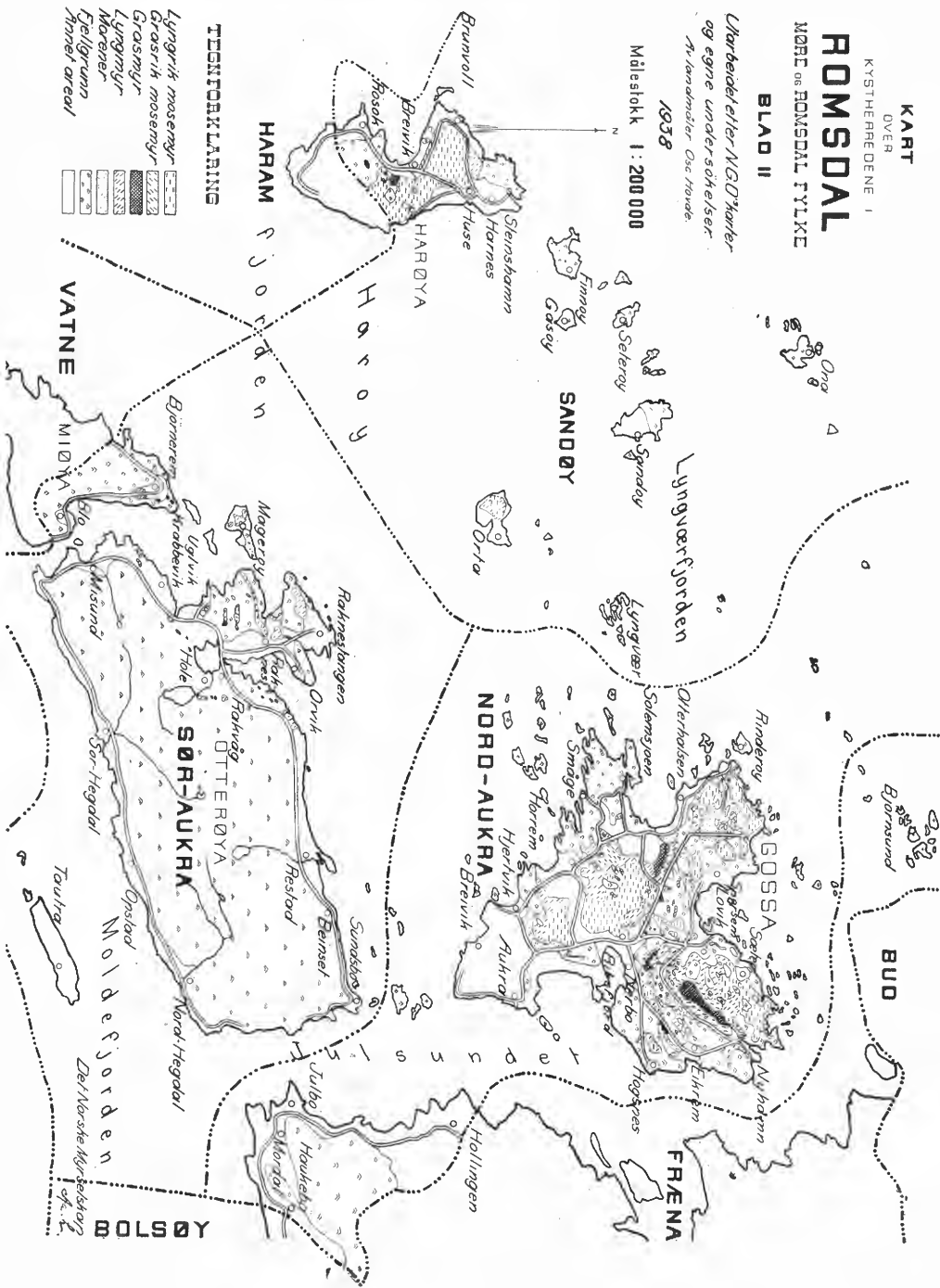
1938

Målestokk 1:200 000

KART
OVER

KYSTHERREDENE I

- TISNTORXLARING**
- Lyngrik mossmyr
  - Grassrik mossmyr
  - Lyngmyr
  - Maresmyr
  - Tjelgmyr
  - Myrøst areal

innblanding. Her og der er litt leir med lite forvitret skjell. Den sørlige del av disse myrer danner bureisingsfeltet Nyland. Den nordlige del er dårlig dyrkingsjord, men inneholder store masser brenntorv, som imidlertid vanskelig kan utnyttes maskinelt på grunn av terrengforholdene og myras store innhold av stubber.

Sør for veien mellom Nyhamn og Sporsem er sterkt kupert fjellterreng med flere myrer på tilsammen ca. 1,300 dekar. De fleste er små lyngmyrer, som til dels inneholder god brenntorv. Her er dog to større sammenhengende myrer nord for Nerbø. Lengst vest er Løkmyra. Den er flat og ligger i bare 10—15 m h. o. h. En del av myra står oftest under vann. Dette er dels grasmyr og dels grasrik mosemyr. En del benyttes som slåtteland. Myra er oftest vel formuldet og sandblandet. Dybden er mest alminnelig ca. 2 m og undergrunnen består av sand. Den annen myr, Movinkelmyra, ligger lenger øst og noe høyere. Denne er lyngmyr langs veien og kantene og lyngrik mosemyr på midten. Lyngmyra er grunn, men for øvrig er dybden oftest 2—3 m. Undergrunnen består av sand og grus. Her var brenntorvfabrikk under forrige brenselskrise, og myra inneholder meget god brenntorv. På Hogsneset er også noen lyngmyrpartier. Disse er for det meste ganske grunne til sand- og steinundergrunn. Enkelte partier inneholder likevel god brenntorv. Like sør for Eikrem er noen små flekker grasrik mosemyr. Her er anlagt et par bureisingsbruk.

Mellom Løvik, Otterhalsen og Rinderøy er mest lyngrik mosemyr med sterkt tuet og oppsprukket overflate. Knausene og sandhaugene er for det meste kledd med lyngmark. Til dels er her også litt lyngmyr. Myrene er noenlunde vel eller svakt formuldet og har som regel tynt moselag. Allerede under et spastikk er som oftest god brenntorv (H^s), og kvaliteten blir bedre nedover, så torven i de dypere lag er meget god (H^s). Dybden er som regel mellom 1 og 2 m. Den største målte dybde var 4 m. Undergrunnen består omtrent overalt av fin sand. Dette er mindre gode dyrkingsmyrer, men de inneholder store masser brenntorv. Areal 1,730 dekar.

Sørøst for Løvik er mange myrpartier på tilsammen nesten 700 dekar. Dette er vesentlig lyngrike mosemyrer med et noenlunde vel formuldet øvre lag. De grunneste partier er dog som oftest lyngmyr. Dybden er 1 til 2 m og myrene inneholder som regel bra og til dels meget god brenntorv, særlig ved bunnen. Undergrunnen består av sand og grus. En del av de to sistnevnte myrområder utgjør Ny Jords felt Haugland.

Mellom Riksfjord, Horrem og Otterhalsen er ca. 3,800 dekar myr. Herav omtrent halvparten lyngrik mosemyr og den annen halvpart er mest lyngmyr, men dessuten en del grasmyr nærmest Otterhalsen. Landskapet er temmelig jevnt og har bare noen lave berghauger og morener. Hellingen er oftest svært liten og mest mot vest og sør. Foruten myrene består jordsmonnet for en

stor del av lyngmark på sand eller grus, ofte med en del stor stein i dagen. Den lyngrike mosemyr, som vesentlig finnes over midtpartiet, er noenlunde vel formuldet og oftest 1 til 2 m dyp til sandundergrunn. Grasmyra er ofte delvis lyngbevokset. Lyngmyra har til dels sandholdig humuslag og som regel vel formuldet. Den er grunn og sterkt oppdelt av fastmarkspartier. Undergrunnen består av sand og grus med leirblanding på enkelte steder. Den lyngrike mosemyr inneholder betydelige mengder brenntorv, men denne er av noe dårligere kvalitet enn ellers på Gossa. Som dyrkingsjord er de forskjellige partier av ulike verdi. De små grasmyrer og mesteparten av lyngmyrene er bra, mens mosemyra og den grunne lyngmark som regel er dårlig. På den sørlige del ligger Ny Jords felt Horgheim.

Nordøst for Hjertvik ligger 1,240 dekar myr, omtrent likt fordelt mellom lyngrik mosemyr og lyngmyr. Lyngmyra finnes vesentlig nærmest Hjertvik, og her stikker ofte berget fram i dagen. Mosemyra er så godt som sammenhengende og har bra jevn overflate. Den er dessuten nesten flat, mens lyngmyra heller svakt mot vest og sør. Mosemyra er svakt formuldet i den øverste ca. $\frac{1}{2}$ m og derunder er god brenntorv. Lyngmyra er som regel noe bedre formuldet. Dybden av mosemyra er mest alminnelig mellom 1 og 2 m, men lyngmyra er oftest atskillig grunnere. Undergrunnen består av storsteinet sand og grus. Her stikkes en masse brenntorv.

Noen andre mindre myrpartier finnes mellom Småge og Solemsjøen samt nordvest for Horrem. Disse har liten betydning, da de bare inneholder små mengder brenntorv og de fleste er simple dyrkingsmyrer.

5. Myrene i Sør-Aukra herred.

Sør-Aukra herred (kart: Romsdal, blad II) har et landareal av 86,76 km² og består av Otterøya og nordøstdelen av Miøya samt Tautra og Magerøy med flere mindre øyer og holmer. Herredets myrareal er 1.150 dekar og utgjør således bare 1,33 % av landarealet. Av myrarealet er 9 % lyngrik mosemyr, 6 % grasrik mosemyr, 5 % grasmyr og hele 80 % lyngmyr. Så godt som all myr ligger i mindre enn 50 m h. o. h. og mesteparten i mindre enn 30 m høyde. Her er 305 dekar myr som kan avtorves og brenntorvmassen i disse myrer utgjør ca. 300.000 m³ råtorv (tabell 17). Av det øvrige areal er bare vel 200 dekar skikket for oppdyrking, mens resten passer best til beite eller skog. Av dyrkingsmyrene er den ene halvpart noenlunde god og den annen halvpart mindre god. Av herredets myrareal ligger 79 % (910 dekar) på Otterøya, 12 % (140 dekar) på Miøya og 9 % (100 dekar) på Magerøy.

På Otterøya er myrene sterkt oppdelte av bergknauser, så her er et meget stort antall vesentlig små myrer. De fleste ligger omkring Rakvågen, overveiende på vestsiden av denne.

Tabell 17. Oversikt over brenntorvmyrer i Sør-Aukra herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Sørvest for Raknestangen.	210	100	1,5	1,0	100,000	Grus	H 6—7
Mellom Ørvik og Uglvik.	370	100	1,5	1,0	100,000	Sand	H 5—7
På Magerøy	100	20	1,5	1,0	20,000	Sand	H 5—7
Nordøst for Rakvåg	150	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H 6—7
Mellom Hole og Krabbevik	120	10	1,0	0,5	5,000	Grus	H 6
Omkring Bjørneveng Blø .	140	25	1,5	1,0	25,000	Sand	H 6—7
Sum		305			300,000		

Fra Raknestangen og sørvestover er et lyngmyrparti på vel 200 dekar. Det heller svakt mot nord og vest. Myra er stortuet og furet. Den er noenlunde vel eller vel formuldet og opptil ca. 2 m dyp. Oftest er dog dybden fra 0,5 til 1,5 m. Undergrunnen består av storsteinet grus og sand. Myra inneholder god brenntorv, og her tas torven som regel helt ned til grunnen.

Nord og vest for Raknes er flere uensartede myrpartier. Mesteparten er lyngmyr. I den lange smale dal fra Raknes og vestover er likevel en del lyngrik mosemyr og lenger sør er små partier grasrik mosemyr og grasmyr. Mesteparten av myrene er noenlunde vel formuldet, lyngmyra endog vel formuldet. Dybden er meget forskjellig — opptil vel 3 m —, men oftest 1 til 2 m. Undergrunnen består av sand.

Nord og øst for Rakvåg er flere lyngmyrpartier med snauffjell mellom. Dybden av disse er oftest liten, men dybder opptil 2—3 m ble notert. De inneholder en del god brenntorv, men denne ligger ofte direkte på fjell.

På Miøya, nærmere bestemt omkring Bjørnerem, er en del sterkt oppdelte myrer på tilsammen 140 dekar. Herav er ca. 100 dekar lyngmyr og resten er grasmyr. Lyngmyra er oftest 0,5 til 1,0 m dyp og grasmyra 1 til 2 m. Undergrunnen består av sand og grus. I myrene er brukbar brenntorv hvor dybden er stor nok til torvstikking. Dette er for øvrig noenlunde god dyrkingsmyr.

På Magerøy er ca. 100 dekar myr hvorav $\frac{1}{3}$ er lyngmyr og $\frac{1}{3}$ er lyngrik mosemyr. Storparten ligger samlet på vestenden av øya i bare 5—10 m h. o. h. Myra er tuet og ujevn og oftest noenlunde vel formuldet i overflaten med en del frisk mose øverst. Mosemyra er opptil 2 m, men oftest 1 til 1,5 m dyp og inneholder brukbar, men ofte dårlig brenntorv. Lyngmyra har mindre dybde. Undergrunnen be-

står av sand og grus med en del stor stein iblant. Sør-Aukra er et jordfattig herred, og her er også forholdsvis lite brenntorv. Denne hentes til dels ned fra fjellet med løypestreng. På Otterøya er en hel del skog, særlig bjørk, som er herredets viktigste brensel.

6. Myrene i Sandøy herred.

Sandøy herred (kart: Romsdal, blad II) har et landareal av 16,01 km² og er det minste av kystherredene i Romsdal. Herredet består av den nordre, største del av Harøya samt en rekke andre øyer hvorav Sandøy, Orta, Finnøy og Ona er de største. Det er imidlertid bare Harøya og Orta som har nevneverdig av myr. Herredets myrareal utgjør 4,020 dekar, og herav er 83 % lyngrik mosemyr, 3 % grasrik mosemyr, 1 % grasmyr og 13 % lyngmyr. All myr ligger i 5 til 40 m h. o. h. og største delen i 10 til 30 m høyde. Av myrarealet er 70 % (2,800 dekar) brenntorvmyr med 4,950,000 m³ råtorv (tabell 18). Resten av arealet er vesentlig karakterisert som mindre god dyrkingsmyr.

Harøya er 13,83 km² stor og delt mellom Sandøy og Haram herreder slik at 10,16 km² ligger i Sandøy og 3,67 km² i Haram. Innen Sandøy herreds andel av Harøya er 3,690 dekar myr. Myrarealet er praktisk talt sammenhengende og utgjør her hele 36 % av totalarealet. Veien langs etter øya fra Steinshamn til Røsok ligger på en tydelig strandvoll og danner et naturlig dele av myrene i to større partier.

På vestsiden av veien er helt sammenhengende myr. Landskapet heller svakt mot sør og vest og ligger i ca. 10—30 m h. o. h. Her er noen få berghauger på den nordlige del, men for øvrig er myra helt ren. Den alt overveiende del er typisk lyngrik mosemyr. En mindre del nord for nyveien mellom Huse og Brunvoll er dog lyngmyr. Myra er svakt formuldet og har som regel et ca. 1 m tykt lag av lite omdannet mose øverst (H₂-H₄). Under dette moselag går torven gradvis over til bra og ofte god brenntorv med H₂ til H₇ ved bunnen. Dybden av myra er noe ujevn, men er mest alminnelig mellom 2 og 3 m. Lyngmyrpartiet er dog atskillig grunnere (0,5—2,0 m). Nærmest Breivik

Tabell 18. Oversikt over brenntorvmyrer i Sandøy herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Totalareal, dekar	Brenntorvareal, dekar					
Vest for Huse, Harøya . . .	1,980	1,500	3,0	2,0	3,000,000	Sand	H 5—7
Sør for Huse	1,710	1,200	2,0	1,5	1,800,000	Grus	H 6—7
På Orta	320	100	2,0	1,5	150,000	Sand	H 6—7
Sum		2,800			4,950,000		

er dybden oftest over 3 m og enkelte steder opptil 5 m. Hvor dybden er størst er dog oftest dårlig brenntorv.

På østsiden av forannevnte vei er litt flere berghauger, særlig på den sørlige del, men også her er myrene nesten sammenhengende. Det nordligste parti er så godt som flatt, men for øvrig heller myra svakt mot nord og øst. Myra har nordligst opptil 1 m moselag øverst og er omkring 2—4 m dyp med et ca. 2 m tykt brenntorvlag i gjennomsnitt. Den søre del av myrene er derimot bedre formuldet og moselaget mangler ofte. Her er dybden ujevn, men alminneligst 0,5 til 2 m. Også disse myrer inneholder brenntorv, men her er ganske mange stubber.

Myrene på Harøya er vesentlig brenntorvmyrer. Her finnes nemlig ca. 4,8 mill. m³ råtorv på et areal av ca. 2,700 dekar (tabell 18). En vesentlig del av dette areal har bra jevn overflate, noenlunde jevn dybde og er så godt som fri for stubber. Det skulle derfor her ligge ganske godt til rette for maskinell utvinning av brenntorv. Her var da også i gang to brenntorvfabrikker under forrige brenselskrise. En ulempe har imidlertid myrene i det forholdsvis mektige moselag over brenntorven. En del av myrene er grøftet med ca. 15 m avstand, og her er mosen nå en del formuldet. Som dyrkingsjord er det lite av myrene som er brukbare før avtorving, men en del av det søre parti er dog noenlunde bra. Etter en fornuftig avtorving vil myrene derimot gi gode betingelser for dyrking, da undergrunnen oftest består av sand og grus, sjelden av berg.

På Orta er 320 dekar myr beliggende på vestenden av øya. Dette er lyngrik mosemyr på midten (²/₃) og lyngmyr langs kantene. Lyngmyra ligger bare noen få m o. h. og er meget fast og svakt eller noenlunde vel formuldet. Undergrunnen består av grov strandgrus, og ofte ses stor stein i overflaten, da myradybden bare er 0,2 til ca. 1 m. Den lyngrike mosemyr, som ligger noe høyere (ca. 20 m o. h.), er flat og har en del lite omdannet mose øverst. Under moselaget er god brenntorv med H₆ til H₇. Dybden er jevn og ca. 2 m. Undergrunnen består her av sand.

På Finnøy er noen få dekar grasrik mosemyr og grasmyr mellom bergknauser og fastmark. Såvel her som på herredets andre øyer er praktisk talt fritt for brenntorv, og oppsitterne er henvist til å hente sitt brensel fra Harøya.

(Forts.)

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 3

Juni 1940

38. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

---

MELDING OM FRESEFORSØKENE PÅ JØA SOMRENE 1938 OG 1939

Av landbrukskandidat D. Lømsland.

ETTER forslag fra Det norske myrselskap ble det i 1938 gjennom Statens kriseutvalg tildelt selskapet et bidrag til forsøk med Severin Petersen & Co.s fresemetode for fremstilling av brenntorvpulver på Jøa i Fosnes herred, Nord-Trøndelag. Metoden, som tidligere er omtalt i dette tidsskrift (hefte 2, 1937), ble i 1936 av Det norske myrselskap sikret for Norge. Etter at den i mindre målestokk hadde vært prøvd på Lundenemosen ved Aspedammen i Østfold ble forsøkene utvidet og fabrikk for fremstilling av brenntorvbriketter anlagt. Denne fabrikk er senere gått over til privat drift, men forsøk utføres fremdeles når behovet for sådanne melder seg.

Under henvisning til nevnte hefte av Myrselskapets tidsskrift skal her bare gis en kort omtale av metoden.

Myra flåhakknes (dvs. det lite fortorvede overflatelag fjernes), grøftes og planeres. Når den er jevnet og tilkjørt kan den egentlige fresing begynne. Freseren (fig. 1) som benyttes har tenner som ser ut som tennene på et sirkelsagblad. Fresevalsen gjør en hastighet av ca. 1200 omdreininger pr. minutt. Den trekkes av en traktor, og kraften til freseren overføres fra traktor til freser med aksel og to kryssledd. Bak og litt under fresevalsen ligger en planeringssko som planerer og trykker myra sammen. Den fresede torv kastes over planeringsskoen og blir således liggende til tork på en presset, mer eller mindre glatt overflate. På den måte blir den kapilære vannstrøm fra de undre lag av myra avbrutt mer eller mindre effektivt ved freselagets underkant. Freserdybden er ca. 1,5 cm når myra er passe tørr og fast. Dybden varierer noe etter myras fasthet og fuktighet. I godvær og under klimatiske forhold slik som vi har dem på Østlandet vil pulveret om sommeren trenge en tørketid av 4 à 5 timer. Om høsten vil tørketida bli noe lenger. Når pulveret er tørt blir det letteste av det samlet opp av et oppsamlersapparat som kan sammenlignes med en

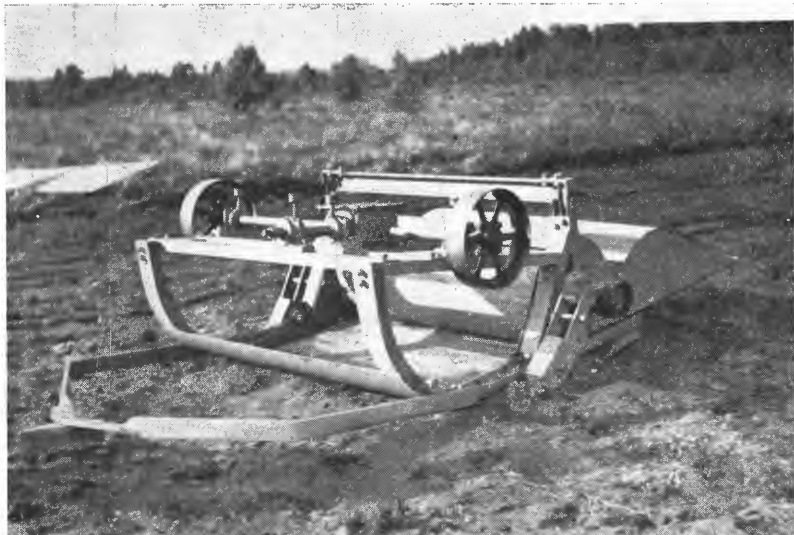

Fig. 1.

støvsuger i stort format (fig. 2). Sugereren, som har en 10 hk. sugevifte, er montert på vogn og blåser torvpulveret direkte i transportvogn (eller i sekk ved forsøk i mindre målestokk). Torvmaterialet går så til fabrikk, hvor det blir siktet. Deretter går det gjennom en finriver og så like i brikettpressa, hvor det blir presset til briketter. Inneholder brenntorvpulveret over 20 à 22 % vann ved innbergingen bør det først passere et tørkeapparat før det går i brikettpressa. Pulver med over 30 % vann bør ikke tas inn, da ettertørringen ved så stort vanninnhold blir forholdsvis kostbar. I tilknytning til de forsøk med fresemetoden som er utført av Det norske myrselskap ved Aspedammen i Østfold har ingeniør Ording konstruert et ettertørkingsanlegg for brenntorvpulver.

Da det ved forsøkene ved Aspedammen var konstatert at metoden var brukbar i østnorsk klima, var det av interesse å forsøke om metoden også var brukbar i kystklima, slik som vi har det på Vestlandet og i Nord-Norge. Nettopp i disse landsdeler finnes relativt store brenselfattige distrikter og behovet for et billig, lett transportabelt brensel er til stede.

Etter de meteorologiske data som foreligger for landet vårt er det imidlertid på forhånd gitt at store deler av de omtalte landsdeler kan sjaltes ut på grunn av den store nedbør. Nå er det imidlertid ikke bare nedbørsmengden en må ta hensyn til. Selve nedbørens årsfordeling og nedbørshyppigheten i sommerhalvåret er viktige faktorer en må regne med. Men selv om nedbørsforholdene er gunstige

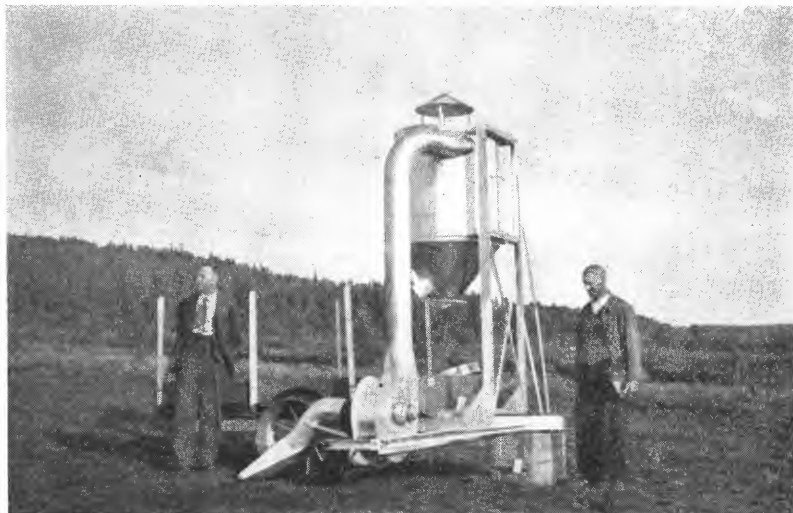

Fig. 2.

kan en faktor som høy luftfuktighet stille avgjørende hindringer i veien for metodens utnyttelse.

Det er fastslått*) at på Vestlandskysten og den nordnorske kyst når den relative luftfuktighet sitt maksimum i juli og august. Lenger inne i landet blir sommeren mer tørr og maksimum forskyver seg over til høstmånedene, september eller senere. Også på Sørlandskysten faller maksimum om høsten, og i det sørøstlige Norge er desember den fuktigste måned.

Den relative luftfuktighets minimum inntreffer i Vest-Norge og omkring Trondheimsfjorden i april. Lenger nord inntreffer minimum i mai. I Sør-Norge er juni tørreste måned.

Dette at vi i kystbygdene på Vestlandet og i Nord-Norge har den tørreste luft om våren, en tid da temperaturen ennå er lav og marka ikke er tørket opp etter vinteren, skaper ugunstigere tørkebetingelser. Høy temperatur og lav luftfuktighet, som skaper de beste tørkebetingelser, faller ikke sammen i disse landsdeler.

Da der fra Jøa ikke foreligger værobservasjoner for en lengre årrekke skal her kort refereres en del tall fra den meteorologiske stasjon ved Namsos. Årsnedbøren er ifølge utregnede middeltall for perioden 1903 til 1933 1044 mm, altså ikke høy. I tida mai—september kommer ca. 314 mm eller ca. 30 % av årsnedbøren. Fordelingen av nedbøren i nevnte tidsrom stiller seg slik:

*) Birkeland, B. J. og Føyn, N. J.: Klima von Nordwesteuropa. Handbuch der Klimatologie, Band III, Teil I. Berlin, 1932.

Måned:	Mai	Juni	Juli	August	September
Nedbør:	62,09	74,46	86,56	97,34	134,90

Mai er den måned som har lavest nedbør. Som en ser stiger nedbøren jevnt utover sommeren og en må regne med at juni og juli er de beste måneder for fresing. Mai er noe tidlig, da en ikke kan vente at myra har tørket opp etter vinteren. Fuktighetsmålinger fra Jøa foreligger ikke for en lengre årrekke, heller ikke temperaturmålinger. Under forsøkene ble det foretatt følgende observasjoner: Temperatur og nedbørsmålinger, måling av luftas fuktighet, notering av vindens retning og styrke, skydekket osv. Observasjonstidene var kl. 7, 12 og 17.

Når Jøa ble valgt som forsøkssted skyldes det i første rekke at Jøa ligger på overgangen mellom vestnorsk og nordnorsk klima, videre eier staten her avtorvingsretten til store myrstrekninger, overtatt etter A/S Namdalens Brændtorvfabrikk, som ervervet retten i årene 1917—19. Avtorvingsretten lyder på 99 år. Etter utløpet av denne periode faller grunnen og eventuelt uavtorvet myr tilbake til grunneierne.

Statsmyrene, som vi for korthets skyld kan kalle dem, omfatter ifølge opptatt kart et areal av 3709 dekar. De opprinnelige brenntorvmasser var beregnet til 7,280,605 m³ råtorv. Namdalens Brændtorvfabrikk avtorvet i sin tid ca. 400,000 m³, og det skulle således være tilbake 6,880,605 m³. Imidlertid er en del foreslått frasolgt til bureising, hvorved ca. 800,000 m³ av den dårligste brenntorv går bort. Ifølge beregninger foretatt av dr. Løddesøl i 1936, finnes det bortimot 5 millioner m³ nytt b a r brenntorv igjen i disse myrene.

Både hva brenntorvmasse og kvalitet angår skulle således forholdene ligge godt til rette. En del stubber er dog til noen ulempe ved selve fresingen.

Analyseprøver av brenntorv fra Jøamyrene viser følgende resultater:

Volumvekt	Sammenholdsgrad	Aske %	Brennverdi i kalorier	
			I vannfri torv	I torv med 25 % vann
574	1	3,34	5544	3785
366	2	4,42	5320	3619
682	1 ÷	5,06	5438	3710
421	2	5,11	5203	3533
398	2	3,08	4712	3160

Alt i alt relativt gunstige tall; i tillegg hertil skulle avsetningsforholdene være gode. Flere steder i de ytre kystdistrikter av Namdalen er det snart slutt med brenntorvforekomstene, og under en eventuell brenselskrise vil de lokale dampskipsselskaper ha bruk for en masse torv.

Freseforsøkene 1938.

Til forsøkene på Jøa ble anskaffet en Deering traktor, en freser og et oppsamlerapparat. Dessuten ble det anskaffet en del nødvendig redskap, videre apparater for meteorologiske observasjoner, samt primitivt utstyr for vannbestemmelser i brenntorvpulver ute på feltet. (Kontrollanalyser av oppsuget pulver ble foretatt av Statens landbrukskjemiske kontrollstasjon i Trondheim.)

Som leder av forsøkene på Jøa 1938 ble ansatt torvmester A. Bølggen. Et utdrag av hans innberetning til myrselskapet skal meddeles i det følgende:

Den 30. juni 1938 ble forarbeidene til forsøkene påbegynt. Det ble anlagt et fresefelt (80 × 25 m) langs den gamle torvsjakt, der hvor Namdalens Brøndtorvfabrikk i sin tid tok brenntov. Rundt feltet ble tatt en 80 cm dyp åpen grøft. Deretter ble det øvre, mindre fortorvede lag avdekket til en gjennomsnittsdypde av 20—25 cm.

På tvers av denne gamle torvsjakt var det fra før av små sugegrøfter med en avstand av ca. 16 m. Disse var for det meste gjen-grodd. De ble nå rensket opp og lukket. Dessuten ble det tatt små stikkgrøfter til de våteste partier. Det kan til sammenligning nevnes at man ved forsøkene ved Aspedammen har funnet at en grøfte-avstand av 25 m er passende.

Myra inneholder som før nevnt en del stubber i overflaten. En del av disse ble fjernet, men da de fleste sitter så dypt at de er vanskelige å få opp uten meget arbeid, ble de fleste bare hugget av et stykke under fresefeltets overflate.

På grunn av det langvarige regnvær det hadde vært på forsom-meren kunne ikke fresingen begynne da feltet var ferdig, og tida ble nytta til forskjellig utfyllingsarbeid, bl. a. ble det tatt opp grøft langs veien til feltet.

Den 22. juli ble det forsøkt å valse og skrape feltet, men det var fremdeles for bløtt. Først den 25. juli var myra såvidt tørr at valsing og skraping med forsiktighet kunne foretas, og den 27. juli ble den første fresing forsøkt.

Det ble bare freset et mindre areal, men en fikk da det første forsøk med tørking av pulver. Fresingen foregikk kl. 11. Da klokka var 16 ble det tatt vannanalyse ute på feltet. Denne viste da 28 % vann. Den relative luftfuktighet var ca. 86 % i middel for dagen. Lufttemperaturen var 21,6° i middel. Fra morgenen av var det overskyet med rå tåke, senere var det pent, klart vær men østlig vind, som for øvrig er den beste tørkevind på Jøa.

Den 28. juli satte det inn med regn igjen som satte en stopper for forsøkene foreløpig.

Værsituasjonen for måneden kan sammenfattes slik: I juli var det overskyet i 20 døgn, derav nedbør i 13 døgn. Klart eller lettskyet

i 11 døgn. Månedens middeltemperatur var $16,2^{\circ}$ C og nedbøren utgjorde 57,7 mm (Namsosnormal = 66,56 mm). Det var en del bris og svak vind, mest fra nordvest. Denne førte tåke og rå luft med seg fra havet.

I samråd med myrselskapets formann og sekretær, som besiktiget feltet i slutten av juli og begynnelsen av august, ble grøfta rundt feltet senket en del. Dessuten ble det for begge endefeltene vedkommende tatt ekstra sugegrøfter mellom de tidligere grøfter, slik at avstanden her ble 8 m. Påkjenningen på overflaten er her størst.

Da det under kjøringen viste seg at feltet var noe kort for kjøring ble en forlengelse av feltet påbegynt. Det endelige felt ble i alt 2,2 dekar.

Den 11. august forsøktes med fresing igjen, men feltet var fremdeles for vått. Værforholdene utover resten av sommeren var fortsatt så ugunstige at ingen forsøk førte fram.

I august var det overskyet i 18 døgn, derav 13 døgn med nedbør. Klart og halvklart vær i 13 døgn. Månedens middeltemperatur var $15,9^{\circ}$ C og nedbørsmengden utgjorde 121,4 mm (Namsosnormalen = 97,34 mm). Været var stille, ofte med rå tåke om natten.

Da september også begynte med regn og gråvær ble forsøkene innstilt i samråd med myrselskapet.

Sommeren hadde vært usedvanlig rå og regnfull, og folk på stedet mente at det hadde vært den fuktigste sommer siden 1923.

Freseforsøkene 1939.

Freseforsøkene på Jøa ble fortsatt sommeren 1939. Da torvmester A. Bølgen nå var gått over i ny stilling, ble den videre ledelse av forsøkene overtatt av undertegnede.

Forsøkene 1939 begynte 1. juni, dvs. ca. 1 måned tidligere enn året før. Utsiktene til et heldig utfall var da de beste. Mai måned hadde bare brakt 51,7 mm nedbør og forsøksfeltet var da noenlunde tørt. Imidlertid begynte en lang uværsperiode omkring månedsskiftet som foreløpig satte en stopper for fresingen.

Uværsperioden ble nyttet til å forberede forsøkene. Maskiner og redskaper ble ettersatt. Dessuten ble det tatt ekstra sugegrøfter på midtfeltene, da det viste seg at den opprinnelige grøfting var for svak her. Da feltet også var noe ujevnt i overflaten hadde vannet tilbøyelighet til å bløte opp forsenkningene.

Først den 15. juni var feltet så tørt at traktoren til nød kunne gå der, men enda var det for vått til fresing. Inntil da hadde også juni brakt 129,7 mm nedbør.

Traktoren ble nå forsynt med enda et sett ekstra felger på forhjulene, og den 19. juni ble feltet «kjørt til». Feltet, som var ujevnt, ble slettet med en slags slådd som ble laget til det formål.

Torsdag den 22. juni var feltet så tørt at den første fresing kunne

foretas. Det følgende døgn brakte imidlertid 9,8 mm nedbør og hindret videre forsøk.

Etter et mislykket forsøk på fresing den 27. juni ble feltet freset onsdag den 28. juni. Fra morgenen av var det stille og delvis skyet, men ettermiddagen brakte vest bris og pent vær. Temperaturen var 14° i middel for dagen og den relative luftfuktighet var 76 %. Med denne vær-situasjon var det utsikt til å få tørt pulver.

Enda freseren var stilt på absolutt minste dybde ble laget for tykt.

Neste dag hadde vinden slått om til sørøst bris og dagen var helt eller delvis overskyet. Dagens middeltemperatur var $19,3^{\circ}$ og den relative luftfuktighet var 84 %.

Da værvarslet lød på regn og vær-situasjonen ved middagstider så truende ut ble det besluttet å forsøke oppsuging. De analyseprøver som ble tatt på feltet hadde da ca. 35 % vann. Det var likevel ikke formålstjenlig å la pulveret ligge lenger på feltet, da laget var for tykt til at en kunne vente at det tørket noe større innen rimelig tid. Det tykke pulverlag hindret dessuten feltet i å tørke opp i bunnen. Myrmassen under holdt seg mørk og rå.

Oppsugingen ble så foretatt utover ettermiddagen. Da oppsugingen var over steg luftfuktigheten til 100 %.

Juni måned gikk uten at det ble foretatt flere frese- og oppsugingsforsøk. Måneden hadde vært unormal regnfull og fuktig. Temperaturen hadde også vært lav gjennomgående, når en unntar en periode i dagene 16.—20. juni.

Vær-situasjonen for juni kan sammenfattes slik: Det var helt eller delvis skyet i 27 dager, derav 22 med nedbør. Klart, pent vær i 3 døgn. Nedbøren var 144,4 mm, hvilket er ca. 94 % over Namsosnormalen for juni. Luftfuktigheten var gjennomsnittlig 82,2 %. Middeltemperaturen var $12,35^{\circ}$ C. De nordlige og nordvestlige vindretninger var de fremherskende. Antakelig må en helt tilbake til 1925 for å finne så regnfull juni måned. Da var det 170,4 mm nedbør ved vær-observasjonsstedet i Namsos.

Forsøkene i juli. Lørdag 1. juli ble feltet freset opp på ny, men ettermiddagen brakte 0,3 mm regn. De følgende 3 døgn brakte ytterligere 19 mm og ødela utsikten til videre fresing foreløpig. Luftfuktigheten var dessuten så høy at betingelsene for opptørking ble svært dårlige. Juli hadde da brakt 45,1 mm nedbør.

Fra og med 12. juli begynte godværet og den 16. juli ble feltet freset. Også denne gang ble det fresede lag noe tykt, så pulveret hadde vanskelig for å tørke. Været var klart og pent hele dagen med nord bris. Middeltemperaturen var $18,7^{\circ}$ og luftfuktigheten 87 %. Dagen etter hadde vinden slått om til sørøst. Det ble 0,1 mm nedbør om formiddagen. Ettermiddagen var skyet med oppholdsvær. Dagens middeltemperatur var $20,7^{\circ}$ og luftfuktigheten 90 %.

Om kvelden ble det foretatt en oppsuging. For bare å få med torvpulver som var tørt nok ble sugeapparatet stilt så høyt at bare

det tørreste pulver kom med. Av den grunn ble bare suget opp 10 sekker med et vanninnhold av 29,2 %. Tida fra fresing til oppsuging var omlag 32 timer. Effektiv tørketid var antagelig ca. 18 timer.

Neste freseforsøk foregikk tirsdag 18. juli. Det blåste frisk bris til liten kuling fra sørøst. Middelttemperaturen var 21,7° og luftfuktigheten var 95 %. Om formiddagen falt noen regndråper.

Dagen etter var den sørøstlige luftstrøm hørt opp, noe som straks vistest på luftfuktigheten, på tross av at temperaturen sank en del og det straks etter satte inn med vestavind. Temperaturen var 19° og den relative luftfuktighet 90,3 %. Om kvelden ble oppsuging foretatt. Pulveret inneholdt 28,6 % vann. Tida fra fresing til oppsuging var også denne gang 32 timer og effektiv tørketid ca. 18 timer.

Torsdag 20. juli ble feltet freset igjen. Enda var myra noe rå i bunnen. På tross av det relativt gunstige tørkevær hadde pulverlagene hindret uttørking i de dypere lag. Dagen begynte med klart vær og svak øst bris. Om ettermiddagen ble det stille og trykkende. Temperaturen var 19,7° i gjennomsnitt for dagen og den relative luftfuktighet var 93 %. Om kvelden falt 2,2 mm regn. Dagen etter (fredag 21. juli) var stille og skyet fra morgenen, om ettermiddagen ble det vest bris og klart vær. Utpå kvelden kom en tordenbyge.

Under slike omstendigheter tørket ikke pulveret særlig meget, men da værsituasjonen utpå kvelden så truende ut ble oppsuging foretatt. Pulveret inneholdt 33,5 % vann ved kontrollanalyse. Tida mellom fresing og oppsuging var 34 timer. Effektiv tørketid var ca. 17—18 timer.

Nytt freseforsøk ble foretatt tirsdag 25. juli. Det var delvis skyet pent vær med sørøst bris. Dagens middeltemperatur var 21,3° og luftfuktighetsprosenten var 89. Heller ikke denne gang var pulveret tørt nok med en dags tørk, og pulveret ble liggende til neste dag. Det var stille og skyet om formiddagen, om ettermiddagen ble det svak vestavind med tåkedis. Luftfuktigheten var da nesten 100 % det meste av dagen. Temperaturen var 17°. En skulle ikke ventet at det skulle bli betingelser for tørking under disse omstendigheter, men det viste seg at pulveret tørket en del likevel. Kanskje skyldtes dette for en del temperaturfallet i lufta. Når en luftstrøm stryker langs mark som er varmere enn den selv, vil jorda avgi noe varme til den. Derved synker den relative luftfuktighet i det luftsjikt som stryker langs jordoverflaten og evnen til å oppta vann stiger. Derved kan en oppnå ganske stor tørkeeffekt ved fallende temperatur, hvis det da er vind vel å merke.

Vannprosenten i det oppsugede pulver var 26,8 %. Tida mellom fresing og oppsuging var omlag 34 timer. Effektiv tørketid var ca. 20 timer. Den periode som nå kom var den fuktigste under hele forsøkene. Lufta var som regel overmettet hver dag, noe som kan forekomme når lufta er eksepsjonelt ren, og ikke inneholder støv eller saltpartikler som kan danne kondensasjonsskjerner for dråpedannelsen.

Om kvelden den 28. juli ble feltet freset på ny. Luftfuktigheten var da fallende og om ettermiddagen var den nede i 95 %. Dagen etter var det stille fra morgenen av, med tåke fra havet. Senere ble det vekslende bris og pent, varmt vær. Temperaturstigningen kom meget brått, muligens fordi varmestrålene fra sola reflektertes inn mot land fra tåkebankene ute i havet. Temperaturen steg fra 11 ° om morgenen kl. 7 og til 27 ° kl. 17. Middel for dagen var 21 °.

Om kvelden ble pulveret suget opp. Kontrollanalysene viste 28,3 % vann. Tida mellom fresing og oppsuging var 24 timer. Effektiv tørketid var ca. 11 timer.

Neste freseforsøk ble foretatt 31. juli. Dette pulveret regnet ute andre dags ettermiddag den 1. august, da det var nesten tørt nok. Det falt da 27 mm regn. Feltet ble helt oppbløtt.

Værsituasjonen for juli kan sammenfattes slik:

Det var 4 døgn med klart, pent vær, 7 formiddager var klare og likeså 5 ettermiddager. Resten av måneden var helt eller delvis overskyet. Det var 15 døgn med nedbør. Månedsnedbøren var 58,3 mm, hvilket er 28,3 mm eller ca. 33 % under Namsosnormalen for juli. Luftfuktigheten var gjennomsnittlig 93,5 %. Altså eksepsjonelt høy. Middelsestemperaturen var 17,2 °.

Det ble nå i samråd med myrselskapet besluttet å avslutte forsøkene. Det oppsugede pulver, i alt 111 sekker, ble sendt til brikettfabrikken ved Aspedammen for å prøve pulverets briketteringsegenskaper.

Det vil av forannevnte fremgå at de klimatiske betingelser for et heldig utfall av forsøkene ikke var til stede hverken første eller annet forsøksår. Begge somrer ble av stedets folk betegnet som meget fuktige. Som en parallell kan nevnes at man i 1939, selv under tilsynelatende gode værforhold, hadde vanskeligheter med å få høyet tørt på bakken. Den beste bergingsmetoden var hesjing, selv om det både var sol og vind i tørketida. Det er ellers vanlig å bruke bakkettørk der under godværsperioder.

Hva tørkingen av selve brenntorvpulveret angår, så tørker det hvis betingelsene er gunstige, ned til ca. 20 % vann innhold på 4 à 5 timer. Tida mellom fresing og oppsuging av pulveret på Jøa var bare en gang under 30 timer (26) og 26,8 var den laveste vannprosent som ble oppnådd.

Grunnen til de dårlige tørkeforhold må selvsagt først og fremst søkes i den rå luft der er ute ved kysten. Det er før nevnt at lufta var overmettet med vanndamp en periode under forsøktida. Om natta hente det ofte at lufta ble overmettet. Det skyldes som før nevnt at lufta er så ren, dvs. det finnes lite støv- eller saltpartikler (fra havet) i den som kan danne kondensasjonskjernen for dråpedannelsen, slik at en utfelling av vanndamp kan finne sted. Ellers var doggdannelse om natta alminnelig i stille vær.

Det viste seg ofte at å tørke pulveret ned til 35 à 40 % vann-

innhold gikk forholdsvis lett. Det var derfra og ned til 30 % eller lavere som det oftest strandet på.

Årsaken til dette må for en del søkes i den vekselvirkning som freselaget og den rå myrmasse under dette øvet på hverandre ved de høye fuktighetsforhold en hadde. I alminnelighet vil det fresede lag avgi mer vann til lufta enn det selv mottar fra myras dypere lag. Dette kommer av at den oppstigende kapilærstrøm delvis blir avbrutt ved freselagets undre kant. Den underliggende myr hindres i å tørke opp på grunn av det beskyttende pulverlag.

Ved den eksepsjonelt høye luftfuktighet en i alminnelighet hadde under forsøkene, var fordampningen fra freselaget liten, så liten at den til sine tider (og særlig om natta) nesten ble oppveid av den oppstigende vannstrøm fra de undre lag. Dette gjorde seg særlig gjeldende der hvor myra har vært våtest ved fresingen. Freselaget ble her for tykt og oftest mindre løst leiret enn på de tørre steder.

Et indisium på at den oppstigende vannstrøm (kapilærstrømmen) kunne oppveie fordampningen hadde en i den omstendighet at pulveret til sine tider kunne tilta i fuktighet selv om det ikke hadde falt regn eller dogg. Dette så en også på feltet etter at pulveret var suget opp. Om natta trakk nemlig fuktigheten fra de undre lag opp i kjøresporene, slik at disse vistes våte og mørke morgenen etter oppsugingen.

Det viste seg heldig å la feltet ligge ufreset en tid med god tørk. En fikk da fordampet så meget av grunnfuktigheten at myra kunne bli litt tørr i det øvre lag før en freset. Freselaget fikk da en mer løs leiring, slik at kapilærstrømmen fra de undre lag ble mer effektivt avbrutt og tørkebetingelsene som følge derav bedre. Å «vende» pulveret ved å trekke en kjetting gjennom det fresede lag, viste seg å påskynde tørkingen.

Erfaringene fra forsøkene på Jøa synes å peke derhen at under lignende forhold må grøfting foretas minst 1 år før fresingen, og grøfteavstanden må ikke overstige 8 m. En myr med noe lavere fortorvingsgrad enn forsøksfeltet ville antagelig kreve mindre grøfting. Det oppfresede pulverlag ville dessuten ikke falle så tett sammen og sjansene for raskere tørking ville være til stede.

Briketteringsforsøkene.

Det brenntorvpulver som ble sendt ned til brikettfabrikken ved Aspedammen til ettertørking og briketteringsforsøk utgjorde i alt 111 sekker med en samlet vekt av 3234,5 kg. Resultatene av briketteringsforsøkene, som er utført ved ingeniør Ording, Det norske myrselskap, og disponent Hans Hauge, A/S Torvbrikett, stiller seg slik:

Tilsendt pulver 3234,5 kg. Herav var 191,5 kg eller ca. 5,9 % fiber og avfall. Det ble 2965 kg briketter. 78,5 kg eller ca. 2,4 % gikk bort i svinn. En del av avfallet var grynet torv som var for storkornet til å gå gjennom sikten. Grunnen til at det forekom grynet torv er at

forsøksfeltet i det store og hele holdt seg noe for fuktig til fresing. Det oppfresede pulver hadde da lett for å gryne seg under tørkingen. Fiber forekom praktisk talt ikke.

En gjennomsnittsanalyse av brennverdien i tre av de oppsugede partier ga som resultat 5278 kalorier i vannfri torv. Dette resultat er meget godt, spesielt når en tar i betraktning at det er overflatetorv det gjelder. Som råmateriale for brikettfremstilling er brenntorva fra forsøksfeltet på Jøa meget god.

Som konklusjon av forannevnte må uttales at den anvendte fresemetode ikke passer under de klimatiske forhold en har på Jøa. Riktignok var værforholdene i den tid metoden ble prøvet, ugunstigere enn vanlig. Likevel ville det være for dristig å håpe på at fresemetoden i sin nåværende utforming vil kunne gi så gunstige resultater at det er forsvarlig å gå til større anlegg for utnyttelse av myrenes brenntorv.

Skal fresemetoden brukes i typiske kystdistrikter må en antagelig kombinere den med mere effektiv ettertørking enn den det er funnet nødvendig å bruke ved Aspedammen i Østfold.

ÅRSMELDING FOR TRØNDELAG MYRSELSKAP FOR 1939

(36. ARBEIDSÅR)

MEDLEMSTALLET har i 1939 vært 41 årsbetalende og 18 livsvarige, tilsammen 59 medlemmer. Samtlige medlemmer er sendt gratis «Meddelelser fra Det norske myrselskap».

I beretningsåret har selskapet fortsatt sitt virke med kartlegging og bonitering av en rekke myrområder i begge Trøndelagsfylkene.

I Sør-Trøndelag er der kartlagt et område Vamyrene, Stormyra m. fl. mellom Stallvik og Duskar i Stjørna. Arealet er ca. 3500 da, vesentlig grasmyr med enkelte gode brenntorvparseller imellom. Myrene egner seg delvis meget godt til bureising, og en bureiser, Oskar Hulsund, er allerede i gang med nydyrking. I vinter er det bygd vei fra gården Oldren fram til hans nye bruk, ca. 1000 m.

I Nord-Trøndelag er der undersøkt et større oppdyrkingsfelt i Foldereid, nemlig ved Bjørå i nærheten av Kongsmoen ved bunnen av Foldenfjorden. Feltet er ca. 6900 da og eies dels av Kristoffer Bjørå, dels av Bangdalsbruket. Det inneholder 614 da vesentlig god grasmyr, 1674 da skog, som dels skal dyrkes opp, og ca. 4800 da fjell og rabb. Videre undersøktes et dyrkingsfelt i Snåsa, nemlig Leirådalen. Kartlagt areal 1562 da, vesentlig grasmyr og skog. Feltet er innkjøpt av Snåsa jordstyre, som skal opptre som bureisingslag. Dyrkingsarbeid vil bli satt i gang til sommeren. Endelig er påbegynt

et større arbeid i Imsdalen i Snåsa herred, og sommeren og høsten 1939 kartlagt ca. 9000 da. De største av de oppmålte myrer er Åsamyra, Steinkjermyra og Raummyra. Feltets samlede areal er sannsynligvis ca. 12,000 da med samlet lengde i vest—øst ca. 10 km. Elven Imsa og dens mange tilløp gjennomskjærer dalbunnen nær sagt i alle retninger og danner et utall av nes, øyer og ører. Når flommen kommer om våren eller også etter store regnskyll, demmes det hele opp så dalen oversvømmes og danner en stor sjø, idet både nes, øyer og myrer blir stående under vann. I feltets vestre ende i nærheten av Åsa-gårdene blir dalen meget smal, og såvel ved Trangberga som ved et brusted litt lengre opp i elva, ved Vesterhus, skjer det en sterk oppstuvning av flomvannet. Jordstyret har derfor søkt bistand av Statens Vassdragsvesen, som i fjor høst kartla området omkring Trangberga. Blir det sprengt ut og senket her så elvens løp blir friere og Imsa rettet ut lengre innover i dalen, vil der sikkert innvinnes store arealer som vil kunne bli produktiv mark. Som det nå er ligger disse store myrvidder og skjemmer den vakre Imsdalen, likesom jord og skog som ligger inn til myrene ofte er oversvømmet av vannet, eller den rå, klamme tåka fra myrene og de vannsyke områder henger over dalen.

Våre karter tas i mst. 1:2000 med 1 m ekvidistanse. Derved blir de verdifulle både for senkningsoppgaven og elvereguleringen og vil også tjene som grunnlag for detaljert planlegging av nydyrking og eventuell bureising over disse store vidder. Arbeidet blir fortsatt og avsluttet til sommeren.

Det er en kjennsgjerning at Imsdalen har vært bebygd langt tilbake i tiden. Derom vitner de mange gravhauger oppover langs elva, således både ved Vesterås, Sneåsen og Kjøbli, likesom et gammelt kirkested langt inne i dalen ved Medgården også er vitnesbyrd om busetting i eldre tider.

I samtlige kartlagte områder er der også utført tallrike dybde-målinger av myrene, og en lang rekke prøver av såvel myrmassen som undergrunnen er sendt inn til Statens landbrukskjemiske kontrollstasjon i Trondheim for undersøkelse. Jeg bringer ved dette høve kontrollstasjonen og dens nye leder, landbrukskjemiker Braadlie, vår beste takk for verdifull hjelp også dette år. Gjennom de 16 år vårt selskap har arbeidet med inventering av Trøndelags myrarealer har Statens landbrukskjemiske kontrollstasjon i Trondheim undersøkt flere tusen myr- og jordprøver, og derved lagt materiale til rette for bonitering av de myrarealer som vi har undersøkt og kartlagt gjennom disse år.

Som landmålere i 1939 har fungert teknikerne Tryggve Christiansen og Odd Haavig samt student Haakon Odd Christiansen.

Selskapet har i beretningsåret mottatt kr. 1,200.00 som bidrag fra Det norske myrselskap. Dessuten kr. 680.00 fra herreder og kr. 375.00 fra sparebanker og forretningsbanker i Trøndelag. Dette betegner en stigning på ca. kr. 350.00 fra forrige år. Styret vil ved årsmøtet gjenta

sin takk for disse bidrag, som tilsammen har atskillig betydning for selskapets virksomhet. Bidragene er også et vitnesbyrd om at vår virksomhet omfattes med stigende interesse og velvilje utover i Trøndelag.

Selskapets styre har i 1939 bestått av:

Formann: Direktør Haakon O. Christiansen, Trondheim.

Viseformann: Forsøksleder H. Hagerup, Mære.

Styremedlemmer: Landbrukssekretær Alb. Eggen, Sunnan.

Landbrukssekretær Ingv. Grande, Trondheim.

Assistent M. Waagø, Charlottenlund.

Sogneprest O. Røkke, Grong.

Sekretær og kasserer: Landbrukskjemiker O. Braadlie, Trondheim.

Revisorer har vært brannsjef A. Halvorsen og sekretær T. C. Buchholdt og representanter til Det norske myrselskap: Landbrukskjemiker O. Braadlie, Trondheim og oppmålingsfullmektig Th. Løvlie, Sandvika.

I de 16 år vårt selskap har arbeidet med myrinventeringer i Trøndelag er målt opp i alt ca. 450 km² av landsdelens myrareal. Det er likevel en beskjeden prosent av det samlede myrareal for Trøndelag, men de ca. 200 myrer som på denne måte er kartlagt og bonitert er for en stor del dyrket opp i dag eller er under dyrking.

Vi tror derfor å ha slått inn på det riktige spor når vi år etter år har fremmet vårt arbeid som nevnt. Såvel Landbruksdepartementet som Det norske myrselskap følger med interesse vårt arbeid, og ute i Trøndelagens mange bygder viser de større og mindre bidrag vi får fra herredstyre og sparebanker at vårt arbeid vekker oppmerksomhet.

Det er en kjennsgjerning at det ligger verdier i våre myrvidder, og riktig utnyttet — til dyrking, til brenntorv, til torvstrø eller til skogland — vil de skaffe å r v i s s b e s k j e f t i g e l s e for tusener av hender og etterhvert løfte landet opp nasjonaløkonomisk.

Arbeidet med Norges jord — landets modernæring — hører derfor til de viktigste kulturoppgaver i dag, og løsningen av disse oppgaver må stadig mer og mer komme i forgrunnen som et viktig og nødvendig ledd i landets selvberging. Men der må grundige undersøkelser til for å legge arbeidet til rette. Her er det at Det norske myrselskap tillikemed vårt selskap har søkt å vise veien.

Men arbeidet bør fremmes med større fart enn nå, så man i noenlunde overskuelig framtid, f. eks 30—40 år, får et samlet kartotek over landets myrarealer ledsaget av beskrivelse, kjemiske analyse-resultater og så fyldige opplysninger at man vet hva man har og hva disse mektige verdier kan brukes til. Dette vil selvsagt koste atskillig, men jeg tror nok det vil være vel anvendte penger.

Når vi ser tilbake på det arbeid som Trøndelag Myrselskap har utført i den forløpne menneskealder, så mener jeg at det pionerarbeid

som her er nedlagt har båret frukter. Det har vert et beskjedent bidrag til å bringe vår landsdel under kultur, til å gi en liten handsrekning og oppmuntring til strevsomme arbeidere som «i sitt ansikts sved har ett sitt brød», og til å skaffe nyttige opplysninger for den oppvoksende slekt som lengter etter å ta fatt og som er nysosom og fordringsløs i sine krav. Når jeg ser fremover mot det mål vi har satt oss — fortsatt å tjene landsdelens oppdyrking og å arbeide for myrjordas kultivering og utnyttelse til brensel og til torvstrø — er det vårt sikre hop at Trondelag Myrselskap også i fremtiden må ha livets rett, og at de oppgaver vi får å lose vil vise at der enda kan legges mangen en ny «provins til landet», så at de mange store vidder som ennå i dag ligger triste og skjemmende, blir tatt i kulturens tjeneste til gagn for vår landsdel og i det hele tatt til fremgang for alle dem som i fremtiden skal ernere seg av Norges nye jord.

Regnskapsutdrag 1939.

Inntekt.	Utgift.
Beholdning f. f. år ... kr. 2,064.07	Kontorutg., porto, års-
Bidrag fra Det n. Myrs. » 1,200.00	mte ..... kr. 211.85
Bidrag fra herredstyre » 680.00	Kontingent til D. n. M. » 115.00
Bidrag fra sparebanker » 375.00	Utgifter til oppmåling » 4,111.69
Medlemskontingent ... » 186.75	Reiseutgifter ..... » 107.80
Innvunne renter ..... » 42.76	Kassebeholdning ..... » 2.26
Kr. 4,548.58	Kr. 4,548.58

1940, januar 1. Kassebeholdning f. f. år kr. 2.26.

Trondheim $\frac{1. \text{ januar}}{11. \text{ mars}}$ 1940.

O. Braadlie (sign.)
kasserer.

Regnskapet er revidert uten merknad.

Abr. Halvorsen (sign.)   T. C. Buchholdt (sign.)

Trondelag Myrselskap holdt årsmøte under Landbruksuken i Trondheim onsdag 13. mars 1939 under ledelse av formannen direktør Haakon O. Christiansen.

rsmelding og regnskap ble referert og godkjent.

Valg. Som formann gjenvalgte direktør Haakon O. Christiansen og som styremedlemmer valgte assistent M. Waag og ingeniør Adolf Men med dr. Danelius, ingeniør Minss og kjøpmann Simon Engen som varamenn. Gjenstående styremedlemmer fra forrige år er landbrukssekretrene Ingv. Grande og A. Eggen. Som revisorer gjenvalgte brannsjef A. Halvorsen og sekretær T. C.

Buchholdt og som representanter til Det norske myrselskap gjenvalgte landbrukskjemiker O. Braadlie og oppmålingsassistent Th. Løvlie.

Deretter holdt landbrukskjemiker O. Braadlie foredrag om «Torvens betydning for brenselforsyningen».

MYRENE I KYSTHERREDENE I MØRE OG ROMSDAL FYLKE.

Av Aasulv Løddesøl og Oscar Hovde.

III.

Myrene i kystherredene på Sunnmøre.

På Sunnmøre er undersøkt i alt 9 herreder, nemlig Haram og Vigra i 1938 og Borgund, Giske, Hareid, Ulstein, Herøy, Rovde og Sande i 1939. Herredenes landareal er tilsammen 777,31 km² og myrarealet utgjør 24,035 dekar, altså 3,09 % av landarealet. Vi ser således at det er bare ca. 1/3 myr pr. km² landareal i kystherredene på Sunnmøre sammenlignet med Romsdals kystherreder. Regner vi ut myrarealet i forhold til folkemengden får vi at det er over 8 ganger så meget myr pr. innbygger i kystherredene i Romsdal som i kystherredene på Sunnmøre.

Av det samlede myrareal er:

Lyngrik mosemyr	10,940 dekar eller	45,5 %
Grasrik mosemyr	1,925 » »	8,0 %
Grasmyr	3,435 » »	14,3 %
Lyngmyr	7,735 » »	32,2 %

Brenntorvmyrene utgjør ca. 8,510 dekar (35,4 %) og inneholder ca. 10,6 millioner m³ råtorv. Av dyrkingsmyrer finnes vel 9000 dekar, men herav er ca. 7/8 mindre god eller dårlig. Her er utskilt et forholdsvis stort areal, nemlig 6235 dekar, som sannsynligvis best vil kunne nyttes til beite eller skog.

1. Myrene i Haram herred.

Haram herred (kart: Sunnmøre, blad I) har et landareal av 88,67 km². Herav er 9010 dekar eller ca. 1/10 dekket av myr. Herredet består av en rekke øyer mellom Herøyfjorden og Vigrafjorden (Lepsøyrevet) samt av en del av fastlandet (Hildrestranda) sørøst for øyrekken. Av myrarealet er ca. 49 % lyngrik mosemyr, 12 % er grasrik mosemyr, 2 % er grasmyr og 37 % lyngmyr. Brenntorvarealet utgjør ca. 2200 dekar med 2,335,000 m³ råtorv (tabell 19). Arealet av dyrkingsmyr har vi angitt til 4300 dekar, men herav er størstedelen min-

Tabell 19. Oversikt over brenntorvmyrer i Haram herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenntorv		Gjennomsnittsdybde i m	Brenntorvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Nordøst for Myklebostad .	840	200	1,5	1,0	200,000	Sand	H 6-7
Østsiden av Fjørtoft . . .	1,350	150	1,3	0,8	120,000	Sand	H 6-7
Nordsiden av Fjørtoft . . .	530	80	1,0	0,5	40,000	Sand	H 6-7
Midten av Fjørtoft	910	200	1,0	0,5	100,000	Sand	H 6-7
Vestsiden av Fjørtoft . . .	1,130	600	2,0	1,5	900,000	Grus	H 6-7
Sørøstsiden av Flemsøya .	1,450	200	1,5	1,0	200,000	Sand	H 6-7
Midt på Flemsøya	1,260	400	1,5	1,0	400,000	Grus	H 6-7
På Ullaholmen	200	100	1,0	0,5	50,000	Grus	H 5-6
Flere steder på Haramsøy	50	40	1,0	0,5	20,000	Grus	H 6-7
Vest for Hellevik, Lefsøy	60	30	1,5	1,0	30,000	Grus	H 6-7
Hildremyrene	770	150	2,5	1,5	225,000	Grus	H 6-7
Skjeltemyrene	440	50	1,5	1,0	50,000	Grus	H 6-7
Sum		2,200			2,335,000		

dre god eller dårlig. En betydelig del av myrarealet, nemlig 15 %, ligger i mer enn 200 m h. o. h.

Vi skal så særskilt omtale myrene på hver av øyene og på fastlandet.

H a r ø y a ligger som foran nevnt delvis i Haram herred. Her er ca. 840 dekar myr som henger sammen med det sørlige av myrene i Sandøy. Langs sør- og østkant er mest grunn lyngmyr, denne utgjør vel $\frac{1}{4}$ av arealet, mens de andre $\frac{2}{3}$ er lyngrik mosemyr. Myrene er noenlunde vel formuldet og oftest 0,5 til 2 m dype. Lyngmyra er grunnest. Mosemyra inneholder en del bra brenntorv, men en masse stubber. Undergrunnen består av sand og grus. Av myrene på Haramsøy utgjør den delen som ligger i Haram beste dyrkingsjorda.

F j ø r t o f t a er 9,21 km² stor og har ca. 3920 dekar myr, hvorav vel 1000 dekar er brenntorvmyr med litt over 1 million m³ råtorv. Myrene består av lyngrik mosemyr og lyngmyr samt litt grasrik mosemyr på vestenden av øya.

Det største sammenhengende myrparti ligger på øyas sørøstside nord for Davik og Otterlei. Her er ca. 2260 dekar myr, omtrent likt fordelt mellom lyngrik mosemyr og lyngmyr. Lyngmyra finnes vesentlig nord for Otterlei. Myrene ligger i sør- og østhelling. Lengst øst er hellingen svak og h. o. h. bare 10—20 m, mens midt- og vestpartiet ligger i opp til ca. 100 m høyde. Overflaten er oftest noe ujevn

med mange tuer og løker. Mosemyra er svakt eller noenlunde vel formuldet og oftest 1 til 2 m dype. Lyngmyra er noe bedre formuldet og oftest atskillig grunnere. Undergrunnen består av sand og grus. Mosemyra inneholder god brenntorv under et spastikk til $\frac{1}{2}$ m. For øvrig danner disse myrer mindre god dyrkingsjord.

På nordsiden av øya er landskapet sterkt kupert og har mange bergknauser. Mellom disse er mange usammenhengende myrer, vesentlig lyngmyrer, på tilsammen ca. 530 dekar. De er noenlunde vel formuldet og har sterkt varierende dybde. Mesteparten er dog ganske grunne og bare ca. $\frac{1}{6}$ av myrarealet har over 1 m dybde. Disse dypere partier inneholder god brenntorv. Også her er sand- og grusundergrunn.

På tangen vest for Fjørtoftgårdene er ca. 1130 dekar myr, hvorav 210 dekar lengst vest er grasrik mosemyr og all den øvrige er lyngrik mosemyr. Myra ligger bare 10—20 m o. h. og heller mot nord og sør idet tangen er høyest på midten. Overflaten er jevn og uten tuer, men med et sammenhengende teppe av gråmose og reinlav. Myra har oftest $\frac{1}{2}$ til 1 m mose øverst og denne er svakt eller nesten uformuldet. Under moselaget er imidlertid meget god brenntorv. Dybden er oftest 2—3 m. Undergrunnen består av grus.

På Fjørtofta stikkes en masse brenntorv både av eiere og leiere av torvskjær. Tidligere er det gjort stor skade her, og dessverre foregår enda betydelig jordødeleggelse ved torvstikking og moldtak.

Flem søya eller Skuløya er den største av herredets øyer og har et flatemål av 14,35 km². Øyas myrareal utgjør ca. 2710 dekar, som ligger i to omtrent like store felter.

Det ene felt, på sørøstsiden av øya, er ca. 1450 dekar, ligger i 20—30 m h. o. h. og heller svakt mot sørøst. Myra ligger på et stort platå mellom gårdene Nogva, Rogne og Longva og er bare avbrutt av lave grushauger. Overflaten er noe tuet og har sterk lyngvegetasjon, så myrtypen veksler mellom lyngrik mosemyr og lyngmyr. Langs fjellfoten (i nord) er litt grasmyr. Det øvre myrlag er som oftest noenlunde vel formuldet, lyngmyra er til dels vel formuldet, men med en masse lyngrøtter. Dybden av myra er i gjennomsnitt omkring 1 m. Lyngmyra er oftest grunnere, mosemyra kan være opptil ca. 2 m. Undergrunnen består av leirblandet sand eller grus og er som oftest løs. Overalt finnes furustubber. Her er anlagt et par bureisingsbruk nærmest Nogva. For øvrig er myrene utskiftet, men da her er mange eiere er teigene oftest små. Som dyrkingsjord er myrene noenlunde godt skikket til tross for myrtypen, da de er såpass bra formuldet og for det meste har passende dybde. En del av myrene inneholder god brenntorv, og disse avtorves til dels for sterkt.

Det annet felt er på ca. 1260 dekar og ligger på fjellet nord for Longva. Dette er vesentlig grasrik mosemyr med litt lyngrik mosemyr i dalen rett opp for Longva. Den grasrike mosemyr har jevn overflate, mens den lyngrike er noe tuet. Under et oftest tynt mose-

dekke er torven noenlunde vel formuldet. Dybden er vanligst fra 1 til 2 m, og myra inneholder god brenntorv under et spastikk. Undergrunnen består av storsteinet grus. Myra er stubbefri, men har en del små røtter (eineteget). Gården Flem tar brenntorv i vestkanten av myra. Det er imidlertid meget tungvint transport på torven, den må først kjøres fram på fjellkanten, så sendes ned på løypestreng og så atter kjøres flere km.

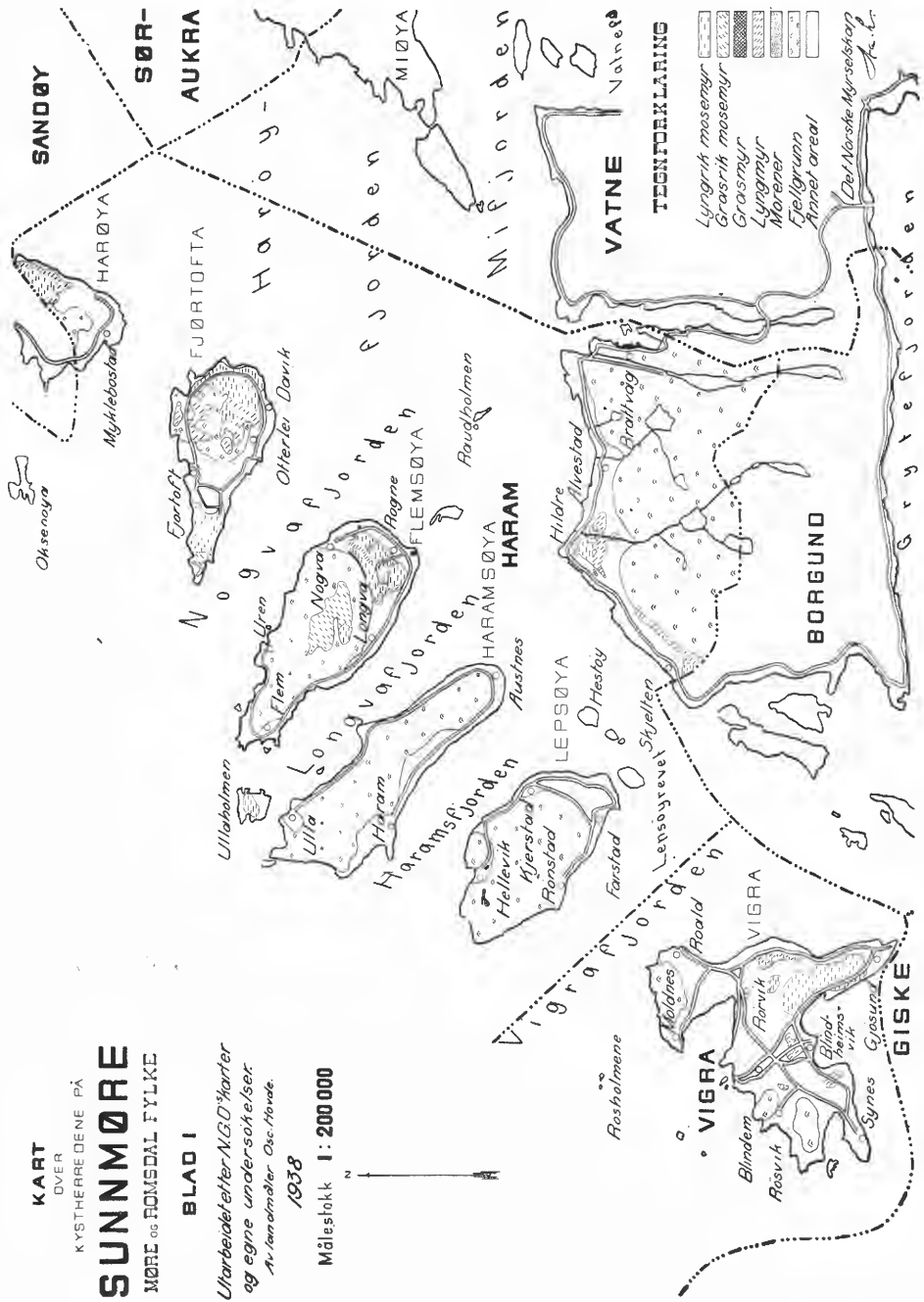
H a r a m s ø y a er 13,83 km² stor, men så godt som fri for myr. Her er bare noen flekker på tilsammen ca. 50 dekar spredt over hele øya, særlig på fjellet. Myrene er oftest bare omkring $\frac{1}{2}$ —1 m dype, øst for Ulla ca. 2 m dype til grusundergrunn, men inneholder bra brenntorv. Denne utnyttes sterkt, men er som regel tungvint å få tak i.

U l l a h o l m e n ligger rett nord for Ulla. Her er ca. 200 dekar myr på holmens nordvestside. Holmen er lav, opptil ca. 10 m o. h. på midten og heller svakt til alle kanter. Myra er en fast, lyngrik mosemyr med få tuer. Den øvre $\frac{1}{2}$ m består av svakt formuldet mose. Under moselaget er dårlig brenntorv i et lag av opptil 1,5 m. Undergrunnen består av storsteinet, fast grus. En betydelig del av myra er avtorvet. På holmen er gode beiter.

L e p s ø y a har et flateinnhold av 12,44 km², men inneholder bare ca. 80 dekar myr med 30,000 m³ brenntorv. Det meste av myra ligger på nordenden av øya vest og sør for Hellevik. Det vestligste parti ligger på fjellet — i 200—250 m h. o. h. —, mens et mindre parti sør for Hellevik ligger langs veien i ca. 30 m høyde. Myrene på Lepsøya er vesentlig grasmyrer med jevn overflate og seig, svakt formuldet grastorv øverst. Fra ca. $\frac{1}{2}$ m dybde og nedover er dog oftest god brenntorv. Dybden er opptil 2 m, men oftest mindre, og undergrunnen består av grus og stein. Brenntorven som finnes på øya ligger i mange spredte småmyrer på fjellet og er tungvint å få tak i. Torvforbruket er derfor lite. Til koking brukes mest elektrisk kraft og til oppvarming brukes kull. Enkelte oppsittere har kjøpt seg torvretter på Harøya og Fjørtofta. På Lepsøya er flere pene plantefelter.

Den del av f a s t l a n d e t som hører Haram til har to litt større myrpartier, Hildremyrene på ca. 770 dekar og Skjeltenmyrene på ca. 440 dekar.

H i l d r e m y r e n e er oppdelt av grushauger og ligger i flere trinn i en høyde fra 20 til 50 m o. h. De er oftest ganske flate eller har svak nordhelling. Opprinnelig har nok dette vært lyngrik mosemyr og lyngmyr. Det vesentlige av den lyngrike mosemyr er nå avtorvet, og for det meste er etterlatt nok jord til at myrene kan dyrkes. Det humuslag som således ligger igjen er vel formuldet og oftest fra $\frac{1}{2}$ til 1 m tykt. Her er dog også en del urørte myrpartier igjen, og der er dybden opptil 2—3 m. Disse partier inneholder bra brenntorv i lag fra 1 til 2 m, men med en masse stubber. Lyngmyra som ligger lengst sør og vest er noenlunde vel formuldet og grunn

uten nevneverdig brenntorv. Såvel denne som den avtorvede mosemyr danner noenlunde god dyrkingsjord hvor humuslaget er minst $\frac{1}{2}$ m. Ofte blir imidlertid det lag som ligger igjen etter at brenntorven er tatt, kjørt utørket i kjelleren til gjødselblanding. Også lyngmyra avtorves ved slik moldtaking, så bare stein og grus blir liggende igjen. Her er således store arealer som er ødelagt eller iallfall sterkt forringet som dyrkingsjord.

Skjelten myrene danner lengst øst bare en smal stripe langs fjellfoten. Fra Skjelten og vestover vider de seg ut og ligger i to plataer, et i 15—20 m og et i 25—30 m h. o. h. Myrene består vesentlig av lyngmyr med $\frac{1}{2}$ —1 m og delvis opptil 2 m dybde. Lyngtorven er fast og sammenfiltret, men oftest noenlunde vel formuldet. Undergrunnen består av steinet grus og sand. Her er en del bra brenntorv, men myrene avtorves altfor sterkt. Lengst øst er det litt lyngrik mosemyr.

2. Myrene i Vigra herred.

Vigra herred (kart: Sunnmøre, blad I) har et landareal av 19,84 km² og består av øya Vigra og noen snaue småholmer omkring denne. Myrarealet utgjør ca. 2530 dekar, det er $\frac{1}{8}$ av øyas samlede areal. Av myrarealet er 83 % lyngrik mosemyr og resten er lyngmyr. Mesteparten av myrene, nemlig ca. 1730 dekar, er brenntorvmyrer som inneholder i alt ca. 3,195,000 m³ råtorv (tabell 20). Omtrent $\frac{1}{3}$ er dårlig brenntorv, som imidlertid dekker den underliggende bedre torv og derfor truleg vil bli nytta til brensel. De ca. 800 dekar myr som ikke inneholder nevneverdig brenntorv er noenlunde eller mindre god dyrkingsmyr.

Vigra er lav og flat. All myr ligger i mindre enn 60 m h. o. h. og bare ca. 100 dekar i mer enn 30 m h. o. h. Ifølge dr. Holmsen ligger den marine grense på Vigra 64 m o. h., og rundt hele øya finner en mange tydelige strandvoller i lavere høyde. Disse strandvoller danner ofte laguner og avdemmer myrer som således er gjengrodde tjern. Myrene er sterkt tuet og overflaten er noenlunde tørr. Tuene har gråmose på toppen og er for en stor del dannet av mose. Myrenes vegetasjon for øvrig består av bjørnskjegg, myrull (enhodet), multer, rome og en rekke lyngarter, hvorav røsslyng, krekling og blålyng er de viktigste. Dessuten finnes på tuene flere lavarter, særlig reinlav. Ofte er tuene vokset sammen til store gråmoseflater, men som regel er det kvitmosen som er hovedbestanddelen i det øverste lag av myrene. Dette lag er oftest svakt formuldet eller endog uformuldet i mosemyrene, mens lyngmyrene er noenlunde vel formuldet. I 0,3 til 0,6 m dybde er torven som regel så omdannet at den er tjenlig som brenntorv, i større dybder er det som oftest meget god brenntorv.

Dybden av myrene på Vigra varierer mellom 0,2 og ca. 5 m. Lyngmyrene er grunnest og mest alminnelig fra $\frac{1}{2}$ til 2 m. Mosemyrene har nokså jevn dybde, oftest vel 2 m. Grunnest er myrene like sør for

Tabell 20. *Oversikt over brenntorvmyrer i Vigra herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Mellom Roald og Gjørund	1,850	1,500	3,0	2,0	3,000,000	Sand	H 5-7
Sør for Blindem.	190	100	1,0	0,5	50,000	Sand	H 6-7
Øst for Synes.	140	100	1,5	1,0	100,000	Sand	H 6-7
Øst for Røsvik	60	30	2,0	1,5	45,000	Sand	H 6-7
Sum		1,730			3,195,000		

Rørvik samt nærmest Gjørund og Blindheimsvik. For øvrig har det store myrparti mellom Rørvik og Gjørund hyppigst dybder på mellom 3 og 5 m. Undergrunnen består i de fleste tilfelle av fin sand (flyvesand) og undertiden, særlig for de lavestliggende myrer, av steinet grus. Ved Blindheimsvik er til dels bergundergrunn. Her og ellers i de tørreste myrer på Vigra er tette stubbelag. Dessuten finnes ofte sandlag i den nedre del av myrene. En del av myra øst for det nå nesten uttappede Rørvikvann er planert og grøftet; her drev Ålesund kommune en brenntorvfabrikk under forrige brenselskrise. Ellers stikkes en masse torv for hånd av oppsittere på Vigra og dessuten fra andre herreder, særlig Giske (Valderøya).

Torvstikkingen skjer nå oftest uten å anrette noen skade, da grastorven og oftest noe mer legges igjen. Ofte blandes med sand og halm for å få fast mark å tørke torven på. Dette kalles «å tølje». Hvor avtorvingen utføres på denne måte vil myra etter avtorving danne god dyrkingsjord. Tidligere har derimot vært gjort atskillig skade ved urasjonell torvdrift, og enda pågår en del ødeleggelse ved moldtak.

Vigramyrene er nå lite skikket for dyrking. Her er derimot store arealer, særlig mellom Gjørund og Rørvik, som skulle egne seg bra for maskinell brenntorvdrift. Det nevnte myrparti har lite stubber og jevn overflate og dybde. Etter en forsiktig avtorving ville myrene også bli brukbare for dyrking.

3. Myrene i Borgund herred.

Borgund herred (kart: Sunnmøre, blad II) har et landareal av 172,94 km² med ca. 2715 dekar myr fordelt på 19 særskilt beskrevne områder. Herredet er sterkt oppdelt av fjorder og sund og ligger med omtrent 4/5 på øyer og holmer og resten på fastlandet. Av de større øyer er det imidlertid nå bare Ellingsøya som ikke har bruforbindelse med fastlandet. Av herredets myrareal er 40 % lyngrik

mosemyr, 11 % grasrik mosemyr, 2 % grasmyr og 47 % lyngmyr. Det meste av myrarealet ligger i 30—60 m h. o. h. og ubetydelig i over 100 m høyde. Vel 1000 dekar er brenntorvmyr som tilsammen inneholder 1,115,000 m³ råtorv (tabell 21). Arealet av brukbar dyrkingsmyr utgjør ca. 1200 dekar, men herav er $\frac{3}{4}$ mindre god eller dårlig. Overallt er en masse stubber i myrene. Myrene i Borgund ligger meget spredt, og selv de litt større, sammenhengende myrfelter har mange bergknauser og fastmarkspartier innimellom. Best samlet er myrene på Ellingsøya, ved Gamlemshaug og sør for Blindem.

Oksenøya er 108,04 km² stor, og herav ligger over halvparten i Borgund herred. Øyas myrareal innen Borgund herred utgjør ca. 1100 dekar fordelt på 10 særskilt beskrevne felter. Det meste er lyngrik mosemyr og lyngmyr.

Over halvparten av øyas myrareal ligger noenlunde samlet sør for Blindem. Landskapet her er noe kupert og myrene har meget ujevn, tuet overflate med erosjonsfurer. Hellingen er svak og vesentlig mot sør. Myrtypen er lyngrik mosemyr med små partier lyngmyr langs de lyng- og furukledte bergknauser og grusrabber. De øvre lag av myrene er ofte vel eller iallfall noenlunde vel formuldet, men full av stubber helt i dagen. Under lyngtorven er god brenntorv (H^{6-s}). Dybden er meget forskjellig, dybder opptil 3 m forekommer, men oftest er den 1—2 m. Lyngmyrene er som regel bare ca. $\frac{1}{2}$ m. Undergrunnen består som oftest av grus, men enkelte myrer kviler direkte på berg. Dette er gode brenntorvmyrer, men de bør avtorves mer forsiktig enn nå er tilfelle, så vil de også kunne bli tjenlige til dyrking etter at torven er spadd ut.

Mellom Flisnes og Emlen er kupert terreng med skogkledte furuåser. Her er flere små myrpartier med et samlet areal av ca. 100 dekar. Halvparten herav er lyngrik mosemyr og resten er vesentlig lyngmyr med enkelte små grasmyrflekker. H. o. h. er fra 20 til 50 m. Myroverflaten er ujevn og tuet, men myrene har oftest et vel formuldet øvre lag, unntatt for mosemyrenes vedkommende som bare er noenlunde vel formuldet. Dybden er størst og opptil vel 2 m i mosemyrene, mens dybden av lyngmyrene oftest er ca. $\frac{1}{2}$ m eller mindre. Undergrunnen består av sand (aur), grus eller berg. Mosemyrene inneholder oftest god brenntorv. Feltet er under utskifting.

Ved vestenden av Brusdalsvannet og i 15—20 m o. h. finnes vel 200 dekar myr, hvorav $\frac{3}{4}$ er lyngrik mosemyr og resten er lyngmyr. Den lyngrike mosemyr, som vesentlig finnes sør for enden av vannet, er omtrent skogkledt og flat. Myra er tuet og noenlunde vel formuldet med oftest 1 til 2 m dybde til sandundergrunn. Her er god brenntorv. Lyngmyrene er grunne og har ofte oppstikkende bergskjær eller grusrabber.

De andre myrpartier er bare opptil ca. 30 dekar store og er mest grasmyrer og lyngmyrer.

MYRENE I KYSTHERREDENE I MØRE OG ROMSDAL FYLKE 107

Tabell 21. *Oversikt over brenntorvmyrer i Borgund herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Sør og øst for Vedde . .	50	20	1,0	0,5	10,000	Grus	H 6
Mellom Vedde og Langevåg	25	10	1,0	0,5	5,000	Grus	H 6
Sør for Brusdalsvannet . .	130	50	1,5	1,0	50,000	Sand	H 6-7
Vest for Brusdalsvannet .	100	40	1,5	1,0	40,000	Grus	H 6-7
Sørvest for Åse	30	15	1,5	1,0	15,000	Grus	H 6-7
Mellom Alvik og Olsvik .	35	5	1,5	1,0	5,000	Sand	H 6
Rundt Lerstadvannet . . .	30	5	1,0	0,4	2,000	Grus	H 6
Ved Østrem	5	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 5-6
Mellom Østrem og Emlen	10	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 5
Nord for Flisnes	100	50	1,5	0,6	30,000	Sand	H 6
Sør for Blindem	650	300	1,5	1,0	300,000	Grus	H 6-7
Ved Myklebostad	10	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6
Sør for Nes	50	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6-7
Mellom Toftesund og Stokke	300	75	2,5	1,5	113,000	Sand	H 6-8
Nord for Årset	700	200	2,0	1,0	200,000	Grus	H 6-7
På Langøya	10	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6
Øst for Søvik	10	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6
Sør for Gamlemshaug . .	460	200	2,5	1,5	300,000	Grus	H 5-7
Sum		1,015			1,115,000		

Sula, som er 58,31 km² stor, ligger med 43,07 km² i Borgund og resten i Hareid herred. På øya er lite myr, nemlig bare ca. 75 dekar beliggende mellom Langevåg og Mauseid. Landskapet er her sterkt kupert og består oftest av snaue bergknauser. Imellom knausene er vesentlig lyngmark med mange små flekker lyngmyr og lyngrik mosemyr. De er noenlunde vel formuldet og opptil 2 m dype til grus- eller bergundergrunn. Myrene utnyttes mest til brenntorv.

Ellingsøya er 22,30 km² og har ca. 1060 dekar myr fordelt med 4/5 på lyngmyr og 1/5 på lyngrik mosemyr. Det meste av øyas myrareal ligger mellom Taftesund og Vik. Her ligger ca. 1000 dekar nesten sammenhengende. Myrene ligger ca. 60 m o. h., de er flate eller heller svakt mot sør. Overflaten er tuet og bevosket med forskjellige lyngvekster. Det øverste lag er noenlunde vel eller vel formuldet. Dybden av mosemyrene er opptil 3—4 m og lyngmyrene er oftest omkring 1/2 til vel 1 m. dype. Undergrunnen består av sand eller grus med berg hist og her. På lyngmyrene vokser en del småfuru og torven er stubbefull. Overalt hvor dybden er tilstrekkelig stor inne-

TEGNEFORKLÆRING

- Lyngrik moosemyr
- Grassrik moosemyr
- Grassmyr
- Lyngmyr
- Morener
- Fjellgrunn
- Armer areal

KART
OVER
KYSTHERREDENE PÅ
SUNNMØRE
MØRE OG ROMSDAL FYLKE

BLAD II

Utarbeidet etter N.G.O. kart
og egne undersørelser.
Av landmåler Osc. Nordb
1939

Målestokk 1:200 000

ERKHO

Del Norske Myrskolor
K. Th. v.

holder myrene god brenntorv (H_6 — H_8). Til dyrking er myrene lite skikket.

På herredets andre øyer er ubetydelig av myr.

Fastlandet som hører Borgund til er søre delen av halvøya nord for Grytefjorden. Her er mest høyfjell og stupbratte lier. Det er bare ved Gamlemshaug at det er nevneverdig av myr. Her er ca. 460 dekar nesten flat myr i 15—20 m h. o. h. Myra består av grasrik mosemyr i midten og lyngmyr langs kanten. Mosemyra har opptil 1 m så godt som uformuldet moselag øverst tjenlig til torvstrø. Under dette lag er brukbar brenntorv. Dybden av mosemyra er opptil 4 m, og oftest måles ca. 3 m dybde. Lyngmyra er atskillig grunnere. Undergrunnen består av grus og sand. Her er betydelige masser brenntorv. Lyngmyrtorven brukes også i stor utstrekning som gjødselblanding.

Noen små lyngmyrer i dalen øst for Søvik inneholder litt brenntorv. Her er et stort og meget pent 20-årig plantefelt av furu.

4. Myrene i Giske herred.

Giske herred (kart: Sunnmøre, blad II) har et landareal av 20,33 km² og består av Valderøy, Giskøy og Godøy samt flere mindre øyer og holmer. Herredets myrareal utgjør bare ca. 170 dekar. Herav er den ene halvpart grasrik mosemyr og den annen halvpart er overveiende lyngmyr. Litt grasmyr forekommer. Brenntorvarealet utgjør 70 dekar med ca. 79,000 m³ råtorv (tabell 22). Det øvrige areal er dyrkbart, men mesteparten er mindre god eller dårlig dyrkingsmyr. Hele herredets myrareal ligger i mindre enn 100 m h. o. h. og over halvparten lavere enn 30 m.

Valderøya er 6,49 km² stor og har 60 dekar myr beliggende i 4 særskilte partier. Det største ligger like ved Gjøvsundseter på øyas nordende og består av grasrik mosemyr i svak nordhelling. Overflaten er jevn og myra er svak formuldet og opptil ca. 3 m dyp, men oftest 1,5 m dyp til grusundergrunn. Myra inneholder god brenntorv. Mellom Valderhaug og Gjøvsundseter er flere små partier vesentlig lyngmyr. Myrene er opptil ca. 2 m dype til sand- eller grusundergrunn og inneholder litt bra brenntorv, men svært meget røtter. Ved Skjong er en liten grasmyr som er omtrent avtorvet. På Valderøya finnes også noen små partier brenntorv på dyrket jord.

Giskeøya er den forholdsvis myrrikeste av herredets øyer. Denne er bare 2,67 km² stor og har ca. 50 dekar myr. Alt er grasrik mosemyr og ligger samlet omtrent midt på øya i bare 8—10 m h. o. h. En vesentlig del av det opprinnelige myrareal er avtorvet. Avtorvingen har her skjedd i to trinn, da myra er opptil 4 m dyp. Det øverste lag er nå nesten fjernet, det gjenstår bare 4—5 dekar av dette, vesentlig bestående av dårlig brenntorv (H_6). I det underliggende lag er derimot bedre brenntorv (H_8). Avtorvingen foretas meget pent, myra planeres såvel etter første som annen avtorving, men det gjen-

Tabell 22. *Oversikt over brenntorvmyrer i Giske herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Ved Gjøgesundseter	35	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6-7
Sør for Gjøgesundseter.	15	10	1,5	0,8	8,000	Sand	H 6
Ved Skjong	10	—	1,5	1,0	1,000	Grus	H 6
På Giskøya	50	40	2,0	1,3	50,000	Sand	H 5-6
Sum		70			79,000		

værende matjordlag blir noe grunnet. Undergrunnen består av sand og grus med stor stein. Det er mange som stikker torv her så den minker fort.

Godøya er 10,87 km² og den største av herredets øyer. På østenden av øya er store arealer lyngmark i sterk sørhelling. En mindre del av dette areal — ca. 60 dekar — har såpass dybde at den kan karakteriseres som lyngmyr. Denne er noenlunde vel formuldet og brukbar til dyrking eller kulturbeite. Her bør det bli slutt på all torvstikking.

5. Myrene i Hareid herred.

Hareid herred (kart: Sunnmøre, blad III) har et landareal av 89,08 km² og består av østsiden av Hareidlandet og en mindre del (15,24 km²) av Sula. Herredets myrareal utgjør ca. 2520 dekar og ligger i sin helhet på Hareidlandet. Av myrarealet er 46 % lyngrik mosemyr, 2 % grasrik mosemyr, 14 % grasmyr og 38 % lyngmyr. Brenntorvmyrene utgjør 780 dekar med 1,005,000 m³ råtorv (tabell 23). Av dyrkingsmyrer finnes ca. 1520 dekar, mens de øvrige 220 dekar vil kunne nyttes til beite eller skog. Av dyrkingsmyrene er vel 1/3 god eller noenlunde god og resten mindre god eller dårlig. Det meste av myrene, nemlig 74 %, ligger i 0—30 m h. o. h. I over 100 m h. ligger ca. 7 % av myrarealet og av de øvrige 19 % ligger like meget i 30—60 som i 60—100 m høyde.

Hareid herred består mest av fjell med tre større daler. Den nordligste av disse er størst og strekker seg fra Hareid dampskipsstoppested over et eid til Ulsteinvik i Ulstein herred. Et annet dalføre går fra Hjørungavåg til sørenden av Snipsørvannet, som ligger i det tredje dalføre og forbinder de to førstnevnte dalfører. Det er i de to førstnevnte dalfører at det vesentligste av herredets myrer ligger.

I dalføret mellom stedet Hareid og herredsgrensen mot Ulstein ligger i alt 1720 dekar myr. Herav er

nesten halvparten lyngrik mosemyr og av resten er $\frac{3}{4}$ lyngmyr og $\frac{1}{4}$ grasmyr. Den lyngrike mosemyr finnes særlig på det laveste parti mellom Hareid og Kaldhol samt nord for Rise. Lyngmyrer er det øst for Kaldhol og på eidet sørvest for Rise. Av grasmyrer finnes en del ved vestenden av Grimstadvannet sør for Bjåstad samt på den vestlige del av Hovdenmyrene. Myrene i dalføret er beskrevet i 10 forskjellige felter, men flere av disse er så godt som sammenhengende. H. o. h. er 20—30 m lengst øst og stiger til 150 ved herredsgrensen lengst vest på eidet.

Partiet øst for Grimstadvannet er så godt som flatt, men har tuet overflate. Det øvre lag av myra er svakt til noenlunde vel formuldet. Dybden er liten lengst øst, men tiltar mot midten og avtar igjen nærmest vannet. Den største målte dybde var 3,5 m. På den østre halvpart er gjennomsnittsdybden 1 m og på den vestre halvpart 2,3 m. Undergrunnen består oftest av sand med noe stein. I et lag av opptil 2 m er lite omdannet mose (H_3 — H_4). Ved bunnen av myra er som regel et lag på $\frac{1}{2}$ m til 1 m med noenlunde brukbar brenntorv.

Vest for Grimstadvannet ligger et nesten flatt myrparti på begge sider av elva fra Snipsørvannet. Myrtypen er lyngrik mosemyr lengst sør og vest, men går gradvis over til grasrik mosemyr og grasmyr nærmest vannet. Myra har bra jevn overflate, er noenlunde vel formuldet og dybden er jevnt over ca. 3 m. Undergrunnen består av fin sand (evjejord). Langs veien er dog et grunnet myrparti med grusundergrunn. Grasmyrene er sandblandet eller har flere sandlag. Mosemyrene inneholder en del god brenntorv. Langs sørsiden av Grimstadvannet er lyngrik mosemyr med 2—3 opptil 4 m dybde til sand- og grusundergrunn. Her er god brenntorv allerede i et spastikk dybde.

En rasjonell utnyttelse av såvel myrene som en del av det allerede dyrkede areal rundt Grimstadvannet er betinget av at vannet blir senket.

Lyngmyrene øst for Kaldhol ligger i sterk nordhelling, er noenlunde vel til vel formuldet og opptil vel 1 m, men oftest omkring $\frac{1}{2}$ m dype til grusundergrunn. Dette er bra dyrkingsjord.

Hovdenmyrene er nesten flate, men kan dog gis avløp mot nord til elva. Grasmyrpartiet har jevn overflate, er vel formuldet og opptil 2 m dype. Mosemyra er noenlunde vel formuldet og oftest 2 m dyp. Undergrunnen består av sand og grus. Her er det mange som tar torv. Brenntorven i mosemyra er førsteklasses og grasmyra er god dyrkingsjord, den bør ikke avtorves.

Mellom veiene ved nordenden av Snipsørvannet er flere myrpartier, vesentlig lyngmyr og lyngrik mosemyr. Oftest er disse myrer noenlunde vel eller vel formuldet og opptil ca. 2 m dype, men oftest grunnere til grus, sand eller leire. Også her finnes det en del brenntorv.

Lyngmyrpartiet sørvest for Rise heller ganske sterkt mot nordøst og er noe småkupert, med mange fastmarkspartier innimellom my-

Tabell 23. *Oversikt over brenntorvmyrer i Hareid herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Sørøst for Grimstad	500	200	2,5	1,3	260,000	Sand	H 5-6
Sør for Grimstad	150	100	2,0	1,5	150,000	Sand	H 6-7
Nord for Kaldhol	120	60	2,5	2,0	120,000	Sand	H 5-7
Sør for Kaldhol	40	10	2,5	1,5	15,000	Grus	H 6-7
Sør for Bjåstad	100	40	1,5	1,0	40,000	Sand	H 6-7
Nord for Snipsørvannet	70	15	1,5	1,0	15,000	Grus	H 6
Hovdenmyrene	350	110	2,0	1,3	140,000	Sand	H 6-7
Sør for Hjørungavåg	50	15	1,5	1,0	15,000	Grus	H 6-7
Sør for Hjørungavåg	10	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6-7
Sør for Li	20	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6-7
Aasenmyrene	350	140	1,8	1,2	170,000	Grus	H 5-7
Sør for Snipsørvannet	110	30	1,5	1,0	30,000	Sand	H 6
Øst for Ulvset	240	50	1,3	0,8	40,000	Grus	H 6-7
Sum		780			1,005,000		

rene. Myrlaget, som er grunt (0,2 til 0,5 m), er noenlunde vel til vel formuldet uten nevneverdig av mose øverst. Undergrunnen består av grus og stein. Her stikkes litt torv og denne er av god kvalitet, men da myrene er så grunne bør det helst ikke tas torv her. Partiet er brukbart til dyrking og godt skikket for kulturbeite.

I det annet dalstrøk ligger myrene mer spredt og bare vest for Åsen er et større sammenhengende parti på ca. 350 dekar. Myrene ligger her 20—30 m o. h. og heller svakt inn mot midten og mot nordøst. Rundt et tjern i midten er litt oversvømmet grasmyr, men ellers er myrtypen lyngrik mosemyr på øst- og sørsiden og lyngmyr på vestsiden. Overflaten er tuet, men ellers er landskapet bra jevnt, dog med flere grunne partier særlig mellom tjernet og vannet. Her er også til dels små bergpartier. Lyngmyra er noenlunde vel til vel formuldet med opptil ca. 2 m dybde til grus- eller fjellundergrunn. Den lyngrike mosemyr er svakt formuldet og opptil 5 m dyp, men oftest 2—3 m til grus- og sandundergrunn. Her er store masser brenntorv, og avtorvingen av myrene skjer for det meste pent, til tross for at torvrettene ofte ligger på annen manns eiendom. Lyngmyra er bra dyrkingsjord.

Øst for Ulvset ligger ca. 180 dekar lyngmyr og ca. 60 dekar lyngrik mosemyr i 60—100 m h. o. h. med helling mot nord og øst. Myra er noenlunde vel formuldet og opptil 2 m dyp til grusundergrunn.

Mosemyra inneholder en del god brenntorv og lyngmyra er noenlunde god dyrkingsmyr som ikke bør avtorves da den er så grunn. Foruten myrene er her en betydelig del bra fastmarksjord.

Sør for Hjørungavåg er kupert landskap med snaue berg. Mellom disse er mindre partier lyngmyr i 20—40 m h. o. h. Myra er tuet og noenlunde vel formuldet. Dybden er opptil 2 m, men oftest mindre, og undergrunnen består av grus i de dypeste partier, men ellers ofte av fjell. Myrene inneholder god brenntorv, men en masse stubber.

Ved sørenden av Snipsørvannet er vel 100 dekar flat grasmyr i ca. 30 m h. o. h. Myra har jevn overflate, er noenlunde vel til vel formuldet og opptil 5 m dyp til sandundergrunn. Her må kanaler til for at myra kan utnyttes. Dette er noenlunde god til god dyrkingsmyr med en del bra, men ofte sandblandet brenntorv.

Foruten de her nevnte myrer finnes det i Hareid flere mindre brenntorvmyrer og småmyrer i fjellet.

6. Myrene i Ulstein herred.

Ulstein herred (kart: Sunnmøre, blad III) har et landareal av 86,48 km² og består av vestsiden av Hareidlandet, øya Dimma og en rekke mindre øyer og holmer. Herredets myrareal utgjør ca. 2355 dekar. Herav er 5 % lyngrik mosemyr, 4 % grasrik mosemyr, 63 % grasmyr og 28 % lyngmyr. Den vesentligste del av myrene, nemlig 96 %, ligger på Hareidlandet og resten på Dimma. Av myrarealet er ca. 720 dekar brenntorvmyr som i alt inneholder 590,000 m³ brenntorv (tabell 24). Herav ligger imidlertid over halvparten på fjellet med tungvint adkomst. Av dyrkingsmyr har herredet bare ca. 250 dekar, og mer enn halvparten av hele myrarealet er således best skikket til beite, vesentlig på grunn av høy beliggenhet. I dette herred ligger nemlig omtrent $\frac{3}{4}$ av myrarealet i mer enn 200 m høyde og 9/10 i mer enn 100 m høyde.

På Hareidlandet er ca. 2255 dekar myr innen Ulstein herred. Myrene ligger temmelig spredt og er beskrevet under i alt 10 nr.

Det største noenlunde sammenhengende areal ligger i 200—300 m h. o. h. på fjellet øst for Ulstein og Roppe. Her er i alt ca. 1250 dekar myr, hvorav 4/5 er grasmyr og 1/5 er lyngmyr. Myrene har for det meste jevn overflate, men er svakt formuldet. Dybden er oftest bare 0,2 til 1,0 m, men dog opptil 2—3 m på mindre flekker. Her er oftest grusundergrunn. Brenntorvmassen i disse myrer er ganske stor, men kvaliteten er mindre god da mesteparten er seig grasmyrtorv.

På innmarka på Flø er litt over 100 dekar myr som for det meste nyttes som slåttemark. Dette myrparti inneholder ganske store masser brenntorv, dybden er opptil 3 m. Det har imidlertid vært umulig å nyttiggjøre seg denne torv tidligere da myra har manglet avløp. Nå er tatt en opptil 8 m dyp kanal gjennom en strandvoll så

Tabell 24. *Oversikt over brenntorvmyrer i Ulstein herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Nord for Flø	30	10	1,5	1,0	10,000	Sand	H 5-6
Innmark på Flø	100	80	2,0	1,5	120,000	Sand	H 5-7
Mellom Ulstein og Flø	1,250	400	1,0	0,6	250,000	Grus	H 5-7
Øst for Ulsteinvik	130	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6
N. f. veien Rise—Ulsteinvik	180	40	2,0	0,9	35,000	Grus	H 6-7
Øst for Fjelde	170	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6-7
Nordvest for Fjelde	200	80	1,5	0,6	50,000	Grus	H 6-7
Sør for Løset	40	10	1,5	1,0	10,000	Grus	H 6
Ved Hasund	5	5	3,0	2,0	10,000	Grus	H 5-6
Like øst for Røya	30	20	2,5	1,5	30,000	Grus	H 5-6
Nord for Åsen	30	10	1,5	1,0	10,000	Grus	H 6
Ved ytre Dimma	20	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6-7
På Dimmafjellet	20	20	1,5	1,0	20,000	Grus	H 6-7
Sum		720			590,000		

myra vil bli tørrlagt og bedre utnyttet. Undergrunnen består av sand og grus.

På eidet øst for Ulsteinvik og i 150 til 250 m h. o. h. er en del vesentlig grasrik mosemyr og lyngmyr i sør- og vesthelling. Disse myrer er noenlunde vel til formuldet og oftest ganske grunne til grus og stein. Her er dog et lite parti lyngrik mosemyr lengst nord som er opptil 3 m dypt og inneholder god brenntorv. Men ellers er myrene brukbare dyrkingsmyrer, men kanskje best skikket til kulturbeite.

Nord og vest for Fjelde ligger flere myrpartier i 200—350 m h. o. h. Disse myrer inneholder nok en god del brenntorv, men transporten av torven herfra er kostbar og tungvint.

På Hasund stikkes en del torv i dyrket myr som er opptil 3 m dyp. Her finnes en masse myrpåler i to lag, 40 og 60 cm under myroverflaten.

På Dimma er bare noen små myrflekker. Den største ligger ved Røya på øyas sørende. Her er opptil 3 m dyp myr med en del brenntorv som er svært stubbefull.

På småøyene nord for Dimma er ubetydelig av myr, men her tas en del torv til brensel på grunn mark.

På Sandøya finnes en del kalksand, hvorav ble tatt prøve som viste seg å inneholde 49,36 % CaO.

Tabell 25. *Oversikt over brenntorvmyrer i Herøy herred.*

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
I Jøsokdalen	90	30	2,5	1,7	50,000	Grus	H 6
Øst for Seljeset	20	20	1,5	1,0	20,000	Sand	H 6
Sør for Leikanger seter	220	90	1,5	1,0	85,000	Sand	H 5-7
Sør for Rødvik	5	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 7
Sør for Rødvik	25	25	1,5	1,0	25,000	Grus	H 6-7
Nordvest for Jøsok	160	100	1,8	1,0	100,000	Grus	H 6-7
Vest for Djupvik	20	5	1,6	1,0	5,000	Sand	H 6-8
Øst for Djupvik	150	50	2,0	1,4	70,000	Grus	H 6-8
Nord for Meyervåg	40	20	2,0	1,4	27,000	Sand	H 6-7
Sørøst for prestegården	180	60	2,0	1,0	60,000	Sand	H 6-7
Sør for Brekke	5	—	2,0	1,0	2,000	Berg	H 6-7
Ved Moltu	20	—	2,0	1,0	1,000	Sand	H 5
Øst for Røyra	10	10	2,0	1,0	10,000	Sand	H 6
Nord for Røyra	35	30	1,5	1,0	30,000	Grus	H 6-7
Vest for Røyra	40	30	2,5	1,0	30,000	Berg	H 5-6
Sør for Frøistad	60	40	2,5	1,5	60,000	Sand	H 5-6
Sør for Bø	100	30	1,8	1,2	35,000	Grus	H 6
Sørøst for Nærøy	10	5	2,0	1,0	5,000	Grus	H 6
Sørvest for Espeset	15	15	1,5	0,6	10,000	Berg	H 6
Nord for Espeset	10	—	1,5	1,0	2,000	Berg	H 6
På Bergsøya	10	40	2,0	1,4	55,000	Grus	H 6-7
På Renøy og Randøy	10	15	1,0	0,6	10,000	Grus	H 6
På Nerlandsøy	10	5	3,0	2,0	10,000	Grus	H 6
I Sødalen	50	30	1,2	0,7	20,000	Stein	H 6-7
I Møitudalen	40	10	1,5	1,0	10,000	Stein	H 6-7
Sum		665			737,000		

7. *Myrene i Herøy herred.*

Herøy herred (kart: Sunnmøre, blad III), har et landareal av 138,23 km² og består av nordøstdelen av Gurskøy, sørspissen av Har-
eidlandet samt en masse andre øyer og holmer, hvorav Nerlandsøy,
Bølandet (Leinøy), Bergsøy, Rundøy, Remøy og Skorpa er de største.
Av herredets myrareal, som utgjør ca. 1475 dekar, er 31 % lyngrik
mosemyr, 2 % grasrik mosemyr, 22 % grasmyr og 45 % lyngmyr. I
dette herred er nesten halvparten av myrene, nemlig ca. 665 dekar,
brenntorvmyrer, men torvmassen utgjør bare ca. 737,000 m³ råtorv
(tabell 25). De myrer som er skikket for dyrking utgjør et areal av

ca. 175 dekar, og herav er mesteparten avtorvet myr. Resten av arealet kan brukes til beite. Herredets myrer ligger meget spredt, her er i alt 26 særskilt beskrevne myrpartier hvorav flere består av en rekke enkeltmyrer. Av myrene ligger omtrent halvparten i mindre enn 30 m h. o. h. og $\frac{1}{4}$ i over 100 m høyde.

Av Hareidlandet ligger 3,92 km² innen Herøy herred, men her er så lite myr at det er ikke nevneverdig.

Gurskøy ligger med sin største del, nemlig 74,09 km² i dette herred. Her er vel 1000 dekar myr, hvorav den ene halvpart er lyngmyr og den annen halvpart er vesentlig lyngrik mosemyr og grasmyr; det finnes ubetydelig av grasrik mosemyr. Det vesentligste av herredets brenntorvmyrer ligger på Gurskøy og da særlig i Jøsokdalen, sør for Leikanger seter, øst for Djupvik og i Prestegårdsmyra. Disse forskjellige myrpartier har sterkt varierende dybde, oftest 0,2 til ca. 2 m, men opptil 5 m er målt nordøst for Djupvik. Undergrunnen består som regel av grus eller sand, men undertiden ligger torven direkte på fjell, således i Prestegårdsmyra og i flere småmyrer øst for Tjervåg. Brenntorven er som regel god og oftest tas helt ned til grunnen så myrene blir helt verdiløse etter at de er avtorvet.

Nerlandsøy er 15,17 km² stor, men har svært lite myr. Av brenntorv finnes litt på dyrket jord mellom Nerland og Kvalsvik. På sørsiden av øya er det en del sterkt avtorvet myr som nok vil kunne dyrkes, men som kanskje best egner seg til kulturbeite.

Bølandet eller Leinøy har et flateinnhold av 14,31 km² med ca. 300 dekar myr og er den forholdsvis myrrikeste av herredets øyer. Omtrent halvparten er lyngmyr og resten er omtrent likt fordelt mellom lyngrik mosemyr og grasmyr. På øya er ca. 180,000 m³ brenntorv, men herav ligger en stor del på dyrket jord. Myrene ligger i mange små partier vesentlig rundt Frøystad og ved Bø. Best samlet er myrene like sør for Frøystad, og her ligger de største og dypeste brenntorvmyrene. For øvrig er en hel del av myrene også på Bølandet allerede avtorvet og ofte for sterkt.

Bergsøy (7,57 km²) er forbundet med Bølandet ved bru. Her finnes litt grasmyr i flere små flekker og ca. 50,000 m³ brenntorv (råtorv), vesentlig på dyrket jord.

Rundøy og Remøy (henholdsvis 6,39 og 3,78 km²) er praktisk talt fri for myr. Her er bare noen små flekker i fjellet uten nevneverdig av brenntorv. På Remøy finnes litt brenntorv på dyrket jord.

8. Myrene i Rovde herred.

Rovde herred (kart: Sunnmøre, blad IV) har et landareal av 50,24 km² og ligger med vel $\frac{2}{3}$ av arealet på fastlandet sør for Rovdefjorden og resten på sørenden av Gurskøy. Herredets myrareal utgjør ca. 1720 dekar og herav er 32 % lyngrik mosemyr, 5 % grasrik mosemyr, 48 % grasmyr og 15 % lyngmyr. Av brenntorvmyr har vi

Tabell 26.

Oversikt over brenntorvmyrer i Rovde herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlaget midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Nord for Larsnes	30	—	1,5	1,0	2,000	Sand	H 6
Mellom Larsnes og Drog- skaret	10	5	1,0	0,4	2,000	Grus	H 6
På Saudfjellet	75	30	1,5	0,8	25,000	Grus	H 5-6
Sør for Rise	935	250	2,0	1,0	250,000	Grus	H 5-7
Sør for Rovde	150	50	1,8	1,0	50,000	Grus	H 6-7
Sum		335			329,000		

her 335 dekar med 329,000 m³ råtorv (tabell 26). Her er ca. 600 dekar mindre god til dårlig dyrkingsmyr og ca. 785 dekar som antas å kunne brukes til beite. Praktisk talt all myr i herredet ligger i mer enn 100 m h. o. h. og herav betydelige arealer i 300 og 400 m høyde.

På fastlandet ligger ca. 1585 dekar eller hele 92 % av herredets myrareal. Det meste ligger samlet sør for Rese og i ca. 150 til 250 m høyde. Landskapet er jevnt og heller for det meste mot nord, lengst øst til dels mot sør og vest. Den østlige tredjedel er lyngrik mosemyr, mens resten er en blanding av lyngrik mosemyr, lyngmyr og grasmyr. Et lite parti langs en bekk vest for den lyngrike mosemyr er grasrik mosemyr. Det øvre lag av myra er oftest svakt formuldet, lyngmyra er dog til dels noenlunde ved formuldet og grasmyra endog vel formuldet langs bekkesig. Dybden er oftest fra 1/2 til vel 1 m. Mosemyra er dog dypere, nemlig som regel 2—3 opptil 4 m. Undergrunnen består av stein og grus. Den lyngrike mosemyr inneholder oftest bra brenntorv og grasmyra og lyngmyra er brukbar dyrkingsmyr, men ligger noe høyt.

Fremover dalen sør for forannevnte myrparti er flere grasmyrer i 250 til 450 m h. o. h. med oftest sterk helling. Myrene er noenlunde vel eller vel formuldet og dybden er oftest liten.

Sør for Rovde er flere lignende grasmyrpartier, men disse har større dybde og inneholder en del bra brenntorv.

Av Gurskøy ligger 15,51 km² i Rovde. Myrarealet her utgjør bare ca. 135 dekar; herav ligger mesteparten på fjellet i 200 og 300 m høyde, omkring en rekke vann. Disse myrer inneholder litt brenntorv, som imidlertid er vanskelig å få tak i, og noen annen utnyttelse av disse myrer kan vanskelig tenkes. Derimot finnes like nord for Larsnes en liten lyngmyr som vil kunne dyrkes eller brukes til kulturbeite. Den er grunn og inneholder bare lite brenntorv. Ved Saude er flere kalksteinsbrudd.

Tabell 27. Oversikt over brenntorvmyrer i Sande herred.

Myras navn eller beliggenhet	Myrer med brenn- torv		Gjennom- snitts- dybde i m	Brenn- torvlagets midlere tykkelse i m	Masse i m ³ (råtorv)	Undergrunn	Fortorvings- grad etter v. Post
	Total- areal, dekar	Brenn- torvareal, dekar					
Vest for Skogevannet . .	15	5	2,5	1,6	8,000	Berg	H 6-7
Sør for Almestad	345	260	2,5	1,5	480,000	Sand	H 5-6
Sør for Vågen	20	5	1,5	1,0	5,000	Grus	H 6
I Sødalen	120	60	1,0	0,5	30,000	Grus	H 6
Nord for Sødalsvannet . .	600	400	1,6	1,0	400,000	Grus	H 6-7
Vest for Sødalsvannet . .	15	10	2,0	1,0	10,000	Grus	H 6
Hellemyrene	20	10	1,5	1,0	10,000	Sand	H 6-7
Øst for Sandvikvannet . .	60	20	2,0	1,5	30,000	Grus	H 6-7
Vest for Sandvikvannet . .	20	10	1,5	1,0	10,000	Grus	H 6-7
På Kvamsøy	25	30	2,0	0,8	25,000	Sand	H 6
På Vågsøya	110	100	2,8	1,5	150,000	Sand	H 5-7
Mellom Sande og Våge	10	10	1,5	1,0	10,000	Sand	H 6
Vest for Helland	80	50	1,5	1,0	50,000	Sand	H 7-8
Sør for Våge	20	10	1,0	0,5	5,000	Sand	H 7
Øst for Sandøy kirke . .	25	5	1,5	1,0	5,000	Sand	H 6
Vest for Voren	30	10	2,0	1,0	10,000	Sand	H 5-6
Sum		995			1,238,000		

9. Myrene i Sande herred.

Sande herred (kart: Sunnmøre, blad IV) har et landareal av 111,50 km². Myrarealet utgjør ca. 1540 dekar. Herredet består av en del av Gurskøy, en del av fastlandet mellom Rovdefjorden og Vannylvsgapet og dessuten av Sandøy, Kvamsøy, Vågsøy, Ristøy og mange småøyer og holmer. Myrarealet fordeler seg med 70 % på lyngrik mosemyr, 11 % på grasrik mosemyr, 15 % på grasmyr og 4 % på lyngmyr. Her er ca. 995 dekar brenntorvmyr med 1,238,000 m³ råtorv (tabell 27) og ca. 345 dekar av myrene er dyrkbare, mens ca. 200 dekar vil kunne nyttes til beite. Av herredets samlede myrareal ligger halvparten i mer enn 200 m h. o. h. For øvrig ligger atskillig myr i mindre enn 30 m høyde.

Av G u r s k ø y ligger 47,27 km² innen Sande. Her finnes ca. 1115 dekar myr eller nesten $\frac{3}{4}$ av herredets samlede myrareal. Myrene ligger bra samlet i 2 større felter.

Det ene felt, sør for Almestad, ligger i bare 20 m h. o. h. og er praktisk talt flatt. Myra består av grasmyr lengst vest og langs elva fra Skogevannet, men for øvrig av lyngrik mosemyr. Grasmyra er vel

formuldet og oftest sandblandet, da elva, som her renner meget rolig og i mange kroker, oversvømmer myra og etterlater seg sand og slam. Grasmyra er 1 til 2 m dyp og har sandundergrunn. Den er noenlunde godt skikket for dyrking, men det blir i tilfelle nødvendig å regulere og senke elveløpet. Den lyngrike mosemyr er noe tuet og har ca. 1 m nesten frisk kvitmose øverst. Derunder er brukbar, men oftest dårlig brenntorv med en del stubber. Dybden er mest alminnelig 2—3 m til evjejord, sand eller grus. Myra er utskiftet, men således at torven ikke alltid tilhører grunneieren. Hele arealet er ca. 350 dekar.

Det annet større felt ligger i Sædalen, vesentlig på nordsiden av Sædalsvannet i 200 til 350 m h. o. h. og er litt over 700 dekar stort. Dette er omtrent bare lyngrik mosemyr med ujevn overflate og en masse gråmosestuer. Myrene ligger vesentlig i svak sørhelling og har gode dreneringsforhold. Formuldingen er noenlunde god og dybden er jevn og omkring 1 à 2 m. Undergrunnen består av grus. Det meste av myrene og en del fastmark er nå innkjøpt av Møre landbruks-selskap og skal utparselleres til bureisingsbruk. Disse myrer inneholder forholdsvis store brenntorvmengder, nemlig ca. 400,000 m³ råtorv (jfr. tabell 27).

På fastlandet er svært lite myr. Her er bare noen små flekker omkring Sandvikvannet og ved Bjørlykke. De sistnevnte er så godt som avtorvet, mens en rekke småmyrer, særlig på østsiden av Sandvikvannet, inneholder opptil 2 m brenntorvlag.

Sandøya er 11,90 km² stor og har ca. 165 dekar myr, hvorav ²/₃ er grasmyr og resten vesentlig lyngrik mosemyr. Grasmyrpartiene er å finne vest for Helland og sør for Våge. Her er et vel formuldet øvre lag og i et à to spastikks dybde er meget god brenntorv (H₁—H₂). Dybden er 1 til 2 m vest for Helland, mens myrene sør for Våge er meget grunnere. Undergrunnen består av stein og sand. Mosemyrene ligger på sørsiden av øya, er svakt tuet og har ofte over 1 m nesten uformuldet mose øverst, men bra brenntorv under. Dybden er opptil 3 m og undergrunnen består av sand.

Kvamsøya har et flateinnhold av 7,83 km² med ubetydelig av myr. Her er bare noen flekker oppi og oppå fjellet. Av brenntorv inneholder disse myrer lite, da de oftest er grunne. Ved Ristesund finnes derimot en del bra brenntorv på dyrket jord. Dybden er opptil 2—3 m, men ofte er myrene dekket av flyvesand og i myra finnes flere sandlag.

På Vågsøy er forholdsvis meget myr, nemlig litt over 100 dekar. Dette er vesentlig grasrik mosemyr med jevn og forholdsvis fast overflate i 10—25 m h. o. h. Det friske moselag er ikke særlig mektig, men under dette lag er myra svakt formuldet (H²—H³) til ca. 1 m dybde (strøtorv). Derunder er som regel brukbar og til dels god brenntorv. Dybden varierer mellom 2 og 4 m og undergrunnen består av fast sand (aur). I myra er lite stubber. Den bør helst avtorves før dyrking.

På sørenden av Vågsøya er et kalksteinbrudd.

På herredets øvrige øyer og holmer er ubetydelig av myr. Det er bare Stoiholmen som har noen få dekar meget grunn lyngmyr som til dels brukes som brensel. Her foregår derfor litt jordødeleggelse.

Jordbruksforhold.

Som det vil framgå av undersøkelsen av myrene i Møre og Romsdal fylkes kystherreder har vi her å gjøre med ganske store ressurser såvel av brenntorv som dyrkingsmyr. Som regel er all myr, og i særlig grad mosemyra, kalkfattig og myrene i denne landsdel danner såvíst ingen unntagelse. For dyrkingsmyr blir det derfor i første rekke helt påkrevd å tilføre kalk. Som nevnt innledningsvis har vi betydelige kalkforekomster i det faste fjell, og disse utnyttes da for en del også i landbruket i form av brennt kalk. Dessuten brukes det en del øk jellsand. Begge disse former for kalktilførsel faller dog noe dyr. Det er derfor et spørsmål om det ikke ville være økonomisk å nytte kalksteinsmel, iallfall der hvor transporten ikke blir for lang. Og som vi har sett ligger de største myrarealer ikke langt fra kalkforekomstene.

Vær og vind er viktige faktorer for en rasjonell utnyttelse av myrene. Vi skal derfor referere noen data fra Det norske meteorologiske institutts publikasjoner:

Tabell 23.

Klimatiske data for kystherredene i Møre og Romsdal.

Stasjonens		Normal nedbørshøyde i mm		Normal lufttemperatur i C ⁰		Midlere antall dager med min.temperatur under 0 ⁰ C
navn	h. o. h. i m	I året	Mai—august	I året	Mai—august	
Runde	20	1200	—	7,0	11,6	50,9
Ålesund	6	1243	74	6,9	11,2	70,7
Vestnes	22	1235	76	5,3	10,9	128,2
Molde	18	1440	87	5,9	11,7	104,1
Ona	12	1105	—	6,7	10,3	51,1
Hustad	10	1317	—	5,5	10,6	—
Kristiansund N	18	1180	76	6,6	11,2	77,2

Av tabell 23 fremgår at området har et utpreget kystklima.

Den normale nedbørshøyde er omkring 1200 mm i året. Herav faller innledertid bare ca. 1/15 i månedene mai—august. Mest nedbør er det som regel om høsten, mens våren kan være tørr selv her langs kysten. Det meste av nedbøren avgis som regn. Innen området har de ytre øydistrikter noe mindre nedbør enn herredene lenger inne.

Årets normale lufttemperatur er blant de høyeste i landet, da vinteren er forholdsvis mild. Temperaturen i sommermånedene er derimot ikke særlig høy (ca. 10—12° C). Antallet av frostdøgn er lite, så noen særlig fare for nattefrost i veksttiden skulle det ikke være her.

Vestlige og nordlige vindretninger er de fremherskende. Særlig er vest- og sørvestlige vinder alminnelige om høsten og vinteren, mens det om våren og forsommeren ofte blåser en kald nordenvind.

Luftfuktigheten er minst tidlig om våren (april—mai), men når sitt maksimum allerede i juli—august. Dette skaper ugunstige forhold for lufttørking av brenntorv, da liten luftfuktighet og høy lufttemperatur ikke faller sammen.

Landarealet av området utgjør 1754,90 km² (jfr. tabell 1). Herav er ca. 1400 km² vesentlig snauffjell og uproduktiv mark og ca. 151 km² er skogbevokset. Av skogarealet er ca. 58 % lauvskog og 42 % barskog. Av det øvrige areal var ved jordbrukstelingen i 1929 108,01 km² dyrket, 87,10 km² naturlig eng, 5,64 km² utslåtter og 125,152 km² dyrkbart areal. Av den dyrkede jord bruktes omtrent 27 % til åpen åker og 73 % til eng. Åkerarealet brukes mest til poteter og kjernevekster dyrket til modning. De mest dyrkede kornsorter er havre og bygg, men i de senere år dyrkes også en del vårhvete. Grønnfôr og rotvekster opptar bare henholdsvis ca. 6 % og ca. 2 % av åkerarealet.

Bruksstørrelsen fordeler seg noenlunde likt mellom bruk med inntil 20 dekar og bruk med mer enn 20 dekar innmark. I første tilfelle er da regnet med boliger og boligbruk, som tilsammen utgjør 20 % av alle bruk. De fleste bruk er små (20 til 50 dekar innmark). Til bruk med over 100 dekar innmark hører knapt 2½ %. Disse større bruk finnes vesentlig i Fræna og Eide herreder.

Ervervslivet er meget forskjellig fra herred til herred, selv om en nok kan si at dette er et utpreget kystdistrikt. Av den mannlige befolkning i alle herreder er 36 % knyttet til fiske, fangst og sjøfart, 36 % er jordbrukere og 28 % driver andre erverv. Andelen av jordbrukere svinger mellom 20 % (i Bud) og 64 % (i Eide og Gjemnes). De fleste sjøfolk har Giske med 65 % og minst sjøfolk er det i Gjemnes med 9 %. Jordbruksbefolkningen er størst på Nordmøre og minst på Sunnmøre, mens det omvendte er tilfelle med fiskerne. I Romsdalsherredene er gjennomsnittlig omtrent like mange jordbrukere som fiskere.

Husdyrholdet er forholdsvis stort i disse herreder. Det er 3,2 hester, 23,6 storfe og 40,7 sauer pr. 100 dekar dyrket jord, mens de tilsvarende tall for rikets bygder er henholdsvis 2,3 hester, 15,8 storfe og 19,7 sauer. Pr. bruk er derimot husdyrholdet noe mindre enn for rikets bygder, når unntas saueholdet, som er litt større.

BESTEMMELSER FOR OMSETNING AV BRENNTORV

KONTROLLKONTORETS KUNNGJØRING AV 25. MAI 1940.

I medhold av provisorisk anordning om prisregulering m. v. av 22. september 1939 bestemmes:

I. Priser ved salg fra produsent.

§ 1.

Ved salg av brenntorv fra produsent må det ikke tas eller kreves høyere pris enn her fastsatt:

For maskintorv:

Kr. 17.00	pr. m ³	for torv med inntil 25 % vann
» 15.00	» » » » »	25—30 % vann
» 13.00	» » » » »	30—35 % »
» 12.00	» » » » »	35—40 % »

For stikkertorv:

Kr. 10.00	pr. m ³	for torv med inntil 25 % vann
» 9.00	» » » » »	25—30 % vann
» 8.00	» » » » »	30—35 % »
» 7.00	» » » » »	35—40 % »

Prisene gjelder levert opplesset jernbane eller dampskip.

Torv med høyere vanninnhold enn 40 % forutsettes ikke levert.*)

§ 2.

Dersom produsenten leverer torven brakt fram direkte til forbruker, kan han regne de priser som er satt i § 1 for torven oppløst på kjøretøy på produksjonsstedets nærmeste bilvei eller i båt ved produksjonsstedets nærmeste kai. I tillegg til denne pris kan han for transporten til forbruker beregne rimelig vederlag. Kontrollnemnda på forbrukerens sted kan treffe nærmere bestemmelser om tilleggets størrelse.

II. Priser ved salg fra detaljist.

§ 3.

Kontrollnemndene på de steder der det forhandles brenntorv, kan treffe bestemmelser til regulering av prisene for torv ved salg fra forhandler av brensel. Prisene skal fastsettes på grunnlag av maksimalprisene for salg fra produsent med tillegg av gjennomsnittlige transportutgifter og bruttofortjeneste til dekning av andre omkostninger og rimelig nettoavkastning. Kontrollnemnda kan fastsatte bestemmelser til utjevning av forskjell i transportutgifter hos de forskjellige handlende.

*) Vi forutsetter at maksimalprisene gjelder alminnelig god brenntorv, dvs. for maskintorv en vekt av ca. 335 kg pr. m³ og for stikkertorv ca. 250 kg pr. m³ og et midlere askeinnhold av ca. 5 %. Til videre veiledning kan opplyses at brennverdien av brenntorv med ca. 25 % vann og ca. 5 % aske er ca. 3500 kalorier. Er brenntorvens kvalitet vesentlig dårligere forutsettes visstnok reduksjon etter overenskomst mellom partene. (Redaksjonens bemerkning.)

Kontrollnemndene skal i tilfelle regulering iverksettes, treffe bestemmelse om hvem som skal regnes for forhandler av torv etter denne paragraf, og føre liste over dem. Bare de som kontrollnemnda har ført opp på denne listen kan beregne slike priser som fastsatt etter første ledd.

Kontrollnemndene kan også treffe andre bestemmelser til regulering av torvomsetningen i distriktet ved salg av torv fra andre enn produsent.

Saker om regulering av priser og omsetningsforhold for brenntorv kan kontrollnemnda forelegge for det sakkyndige utvalg som er opprettet for vedomsetningen.

§ 4.

Kontrollnemndene skal snarest mulig sende melding til Kontrollkontoret om de vedtak de treffer etter § 2 og om pris- og omsetningsregulering etter § 3. Meldingen skal være ledsaget av utførlig redegjøring for grunnlaget for vedtaket.

Kontrollkontoret kan når som helst endre eller oppheve ethvert vedtak som en kontrollnemnd har gjort etter bestemmelsene i denne kunngjøring.

III. Forskjellige bestemmelser.

§ 5.

Med byer forstås i denne kunngjøring kjøpsteder og ladesteder med særskilt kommunestyre.

§ 6.

Fylkesmennene i Rogaland, Bergen og Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal fylker skal ha adgang til for sine distrikter å gjøre de endringer i bestemmelsene i denne kunngjøring som de anser nødvendige av hensyn til de lokale forhold. Kontrollkontoret kan også innrømme fylkesmennene i andre distrikter adgang til å gjøre endringer eller selv fastsette unntak fra bestemmelsene. Vedtak av en fylkesmann etter denne paragraf skal snarest sendes inn til Kontrollkontoret, som kan endre eller oppheve de vedtak som en fylkesmann har gjort etter denne paragraf.

§ 7.

Bestemmelsene i denne kunngjøring gjelder for de distrikter som er under administrasjon av Administrasjonsrådet.

§ 8.

Disse bestemmelser trer i kraft straks. Samtidig oppheves Kontrollkontorets kunngjøring av 1. mai 1940 om maksimalpriser for brenntorv.

Overtredelse av de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av disse forskrifter kan medføre straffansvar etter § 9, jfr. § 10, i den provisoriske anordning av 22. september 1939.

Ved Kontrollkontorets kunngjøring av 1. mai 1940 ble det fastsatt maksimalpriser for brenntorv. Forutsetningen var at disse priser skulle gjelde for salg fra produsent, og at der senere skulle fastsettes

særskilte regler om detaljprisene. De nye bestemmelser som nå er utferdiget, oprettholder de tidligere maksimalpriser ved salg fra produsent direkte til forbruker. Dessuten er det gitt bemyndigelse til kontrollnemndene til å fastsette maksimalpriser og andre bestemmelser for detaljomsetningen. Da torv ikke føres i alle byer, har Kontrollkontoret ikke funnet grunn til å gjøre disse regler for detaljomsetningen obligatoriske. Det er overlatt til kontrollnemndene selv å avgjøre hvorvidt de finner grunn til å treffe regulerende bestemmelser. Det er dog en selvfølge at Kontrollkontoret kan gi en kontrollnemnd pålegg om å utferdige bestemmelser dersom det skulle vise seg nødvendig.

RASJONELL UTNYTTTELSE AV NORGES UTMARKER*)

Det norske Skogselskap har nedsatt en komité til å behandle saken.

DER mangler dessverre meget på at landets utmarkstrekninger nyttes så godt som de burde, ikke heller er utnyttelsen rasjonell. Enkelte steder blir f. eks. områder som bare bør benyttes til skogproduksjon, tatt i bruk som bureisingsmark, mens andre steder jord som best egner seg til dyrking eller kulturbeiter kanskje blir tatt til skogreising.

Jorden kan også bli gjenstand for urasjonell bruk på annen måte. Dette er til stor skade både for den enkelte interesserte og for landet. Vårt lands utmarker bør overalt søkes anvendt nettopp til det som de er best skikket til og som forholdene ligger an: Oppdyrking, kulturbeiter, skogproduksjon, naturlige beiter m. v.

Konsulent E. Gjelsvik holdt i fjor et meget opplysende og fengslende foredrag om dette emne i Polyteknisk Forening, etterfulgt av en interessant diskusjon. Saken er imidlertid meget komplisert.

En utredning av disse meget viktige, men vanskelige forhold krever et langt og omstendelig arbeid og først og fremst en vel gjennomtenkt plan. Detaljarbeidet må bygges på inngående fagkunnskap, på godt lokalkjennskap, på karter m. v.

For om mulig å få dette arbeid inn i slike former at oppgaven kan løses på en praktisk og overkommelig måte og etter mest mulig ensartede linjer for det hele land, har Det norske Skogselskaps styre i samråd med skogdirektøren nedsatt en komité som skal utarbeide en plan for arbeidet.

Det er hensikten senere å få nedsatt utvalg for de forskjellige deler av landet med oppgave etter den lagte plan å redegjøre nærmere for forholdene i de enkelte distrikter og om mulig komme med detaljerte forslag for utmarkens anvendelse i herredene.

Som medlemmer av ovennevnte komité er oppnevnt statskonsulent W. Opsahl, formann, landbruksskolebestyrer L. O. Aukrust, konsulent E. Gjelsvik, utskiftningsformann T. Grendahl, fylkesskogmester A. Hødal, sekretær Aa. Løddesøl og skoginspektør H. Norderhus.

* Etter «Tidsskrift for Skogbruk», 4. hefte, 1940.

MEDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 4

August 1940

38. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

---

DYRKINGSJORD OG DYRKINGSVILKÅR OMKRING I LANDET VÅRT

*Foredrag i Norsk Rikskringkasting 7. mars 1940
av konsulent Eystein Gjelsvik.*

ETTER jordbruksteljinga av 1929 har landet vårt ei flatevidd på 310,000 km². Då er Svalbard ikkje rekna med, og heller ikkje vatn og elver innanlands.

Av denne flatevidd er berre 10,000 km² — 10 millioner mål — innmark. Resten, heile 300 millioner mål, er skog, fjell, myr, heimehagar og lyngmark, stutt sagt utmark.

Det vantar endå noko på at all innmark er dyrka. Av dei 10 millioner mål innmark er framimot 2 millioner mål natureng, som berre er rydja, og som treng grundigare dyrking for å gjeva full avling. Ein kan difor rekna den og som dyrkingsjord, og mykje av nydyrkinga til gardane har til denne tid vore dyrking av natureng på innmark.

Etter jordbruksteljinga av 1929 har vi 6,133,000 mål dyrkingsjord i utmarka. Legg ein dette til det vi har av dyrkingsjord i innmark, kjem vi til at vi endå har på lag like mykje dyrkingsjord som dyrka jord, i alt kring 8 millioner mål.

No må vi nok gå med på at oppgåvene over dyrkingsjord i utmark er noko uvisse. Vi har ikkje noko økonomisk kartverk å byggja på, så oppgåvene er tekne på skyn. Det er heller ikkje lett til kvar tid å slå fast kva ein skal rekna for dyrkingsjord. Nye tekniske og økonomiske hjelperåder og nye driftsmåtar kan føra til at store jordvidder som ein ikkje før kunne dyrka, no kan takast i bruk, og på andre sida kan jord som ein før rekna for god dyrkingsjord, få mindre verd.

Så lenge systematisk grøfting var ukjend i jordbruket — og det er endå ikkje 100 år sidan den vart kjend — kunne ein ikkje dyrka myr og onnor sidlent jord. Med kjennskap til grøfting og nye dyrk-

ingsmåtar og med rikeleg tilgang på kunstgjødsele, kan ein no rekna med at all myr som ein kan regulera vatnet i, kan dyrkast.

Landsskogtakseringa i 1933 reknar med at vi har 21 millioner mål myr under skoggrensa og at kring 18 % av denne myra høver til skogkultur. Truleg kan same vidda, eller meir, nyttast til dyrking. Med dei hjelperåder vi no har for nydyrking er det elles meir eit økonomisk enn teknisk spørsmål kor mykje og kva slags myr ein kan dyrka.

Nye driftsmåtar kan og føra til at jord som ein til denne tid ikkje har rekna som dyrkingsjord, no kan leggjast under kultur. Til beitedyrking kan ein t. d. bruka både steinet og noko brattlendt jord, som ein ikkje kan dyrka til åkerjord.

Det er berre kring 25 år sidan vi tok til med beitedyrking og vi reknar med å ha noko slikt som 15 millioner mål utmark som kan nyttast til det.

Samanlagt kan vi soleis seia at kjennskapet til systematisk grøfing og beitedyrking har utvida den jordvidda som kan dyrkast med noko slikt som 20 millioner mål. Om vi kan nytta all denne jorda er ei sak for seg, som eg ikkje skal koma inn på her.

Også på andre måtar skiftar dei krav vi set til dyrkingsjorda med dei hjelperåder vi kan nytta til dyrkinga, og med driftsmåtane. Så lenge vi ikkje hadde onnor hevd enn husdyrgjødsle, måtte nydyrkinga takast smått om senn, og ein måtte setja store krav til næringsinnhaldet i dyrkingsjorda. Med den tilgang vi no har på kunstgjødsele har næringsinnhaldet i dyrkingsjorda mindre å seia. Rett nok er det så at næringsrik jord krev noko mindre gjødsling og er lettare å halda i hevd enn jord som er fattig på næringsemne. Dette har mest å seia under ekstensiv drift. Då vil ein alltid kunna få noko avling med lite gjødsling på næringsrik jord, på næringsfattig jord vert avlingane små. Men ved sterk drift har næringsinnhaldet i jorda lite å seia. Då må det gjødselast sterkt både på næringsrik og næringsfattig jord, og skilnaden på gjødselingsutgiftene vert så små at det ikkje veg noko. Det har meir å seia at jorda er lett å driva. Om eg ikkje vil gå så langt som dansken som sa, at «den viktigste egenkap ved jorden er at den er flad», så må vi, sers då i bureisinga, taka mykje omsyn til at dyrkingsjorda høver for maskindrift. Arbeidsutlegget i jordbruket er på lag 50 % av driftskostnaden, medan gjødselingsutgiftene ligg på 2—3 %, eller med kunstgjødsele åleine på 6—8 % av driftskostnaden. Det seier seg då sjølv at det er meir å vinna på å rasjonalisera arbeidet enn på å spara hevd, og at dei bruka som har jord som høver for maskindrift vil få billegaste avlingane og ha lettast for å greia seg for framtida.

Vi legg no meir vekt på dei fysiske tilhøva i dyrkingsjorda enn på næringsinnhaldet. Sers vekt har det at ein kan regulera vatnet i jorda. Jordslag som er svært gisne og har liten kapillær evne, som t. d. grusjord og turre furumoar, er dårleg dyrkingsjord. Det same gjeld for jordslag som er for tette, so vatnet ikkje slepp igjen-

nom, og som svell ut i vatn, men ikkje gjev det frå seg att til plantene, soleis som t. d. feit brenntorvmyr.

På den andre sida reknar vi no jordslag som t. d. mjelejord og koppjord, som held godt på jordråmen og har stor evne til å trekkja vatnet opp frå undergrunnen til planterøtene, for god og årviss dyrkingsjord, endå desse jordslaga både er sure og fattige på plantenæring.

I det stutte oversyn eg skal gjeva om dyrkingsjorda kring i landet, held eg meg til oppgåvene i jordbruksteljinga av 1929.

Av 6,1 millioner mål dyrkingsjord i utmark ligg vel 4,7 millioner under dei einskilte gardane og 1,4 millioner mål utanom, den siste for det meste truleg i ålmenningar, statsskogar og store skogkompleks. Av dei 4,7 millioner mål som ligg under gardane, ligg det meste under småbruk og mindre gardsbruk. Heile 73 % av denne dyrkingsjorda høyrer til småbruk og gardsbruk som har mindre enn 100 mål innmarksvidd, og tek vi med gardar som har opp til 200 mål innmarksvidd, kjem vi opp i 90 %. Når ein skal døme om kor mykje av denne jorda ein kan gjera rekning på å bruka til bureising, lyt ein taka omsyn til at mykje av ho trengs til utviding av eldre bruk og som tilskotsjord til småbruk. Noko av ho vil og gå med til beitedyrking til eldre bruk, men til det kan ein som nemnt nytta mykje onnor jord som ikkje er rekna som dyrkingsjord no. Det er ikkje forsvarleg, korkje av sosiale eller økonomiske grunnar, å ribba dei gamle bruka so sterkt at dei ikkje har att den jord dei treng til naudsynleg utviding. Vi må truleg rekna med at framimot halvparten av dyrkingsjorda i utmarka vil gå med til dette og at vi soleis har noko mellom 3 og 4 millioner mål som kan nyttast til bureising. Det vil gjeva rom for kring 25,000 bureisingsbruk.

Slettebygdene på Austlandet, og sers då bygdene kring Oslofjorden, har mykje dyrka jord, men lite dyrkingsjord. I dei fleste av bygdene der vil dyrkingsjorda gå med til beitedyrking og til utviding av småbruk. Det syner seg og at der er bygd svært få bureisingsbruk i desse bygdene, minst i Vestfold fylke med berre 4 bruk, men heller ikkje i dei andre bygdene har bureisinga vunne nokon framgang, som rimeleg kan vera. Eit unnatak frå dette er øvre Romerike, sers då Nes og Ullensaker, som etter måten har romsleg med dyrkingsjord, men heller ikkje desse bygder har meir dyrkingsjord enn det som trengs for bygdefolket sjølv.

Den mest typiske dyrkingsjord på øvre Romerike er mjelejord, ei fin mojord på leirgrunn. Landet er flatt og mjelen er vasssjuk, sur og næringsfattig, men lett å rydja med di skogen veks ringt og har røtene spreidd berre i det øvre jordlaget, og dertil er jorda steinfri. Med kalking eller leirkøyring, rikeleg gjødsling og god drift kan ein få gode og årvisse avlingar på mjelejord, sers då i turre og varme år, av di mjelen held godt på jordråmen.

Austfjells har vi dei største dyrkingsviddene i Hedmark fylke,

etter Glåmadalføret, mest i Sør-Østerdal, i bygdene Trysil, Elverum og Åmot som samanlagt har framimot $\frac{1}{2}$ million mål dyrkingsjord; men og futedøma Nord-Østerdal, Hedmark og Solør har romsleg med dyrkingsjord. Det same kan ein seia om Toten i Opland fylke. Dei andre dal- og fjellbygdene i Opland og på Austlandet elles har etter måten lite dyrkingsjord.

Koppjorda, som er den vanlegaste dyrkingsjorda i Solør, liknar mykje på mjelen både i næringsinnhald, fysiske tilhøve og dyrkingsvilkår elles. Både mjele- og koppjorda er ring skogsjord, så det kan ikkje reknast å vera nokon skade for skogen om desse jordslaga vert dyrka. På Toten og i Hedmark futedøme ligg vel mykje av dyrkingsjorda i ålmenningar som det kviler so mykje bruksrettar på at det til denne tid har vori vanskeleg å få ho fal til dyrking. Endå om bygdene i Hedmark har romsleg med dyrkingsjord, er det likevel ikkje meir enn at dei fleste av bygdene treng den sjølv til bureising for bygdefolket, og til utviding av småbruk og beitedyrking. Det er berre Sør-Østerdal som vi kan rekna med har noko til overs til utanbygds folk. Dei store dyrkingsviddene i desse bygder ligg noko høgt, jamnast 400—600 m o. h. Verlaget høver best for høy og rotvokstrar. Korn er ikkje årvisst. Fastmarka er jamnast noko steinet morenejord med skog. Som vanleg i barskogen er øvste laget råhumus. Finmaterialet i undergrunnen er oftast fin sand, kvabb. Kalking er naudsynleg for nydyrking. Det er ofte mykje både av stein og røter i jorda, så dyrkinga krev mykje arbeid. Dei store myrviddene (kjølane) er lettare å dyrka, men dei ligg jamnast verhardt til, så dei høver ikkje godt for bureising. Når dei elles er dyrkande, kan dei vera bra å ha attåt bruka til fôravl, som tilskotsjord til småbruk og til beitedyrking. På jord som ligg så høgt har det mykje å seia at ho ligg i høveleg halling mot sør. Når ein kjem opp i ei høgd på 500—600 m o. h. bør ein vera varsam med å setja ned bureisarar på nordvendt jord.

Sørlandet har lite både av dyrka jord og dyrkingsjord, og dyrkingsjorda ligg spreidd i mange småfelt mellom rabbar og fjell, så det krevst etter måten stor kostnad med veg- og kanalarbeid for å leggja vilkåra for bureising til rette der, men verlaget høver godt for sterk drift, betre enn dei fleste andre stader i landet, så det kan vera vel verdt å nytta den jord ein kan få i med rimeleg kostnad.

Vestlandet har frå gamalt ord på seg for å vera jordfattig, men etter jordbruksteljinga har Vestlandet, når ein reknar med Rogaland, meir enn dobbelt så mykje dyrkingsjord som Austlandet. Utanom Jæren er det likevel lite av store samla dyrkingsvidder. Jorda ligg spreidd i mange småfelt som høver godt for einskild bureising.

Dei fleste har sikkert høyrte om dei store dyrkingsvidder på Jæren. Det kjem vel mest av at dei ligg godt samla og er lett å få auga på. Etter jordbruksstatistikken har likevel Hordaland noko meir dyrkingsjord enn Rogaland fylke. Rogaland og Hordaland har kvar for seg

velso 300,000 mål dyrkingsjord i utmark. Sogn og Fjordane har kring 190,000 mål. Når det gjeld bureising må ein seia at Vestlandet i det heile ikkje har meir dyrkingsjord enn som trengs for bygdefolket sjølv. Bygdene Hardanger, Voss og Sogn har lite dyrkingsjord.

Best forsynt med dyrkingsjord er kystfylka frå og med Møre og Romsdal til og med Troms. Der ligg halvparten av all dyrkingsjorda i landet, og mykje av dyrkingsjorda er samla i store vidder. Soleis har nokre bygder i Romsdal og Nordmør, som t. d. Nord-Aukra, Hustad, Fræna og Smøla, mange stader samla dyrkingsfelt på frå 10,000 opp til 70,000 mål. I bygdene i ytre Romsdal er dyrkingsjorda for det meste sand- og morenejord eller grunne myrer med undergrunn av sand og grus. Mineraljorda har mange stader stort jarninnhald som feller seg ut og stoppar til grøftene. Men jorda er lett å dyrka og driva, og med god drift kan ein få gode og årvisse avlingar. Dyrkingsjorda på Smøla — som har eit av dei største samanhengende dyrkingsfelt i landet med kring 70,000 mål — er noko laus og djup myr, for det meste på fjellgrunn. I desse bygder i ytre Romsdal og på Smøla har selskapet Ny Jord og Møre og Romsdal landbruksselskap mange store dyrkingsfelt, det største på Smøla med kring 28,000 mål jord i alt. Det meste av dyrkingsjorda i desse bygder ligg på ei høgd over havet frå 20 til 50 m, og må reknast for å vera årvisse for dei kulturvokstrar vi til vanleg dyrkar her i landet.

I nokre av dei indre bygdene på Nordmør og i Sør-Trøndelag er det og romsleg med dyrkingsjord, serleg då i Rindal, Rennebu og Opdal. I dei 2 siste bygder ligg dyrkingsjorda noko høgt, 400—700 m o. h. Det er jamt over næringsrik og god jord, og verlaget ikkje verre enn at snarvaksne og tidlege kornslag som bygg mognar nokolunde årvisst, men elles vert det fóravl med høy, rotvokstrar og poteter ein må lita på for dyrkingsfelt som ligg så høgt. I desse bygdene, og elles i dei indre bygder i Trøndelag, Nordland og Troms, er det til vanleg skifergrunn, og dyrkingsjorda i dei indre bygder er i samhøve med det næringsrikare og betre enn ute langs kysten, der det for det meste er myrjord eller sand- og grusjord. Dei fleste bygder i Trøndelag har dyrkingsjord til eige bruk så nokolunde, men ikkje mykje til overs til utanbygds folk. Det er først i Namdal ein treffer på større dyrkingsvidder. Namdal har etter jordbruksteljinga over $\frac{1}{2}$ million mål dyrkingsjord, og legg ein til dyrkingsjorda i Sør-Helgeland i Nordland, som grensar inn til, kjem ein opp i vel 700,000 mål. I det heile er desse grisgrendte bygder mellom Namsenfjorden og Ranafjorden — det som Kleist Gedde kalla den store Rudmadalen — av dei jordrikaste i landet, men mykje av denne jorda ligg 200—300 m o. h., og det er i høgste laget når ein kjem so langt nord i landet. Vinteren er lang og hard og sumaren stutt, så dyrkingsvilkåra er ikkje dei beste. Bureisinga der høver best for lokalkjende folk. Det har somme tider vori tala om å flytta folk frå kystbygdene inn i landet og setja dei ned som bureisarar der. Eg vil ikkje rå til at ein prøvar seg på

det. Det forbyr seg sjølv av mange grunnar, m. a. at det ikkje mange stader inne i landet er store dyrkingsvidder å ta av til utanbygds folk, og dyrkingsvilkåra i dei indre bygder er heller ikkje soleis at det vil vera lett å greia seg der for folk som ikkje har kjennskap til dei. Det er heller ikkje naudsynleg å gå den vegen med di det endå er tolleg romsleg med dyrkingsjord i kystbygdene; men dersom ein vil våga eksperimentet, så er dei indre bygder i Namdalen av dei stader det er mest rom.

I Nord-Helgeland og Saltenbygdene ligg jorda meir spreidd. Når ein tek unna Nord-Rana, Fauske og Ballangen er det lite av større samla dyrkingsvidder, men sett under eitt er det jamt bra med dyrkingsjord i Nord-Helgeland og Salten.

Dei største dyrkingsvidder i landet finn vi nordafor Vestfjorden i Vesterålen og Troms. Vesterålen sorenskriveri har soleis meir dyrkingsjord enn heile Rogaland fylke, rundt $\frac{1}{2}$ million mål. Dei største dyrkingsviddene ligg på Andøya, som i alt har noko slikt som 165,000 mål myr, men mykje av denne myra er moltemyr og mosemyr som er dårleg dyrkingsjord, og det ser ut til at oppgåvene i jordbruks-teljinga for desse bygder er i høgste laget. Dr. Løddesøl i Det norske myrselskap reknar med at kring 55,000 mål av myra på Andøya er dyrkingsjord. Til dette kjem så noko fastmark, men etter det skulle ein ikkje kunne setja dyrkingsvidda på Andøya til meir enn høgst 80,000 mål. Elles er det og mykje dyrkingsjord på Langøya og den part av Hinnøya som hører til Vesterålen. Sers då i Bjørnskinns og Dverberg har dei dyrkingsjord til overs.

Nordlandskysten har i det heile milde vintrar og jamnast lange, men ikkje serleg varme sumrar. Det er høveleg med regn og verlaget høver i det heile godt for fôravl. Poteter og bygg er årvisse over heile fylket, og i den søre delen av fylket mognar og vårrug og tidlege havreslag årvisst. Vårkveite har vore dyrka so langt nord som til Ofoten, men ein kan ikkje gjera rekning på årvisss avling av den. Ein av dei vanskane ein har å stri med i fôravlen er at overvintringa av meir kravfulle engplanter som timotei og kløver er noko utrygg. Dei milde vintrar med frost og tøy om ein annan, fører til at fleirårige vokstrar lid skade av isbrand og vårkjøld. Sers utsett er eng på nybrot. Mykje av dette kan ein retta på med betre kultur og først og framst med frøavl av nord-norske grasslag, men det vantar endå mykje på at vi er komne langt nok med det.

Det som er sagt om dyrkingsvilkåra i Nordland gjeld og mykje godt for kystbygdene sørover til Stadt og for Troms og Finnmark.

Troms fylke har etter statistikken over $\frac{1}{2}$ million mål dyrkingsjord. Talet er truleg for lågt. Kjende folk meiner at fylket har fram mot 1 million mål dyrkingsjord. Jordrike bygder er Sørreisa, Salangen, Målselv, Lenvik og Malangen i Sør-Troms og likeeins Tranøy, Karlsøy og Skjervøy i Nord-Troms. Alle desse bygder har mellom 20,000 og 70,000 mål dyrkingsjord på kvart herad.

I Vest-Finnmark er det smått med dyrkingsjord i dei fleste bygdene. Meir dyrkingsjord har ein i Aust-Finnmark, sers då i Sør-Varanger der Staten har eit stort dyrkingsfelt. Høgst av alle herad i fylket står Vardø herad med 156,000 mål dyrkingsjord. Det er noko meir enn halvparten av dyrkingsjorda i heile fylket og er truleg rekna i høgste laget. Dyrkingsvilkåra er vel heller ikkje så gode der at ein kan venta at all denne jorda skal kunne takast i bruk i ei rimeleg framtid.

Jamt over gjeld det at jorda på dei store dyrkingsviddene er fattig på plantenæring. Mjelejorda på Romerike, koppjorda i Solør, kvabben og grusmorenane i Østerdalen og lyngmarkene opp etter kysten er sterkt sure jordslag, og attåt det fattige på fosforsyre, kali og kvæve. Myrjorda er og jamnast fattig på kalk, fosforsyre og kali. Kvævemengda ymsar etter myrtypene, men omlaginga av kvæve til plantenæring går seint der verlaget er rått og kaldt, så ein gjer retkast i ikkje å rekna med kvæveverknad på myrjord fyrste åra etter dyrkinga. Skal ein få gode avlingar på denne jord, må det kalking til og rikeleg og allsidig gjødsling.

Om dyrkingsvilkåra elles er å segja at mykje av dyrkingsjorda vår ligg langt mot nord eller høgt over havet, og soleis på eller over dyrkingsgrensa for kornet.

Jamt over vert det no dyrka kring 80,000 mål om året, og frå 1921 til utgangen av året 1938 er det gjeve uthustilskot til 14,300 bureisingsbruk. Det meste av nydyrkinga fell på mindre bruk som treng utviding for å kunne by eigarane ei rimeleg utkome av bruka sine.

Bureisinga er — som ein må venta det — størst i dei fylka som har mest dyrkingsjord. Nordland står høgst med 2,592 bruk og Troms kjem like etter med 2,531 bruk etter oppgåva 1938. Nord-Norge åleine har 41 % av bureisingsbruka i landet. Nest etter Nordland og Troms kjem Hedmark med 1750 bruk og Møre og Romsdal med 1218 bruk. Elles går bureisinga jamt fram i alle kystfylka. Minst bureising har slettebygdene på Austlandet: Vestfold med berre 4 bruk, Østfold med 8 og Akershus med 70 bruk.

Både nydyrkinga og bureisinga er soleis størst just i dei bygdene som like til den siste tid har hatt ei sidenæring attåt jordbruket, i kystbygdene med fiskeri og i nokre av innlandsbygdene med skogsdrift. No er det ikkje lett å tena to herrar. I lange tider har det vori så at dei har lagt mest arbeid og kapital i sidenæringa, som gav konstant innkome, medan jordbruket helst vart lite vyrddt.

Etter kvart som folkemengda har auka har det vorte for mange som søkte til sidenæringane, og desse bygdene er komne opp i store økonomiske vanskar. Dette har tvinga folk til å leggja større vinn på jordbruket. Det tek tid å retta på dette, og ein kan ikkje venta at desse folka med ein gong skal syna seg som fullgode jordbrukarar. Det vantar endå ikkje så lite på god drift både på gamle og nye bruk i desse bygdene, og vi lyt gå med på at det store arbeidet og den store

kostnaden som er lagt i nydyrking og bureising, endå ikkje er fullt utnytta, men just gjennom nydyrking og bureising går vegen til betre drift. Når det frå ymse sider er gjort det innkastet mot nydyrking og bureising, at det ville svara seg betre å nytta kapitalen til betre drift på dyrka jord på gamle bruk, må vi svara at her gjeld det ikkje anten eller, men både og.

Det har og vore sagt at det er lita meining i å auka jordbruksproduksjonen gjennom bureising og nydyrking når vi har meir jordbruksvarer enn vi kan verta av med på rimeleg vis. Til dette er å seia at første målet for bureisinga er å syta for sunnare og betre kosthald for bureisaren sjølv. Det som er kome på marknaden frå den kanten er ikkje endå så mykje at det gjer korkje frå eller til. Nokon marknad for norske jordbruksvarer har korkje skogbygdene eller kystbygdene vore i seinare tider. Dei har for det meste levd på importerte kolonialvarer, og det skader ingen om denne importen vert skift ut med mat som er avla på vår eiga jord. Vi har og i jordbruket vårt ein stor import av kolhydratrikt dyrefôr, som kan skiftast ut med poteter, rotvokstrar, A. I. V.-fôr og dyrka beite, og det vil vera ei trygg nasjonaløkonomisk vinning å skifta ut denne importen med dyrefôr som er avla på vår eiga jord. Det gjeld til alle tider, og no meir enn nokosinne.

BRENNTORV, KRISETILTAK OG FRAMTIDSPLANER

Radioforedrag av ingeniør A. Ordning den 15/2 1940.

DENNE vinteren med alle sine grader under 0 har på en ubehagelig måte minnet oss om hvor nødvendig brenselet er for oss. Etter senkningen av mange kullbåter er brenselssituasjonen blitt kritisk, og kull- og koksrasjoneringen er følgen. I denne situasjon, ærede lyttere, kommer De kanskje til å tenke på at det er et brensel som heter torv. Men dessverre — før sommerens sol og vind har skaffet vekk det meste av de 90 % vann våre brenntorvmyrer inneholder er ikke torven innen Deres rekkevidde.

Der har i de to—tre siste år av skogsfolk og torvfolk vært arbeidet på å få en produksjon av våre innenlandske brenslar ved og torv i gang i en sådan utstrekning at det kunne monne noe i en brenselkrise, og der finnes atskillig av utredninger og betenkninger, men få torvanlegg. Vi står, hva torvproduksjon angår, dårligere rustet enn ved forrige verdenskrigs utbrudd.

Av de omkring 1,000 millioner beregnede kulltonn brenntorv våre myrer anslås til å inneholde bruker vi nå bare omkring 125,000 bereg-

nede kulltonn pr. år, mens vi med torven i våre brenntorvmyrer kan dekke vårt nå importerte brensel i 3 à 400 år. Så lenge vi ikke har en nøyaktig oppmåling av våre myrearealer må imidlertid ikke disse tall tas altfor alvorlig.

Hvorfor har vi nå i mange år ikke anvendt torv uten bare der hvor intet annet brensel er for hånden? Grunnene er mange.

Den første innvending mot bruk av torv man gjerne hører, er at den har så meget aske og at asken fyker og støver til i rommene. Det er nok så. Torvasken er lett og fyker lett hvis det ikke vises forsiktighet når den tas ut av ovnen, men hold et fuktig papir over aske-skuffen, så går det likevel bra.

Så innvendes det at torven lukter. Er skorkestrekken i orden lukter ikke torven innendørs, og bruker man tørr torv lukter den heller ikke sjenerende utendørs. A blande torven med 20—30 % koks gir god forbrenning.

Man hører også den innvending at det blir for lite å gjøre for våre sjøfolk om kulltransporten skal stanse. For det første er det dessverre utenkelig at vi skal kunne gjøre oss helt uavhengig av kull og koks, for det annet kan man føre samme resonnement overfor all annen innenlandsk produksjon.

Torven i sin mest primitive form (som stikktorv) har vært brukt i Norge i sikkert over 1000 år, og enkelte mener å ha holdepunkt for påstand om at den har vært i bruk så lenge Norge har vært befolket. En artikkel i «Tidsskrift for det norske landbruk» 1902 av professor Jens Holmboe belyser dette nærmere. I middelalderen hadde enkelte litt underlige forestillinger om hvordan torvmyrer var blitt til, man trodde det var slam som lå igjen fra syndfloden .

For å få en god, tung brenntorv må man bruke myrer med god fortorvingsgrad. Torvdyen skal kjennes fet som smør og svartne når den kommer i lufta. Man kan forhøye en dårligere torvs brennverdi pr. liter ved å bearbeide torven. Askeinnholdet bør ikke være mer enn 3 til 6 %, men man regner at myrer med askeinnhold inntil 15 % er brukbare, mer aske er av det onde.

Av de alminnelige former for brenntorv etter deres tilvirkningsmåter har vi:

Stikktorven. Ved tilvirkning av denne stikkes eller kanskje bedre skjæres torven ut av den avgrøftede myr i passende stykker, som direkte legges ut til tørk uten noen annen bearbeidning av materialet. Man får da den kvalitet som de forskjellige lag i myra tilsier. For å få en god torv må mindreverdige, lette torvlag vrakes, og stikktorvtaking blir derfor i de fleste tilfelle en rovdrift av myrene som egentlig bare burde tolereres i tvangssituasjoner som nå. Da det imidlertid skal til bare et par spader, 1 greip og en trillebår for å kunne gå i gang med stikkingen, og man regner at en mann kan stikke ca. 100 kg torv tørr beregning pr. time, blir stikktorvfremstillingen billig og egner seg for så vidt for torvdrift i det små.

Eltetorven gir et viktigere brensel enn stikketorven. Torvdyen blir her i såkalte elteverk tilsatt så meget vann at den blir som en tynn grøt, som blir trillet eller trallet ut på tørkefeltet, hvor den formes til torvstykker i trerammer eller planeres og skjæres opp i stykker med rullekniver. Da der skal god fastmarktørkeplass til for å tørke eltetorven, helst sandsletter, og vi hos oss gjerne har lite av slik mark ved myrene, har metoden her i landet fått liten anvendelse. I Danmark, hvor man har særlig skikkede tørkeplasser, fabrikeres den overveiende del av salgstorven som eltetorv.

Maskintorven. Da vår forstmann og store eventyrforfatter Peder Chr. Asbjørnsen — denne mann som hadde en slik levende interesse for alt nyttig i dette land — i midten av forrige århundre drog til Tyskland for å studere torvdrift, ble begynnelsen gjort til det vi har forbundet med torvindustri her på berget. Han fikk satt i gang maskintorvanlegg på flere kanter av landet og anla de brenntorvfabrikker som nå er i drift i våre almenninger, riktignok nå i forbedret utgave. Etterhvert ble de fleste av disse torvanlegg nedlagt. Heriblant anleggene ved Øhr Glassverk ved Prestebakke som utelukkende brukte torv for glassproduksjonen. Det ble så en stilstand i maskintorvtilvirkningen til 1902, da stiftelsen av Det norske myrselskap igjen ga torvproduksjonen vind i seilene. Denne periode kulminerte i 1920—21, og i de senere år er det hovedsakelig almenningene som har drevet maskintorvproduksjon.

Ved maskintorvproduksjonen som den alminnelig drives blir torven spadd opp av myra, blir ved en elevator ført til torvkverna, hvor torven får en meget kraftig bearbeiding, hvorfra den på bretter, enten ved vagger på transportabelt spor eller ved linbaner blir ført ut på tørkefeltet.

Da produksjonen krever meget manuelt arbeid, blir torven med de nåværende høye arbeidslønninger kostbar å fremstille. Har man stubberene myrer av passende dyp kan man anvende selvgravende og selvutleggende maskiner, hvorav den av professor Wielandt i Tyskland konstruerte av mange anses for den beste. Torven får ved disse automatisk virkende maskiner en for husholdningsbrensel dårlig form, hvorfor torven fra denne maskin egner seg best for industribrensel.

Sprøytetorven (også kallet hydropittorven) fremstilles ved at en sprøyter torvmassen løs fra myrslagene. Man får da en tynn torvgrøt som fra torvverket føres i rør ut til tørkefeltet, hvor den blir fylt mellom plankedemninger og skåret opp i stykker når den får tørket litt. Metoden egner seg godt for stubbefylte myrer hvor det er adgang til meget vann og god plan tørkeplass. Denne produksjon egner seg også bedre for industriøyemed enn husholdningsbrensel. Torven får en dårlig form og man har lett for å få sand og grus med fra myrbunnen.

Torvbriketter. De nevnte tilvirkningsmåter former alle torven i rå tilstand. Det beste torvbrensel får en ved å presse torven

i tørr tilstand etter først å ha findelt den. Da torven ved tørrpressingen, briketteringen, alltid må være av en høy tørrhetsgrad, får man ved denne produksjon et jevnt og tiltalende produkt for husholdningsbrensel. Å kunne fremstille torvbrensel uavhengig av vind og vær økonomisk, har alle dager vært et problem, og det er vel ikke mange tekniske oppgaver det er ofret mer penger på gjennom tidene. Ved den nå brukte fresemetode har man gått til enten full lufttørring, som har vært lansert av Severin Petersen & Co. i Danmark, eller nedtørring av fintorven på myra til 40 til 60 % vann og deretter kunstig tørring med spillvarme fra dampanlegg til den nødvendige tørrhetsgrad før pressingen, som det utføres av Peco Ltd. i England.

Det norske myrselskap har sikret seg lisens på Severin Petersens fresesystem og har med støtte av staten bygd et brikettanlegg ved Aspedammen i Østfold. Fintorven blir her freset løs fra myra med en traktorfreser med sagformede tenner, ligger så til tørk i 4 til 6 timer, alt etter tørkeforholdene, og blir så oppsamlet og blåst i transportvogner med sugevifter med 2 m sugebredde.

Fresetorven har da fra 20 til 30 % fuktighet. Ved brikettfabrikken får pulver som har over 20 % fuktighet en ettertørking, hvorved det samtidig siktes rent for fiber, og går så til brikettpressen. Det bygges nå et lignende anlegg i Elverum av A.s. Norske Brenntorvbriketter.

Torven fra disse nevnte forskjellige tilvirkningsmåter får forskjellig vekt. Mens stikktorv veier fra 200 til 400 kg pr. m³, veier elte-torv fra 300 til 400 kg pr. m³, maskintorv 300 til 500 kg og torvbriketter 500 til 900 kg pr. m³ ettersom de blir løst kastet eller klosslagt.

Legg merke til at i forhold til brennverdien tar 1 hl torvbriketter klosslagt mindre plass enn 1 hl koks.

For torvens brennverdi sammenlignet med andre brensler har vi som praktiske avrundede tall:

2,1 m ³	god maskintorv	på en favn gran- eller furuved (2×2×0,6 m)
2,5 »	»	» » » bjørkeved.
4,5 »	»	» en tonn steinkull, koks eller sinders.
1,8 hl	»	» en hl koks.
1,0 »	torvbriketter klosslagt	på 1 hl koks.

Den kalorimetriske brennverdi er for disse torvslag fra 3200 til 4400 kalorier for torv med ca. 25 % vann og et midlere askeinnhold (ca. 5 %).

Brenntorven kan benyttes i praktisk talt alle ildsteder hvor man kan brenne kull, koks og ved. De spesielle torvovner er selvsagt best, men det går også bra i magasinovner og etasjeovner. Torven kan også brennes i bjørneovner, men i disse spesielle vedovner er den ikke så godt skikket. I sentralfyrkjeler kan anvendes alle former av brenntorv med godt resultat, men selvsagt er de for torv spe-

sielt konstruerte fyringsinnretninger de beste. De kan trygt bruke torv i kamin og på peis. Den gir god varme og hygge, bare prøv.

Lytterne vil nå kanskje spørre om hvor torven er å få kjøpt. Over Østlandet og innlandsbyene tror jeg ikke De vil kunne oppdrive 1 tonn brenntorv i dag, men til sommeren blir den å få. Først torvbriketter, siden maskintorv og stikktorv. Blir det skikkelig sommer å tørke i, blir det nok laget meget torv.

Krisetiltak.

Hva er der nå gjort for å sikre oss mest mulig torvbrensel når kulltilførselen svikter?

Som et ledd i arbeidet for brenselberedskapen sendte Det norske myrselskap allerede i 1937 en henstilling til tidligere torvprodusenter om å gjenoppta brenntorvdriften. Resultatet var negativt. Til tross for at det var sørget for avsetning av i hvert fall en del av produksjonen var det ingen som følte seg fristet til å gå i gang. Det ble av fabrikkene anført så mange grunner, som kan oppsummeres i at de ikke turde ta risikoen.

Etter forslag fra myrselskapet ble der av staten bevilget lån og bidrag til en forsøksfabrikk for torvbrikettering ved Aspedammen. Denne fabrikk er i drift og er nå overtatt av A.s. Torvbrikett.

Videre er det dannet et aksjeselskap under navn av A.s. Norske Brenntorvbriketter for å bygge brikettfabrikk på Storemyr i Elverum. Til dette anlegg har staten ytet lån. Disse to brikettfabrikker har en beregnet kapasitet på 5000 tonn briketter hver, men da det tar tid før myrene kan komme i den rette skikk vil produksjonen i 1940 neppe overstige 5000 tonn for begge fabrikker tilsammen. Disse fabrikker er basert på prisnivå i normale tider og vil levere sitt utmerkede brensel uansett krise eller ikke krise. Det påregnede kvantum er jo ikke særlig imponerende, men alle monner drar.

For å sikre bygging av brenntorvmaskiner her i landet med sikte på sommerens drift og fremtiden har myrselskapet kontrahert en del maskiner ved Hamar Jernstøperi og Mekaniske Verksted. Det vil kanskje interessere dem som er eiere av Adals Bruks torvmaskiner at de nå igjen kan få reservedeler til maskinene. Likeledes er det sikret noen overlagrede maskiner av svensk fabrikat.

Av andre rådebøter er bl. a. foreslått:

At torvlånefondets utlånsmidler økes.

At det holdes kurser for torvformenn.

At det ansettes de nødvendige fagmenn for assistanse i myrundersøkelser og planleggelse av anlegg.

De stedlige forsyningsnemnder må hver for sitt distrikt undersøke mulighetene for torvdrift og søke å få satt denne i sving. Det norske myrselskap vil her kunne yte verdifull hjelp.

Det må garanteres produsentene en minstepris for torven samt av staten overtar de torvpartier som eventuelt ikke blir solgt.

Stikkertorven bør først og fremst anvendes i landdistriktene, mens byene, som er vant til å ha det fint, bør få maskintorv og briketter.

Hvor meget torvbrensel der kan produseres, blir avhengig av tørkevær, hvor meget arbeidshjelp det kan skaffes, hvilke priser der kan betales og ikke minst på hvor tidlig arbeidet kan komme i gang til våren.

Framtidsplaner.

Hvordan skal vi så planlegge utnyttelsen av våre myrer framover? Ja, den som visste det! Av fagfolk — særlig i Tyskland og Russland — har det gjennom årrekker vært arbeidet på å finne den beste utnyttelse av myrene. Med sine 90 % vann, som myrene inneholder, er myrene en ubekvem materie. Det er bygd mange anlegg for å tørke torven uavhengig av vær og vind, men meg bekjent har ingen av disse anlegg vært noen lukrativ forretning, og det vil ved disse alltid medgå så meget brensel at man som nytteprodukt bare får igjen halvparten — ofte mindre — av det torvmateriale man har brukt. Utviklingen har da ført til at man har vendt tilbake til halv eller hel lufttørring av torven. Ved å anvende de under briketteringen før omtalte fresemetoder kan man tørke torven i løpet av timer, mens man tidligere brukte uker og måneder til lufttørkingen. Jeg antar at fresetorven blir framtidens torvbrensel, enten man vil brikettere den til husholdningsbrensel eller fyre med den som den er i sin findelte form i industrianlegg. Industrien vil i framtiden ha vanskelig for å skaffe seg billigere brensel enn fresetorv som blåses inn i fyren.

Forsøksanlegget ved Aspedammen har vist at vi her i landet kan bygge brikettanlegg for torv som ikke krever mer kapital enn at de er overkommelige for våre relativt små myrer i innlandet. De forsøk som er gjort ved kysten med torvfresing har hittil ikke falt heldig ut. Man må her forsøke å gå andre veier.

Det er mange som fremholder at det nasjonaløkonomisk sett er en dårlig anvendelse av myrenes torv å bruke den til alminnelig brensel. Etter deres mening bør den heller brukes f. eks. til jernfremstillingen eller til utvinning av syntesegass og bensin. Etter tyske forsøk må man for å fremstille 12,000 tonn bensin anvende 150,000 tonn lufttørket brenntorv, hvortil hvert år vil medgå ca. 600 dekar myr med 2 m nyttedybde. Dertil vil et anlegg for nevnte produksjon av 12,000 tonn bensin, som regnes for en minimumsstørrelse, koste noe slikt som 5,000,000 R.M. Hermed vil vi bare kunne tilfredsstille 7 % av vårt bensinforbruk. Skulle det hele forbruk av bensin dekkes, laget av våre myrer, måtte vi anvende ca. 10,000 dekar årlig.

Jeg mener at man skal være varsomme når det gjelder storindustriell utnyttelse av myrene. Det menes at en brenntorvmyr trenger 1000 år for å vokse 1 m. Det vil altså ta tid før de avtorvete myrer

blir erstattet av nye. Vi trenger myrene som en brennelsreserve f. eks. i ufredstider.

Framtidsplanene for brenntorvmyrenes utnyttelse kan tenkes slik:

1. Arbeidet med å undersøke våre brenntorvmyrer og fastslå deres arealer må fortsette, så vi en gang kan få visshet for hvor store brenselmengder de representerer.

2. Vi må arbeide på å få en regulær brenntorvdrift i gang med den for enhver myr beste metode. Driften ved de regulære anlegg kan så i krisetider forseres til betydelig større produksjon enn normalt og vil bli en brenselassuransse for vårt land.

3. Torven skal brukes i industrien der hvor torven på grunn av sine spesielle egenskaper byr fordeler fremfor andre stoffer.

Skal dette jeg nå har nevnt realiseres, kan det bare skje ved at vi i Norge med fast vilje bestemmer oss til å ville utnytte våre egne ressurser; det skaper arbeid, det skaper velstand. Bruk brenntorv i hus og hjem!

TORV SOM BRENSEL

Foredrag i Kringkastingen den 23. juli 1940.

Av ingeniør Karl Ingerø.

FRA gammel tid har vi hatt to slags brensel her i landet, ved og torv. Veden ble foretrukket overalt hvor man hadde anledning til å velge. Der hvor man hadde skog brukte man ved, bare der hvor skogene var hugget ut eller det overhodet ikke fantes skog tydde man til torv, hvis den da var å finne.

At veden ble foretrukket skyldes sikkert at det lå så nær for folk å felle en furu og føre den hjem på vinterføre nettopp som man mest trengte varmen.

Torv derimot krevde mer plan og omtanke. Myra måtte så å si oppdages, og torven måtte skjæres på forsommeren, stilles opp til tørk, snus og vendes, for omsider å bli tørr nok til å berges i stakk eller hus og bli brukbar til brensel. Torvdrift var med andre ord en kunst som måtte læres. Det skulle være interessant å vite hvilken genius det var som opprinnelig lærte menneskene å berge torv til brensel. I Norge var brenntorv i hvert fall i bruk allerede da kristendommen omkring år 1000 trådte sine barnesko her i landet. Snorre forteller om en ekspert, Torv-Einar het han, som reiste til Shetlandsøyene og lærte folk å brenne torv.

Torvdriften i Norge har derfor helt opp til våre dager vært begrenset til de skogbare kyststrøkene. Fra Lista og Jæren i sør, langs

Vestlandet, de flate øyene utenfor Møre og Trøndelag, over Hålogaland, Vesterålen, helt nord i Finnmark.

Først i 70-årene av forrige århundre begynte man å arbeide for brenntorvdrift i større stil på Østlandet. Og her kjenner vi den genius som tok saken opp og stilte seg i spissen for arbeidet. Det var en av det norske folks ypperste og kjæreste skikkelser, eventyrfortelleren og språkfornyerer Peter Christen Asbjørnsen. I sitt daglige yrke var han som bekjent forstmann og torvmester.

Asbjørnsen så at veddriften gikk altfor hardt utover almenningsskogene, og for å skåne tømmeret og vernskogen fikk han bøndene på Oplandene til å bruke en del brenntorv istedet for ved. Han skjønnte at skulle torvdriften slå rot her i de rike Østlandsbygdene, måtte den gjøres rasjonell. Torvanleggene på Oplandene ble derfor utstyrt med torvmaskiner drevet med dampkraft, og Asbjørnsen lanserte hermed et av de betydeligste fremskritt i torvindustrien i Norge. Det kom på denne måte i gang et stigende antall maskintorvanlegg på Østlandet, hvorav mange har holdt seg og ble betydelig utvidet opp gjennom årene.

Under verdenskrigen og den brenselskrise vi da gjennomlevde hadde torvdriften et veldig oppsving en kort tid, men oppsvinget var for kortvarig og vi nordmenn for lettsindige til at oppsvinget kunne bli av varig fordel for torvdriften.

Imidlertid fortsatte Det norske myrselskap sitt arbeid for å utnytte våre myrer, og et av de gledeligste resultater av dette virke var at det for tre år siden lykkedes myrselskapets ledelse å lansere ennå et og, som det synes, epokegjørende fremskritt i fabrikasjonen av brenntorv i Norge, fresemetoden og fremstillingen av torvbriketter. Metoden ble sikret for Norge og den første fabrikk anlagt ved Aspedammen sør for Halden. Denne fabrikk har allerede vært i drift et par år og blir nå fulgt av fabrikk nr. 2, som er under bygging i Elverum.

Etter at også dette siste fremskritt har fått rotfeste i Norge er det grunn til å trekke en sammenligning mellom de tre stadier i torvdriftens utvikling, stikktorv, maskintorv og torvbriketter.

Stikktorv fremstilles ved at man direkte skjærer torvstykkene ut av den tørrlagte myra. Da man skjærer ned gjennom de forskjellige lag av myra, får man torvstykker av nokså forskjellig kvalitet etter som stykkene skjæres øverst oppe eller dypt nede i myra. De øverste lag gir en lettere, mindre forkullet brenntorv, mens de dypere lag gir tyngre, fastere torv av bedre kvalitet.

Maskintorv fremstilles ved at man tar torv fra alle lag av myra, transporterer den opp i en maskin, som ligner en gammeldags kjøttkvern, som blander, elter og maler torven til en ensartet tykk grøt og så presses ut gjennom kvernens åpning som en tykk, mursteinsformet streng. Denne kappes i passende stykker og legges ut til tørk. Den tørrede maskintorv har derfor en jevn kvalitet og er

betydelig fastere og hårdere enn stikktorven fra den samme myr ville være.

Torvbriketter fremstilles også av tørrlagt myr. Denne freses til torvpulver, lag for lag fra myras overflate og nedover. Torvpulveret tørkes, siktes og presses deretter med voldsom kraft til delikate, velformede briketter.

En av de største ulemper ved vårt innenlandske brensel er det store rom det trenger både til lagring og til magasin i ovnene. Derfor forteller utviklingen fra stikktorv til maskintorv og torvbriketter så meget om torvens økende konkurranseevne i dette stykke. Når vi nå må nevne noen tall, må vi gjøre oppmerksom på at torv dessverre er et nokså ujevnt produkt, avhengig av den myr den stammer fra. Tallene kan derfor variere temmelig meget, og de som her angis må oppfattes som middelverdier.

Det kvantum stikktorv som skal til for å erstatte en tonn koks legger beslag på ca. tre ganger så stor plass som koks.

Maskintorv krever omtrent dobbelt så meget plass som koks; mens torvbriketter bare trenger ca. 50 % mer plass enn koks.

Op stabler vi torvbrikettene på samme måte som murstein trenger de faktisk ikke mer plass enn det tilsvarende kvantum koks.

Altså, hvis vi til koksen trenger ett kjellerrom, trenger vi halvannet til briketten, to til maskintorven og tre rom til stikktorven. For ikke å gjøre stikktorven urett skal vi opplyse at god stikktorv kan klare seg med to rom, mens de lettere sorter krever opptil 4 ganger så stor plass som koks.

Når det gjelder plassbehovet er altså briketter avgjort nr. 1. Men det er også andre egenskaper ved torven som teller. Når det gjelder torv til industrielt bruk, hvor det er tale om mekanisk transport o. l. kan det neppe bli tale om å bruke briketter. Her vil maskintorven fremdeles beholde førerplassen.

Men til husbruk hvor det ønskes et førsteklasses kvalitetsbrensel til kaminer, komfyrer og ovner, der har brikettene sin framtid.

På den annen side har fresemetoden åpnet nye muligheter for anvendelse av brenntorv i industriell målestokk. Det torvpulver som fremstilles ved fresemetoden og ligger til grunn for brikettfabrikasjonen egner seg nemlig utmerket til pneumatisk transport og til direkte forbrenning i store dampkjelanlegg på samme måte som kullstøv og olje. Når leveransen og forsendelsen av dette brensel en gang i fremtiden blir organisert, vil det kunne leveres til industrielt bruk til en pris som selv i fredstid konkurrerer med importerte kull.

Nå er det ikke på langt nær alle myrer som egner seg for fresemetoden, derfor vil både maskintorven og stikktorven beholde sin posisjon i fremtiden, den første for hovedsakelig salg i byene, den siste overalt hvor man skjærer torv til eget bruk.

Denne oversikt over den tekniske utvikling av brenntorvindustrien i Norge viser hvordan torvproduksjonen langsomt, men sikkert

finner fram til former som vil kunne heve torven opp fra bare å være en nødhjelp, man tyr til når man ikke har annet brensel, til å bli et brensel som på nesten alle områder fortjener en sikker og jevnbyrdig plass ved siden av de andre brenselssorter.

Men produksjonen av torven er bare den ene side av saken. Torven krever ildsteder og ovner som passer for den. Også på dette område kan vi notere en gledelig utvikling. Riktignok ble den interesse som verdenskrigen skapte for utnyttelsen av vårt innenlandske brensel ikke av lang varighet. Hele oppmerksomheten konsentrerte seg meget snart om utnyttelsen av det importerte brensel, som i disse år feiret nye og uanede triumfer, i koksbesparende runnbrennere med automatisk trekkregulering, i oljefyring og kullstoker for sentralvarmeanlegg etc. Ikke desto mindre ble arbeidet med det innenlandske brensel tatt opp igjen i tredveårene. Vi fikk nye konstruksjoner for sentralvarmekjeler for ved og torv, vi fikk stokere for en blanding av torv og kull. Vi fikk nye og forbedrede komfyrer for innenlandsk brensel, og i det stille ble det også arbeidet med nye økonomiske ovner for ved og torv. Men det måtte en ny brenselsskisse til for å bringe alle disse ting fram på markedet.

I dag er det derfor ikke bare i industrien at man kan få utmerkede fyringsanlegg for torv og ved. Man har som nevnt spesialbygde kjeler for sentralvarme, like skikket for torv som for ved. Nå får vi også forfyringsovner med magasin for torv eller ved til å sammenbygge med de bestående kjeler, likegyldig om der hittil har vært fyrt med sinders, olje eller kull. Forfyringsovnene er utstyrt med gassbrenner som munner inn i fyrommet på de gamle kjeler, som derved vil bli like skikket for torv eller ved som de hittil har vært for importert brensel.

Likedan er det med ovner for torv og ved. Der har vi fra før de forbedrede etasjeovner fra våre klassiske jernstøperier og vi har bjørneovnen. Alle disse brenner rundt med torv og ved. I tillegg til disse er det i år kommet nye forbedrede typer på markedet. Jøtul og Kverner ovnstøperi lanserer i år en ny ovn som ser ut til å være godt skikket spesielt for torv. Bærums Verk bringer på markedet en ny magasinfyrt rundbrenner for torv og ved, og den ser ut til å kunne arbeide nesten like økonomisk og bekvemt med innenlandsk brensel som sylinderovnene gjør det med koks.

Men også for alle slags koksovner arbeides det nå med en ny type forovner med magasin og gassbrenner som munner inn i koksovnens askedør og som skal påsettes koksovnen på samme måte som de små Kolumbusovnene vi husker fra forrige brenselsskisse. Disse forovner med gassbrenner er primitivt bygd, men vil sannsynligvis gjøre god nytte i mange leiligheter med koksovner, og også arbeide økonomisk spesielt i den kaldere del av vinteren.

I koksovner og sinderskjeler uten slike forovner kan man til nød fyre ganske bra med torv og ved hvis man bare følger forskriftene.

For koksovner går disse som bekjent ut på at man lar torven brenne med god flamme til å begynne med. Dette oppnår man enten ved å fyre bare med et par torvstykker ad gangen og gi nok trekk til at flammen kan utfolde seg. Eller hvis man legger på flere torvstykker ad gangen ved etter hver påfyring å holde ileggsdøren på gløtt inntil flammen er noenlunde avbrent og den gjenværende torv bare gløder. Deretter kan man så regulere trekken som man pleier for koksfyring.

For sinderskjeler bør man helst foreta noen mindre forandringer for å kunne fyre godt med torv og ved, og bør da helst rådspørre en fagmann. Kun med små og enkle sinderskjeler, hvor flammen forlater magasinet øverst i kjelen, bør man innlate seg på å fyre med torv uten forandringer av kjelen. Man følger da den samme regel som for koksovner. Enten fyrer man på så ofte at man kan holde et ganske tynt lag med torv på rista og brenner denne med klar, frisk flamme. Eller man sørger for rikelig trekk gjennom rosetten i ileggsdøra til flammen er avbrent. Er kjelen lang bør man dessuten om mulig anbringe en ventil eller rosett på baksiden av kjelen vis-à-vis ileggsdøra for å være helt sikker på å få luft nok til flammehavet over den brennende torv.*

Som vi ser står vi denne gang ganske anderledes rustet til å fyre med torv enn vi gjorde under verdenskrigen. Og det ville vært en god hjelp i år om vi kunne ha dekket en større del av vårt brenselbehov med torv. Dessverre er det bare et relativt lite kvantum torv som står til disposisjon her på Østlandet, og det i kriseåret 1940. Når vi til vinteren kanskje må oppleve at mange av våre medmennesker må fryse fordi vi ikke kunne skaffe tilstrekkelig brensel, vil det nok bli anledning til å tenke tilbake på de år som er gått siden forrige brenselkrise. Vi har hørt om de tekniske fremskritt som har funnet sted. Men skal en torvindustri vokse opp er det ikke nok å kunne produsere. Der må være en jevn og stigende avsetning. En stor torvindustri lar seg ikke improvisere fra i dag til i morgen. Her er det vi, det store publikum som har sviktet torvsaken. Vi har ikke sett hvor mange ledige som kunne fått arbeid, først med utbygging og siden med produksjon og transport for en slik voksende industri. Vi unnskylder oss kanskje med at torven har vært for dyr. Men vi tenker ikke på at vi nok etter hvert kunne ha funnet fram til så rasjonelle former for produksjon, omsetning og forbruk at brenntorven med litt godvilje godt kunne ha hevdet sin plass ved siden av det importerte brensel.

Selv i år så det en stund ut til at det skulle bli vanskelig å finne kjøpere til det beskjedne kvantum som kan markedsføres. Heldigvis opptrådte det en del større kjøpere, en velforening i nærheten av Oslo kjøpte under ett for sine medlemmer, en større institusjon dek-

---

*) Vi skal i en spesiell artikkel i M. f. D. n. m. gi en grundig fremstilling av ildsteder for torvfyring.

ket en stor del av sitt behov med torv. Hermed er det innledet en praksis som vi håper vil slå rot i videre kretser. Hvis nemlig et større antall forbrukere, store og små, i mange av de distrikter som må importere brensel ville gå inn for å dekke iallfall en del av sitt brennelsbehov med torv, vil vår torvindustri kunne mangedobles i løpet av noen få år.

Produksjonen av stikkertorv og maskintorv er snart slutt for i år. Men skal det bli noen nevneverdig utvidelse av torvproduksjonen til neste år, må den planlegges og forberedes i marka allerede i sommer. Enkelte steder er man allerede gått i gang, har satt arbeidsløse i sving med å forberede felter for neste års torvdrift. Derfor var det i høy grad ønskelig at så mange som mulig melder seg som avtagere hos sine brenselleverandører, selv om det i år bare blir et mindre parti på hver forbruker.

Og tenk litt på om det ikke skulle være mulig for dig og mange andre i din by, i din bygd, i din grend, å gå sammen om å bli faste avtagere fra et torvverk på samme måte som dere i dag er faste abonnenter fra et lysverk. Tenk på de arbeidsløse, tenk på rikdommene som ligger der og venter på å utnyttes. Vi har lenge arbeidet for å lære samvirke til felles fordel. Hvorfor ikke gå et skritt videre til å samvirke til fordel for andre, til å samvirke for å skaffe ungdom og evner nye arbeidsfelter her i landet? Det er mange måter å bygge opp et nytt Norge på. Her er en av dem.

SMÅMYRA

Av skogbestyrer Aksel Bakken.

NOKSA plutselig er da også de østlandske myrer kommet til ære og verdighet i en grad som nok de færreste hadde tenkt seg muligheten av ville skje så fort. Jeg er meget tilfreds over at disse skogsmarkas nærmeste slektninger endelig en gang oppdages som nyttigevivende faktorer for såvel bonde som bymann, endog her på vårt forholdsvis skogrike Østland. Om jeg er like begeistret for årsaken til oppdagelsen er et helt annet spørsmål. Men nok om det: Nå er myra god å ha! La oss huske det også i framtiden.

Til min store glede erfarer jeg at der i år er igangsatt brenntorvdrift også på enkelte småmyrer her østenfjells. Det var absolutt et skritt i den riktige retning. Blir dette en almen foreteelse som gjennomføres på riktig måte, vil den sikkert bli av betydning for mange flere enn man fra først av tror.

Saken er jo at vi i de fleste bygder her østpå har en stor mengde av disse «myrdøss», hvorav en hel del har en fortrinlig beliggenhet til bruk for bygdas folk. En førsteklasses brenntorv kan ikke påregnes overalt, men i forhold til anskaffelsesomkostningene bør endog middelmådig torv være drivverdig. Er forbrukeren av slik brensel samtidig jordbruker i en eller annen form har a s k e n, iallfall for i tiden, vært ansett for en meget verdifull vare som var sterkt ettersøkt. Mange steds brennes jo torvmyras øverste tørre

lag om våren for å skaffe «hevd» til kulturplantene. Derfor, jo større askeprosent, desto større gjødningsverdi til erstatning for den mindre brennverdi.

Under nåværende prisforhold mellom tømmer og brensel dekker forhåpentlig våre skoger og myrer det til husoppvarming større behov, mens tidligere års alminnelige prisleie utelukket bruk av tømmer som brensel. Industriens lavmål for nyttevirke ligger endog så lavt at vi har eksempler på at der i våre beste tømmerdistrikter kan oppstå likefrem mangel på brensel. Disse forhold tilsier størst mulig sparsomhet med vedbrenselet også i skogbygdene, hvorfor bl. a. almenningenes brenntorvdrift er et glimrende foretagende. Men på den annen side foregår nok mange steds fremdeles et stort sløseri på dette område, særlig blant rettighetshavere og oppsittere inne i skogen. Særlig de uinnskrenkede skogsrettigheter, hvorav det forhåpentlig nå ikke finnes mange igjen, var noen særlig skogødeleggende dokumenter. Har selv kommet i forbindelse med atskillige bruksberettigede, men det verste tilfelle ble meg fortalt av en venn og kollega. Hans rettighetshaver forlangte ikke bare grove og nær gården stående trær til ved, men de skulle også være lettkløvd og treets kvistfulle topp hadde han aldri brukt. Dessuten brukte han aldri sag til felling og kapp. Han påstod at veden brente meget bedre, især på peisen, når den var snekkappet med øks i stedet for tverrkappet med sag. Lufta fikk lettere tilgang inn i det reiste bål i første tilfelle, m. a. o. peisen «trakk» bedre. Skåraflisa brentes til aske som spredtes ut på åkeren.

Oppsittere innpå skogene har gjerne rett til å ta kvist og stubber i den omliggende skog, men dessverre, ofte blir det nok den mellomliggende del av treet som kommer i ovnen. Bekvemtliggende brenntorvmyrer burde utnyttes selv inne i tykke skogen!

Stor aktelse og ære for alle dem som i disse tider samler og nyttiggjør kvist til brensel, men med forhen alminnelige brenselpriser blir kvistbrenne som regel altfor dyrt, bortsett fra det forstlig uriktige i å fjerne kvisten fra hogstflata umiddelbart etter hogsten.

Sammenlignet med kvistplukkingen vil en brukbar brenntorvmyr kunne bli en stor kilde til velvære for mange familier i årevis, og til langt billigere pris pr. varmenhet.

Man innvender kanskje at en slik liten «myrpytt» snart blir tømt. La så være, men det er mange av dem, og dessuten er mange av disse myrhull likefrem en stor fare for skogens storvilt og vårt tamme skoggående hamnefe. Dyra søker dem for å slukke sin tørst eller for å beite og går for langt ut, blir enda lenger ut, hvoretter ethvert krafttak for å komme opp bringer dem enda lenger fra redningen, og dyret må til slutt gi opp. Tøm derfor pyttene og gjør dem om mulig om til brukelige fiskedammer! Dybden kan sikkert ofte være fullstendig stor nok til det.

I normale tider vil vel utviklingen i byer og tettbebygde strøk fortsette å gå i retning av annen og mer konsentrert brensel enn stukken torv og virkelig skogsavfall. Transport- og plassforhold m. m. gjør uomgjengelig krav på det. Blir bruken av slik brensel minimal i ovennevnte strøk, vil sikkert skogsavfall som kun er skikket til brensel og torvmyrene være rikelig nok til husoppvarming over både Sør- og Østlandet. At bl. a. den briketterte brenntorv vil vise seg konkurransedyktig like overfor de mer konsentrerte og fullkomnere brenselssorter vil vi inderlig håpe.

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 5

Oktober 1940

38. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

---

MYRENE I LØTEN HERRED

Av Aasulv Løddesøl og J. Heggelund Smith.

LØTEN HERRED i Hedmark fylke har ifølge jordbrukstellingen av 1929 et landareal av 354,87 km². Herredets totalareal er 369,93 km².

Herredet har sin lengste utstrekning i nord—sør-retningen og grenser i nord og øst til Åmot, Elverum og Våler. I sør og vest grenser Løten til Romedal og Vang herreder (se oversiktskartet).

Kommunikasjoner: Særlig i de midtre deler av herredet er veinettet godt utviklet. Jernbanen mellom Elverum og Hamar går gjennom herredet.

Folkemengde: Ifølge folketellingen av 1930 fantes det 6158 hjemmehørende personer i herredet, dvs. 16,82 pr. km². Ved Løten jernbanestasjon og dessuten ved Adals Bruk og Klevfoss er det en del tettbebyggelse. I 1930 var det i alt 927 hjemmehørende personer på disse steder, altså vel 15 % av herredets samlede befolkning.

Fjellgrunnen i Løten er geologisk sett temmelig uensartet, da grensen mellom grunnfjellet og den kambrisk-silurske formasjon går gjennom herredet.

Ifølge de geologiske kartblader Åmot og Hamar består fjellgrunnen i de nordre deler av herredet overveiende av kvatssandstein, kaolinsandstein, kvartsitt, kvartsskifer og blåkvarts. Lenger sør i traktene omkring Løten kirke og Løten stasjon og nordover til Nordset består fjellgrunnen for en stor del av sort stinkkalk fra etasje 2 (olenuskalk) og alunskifer (diktyonemaskifer). På vestsida av disse formasjoner finnes en del grå og grønnlig leirskifer fra etasje 4 og dessuten en mindre del uren kalkstein og mørk leirskifer fra etasje 3. Lenger øst i herredet, i traktene omkring Venseterberget og likedan i herredets sørende på grensen mot Romedal, finnes relativt store områder av gammel granitt. Et mindre område i traktene på vestsida av Rokosjøen dannes av grunnfjell, som også danner fjellgrunnen lenger øst, på grensen mot Elverum herred. Her opptrer gneis, horn-

blendeskifer, glimmerskifer og kvartsitt. Gabbro finnes bl. a. i Rokoberget, Faldberget og Stensåsen.

Noen tall fra Amund Hellands verk «Jordbunden i Norge» viser oss i store trekk de geologiske dannelsers utbredelse i Løten:

Kvadratinnhold	368 km ²
Grunnfjell	46 »
Granitt	80 »
Sparagmitt	102 »
Silur	40 »
Berggrus, blokker og myr	85 »
Leir og sand	10 »
Innsjøer	5 »

Myrene utgjør, som vi senere skal se, 43,23 km² eller ca. 12,2 % av herredets landareal.

De løse avleiringer innen Løten veksler meget i kvalitet, alt etter beliggenheten.*)

Det lavtliggende silurlandskap omkring Løten kirke har et forholdsvis rikelig dekke av leiraur. Åkerjorda der består vesentlig av kalkholdig sandmold og moldblanda svartjord som har sin opprinnelse fra forvitret alunskifer.

I de nordlige deler av herredet, i sparagmittområdet med mer kvartsittiske bergarter, finnes et utbredt skog- og myrlandskap. Her forekommer tørre sandmoer med grusavsetninger og steinsamlinger og skogbunnen dannes for det meste av sandholdig og steinet jord.

I de østlige deler av herredet, i gneis- og granittområdet omkring Rokosjøen, dekkes den faste fjellgrunn flere steder av istidas avsetninger, bregrus og elvesand. Omkring selve Rokosjøen finnes relativt store terrasser. Ellers finnes det i disse trakter mange skruvrander og vorrer, dessuten tallrike flyttblokker.

Løten tilhører dels de brede slettebygder, dels de østlandske skogbygder. Høyden innen herredet veksler fra ca. 170 m o. h. sør om Hørsand st. til 855 m i herredets nordende, ved Gitvola. Storparten av gårdene ligger i en høyde av 170 til 300 m.

Myrinventeringer i Løten.

Det norske myrselskaps myrinventeringer i Løten er utført sommeren 1939 med midler som er stilt til rådighet av Rådet for teknisk industriell forskning. Markarbeidet er vesentlig utført av landbrukskandidat J. Heggelund Smith. Mindre deler av området er undersøkt av landbrukskandidat D. Lømsland. Kartgrunnlaget for inventeringene har for største delen vært kart over Løten almenning i mst. 1 : 25,000 og bestandskart over «Kiærskogen» i mst. 1 : 10,000.

*) Kfr. P. A. Øyen: Jordbunden på Hedmark, Hedmarks historie, 1. fellesbind, hefte 2, Hamar 1925.

Tabell 1.

Sammen drag av myrarealene i Løten herred.

Myrtype	I almenningen		I Solbergskogen (tilhører almenningen)		I Løten bygd		I «Kiærskogen» (myrer større enn 20 dekar)		I alt i Løten herred	
	Dekar	0/0	Dekar	0/0	Dekar	0/0	Dekar	0/0	Dekar	0/0
Lyngrik mosemyr	351	1,0	0	0	125	17,9	180	2,7	656	1,5
Grasrik (og grasfattig) mosemyr	26,240	73,4	22	9,8	7	1,0	3,307	50,5	29,576	68,4
Grasmyr	2,014	5,6	85	37,8	347	49,6	207	3,2	2,653	6,1
Krattmyr	810	2,3	13	5,8	0	0	0	0	823	1,9
Furuskogmyr	2,329	6,5	105	46,6	155	22,2	312	4,8	2,901	6,7
Gran- og bjørkeskogmyr	3,854	10,8	0	0	65	9,3	1,244	19,0	5,163	12,0
Myr som nå står under vann ..	165	0,4	0	0	0	0	0	0	165	0,4
Myrer mindre enn 20 dekar (gjelder bare «Kiærskogen»)	0	0	0	0	0	0	1,293	19,8	1,293	3,0
Sum	35,763	100,0	225	100,0	699	100,0	6,543	100,0	43,230	100,0

Tabell 2.

Analyser av jordprøver

Prøve nr.	Prøven uttatt	Myrtype	Volumvekt (tørrestoff pr. l) gram	pH-verdi
<i>Almenningen:</i>				
1.	Myr nr. 10	Grasmyr	187	4,88
2.	» » 12	—>—	228	5,20
3.	» » 37, Stigmyra	—>—	132	4,70
4.	» » 45, Stormyra	—>—	128	4,64
5.	» » 82	—>—	136	4,68
6.	» » 91, Elgsmyra	Grasrik mosemyr	118	4,56
7.	» » 132	—>—	107	4,00
8.	» » 139, Lomtjernsmyra	Krattmyr	131	4,80
9.	» » 176	Bjørkeskogmyr	194	4,07
10.	» » 183	—>—	136	4,01
11.	» » 183	Krattmyr	92	4,74
12.	» » 185, Oksbakmyra	—>—	126	4,94
13.	» » 211	Bjørkeskogmyr	140	4,98
14.	» » 226	Grasrik mosemyr	117	3,66
15.	» » 236, Langjordet	—>—	136	4,40
16.	» » 236, »	—>—	103	4,42
17.	» » 239	—>—	146	3,74
18.	Beitefeltet	Grasmyr	177	4,22
19.	»	Grasrik mosemyr	165	3,98
20.	»	—>—	104	4,18
21.	»	—>—	126	4,86
22.	»	Krattmyr	300	4,53
23.	»	Grasmyr	131	5,10
24.	»	—>—	136	4,68
25.	»	Grasrik mosemyr	135	3,62
26.	» » 27, Killingkjølen	—>—	147	3,83
27.	» » 303	—>—	148	3,78
28.	» » 371	—>—	96	3,96
29.	» » 371	—>—	147	4,00
30.	» » 390	Grasmyr	109	4,70
31.	» » 436	Grasrik mosemyr	139	3,94
<i>Kicerskogen:</i>				
32.	Fra Kjærnlmyra	Grasrik mosemyr	86	4,80
33.	Pålsmyra	Grasmyr	112	4,88
34.	Finnskjeggvollan	Grasrik mosemyr	107	3,84

fra Løten.

I vannfri jord			Pr. dekar til 20 cm dyp		Merknader		
Aske 0/0	N 0/0	CaO 0/0	N kg	CaO kg	Formoldingsgrad	Dybde m	Under- grunn
29,47	3,02	0,43	1,128	159	Vel formolda	2,8	Stein
43,22	1,86	0,32	845	146	—»—	3,5	Sand
10,40	2,86	0,44	757	116	Noenlunde vel formolda	4,5	Grus
9,01	2,69	0,38	688	97	—»—	2,3	Sand
8,00	2,45	0,40	665	109	—»—	1,0	Grus
4,04	2,55	0,57	600	133	—»—	2,5	Grus
3,62	2,43	0,48	523	103	Svakt til noenl. vel formolda	3,8	Stein
8,40	2,33	0,85	612	223	Noenlunde vel formolda	2,8	Sand
7,86	2,68	0,75	1,038	292	Vel formolda	1,3	Grus
9,07	2,65	0,26	718	70	Noenlunde vel formolda	3,0	Stein
12,53	2,71	0,31	499	58	Svakt formolda	4,3	Grus
5,27	2,81	1,13	709	285	Noenlunde vel formolda	0,8	Grus
16,78	2,74	0,17	763	47	—»—	0,5	Sand
19,37	2,03	0,07	473	17	—»—	1,2	Grus
4,04	3,23	0,40	880	110	—»—	1,5	Stein
4,66	2,45	0,56	503	115	Svakt til noenl. vel formolda	1,0	Sand
3,45	2,01	0,17	588	48	Noenlunde vel formolda	3,5	Grus
3,74	2,87	0,33	1,019	117	Vel formolda	1,4	Grus
4,33	2,55	0,08	840	25	—»—	1,1	Grus
13,62	2,75	0,23	574	47	Noenlunde vel formolda	1,8	Grus
8,52	3,20	0,28	805	70	—»—	0,8	Grus
24,02	1,70	0,07	1,022	39	Vel formolda	0,4	Sand
5,89	2,92	1,39	763	365	Noenlunde vel formolda	2,0	Grus
4,22	3,28	0,55	889	149	—»—	1,0	Grus
3,58	2,33	0,05	628	14	—»—	1,0	Grus
3,13	2,87	0,15	844	45	—»—	1,1	Grus
6,31	2,82	0,19	837	57	Noenl. vel til vel formolda	1,0	Sand
2,76	2,01	0,04	385	8	Svakt formolda	1,0	Sand
3,13	2,45	0,05	721	16	Noenl. vel til vel formolda	0,4	Sand
3,74	3,04	0,54	664	118	Svakt til noenl. vel formolda	2,5	Stein
2,22	2,08	0,10	580	28	Noenlunde vel formolda	1,0	Sand
7,94	2,18	0,67	375	116	Svakt formolda	1,5	Grus
11,17	2,73	0,49	612	111	Noenlunde vel formolda	1,0	Sand
3,15	2,08	0,12	446	26	Svakt til noenl. vel formolda	2,5	Grus

(Tabell 2 forts.)

Analyser av jordprøve*

Prøve nr.	Prøven uttatt	Myrtype	Volumvekt (tørrestoff pr. l) gram	pH-verdi
35.	Krokerudkjølen	Grasrik mosemyr	111	3,80
36.	Do.	—>—	80	4,06
37.	Krakmyra	—>—	108	4,53
38.	Synnerslottmyra	—>—	57	4,82
39.	Kolmyra	Grasmyr	127	4,78
40.	Dalsmyra	—>—	162	4,60

Selve fremgangsmåten under arbeidet i marka er tidligere omtalt, bl. a. i hefte nr. 5, 1939, av Medd. fra D. N. M. (Myrene i Vang og Furnes herreder).

Spredte myrundersøkelser er tidligere foretatt av G. E. Stangeland*) og dessuten av ingeniør Thaulow i årene 1904—1913. Resultatene av Thaulows undersøkelser er ikke publisert.

Myrtyper: Som ved tidligere undersøkelser er myrene klassifisert etter Holmsens system (N. G. U. nr. 99, 1923). I alt er det skilt ut 6 typer, nemlig: lyngrik mosemyr, grasrik mosemyr, grasmyr, krattmyr, furuskogmyr og gran- og bjørkeskogmyr. Den grasrike mosemyr står ofte på overgangen til ren mosemyr, og for gran- og bjørkeskogmyras vedkommende dominerer som oftest bjørk.

Med hensyn til vegetasjonens sammensetning henvises til publikasjonen om myrene i naboherredet Elverum (Medd. fra D. N. M., hefte 6, 1937). De tilsvarende myrtyper i Løten skiller seg lite ut fra de samme typer i Elverum.

Som det fremgår av tabell 1 er det samlede myrareal i Løten 43,230 dekar. Av myrene ligger 35,763 dekar i Løten almenning, 225 dekar i Solbergskogen, 699 dekar i Løten bygd og 6,543 dekar i «Kiærskogen».

Antallet av undersøkte myrer eller myrområder fordeler seg slik: Løten almenning 496, «Kiærskogen» 47 (over 20 dekar), Solbergskogen 5 og Løten bygd 4. I alt er det således undersøkt 552 myrer, som alle er nummerert og innført i en tabell som ser slik ut:

Myras		Høide over havet m	Myrtype og areal i dekar							Dybde m	Undergrunn	Utnyttelse		Merknader
Nr.	Navn eller beliggenhet		Mosemyr		Grasmyr	Kratmyr	Skogmyr		I alt			Nå	I framtida	
			Lyngrik	Grasrik			Furu	Gran, bjørk						

*) Om torvmyrer i Norge, 3. del N. G. U. nr. 38, Kristiania, 1904.

fra Løten.

I vannfri jord			Pr. dekar til 20 cm dyp		Merknader		
Aske 0/0	N 0/0	CaO 0/0	N kg	CaO kg	Formoldingsgrad	Dybde m	Undergrunn
3,13	1,89	0,28	418	62	Svakt til noenl. vel formolda	3,5	Grus
2,67	1,77	0,12	284	18	Svakt formolda	4,2	Steingrunn
5,04	2,06	0,53	444	114	Svakt til noenl. vel formolda	3,5	Grus
9,45	1,92	1,10	221	127	Svakt formolda	2,5	Grus
15,61	2,41	0,42	611	105	Noenlunde vel formolda	4,0	Grus
7,17	2,54	0,86	820	277	Vel formolda	2,5	Leir

Av plasshensyn blir denne tabellen ikke tatt inn her.

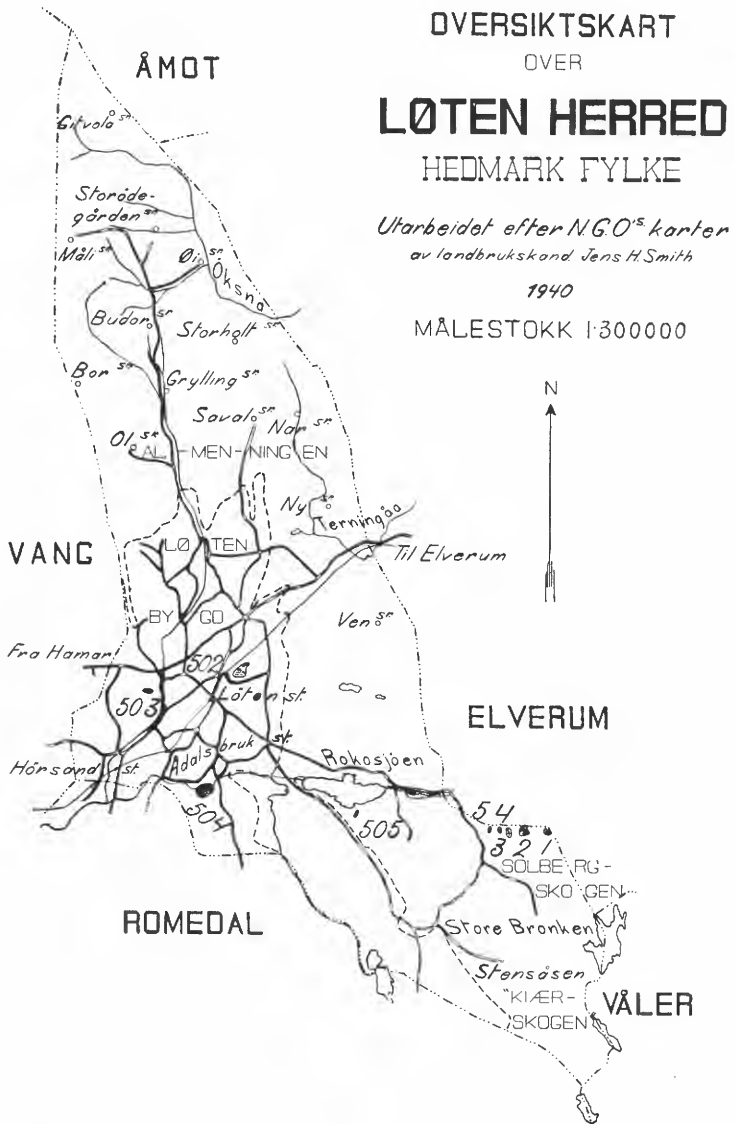
Analyseresultater: I tabell 2 er meddelt analyseresultater av 40 jordprøver fra forskjellige myrtyper. Prøvene er uttatt fra det øverste 20 cm jordsjikt. Analysene er utført ved Statens Landbrukskjemiske Kontrollstasjon i Trondheim.

For å lette oversikten skal vi nedenfor ta med følgende sammenstilling:

Myrtype	Antall prøver	Volumvekt (gram tørrstoff pr. l)	Aske 0/0	N 0/0	CaO 0/0	Pr. dekar til 20 cm dyp	
						N kg	CaO kg
Grasmyr	12	147	12,64	2,72	0,55	799	162
Grasrik mosemyr	21	113	5,61	2,36	0,30	533	68
Krattmyr	4	162	12,56	2,39	0,59	774	191
Bjørkeskogmyr	3	157	11,24	2,69	0,39	844	122

Det fremgår av sammenstillingen at grasrik mosemyr gjennomsnittlig har den laveste volumvekt. De andre myrtyper er atskillig bedre formolda, krattmyr står høyest med 162 g tørrstoff pr. l. Også når det gjelder askeinnholdet står den grasrike mosemyr lavere enn de andre myrtyper. De sistnevnte har et tilfredsstillende askeinnhold. Kvelstoffprosenten ligger gjennomgående nokså høyt for alle myrtyper. Den grasrike mosemyr, som har lav volumvekt, har imidlertid et atskillig lavere innhold av kvelstoff angitt i kg pr. dekar til 20 cm dybde enn de øvrige myrtyper. Hva kalkinnholdet angår så ligger det forholdsvis lavt. Påfallende lavt må det sis å være for bjørkeskogmyr, der som regel pleier å ha et høyt kalkinnhold. En må imidlertid være oppmerksom på at det er tatt få prøver både av denne myrtype og likeså av krattmyr.

Prøvene var gjennomgående sterkt sure, men to grasmyrprøver viste likevel en pH-verdi over 5,0 — altså middels sur.

Det norske myrselskap

A. H. S.

Tabell 3.

Analyse av brenntorvprøver fra Løten.

Prøve nr.	Prøve fra		Volumvekt	Sammenholdsgrad	Aske i vannfri torv %	Brennverdi i kalorier		
	Myr nr. (navn)	Dybde i m				I vannfri torv	I torv med 25 % vann	
<i>Almenningen:</i>								
B 1	Myr nr. 8,	Stormyra	0,5—2,5	640	2+	4,30	5,306	3,609
B 2	» »	25, Tjurugrasmyra	0,5—2,5	748	1,5	4,42	5,250	3,567
B 3	» »	45, Stormyra	0,5—2,5	507	2	8,22	4,858	3,282
B 4	» »	91, Elgsmyra	0,5—3,0	604	2	2,83	5,432	3,700
B 5	» »	96, Olamyra	0,5—2,0	829	2 ÷	2,37	5,502	3,752
B 6	» »	132	0,5—3,5	518	2+	2,81	4,704	3,154
B 7	» »	138	0,5—3,0	724	2+	9,88	4,746	3,202
B 8	» »	138	0,5—4,0	634	2	2,78	4,760	3,195
B 9	» »	139, Lomtjernsmyra	0,5—3,0	571	2+	5,34	5,026	3,401
B 10	» »	161, Rådelsmyra	0,5—3,0	678	2	3,20	5,166	3,501
B 11	» »	176	0,5—3,0	259	2 ÷ (løs, lett)	3,30	4,676	3,134
B 12	» »	183	0,5—3,0	638	1,5 ÷	6,87	5,348	3,646
B 13	» »	197	0,5—3,0	*)	*)	4,04	5,516	3,765
B 14	» »	206, Langjordsmyra	0,5—3,0	400	2	3,61	5,432	3,701
B 15	» »	236, Langjordet	0,5—1,5	574	2	2,92	5,488	3,743
B 16	» »	241, Sloken	0,5—2,0	740	2+	2,34	5,460	3,719
B 17	» »	275	0,5—3,0	593	1,5 ÷	6,98	5,180	3,520
B 18	» »	329, Øisetermyra	0,5—3,0	622	1,5	2,10	5,936	4,076
B 19	» »	390	0,5—2,5	875	1 ÷	3,50	5,908	4,058
B 20	» »	390	0,5—3,0	418	2	2,18	5,628	3,845
B 21	» »	422	0,5—2,0	516	2+	2,36	5,712	3,909
B 22	» »	454, Gryllingstormyra	0,5—3,0	535	1,5 ÷	2,00	5,376	3,656
<i>Løten bygd:</i>								
B 23	Myr nr. 502,	Ullermysra	0,5—3,5	622	1,5+	2,70	5,446	3,710
<i>«Kjærskogen»:</i>								
B 24	Myr nr. 22,	ved Kjølkoia	0,5—2,0	761	1,5	7,79	5,222	3,554
B 25	» »	29	0,5—1,5	740	2+	6,79	4,970	3,363
B 26	Krokrudkjølen		0,5—2,0	634	1,5	7,32	4,914	3,322
Middel				615,2		4,34	5,268	3,580

*) Bestemmelsen ikke utført.

Tabell 4.

Brenntorvmyrer

Nr. på over- sikts- kartet	Myras		Torv- lagets midlere tykkelse i meter før grøfting	Dårlig fortorvet lag over brenn- torven i m	
	Navn eller beliggenhet	Areal i dekar			
		Brenn- torv			I alt
<i>Solbergskogen:</i>					
2.	Haratjernmyra	30	60,0	ca. 2,3	ca. 0,4
3.	Snøplogmyra	20	70,0	„ 2,4	„ 0,4
	Sum	50			
<hr/>					
Nr. på almen- nings- kartet	<i>Almenningen:</i>				
6.	Øst for Talbak, sørvestre del	220	} 528,8	ca. 2,0	ca. 0,3
6.	Øst for Talbak, nordøstre del	60		„ 2,3	„ 0,5
7.	Sørøst for Rosettjern	35		364,4	„ 2,4
8.	Stormyra	440	1457,0	„ 1,9	„ 0,4
9.	Nord for foregående	25	29,7	„ 1,1	„ 0,3
10.	Nord for foregående, sør for jern- banelinjen	80	92,0	„ 2,0	„ 0,3
12.	På grensen mot Elverum, sør for jernbanelinjen	70	77,0	„ 1,6	„ 0,3
16.	Nord for Vensetra	20	24,6	„ 1,4	„ 0,3
17.	Øst for foregående	45	57,4	„ 2,6	„ 0,6
23.	Ved Lundgard	35	53,5	„ 1,2	„ 0,3
25.	Tjurugrasmyra	70	86,6	„ 1,8	„ 0,2
27.	Øst for Roset	25	102,5	„ 2,2	„ 0,2
28.	Nelttjernmyra	45	56,7	„ 2,0	„ 0,4
29.	Kroldmyra	42	84,6	„ 1,2	„ 0,3
36.	Øst for Grefseng	40	46,7	„ 2,5	„ 0,3
37.	Stigmyra	50	64,6	„ 2,8	„ 0,3
38.	Ved Høgholen	7	14,9	„ 1,7	„ 0,2
40.	Korildstadslåtten	60	149,3	„ 2,4	„ 0,4
45.	Stormyra vest for Stubberud	70	108,5	„ 1,2	„ 0,3
46.	Øst for Flagstadmoen	30	38,7	„ 2,5	„ 0,3

i Løten herred.

Masse m ³	Undergrunn	Merknader
69,000	Sand, grus	Brukbar torv. Haratjern må senkes om myra skal grøftes til full dybde.
48,000	Sand, gytje	Stort sett god torv. Mange stubber. Store deler av myra er grunn.
117,000		
440,000	Sand, stein, gytje	Torva er av god kvalitet.
138,000	Grus, stein, sand	Noenlunde god torv.
84,000	Sand, stein	Brukbar torv, vanskelig å grøfte til full dybde.
836,000	Sand, stein, grus, gytje	Stort sett bra torv. Torvanlegg i drift.
27,500	Sand, grus, stein	Godt fortorvet.
160,000	Grus, stein	Ganske bra torv.
112,000	Sand, stein	God torv, men mange stubber. Terningåa må senkes i tilfelle drift.
26,000	Sand, grus	Ganske god torv.
117,000	Grus, stein	Mindre god torv.
42,000	Sand, grus, stein	Meget godt fortorvet, men full av stubber. Ligger ved jernbanelinjen.
126,000	Grus, stein	Ganske god torv, men noe ujevn.
55,000	Sand, grus, stein	Noenlunde god torv i søre del. Den øvrige del av myra er ujevn i dybde.
90,000	Grus, sand	Brukbar torv.
50,400	Stein, grus	Stort sett bra torv.
100,000	Sand, grus, stein	Noe ujevn, men stort sett brukbar torv.
140,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående bra torv.
11,900	Sand, stein	God torv, men er vanskelig å drive.
144,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående bra torv.
84,000	Sand, grus	Mindre god torv.
75,000	Stein, leir	Bra torv, men en del stubber. Kraftledning går over myra.

(Tabell 4, forts.)

Brenntorvmyrer

Nr. på almen- nings- kartet	Myras Navn eller beliggenhet	Areal i dekar		Torv- lagets midlere tykkelse i meter før grøfting	Dårlig fortorvet lag over brenn- torven i m
		Brenn- torv	I alt		
49.	Sørøst for myr nr. 40	10	11,0	ca. 1,6	ca. 0,3
50.	Nordøst for myr nr. 40	35	39,7	„ 1,9	„ 0,5
52.	Nord for Skogsrud	30	71,6	„ 1,2	„ 0,3
55.	Bumyra	145	171,2	„ 1,7	„ 0,3
64.	Sørøst for Mosjøen	15	16,9	„ 2,4	„ 0,5
65.	Sør for foregående	15	18,9	„ 1,7	„ 0,5
66.	Veamyra	200	320,6	„ 2,2	„ 0,4
68.	Øst for foregående	10	21,9	„ 1,5	„ 0,3
74.	Nord for Skogen	10	13,0	„ 1,5	„ 0,5
77.	Kulmyra	40	44,7	„ 1,3	„ 0,4
78.	Vest for foregående	25	26,8	„ 2,4	„ 0,3
79.	Gårdsmyra	28	57,7	„ 1,7	„ 0,3
83.	Øst for Vensetra	25	176,2	„ 1,0	„ 0,3
91.	Elgsmyra	150	174,2	„ 1,9	„ 0,5
96.	Olamyra	40	267,8	„ 1,4	„ 0,3
97.	Grevlingmyra	10	11,0	„ 1,7	„ 0,3
99.	Nordvest for Åtjernsholen	10	46,7	„ 1,0	„ 0,3
100.	Ved Åtjernsholen	32	46,7	„ 2,0	„ 0,3
104.	Nordvest for Sagbakken	8	10,0	„ 1,6	„ 0,3
107.	Sør for Sørli	10	13,0	„ 1,4	„ 0,3
112.	Sørøst for Åtjernsholen	90	139,3	„ 2,4	„ 0,5
126.	Vest for Nordløkken, n. f. veien ...	35	163,2	„ 2,3	„ 0,5
128.	Ved Damtjern, østlige del	15	} 66,6	„ 1,6	„ 0,3
128.	Ved Damtjern, vestlige del	20		„ 2,6	„ 0,6
129.	Nord for Nordløkken	8	10,0	„ 1,9	„ 0,3
132.	Vest for Damtjern	100	217,0	„ 2,2	„ 0,6
133.	Sør for Bjørksetra, s. del	20	} 106,5	„ 2,2	„ 0,5
133.	—»— nordlige del	10		„ 1,3	„ 0,6
135.	Ved veien til Geitholmsjøen	15	15,0	„ 1,3	„ 0,5
138.	Nord for Geitholmsjøen	90	} 181,2	„ 1,7	„ 1,0
138.	—»—	30		„ 2,2	„ 0,3
139.	Lomtjernsmyra	160	246,9	„ 2,1	„ 0,3

i Løten herred.

Masse m ³	Undergrunn	Merknader
16,000	Grus	Brukbar torv.
66,500	Stein, grus, sand	Ganske god torv.
36,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
246,500	Sand, grus, stein	Gjennomgående god torv.
36,000	Sand, stein	Temmelig mange stubber.
25,500	Grus, stein	Noenlunde brukbar torv.
440,000	Sand, stein, grus, gytje	Vekslende torv kvalitet. Mange stubber.
15,000	Sand, grus, stein	God torv i søre del.
15,000	Stein, grus	Mindre god torv. Vanskelig å få avløp for vann.
52,000	Sand, grus, stein	Mindre god torv.
60,000	Sand, stein	God torv, men mange stubber.
47,600	Sand, stein, gytje	Brukbar torv, men mange stubber.
25,000	Stein, grus, sand	Godt fortorvet, men stort sett grunn myr.
285,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående dårlig fortorvet.
56,000	Sand, grus, stein	God torv, men myra er oppdelt av holmer.
17,000	Grus, stein	God torv, myra må grøftes gjennom en morenerygg.
10,000	Sand, stein	God torv i sørvest. Myra er avtorvet i nord.
64,000	Sand, grus, stein	Bra torv. En del stubber.
12,800	Sand, grus	Meget godt fortorvet. Noen stubber.
14,000	Sand, grus	Godt fortorvet.
216,000	Sand, grus, stein	Ujevn kvalitet. Delvis partier med strøtorv.
80,500	Sand, grus, stein	Mindre god torv.
24,000	Grus, stein, gytje	Noenlunde god torv.
52,000	Grus, stein, gytje	Mindre god torv.
15,200	Sand, grus, stein	Noenlunde god torv. Godt utløp for vann.
220,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående mindre god torv.
44,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
13,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv. Ca. 1/2 m strøtorv over brenntorven.
19,500	Grus, stein	God torv. Bra utløp for vann.
153,000	Sand, stein	Torvstrøfabrikk her, men storparten av strøtorven er tatt. Brenntorven er gjennomgående bra.
66,000	Sand, stein	Ganske god torv.
336,000	Sand, grus, stein	Stort sett bra torv, en del holmer i nord.

(Tabell 4, forts.)

Brenntorvmyrer

Nr. på almenningskartet	Myras Navn eller beliggenhet	Areal i dekar		Torv- lagets midlere tykkelse i meter før grøtting	Dårlig fortorvet lag over brenn- torven i m
		Brenn- torv	I alt		
145.	Sør for Sørøie	7	33,8	ca. 2,2	ca. 0,5
150.	Øst for Søsveen	6	23,9	„ 1,0	„ 0,4
161.	Rådelsmyra	100	239,9	„ 2,4	„ 0,4
162.	Vest for foregående	10	15,0	„ 1,3	„ 0,5
176.	Nordøst for Talbak	50	382,4	„ 1,9	„ 0,5
180.	Sør for Ebro	60	104,5	„ 2,0	„ 0,5
183.	Omkring Ebrotjernet	135	720,0	„ 1,9	„ 0,5
185.	Oksbakmyra	35	221,0	„ 1,1	„ 0,5
197.	Grasbakmyra	60	118,4	„ 1,6	„ 0,5
203.	Nord for Tabro	6	98,5	„ 1,0	„ 0,2
216.	Vest for Langengen	6	9,8	„ 1,7	„ 0,4
219.	Vest for Holstua	10	12,0	„ 2,7	„ 0,5
220.	Nord for foregående	20	42,7	„ 1,8	„ 0,5
221.	Øst for Svartbekken	20	28,9	„ 1,6	„ 0,5
223.	Nord for Foskumslåtten	15	15,2	„ 1,7	„ 0,3
226.	Ved Savalseterberget	35	90,9	„ 1,4	„ 0,2
227.	Nordvest for Narsetra	8	172	„ 1,5	„ 0,3
229.	Nord for Narsetra	5	11,4	„ 1,6	„ 0,5
237.	Kvitkjølen	20	39,7	„ 1,4	„ 0,3
239.	Nordvest for Kvitkjølen	38	38,1	„ 1,8	„ 0,3
242.	Nord for Slokkjølen	15	17,2	„ 1,1	„ 0,3
275.	På grensen mot Elverum, sør for	300	} 750,0	„ 1,9	„ 0,5
275.	Gitvola seter	70		„ 1,5	„ 0,5
278.	Vest for foregående	50		135,6	„ 1,6
279.	Sør for foregående	8	8,7	„ 1,7	„ 0,5
280.	Øst for Hemberget	200	322,6	„ 1,5	„ 0,5
285.	Ved Svarttjern	6	20,0	„ 1,6	„ 0,5
288.	Sør for foregående	25	56,9	„ 1,0	„ 0,5
310.	Sør for Nordhue	40	43,2	„ 1,3	„ 0,5
314.	Ved Øksna	4	4,2	„ 1,7	„ 0,3
320.	Ø. f. Øksna, n. f. Øisetra	9	9,6	„ 1,6	„ 0,5
327.	På grensen mot Elverum, ø. f. Øisetra	20	50,3	„ 1,8	„ 0,6

i Løten herred.

Masse m ³	Undergrunn	Merknader
15,400	Sand, stein	God torv. En del stubber.
6,000	Sand, stein	God torv i søre del.
240,000	Sand, grus, stein	Noenlunde brukbar torv. Bra utløp for vann
13,000	Stein, grus	Noenlunde god torv. Lett å grøfte.
95,000	Sand, stein	Noenlunde brukbar torv. I vestlige del har vært brenntorvdrift.
120,000	Sand, grus, stein	Mindre god torv, bra utløp for vann.
256,500	Sand, grus, stein	Mindre god torv, stort sett. Ebrotjern må senkes.
38,500	Sand, grus, stein	God torv.
96,000	Grus, stein	God torv. Torvanlegg under forberedelse.
6,000	Sand, grus, stein	God torv i nord, ellers er myra stort sett for grunn.
10,200	Sand	Meget godt fortorvet.
27,000	Sand, stein	Noenl. brukbar torv. ¹ / ₂ m strøtorv øverst.
36,000	Sand, grus	God torv. Har tatt stikktorv her.
32,000	Sand, grus, stein	Mindre god torv. Lett å grøfte.
25,500	Sand, grus, stein	Ganske bra torv. Lett å grøfte.
49,000	Grus, stein	God torv; ligger høyt.
12,000	Sand, grus, stein	Ganske bra torv.
8,000	Sand, grus	God torv.
28,000	Sand, grus, stein	Bra torv.
68,400	Grus, stein	God torv. Lett å grøfte. Bygges ny vei langs myra.
16,500	Sand, grus, stein	Ganske bra torv. Lett å grøfte.
570,000	Sand, grus, leir	N. v. del, gjennomgående mindre god torv.
105,000	Sand, grus, leir	S. ø. del, gjennomgående ganske god torv.
80,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv. Lett å grøfte.
13,600	Sand, stein	Ujevnt fortorvet. Lett å grøfte.
300,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv. Ligger ved vei. Lett å grøfte.
9,600	Grus, stein	Godt fortorvet.
25,000	Grus, sand	God torv.
52,000	Sand, grus, stein	Ganske bra torv.
6,800	Sand, grus	God torv. Lett å grøfte.
14,400	Sand	Godt fortorvet.
36,000	Sand, grus, stein	Ganske bra torv.

(Tabell 4, forts.)

Brenntorvmyre

Nr. på almenning-kartet	Myras Navn eller beliggenhet	Areal i dekar		Torv- lagets midlere tykkelse i meter før grøfting	Dårlig fortorvet lag over brenn- torven i m
		Brenn- torv	I alt		
329.	Øisetermyra, østlige del	70	} 358,3	ca 1,3	ca. 0,5
329.	—»— vestlige del	140		" 1,6	" 0,6
332.	V. f. Øksna, n. f. Øisetra	20	21,3	" 1,3	" 0,5
340.	N. f. Øksna, n. f. Storholtsetra ..	5	10,4	" 1,6	" 0,5
341.	Nord for foregående	20	39,5	" 1,9	" 0,5
342.	Øst for myr nr. 340	20	59,6	" 1,3	" 0,3
344.	Ved Øksna, nordøst for Storholt- setra	25	75,1	" 1,9	" 0,6
360.	Sørøst for Storødegården seter	10	13,9	" 1,4	" 0,3
383.	N. f. veien til Målisetra	100	793,0	" 1,5	" 0,3
385.	Vest for Hestfjell	12	12,2	" 1,5	" 0,3
389.	Nord for Målisetra	100	571,4	" 2,2	" 0,7
390.	Sør for Målisetra, nordlige del	240	} 1505,7	" 1,5	" 0,5
390.	—»— søre del	750		" 1,8	" 0,4
396.	N. f. Budorsetra, søre del	10	} 565,2	" 1,0	" 0,3
396.	—»— midtre del	35		" 1,4	" 0,3
396.	—»— vestlige del	15		" 1,1	" 0,3
397.	På Svanfjell	70	106,5	" 1,2	" 0,3
401.	Vest for Svanfjell	6	12,2	" 1,6	" 0,2
406.	Sørvest for foregående	10	15,5	" 1,1	" 0,2
407.	N. ø. f. Budorsetra	75	144,9	" 2,0	" 0,3
409.	Sør for veien til Øisetra	70	354,7	" 1,0	" 0,3
422.	Sørøst for Klekkefjell, s. del	30	} 1052,7	" 1,8	" 0,3
422.	—»— nordlige del	25		" 2,5	" 0,3
435.	Sør for Budorsetra	40	90,3	" 1,5	" 0,5
436.	Ved Klekkefjell	70	871,4	" 1,8	" 0,5
438.	Sør for Gråfjell	35	94,9	" 1,2	" 0,5
448.	Sør for Borsetra	14	20,6	" 1,1	" 0,5
450.	Sørøst for Borsetra	30	140,0	" 1,0	" 0,5
452.	Borseterkjølen	50	262,9	" 1,2	" 0,5
454.	Gryllingstormyra, vestlige del	160	554,8	" 2,2	" 0,6
454.	—»— østlige del	20	554,8	" 1,7	" 0,6
458.	Vest for Åkvisla	3	3,4	" 1,5	" 0,5
483.	Vest for Gitvola seter	4	7,1	" 1,0	" 0,3
Sum for almenningen		6,587			

i Løten herred.

Masse m ³	Undergrunn	Merknader
91,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv. En del stubber.
224,000	Sand, grus, stein	God torv. Lett å grøfte.
26,000	Sand, stein	Brukbar torv. Lett å grøfte.
8,000	Grus	God torv.
38,000	Grus	God torv.
26,000	Grus	Gjennomgående god torv.
47,500	Sand, stein	Stort sett bra torv.
14,000	Grus, stein	Noenlunde god torv.
150,000	Sand, grus, stein	Noenlunde god brenntorv. Store grunne partier.
18,000	Grus	Gjennomgående bra torv.
220,000	Sand, grus, stein	Mindre god torv.
360,000	Sand, grus, stein	Mindre god torv.
1,350,000	Sand, grus, stein, gytje	Ujevn kvalitet, flere steder dårlig.
10,000	Grus, stein	God torv.
49,000	Grus, stein	Gjennomgående god torv.
16,500	Grus, stein	God torv.
84,000	Sand, stein	Bra torv. Ligger høyt og blir tungvint å drive.
9,600	Sand, grus, stein	God torv. Ligger avsides.
11,000	Sand, stein	God torv, men ligger avsides.
150,900	Sand, grus, stein	Gjennomgående bra torv. Ligger ved vei.
70,000	Sand, grus, stein	Ganske god torv.
54,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående bra torv.
62,500	Sand, grus, stein	Bra torv.
60,000	Sand, grus, stein	Ujevn kvalitet.
126,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående bra torv.
42,000	Sand, grus	Stort sett brukbar torv.
15,400	Sand, stein	Noenlunde god torv, noen stubber.
30,000	Sand, grus, stein	Stort sett bra torv.
60,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
352,000	Sand, grus, stein	Gjennomgående bra torv. Flekkevis noe strøtorv.
34,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
4,500	Sand, grus	Stort sett bra torv.
4,000	Grus, stein	Brukbar torv, ligger avsides.
11,866,300		

(Tabell 4, forts.)

Brenntorvmyre

Myras		Areal i dekar		Torv- lagets midlere tykkelse i meter før grøfting	Dårlig fortorvet lag over brenn- torven i m
Nr. på over- sikts- kartet	Navn eller beliggenhet	Brenn- torv	I alt		
<i>Løten bygd:</i>					
502.	Ullermyra	60	250,0	ca. 2,2	ca. 0,4
503.	Norsengmyra	30	35,0	" 2,7	" 0,5
505.	Omkring Svarttjern	50	60,0	" 1,5	" 0,5
Sum Løten bygd		140			
<i>«Kiærskogen»:</i>					
Nr. på kartover «Kiær- skogen»					
3.	Finsedalsmyra	10	20,0	ca. 2,5	ca. 0,5
22.	Nær Kjølkoia	15	27,0	" 1,8	" 0,8
29.	Nær Finnskjeggvolla	25	83,0	" 2,0	" 0,6
33.	Krokrudkjølen A	30	} 1100,0	" 2,0	" 0,5
33.	—»— B	5		" 2,5	" 0,5
43.	Hagakallmyra	20	32,0	" 3,0	" 1,5
Sum «Kiærskogen»		105			
Sammendrag:					
	Solbergskogen	50			
	Løten almenning	6,587			
	Løten bygd	140			
	«Kiærskogen»	105			
Sum for Løten herred		6,882			

I tabell 3 er tatt inn analyseresultatene for 26 brenntorvprøver. Prøvenes brennverdi må gjennomgående betegnes som tilfredsstillende. Således viser 18 prøver høyere brennverdi enn 3,500 kalorier beregnet på torv med 25 % vann. Askeinnholdet er 4,34 % i middeltall for alle prøver, altså nærmest middels høyt. 11 av prøvene viser et lavt innhold av aske, dvs. mindre enn 3 %. Volumvekten er for flere prøvers vedkommende i minste laget, men stort sett kan den betegnes som tilfredsstillende. Sammenholdsgraden kunne også i mange tilfelle ønskes bedre.

I tabell 4 er gitt en oversikt over myrer i Løten herred som inneholder brenntorv. Den samlede kubikkmasse er beregnet til 12,426,300

i Løten herred.

Masse m ³	Undergrunn	Merknader
132,000	Sand, grus, stein	Stort sett bra torv. Nedlagt torvfabrikk her, og en stor del er avtorvet.
81,000	Leir, grus	Brukbar torv. Ca. 1/2 m dårlig strøtorv.
75,000	Sand, stein	Gjennomgående bra torv.
288,000		
20,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
15,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
35,000	Sand, grus, stein	Brukbar til noenlunde bra torv.
45,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
10,000	Sand, grus, stein	Brukbar til noenlunde bra torv.
30,000	Sand, grus, stein	Brukbar torv.
155,000		
117,000		
11,866,300		
288,000		
155,000		
12,426,300		

m³ råtorv. Areal brenntorvmyr utgjør i alt 6,882 dekar, fordelt på 127 felter.

Ved beregning av kubikkmassen er det underste 20 cm torvlag ikke tatt med, og heller ikke det dårlig fortorvede lag som ligger over brenntorven. Som det fremgår av tabell 4 har dette torvlag som regel en tykkelse av 0,3—0,5 m.

Strøtorvmyrer finnes det svært få av i Løten. Nord for Geitholmsjøen har Løten almenning en ganske stor torvstrøfabrikk (myr nr. 138), men det meste av myra er allerede avtorvet. Ellers finnes det bare små og spredte myrpartier som inneholder strøtorv. Vi nevner bl. a. Stormyra i «Kiærskogen».

Tabell 5. *Analyse av torvstrømateriale fra Løten.*

Prøve nr.	Uttatt fra dybde, m	Prøven uttatt fra	Aske i vannfri torvstrø	Vannoppsugningsevne i torvstrø med 20 % vann
<i>Almenningen.</i>				
1.	0,5—1,0	Myr nr. 138	2,05 %	11,6
2.	0,2—1,0	» » 218	1,53 „	8,4
3.	0,2	» » 188	2,01 „	7,9
4.	0,5	» » 188	1,85 „	8,2
5.	1,0	» » 188	1,50 „	4,0
<i>Løten bygd.</i>				
6.	0,5	Myr nr. 503, Norsengmyra	4,55 „	6,0

Som det ses av tabell 5, hvor analyseresultatet av de uttatte strøtorvprøver er oppført, har prøvene gjennomgående liten vannoppsugningsevne. Bare prøve 1, uttatt fra myr nr. 138, viser et noenlunde tilfredsstillende resultat. (Forts.)

EIT OG ANNA OM MYRDRYRKING I NOREG FØR I TIDA

Av professor S. Hasund.

I det gamle jordbruket var det visseleg ein ukjend praksis å dyrka opp myr til åker og eng. Korn var så å segja det einaste produkt åkeren skulle bera; men til kornavl var myra lite skikka, då visst med de hjelperåder folk den tid hadde, og trongst det meir åker, så fanst det fastmark nok å dyrka opp. Så vidt eg kan sjå er myrdryrking heller ikkje nemnt i dei eldre sogekjeldor.

Det var i det 18. hundreåret at det vakna interesse for myrdryrkinga som for så mange andre sider av jordbruket. Fra 1750-åra og utetter var det mange føregangsmenn som sette slike dyrkingstiltak i verk, og det vart stundom skrive om myrene i bygdeskildringar og økonomiske magasin, samtidig med at patriotiske «Opandre jordbrukstiltak. Ein norsk føregangsmann fortel såleis alt i muntrings-Selskaber» sette opp premier for myrdryrking som for 1757 i eit dansk magasin om myrdryrkingsarbeidet sitt, og frå den tid og utetter tek myrdryrkinga sin plass mellom alle dei andre oppgavor som vart dryfte og tilråda og premierte.

I visse måtar var det og betre vilkår for ei lønsam myrdrking i det 18. hundreåret enn det hadde vore før. Det var ikkje lenger berre tale om å dyrka korn; engvokstrar og fôr-rotvokstrar skulle nå ha ein plass på den dyrka jorda jamsides med kornet, og til desse voksterslaga er myrjorda noko betre skikka enn til korn. Og opplysningstida førte og med seg ein vissare kjennskap til grøfting, kalking, brenning og jordkøyring av myrjorda, og til visse slag skiftebruk som sagdest vera bra på myr. Og med alle dei nye ting som melde seg i tida, fylgde eit optimistisk syn på jordbruket i det heile; det vart til og med sagt at myrdrkinga hadde ei stor framtid i landet. Denne tanken heldt seg merkeleg lenge og vart stundom halden fram med stor styrke.

Av einskilde føregangsmenn som dyrka opp myr før 1800 skal eg her nemna berre nokre få. Ein O. Holmboe skriv i 1757 at han tok opp teiggrøfter gjennom myra, og frå botnen av grøftene spadde han opp mergelleir som han så trilla ut over teigene. — Kjøpmann Arent Hetting i Halden fekk i 1786 arvefeste på ei myr under Porsnes bruk; han ville dyrka ho opp til åkerland. — Prost Stoltenberg i Ås var sokneprest der i 1758—1801. Wilse fortel om ham at han «har ved 2—3 Alen brede og 1 Alen dybe Grøfter udtørret den nærliggende Mose ei alene til Eng, men endog til Ager». (Det kan ikkje vera As-mosen det her er tale om; det var truleg den myrlende legda mellom Frydenhaug og Amagerjordet. Direktør Dahl skreiv nemleg i 1862 at det låg 69 mål myr i Ås-avdelinga, d. e. prestegards-innmarka. Myrlaget der er no mest bortrotna etter dei mange års bruk).

I premilistene frå vitenskapsselskapet i Trondheim og frå dei landhushaldsselskap som vart skipa i denne tida kan ein få opplysning om mange andre myrdrkingsarbeid. Det ville ta for mykje plass å referere dei alle; eg skal berre ta med nokre døme frå listene åt vitenskapsselskapet som tok til med slik premieutdeling alt i 1773.

1774. Paul Thynes, Skogn, 71 mål.

» Mathias Kleppen, Sauland, 60 mål.

1775. Jon Engeland, Gausdal, ei djup myr.

1776. Anders Kattem, Melhus, dyrking på Ustmyra.

Slik heldt det fram med premiar for myrdrkarar i ymse herad, i Frosta, Jelsa, Holt, Ørlandet osv.

Då Selskapet for Norges Vel tok til med sitt arbeid i 1810 fekk det straks mykje å gjera med myrdrkingssaka. Overlærar Flor kom med et framlegg om at selskapet skulle skipa eit «korps» som skulle grava ut myrer og pøytor o. l. Jordbruksklassa avviste tanken. Flor ville dessutan at selskapet skulle setja opp ein premie for ei rettleiing i uttapping av myrer og bortleiing av vatn; men klassa svara at ei slik rettleiing alt låg føre (truleg av Jacob Aall). Samstundes kom det inn ei førestelling frå distriktskommisjonen i Trondheim om oppdyrking av Ustmyra, ei sak som vi skal nemna litt om nedanfor.

I 1811 gav selskapet ut eit band av sine Oeconomisk-technologiske Samlinger, og der var der teke inn ei avhandling «Om Norges Myre» av Jacob Aall. Det er ei for si tid god utgreiing. Forfatteren tilrårder jordkøyring og kalking av myra, og han reknar myrdryrkinga for ei så viktig sak at ein bør hjelpa ho fram med lempelege lån som kan betalast attende i små avdrag. Premiar kan nok vera bra, men dei kjem mest til folk som har god makt.

Det ser ut til at jordbruksklassa og direksjonen i selskapet la seg desse råd på minne, for i mange år utetter løyvde selskapet lån til myrdryrking etter kvart som selskapet fekk legatpengar til å låne ut. Vi ser til og med at klassa gav direksjonen det råd, at legatmedelen fyrst og fremst burde lånast ut til folk som ville dyrka myr. Store legatsummar fekk selskapet ikkje til å arbeida med i fyrste tid, men noko kunne det gjera, som ein vil sjå av denne lista over myrdryrkingslån:

I 1815 2500 riksbankdaler nv. (namneverdi) til oppdyrking av Hornsetmyra i Rendalen; det var ei vidd på 7—800 mål myr som låg ikring utlaupet av Rena i Lomnessjøen. Arbeidet vart planlagt av skoginspektør Ramm og kontrollert av han, og det vart ferdig i 1820-åra. — I 1816 fekk pastor Gotwald låna 1000 rbd. nv. til dyrking av 100 mål myr på kapellangarden Sodestad på Toten. — I 1817 fekk rittmeister Tordenskjold eit lån på 1000 rbd. nv. til oppdyrking av 36 mål myr på Øhre i Rygge. — Same året fekk rittmeister Rasch låna 500 spd. til myrdryrking på Mustorp i Eidsberg. — I 1822 fekk Erik Fjeld i Aremark 50 spd. til same føremålet. — I 1826 lånte kaptein L. Mariboe 3000 spd. til oppdyrking av 600 mål myr på Eidsgodset i Høland. Året etter lånte Erik Bekkhusmyra i Håbøl 100 spd. til oppdyrking av ei stor myr. — I 1833 fekk kaptein Seip på Ringerike låna 300 spd. til nydyrking av myr. — Professor Maschmann, som i mange år var formann i jordbruksklassa i selskapet, lånte i 1847 500 spd. til oppdyrking av ei myr på Svartorsetra i Sørkedalen. — I 1848 lånte Engebret Tandberg på Ringerike 400 spd. til myrdryrking. — Sidan kom det og inn ymse søknader om lån, men dei vart då helst sende til Kyrkje- eller Indredepartementet som hadde offentlege fondspengar til utlån. I 1851 vart dessutan Hypotekbanken skipa, og i 1857 fekk riksstyret løyvd pengar serskilt til utlån til myrdryrking.

Selskapet for Norges Vel løyvde ikkje gjerne premiar for praktiske tiltak i bygdene; direksjonen meinte at dei lokale laga skulle ta seg av slike ting. Men unnantaksvis gav selskapet i 1843 ei premie til ein gardbrukar i Fjære som hadde dyrka opp 52½ mål myr, likeeins fekk Ole Asper i Kråkstad ein premie i 1853 for oppdyrking av 20 mål, og i 1868 sende selskapet sin store sylvmedalje til Emil Seehusen Berge for myrdryrking. Sume underavdelingar av selskapet melder at dei premierte myrdryrkingsarbeid. Rødøy sokneselskap sette såleis opp premiar for slike tiltak, landhushaldsselskapet i Lister og Mandal amt melde i 1831 at det hadde premierte ein gardbrukar for myr-

dyrking, og Romsdals amts landhushaldsselskap gav i 1868 ein premie til Ingeborg Øverås, som hadde rudt eit bureisingsbruk på myr under Vestnes gard. Jamsides med desse laga dela vitskapsselskapet i Trondheim av og til ut premiar for tiltak av dette slaget.

Elles hadde både Selskapet for Norges Vel og ymse lokale lag mange planar framme om dyrking av myrvidder. Desse planane viser kva føregangsmenn tenkte om saka den tid, så eg nemner dei her endå om dei ikkje vart fullførde den gongen. Frå distriktskommisjonen i Skien kom det i 1810 ein søknad inn til selskapet om å få utarbeidd ein plan for nedtapping av Børsesjø og Leirkupelva i Gjerpen, så dei store Frogn- og Løbergmyrene kunne bli oppdyrka. Direksjonen fekk major Aubert til å ta seg av dette, og i 1812 hadde han planen ferdig; men arbeidet vart ikkje gjort før langt seinare, for selskapet hadde ikkje pengar til så store tiltak, og i dei vanskelige tider som fylgde var det uråd å reisa pengar på annan måte og. — Samstundes kom det føreteljing frå distriktskommisjonen i Trondheim om dyrking av Ustmyra. Direksjonen syrgde for å få kongen til å senda dit nord ein mann som skulle ta opp kart over myra. — Distriktskommisjonen i Kongsvinger søkte i 1811 om lån til å dyrka opp den store Farsetmyra i Odal. Direksjonen rådde kommisjonen til å granska myra fyrst. Granskinga viste at myra nok kunne turrleggjast, men óg at ho var «ondartet» av bonitet. Likevel gjorde kommisjonen ein freistnad med å få skipa eit aksjelag til grøfting av myra. — Stortingsmann Neergaard gjorde i 1830 selskapet merksam på dei store Hustadmyrene i Romsdals amt, og direksjonen skreiv ut av saka den gongen. — I 1834 sende Bratsberg amts landhushaldsselskap inn ei føreteljing om oppdyrking av fjellmyrer, ei sak som selskapet ikkje tok opp før i 1900, då landhushaldsselskapet i Nedenes fekk 100 kr. til forsøk med å dyrka opp fjellmyrer til setervoll. Vi legg óg merke til at agronom Christensen i 1853 talar om dyrkinga av Stormyra i Frogn.

Det var óg sume lokale lag som la i veg med myr dyrking. Verdal sokneselskap melde såleis alt i 1812 at det ville mæla opp og førebu oppdyrking av Leinsmyrene attmed Stiklestad, og seinare kunne laget melda at arbeidet hadde god framgang. Berg sokneselskap melde i 1813 at dei der ville freista dyrka opp ei stor myr «efter den engelske Methode, ved at brænde Jordskorpen og siden udsaae Vinterrug med Thimoteifrø». Og i 1831 streva Skogn sokneselskap med å få oppdyrka den 140 mål store Prestegardsmyra. Eit lokalt lag må vel óg ha teke til med myr dyrking i Tjølling i 1811 sidan byfut Rasmussen i Larvik det året gav 200 riksdaler til dyrkinga av ei stor myr der. Eit tiltak som Romsdals amts landhushaldsselskap ville setja i verk i 1850-åra skal bli nemnt nedanfor.

Det segjer seg sjølv at når myr dyrkinga stod så høgt i kurs som lagsoppgåve, så var det óg mange privatmenn som dyrka myr

utan lån og utan å bli utmerkte med premiar. Men det er berre reint tilfelleleg at slike rudningsmenn blir nemnde i aviser eller meldingar, og oftast er det uråd å få greie på omfanget av arbeidet deira. Eg nemner likevel eit par menn som er omtala i samband med store myrdrkingstiltak.

Kjøpmann J. Young i Kristiania segjest å ha dyrka opp dei store myrene på Østensjø i Aker til eng; det synest ha gått føre seg i åra ikring 1820. — I Morgenbladet for 1829 priser prost N. Hertzberg nokre Bergenskjøpmenn for deira nyrudningsarbeid, og segjer: «Du Grieb (Grieg?) med din store Myr, hvor jeg engang sank ned under Armene med Maalekjæden; nu saa jeg denne Sommer samme Hængedov — Sjæle-Opdyrkerens herlige Ord runde mig ihu da jeg skuede Myrens Smaablomster: «Salomo i al sin Herlighed var ei klædt som en af dem». — G u n d e r I n g s t a d i Helgeroa dyrka opp ei myr på 73 mål i åra 1804—10. — Det dyrkingsarbeidet som konsul Jervell sette i gang på Furlandsmyra i Vestnes vil bli nemnt nedanfor.

Om dei dyrkingsmåta ne som vart brukt i denne perioden utover til 1850-åra er lite meir opplyst enn det som er sagt ovanfor. Det var nok det vanlege å grøfte myra med opne veiter ,og på Hornsetmyrene hørde det med til dyrkingsplanen å skjera av tilsiget av vatn til myra etter Elkington-systemet, ein metode som alt Jacob Aall kjende til. Teiggrøfting er òg nemnt. Påkøyring av grus eller leir var nok halde for å vera den beste måten, og sume meinte at dette var eit vilkår for god myrdrking. Kalking og mergling er òg såvidt nemnt. Brenning er omtala av Berg sokneselskap i Austfold. som vi ser, og til Selskapet for Norges Vel kom det i 1849 inn ein rapport frå Aurskog, der det er sagt at myrbrenning (avsviding) no breider seg der i bygda.

Om det store og dyre dyrkingsarbeidet på U s t m y r a nord-med Trondheim har det vore skrive så mykje*) at det må vera nok å nemna saka stutt. Det var ikkje det store omfang av dette arbeidet som gjorde det så åtgådd, for det var fleire myrdrkingsarbeid i landet som hadde vel så store dimensjonar som dette. Men to konger oppnemnde sakkunnige menn til å kartleggja myra og planleggja arbeidet, to kongelege selskap dreiv dyrkinga i fleire år, det fyrste med tilhjelp av lån frå Opplysningsfondet, og direksjonen i Selskapet for Norges Vel sa reint ut at det var ei nasjonaloppgåve å få dyrka opp dei myrviddene som Ustmyra er ein part av. Så mykje større var vonbrotet då direksjonen endeleg vart klår over at arbeidet vart mislukka. Då Selskapet for Norges Vel i 1856 selde sin part av myra, var direksjonen komen til det resultat at myrdrking her i landet var eit ulønsamt arbeid. Likevel hadde det aldri vore så stor og ålmen interesse for myrdrkingssaka i Noreg som just i 1850-åra. Til og med frå Trøndelag kom det då inn til selskapet 3 søknader om lån til myrdrking.

*) Sjå t. d. Meddelelser fra Det norske myrselskap for 1905.

Konsul Jervell på Molde heldt då på med sitt dyrkingsarbeid på Furlandsmyra i Vestnes. Han lagde myra opp i «benkar» eller høge teigar etter den svenske Ekensteen-metoden. Denne dyrkingsmåten var då ny her i landet, men Romsdals amts landhushalds-selskap gjekk straks inn for metoden og «gjekk til aksjon». I 1854 sende dette selskapet ein søknad til Selskapet for Norges Vel og Indredepartementet om å få 2000 spd. til honorar til Ekensteen for ei forbetring av benkingismetoden, som han sagdest å ha funne opp. Rett nok visste dei ikkje kva denne reformen gjekk ut på, men Ekensteen ville sjølv koma til Romsdalen og demonstrera metoden. Direksjonen for Norges Vel kvidde seg for å betala eit drugt honorar for ein ukjend metode, og departementet hadde heller ikkje lyst til å kjøpe katta i sekken, så Ekensteen fekk truleg berre eit mindre honorar etter ei privat innsamling. Metoden hans viste seg å vera berre ein sers måte å brenna myrortov på og så utspreiing av oska.

Året etter, i 1855, sende Romsdals amts landhushaldsselskap ut ei innbyding til aksjetegning i eit lutlag som skulle dyrka opp Sylte-myra etter benkingismetoden. Selskapet for Norges Vel fekk òg innbyding til å stødja tiltaket. Men direksjonen fekk nå ein av dei nye statsagronomane, Åhlstrøm, til å sjå både på Ustmyra og på anlegget på Furland, og i rapporten sin tok han greit avstand frå benkingismetoden. Direksjonen svara då at selskapet ikkje ville setja pengar inn på ein dyrkingsmetode som det var så ulike meiningar om. Ut på hausten 1857 gjekk det eit økonomisk uvér over landet, og myragitasjonen i Romsdalen stilna av.

Men same året, i 1857, gav Stortinget riksstyret fullmakt til å låna ut 118,000 spd. «til selskaper, interessentskaper eller private til myrers uttapning og opdyrking i landets forskjellige egne». Dette var opptaket til Myrdryrkingssundet av 1878. Når såleis staten gjekk direkte inn for fremjing av myrdryrkinga, kan det ha interesse å nemna eit par ting som viser kva staten tidlegare hadde gjort for myrdryrkingssaka.

Alt i 1821 gjorde kjøpmann Young framlegg til Stortinget om ei lov som skulle gi forskrifter for oppdyrking av myr. Storkomiteén meinte det var nok når ein var merksam på dette under utarbeiding av ei lov om bortleiing av vatn.

Til arbeidet på Ustmyra i 1820-åra fekk vitskapselskapet hjelp av Opplysningsfondet, enda dette fondet då var nytt og hadde lite pengar å låna ut. Men alt i 1827 sende likevel Kyrkjedepartementet ut ei kunngjering med tilbod om lån av dette fondet «til driftige landmenn», og mellom dei oppgåver som ein kunne få lån til er serskilt nemnt graving av grøfter, bortleiing av vatn og uttapping av myrer. Og fondet voks år for år så det kunne låna ut fleire pengar; men det er sjølv sagt inga lett sak å få greie på kor mykje det vart utlånt av dette fondet og av statsgodsfondet til myrdryrkinga.

I fyrstninga var det ikkje så liten søknad etter lån av dei pengane som riksstyret fekk i 1857 til myrdryrkingslån; men søkninga minka fort, for låna skulle betalast attende på 10 år, og det var trønge tider i landet. I 1863 vart det vedteke at desse låna kunne nyttast til grøfting av vanleg fastmark óg. I 1878 vart det skipa eit fond på 120,000 kroner til myrdryrkingslån, og ut gjennom åra vart det så gjort ymse brigde med dette fondet, såleis at lånetida vart auka til 15 år, renta etter kvart sett ned frå 4 til $2\frac{1}{2}$ %, fondet fekk i 1892 det meir høvelege namnet Jorddyrkingsfondet, og det vart samstundes gjeve høve til små lån mot kommunetrygd. Tilskipa på denne måten vart fondet sers populært, og fondskapitalen har difor vorte auka gong på gong.

Det er visseleg uråd å få greie på kor mykje myr som har vorte dyrka i desse tiåra frå 1857 til ikring hundreårsskiftet, for mykje av fondslåna vart no nytta til dyrking av våtlendt fastmark, og ikkje heller har det i praksis vore drege nokor grei grense mellom myr og anna rålende. Her må eg elles minna om dei store myrviddene som i desse tiåra er innvunne etter dei mange store uttappingsarbeid staten har gjeve tilskot til, og som etter kvart har vorte oppdyrka. Og det har interesse å nemna det store myrdryrkingsarbeidet som statsråd Astrup sette i verk i Svanvika på Nordmøre.

Men det vi mest bør festa oss ved er det aukande skjønn på myrbonitetane som voks fram i denne perioden. Like ut til 1850-åra var det opplysningstida med si optimistiske framstegsvilje og framstegs-tru som dreiv verket; men etter den tid vakna tvilen og kritikken og etter kvart det syn på saka at visse slag myr var uskikka eller lite skikka for dyrking. Det mislukka dyrkings tiltaket på Ustmyra, direktør Dahls grøfting på den umoglege Åsmosen og andre mistak lagde god grunn under kritikken. Landbruksskulane og reisefunksjonæranne heldt seg dessutan så nokolunde à jour med det som gjekk føre seg på området i andre land, og i kunstgjødsla fekk jordbruket i slutten av hundreåret ei hjelperåd som har hatt serleg mykje å segje for myrdryrkinga. Det er karakteristisk for omskiftet i synet på saka at Selskapet for Norges Vel i 1894 gav stipend til to agronomar som ville studera myrgransking og myrdryrking i andre land (Stangeland, Jåstad), og at Stangeland i fleire år etterpå fekk reisepengar av selskapet til gransking av norske myrer. Då så Det norske myrselskap sette sin myrforsøksstasjon i gang i 1907 var vegen åpna for ei systematisk gransking og forsøksverksemd som grunnlag og rettleiing for myrdryrkinga i landet.

GULROT PÅ MYRJORD

Av myrkonsulent Hans Hagerup.

REINT ålment kan ein segja at ved val av kulturvekster på myrjord står ein ikkje så fritt som på fastmarksjord under elles like tilhøve. Grunnane hertil kan vera ymse. På den andre sida viser det seg at enkelte vekster høver betre på myrjord enn på ymse fastmarksjorder, eg meiner då betre myrar, slike som gras- og starrmyrene og betre mosehaldige myrar (såkalla overgangsmyr). Ein av desse vekster er gulrot. Med den røynsle vi har med dyrkinga av denne vekst ved Det norske myrselskaps forsøksgard på Mæresmyra har gulrota gitt gode avlinger, både i mengd og kvalitet, og den har heller ikkje vore utsett for sjukdomar eller skadeinsekter som i nemnande grad har verka nedsetjande på avlingsresultatet.

I denne stutte artikkel skal eg nemne litt om forsøk og røynsler med såtid og prøving av enkelte sortar. Heilt frå forsøksarbeidet tok til på Mæresmyra i 1907 har gulrot vore dyrka. I årsmeldinga frå 1922 er gjort greie for resultatene til den tid. Her skal berre takast med resultatet etter 1922.

Gulrota krev mykje arbeid for at resultatet skal bli så godt som mogleg, arbeid med tynning og reinhald. Det vanlege er å ta rotvokster i skifte mellom to kornavlinger for skuld ugraset. Det er mykje om å gjera at gulrota vert sådd i mest mogleg ugrasrein jord, og difor har vi i dei seinare år prøvd å dyrka den på ompløgd voll, og det har gått bra. Men fri ugraset har vi ikkje vore der heller. Vassarve (*Stellaria media*), som er så lei på myrjorda, vil gjerne innfinna seg, og etter eldre eng vil og grasarter koma; det er difor bra å pløya djupt. Vi har som regel bruka berre kunstgjødsel til gulrota, då dyregjødsel ofte fører mykje ugras med seg. Gjødslinga på dekar har vore:

30 kg superfosfat

50 kg 40 % kalisalt

10 til 30 kg salpeter, alt etter moldingsgraden av myra.

Både i prøvene med såtid og sortar er brukt såing på drill (rygg) med 2 sårader på denne med ca. 10 cm avstand. Det kan vera ymse meiningar om denne måten, men det skal eg ikkje koma inn på her. Mellomrommet for ryggane har vore 60 cm. Under arbeidinga i åkeren må ein leggja vekt på å få jorda godt inntil planten, så rotoppen ikkje vert for snau. Dette av to grunnar: ein må prøve å unngå at toppen vert for mykje grøen, det sett kvaliteten ned, og dessutan vil jorda verne rota mot frost, som gjerne vil innfinna seg utover hausten. Noko frost tåler gulrota utan å ta skade, men sterk og ofte gjenteke frost skader så ho ikkje vert så lagringssterk.

Såtidforsøka viser at ein vann mykje i avling ved å så tidleg, kvaliteten vil og som oftast verta betre. Avlingane kan svinga mykje frå år til år, men i dei 10 åra såtidforsøka har gått viser alle

største avling etter tidlegaste såing. Det er prøvd 3 såtider, datoen kan ha svinga litt, men mellom såtidene har vore 12 à 14 dagar. Første såtid har vore 6. mai (1927) til 12. mai (1924), andre såtid 20. til 24. mai og tridje såtid 3. til 6. juni.

Avlinga av røter har i medel for 10-årsbolken (1923—32) vore pr. dekar:

Første såtid 4,386 kg.

Andre såtid 3,772 » eller 614 kg mindre enn første såtid.

Tridje såtid 3,123 » eller 1,263 » mindre enn første såtid.

Det er sorten Nantes som er brukt i desse forsøka dei fleste åra, enkelte år Chantenay. Av desse tal går fram at det er vunne ganske mykje i avling ved tidleg såing. Ved den tidlegaste såtid har telen sjelden vore ute av jorda, men den har likevel vore bra å arbeida. Heller ikkje har det vore mykje stokkrenning, slik som t. d. hos ne-pene dersom dei vert sådde i rå og kald jord. Såtidforsøka har alle åra vore lagt på jord hvor det føreåt var dyrka korn.

Det vil sjølvsagt vera ymse vanskar ved den tidlege såinga. Gulrota treng lang tid til å spira og lenger tid di tidlegare den vert sådd, fordi jorda då er lite oppvarma. I denne spiringstida vil ugraset lett kunne ta overhand dersom ein ikkje passsar på. Noko raskare spiring kan ein få ved bløyting av frøet forut, dvs. på ein slik måte at frøet er kome eit stykke på veg med spiringa før det vert lagt i jorda.

Av ulike gulrotsortar er prøvd fleire ut gjennom åra. Her skal eg berre nemne avlingstal for ymse sortar som har vore dyrka gjennom lengre tid og som vanleg vert dyrka til mat.

Kg røter pr. dekar:

Nantes (halvlang)	4,859 (medel for 14 år)
Guerande	4,524 (» » 11 »)
Feonia	4,391 (» » 12 »)
Stutte forbetra driv	4,310 (» » 9 »)
Chantenay	4,016 (» » 14 »)

Desse avlingstal kan ikkje heilt samanliknast, då sortene ikkje har vore dyrka i like mange år; berre Nantes og Chantenay har vore dyrka dei same åra. Likevel gir avlingstala eit bilete av sortsskilnaden. Den kjente sorten Nantes har vore best. Det er ein sers god sort med fine, gode røter. Dei tala som her er nemnt gjeld totalavlinga. Som ein kan skyna har det vore ein del avfall på grunn av sprekking og greinete røter, og dette kan år om anna ha utgjort 10 à 15 %. Likevel vert det ein god slump att. Nantes, Feonia og Stutte driv er av dei her nemnde best kvalitativt set, Chantenay og Guerande er grovare, men er halden for å vera betre å lagra, serleg den første. Guerande og Stutte driv er tidlege sortar som bør haustes i god tid i sers drivande år, skal det ikkje verta for mykje avfall ved sprekking av rota.

Gjennom så lang tid som 14 år har avlingene svinga mykje. I år

med liten somarvarme har avlingene vorte små. Eit av dei dårlegaste åra var 1928 med sers kald veksttid; då var rotavlingane av Nantes og Chantenay berre ca. 2,000 kg pr. dekar, medan i 1930, som var eit sers turt år, men godt med varme, gav dei same sortar 7,739 og 6,338 kg røter. Godt med varme i veksttida er av stort verd for rotavlinga, når det berre ikkje vert for turt; men det er sjeldan det vil inntreffe på slik jord som her.

Førgulrøtene Champion og White Belgian har ikkje under tilhøva her gitt så stor rotmengd som dei beste matrøter, derimot har bladavlinga vore større.

Av det som er nemnd vil gå fram at gulrota har gitt tilfredsstillande avlinger på myrjord. Ved val av rett sort og såing i rett tid og godt stell elles vil avlingene som oftast verta både store og årsikre, og det er sers verdfullt. På mosemyr eller sterkt mosehaldig myr vil ein ikkje kunna få så store avlinger som på grasmyr.

Gulrot dyrkinga har gått mykje fram i den seinare tid, og grunnen hertil er vel mykje den at folk er vorte meir kjent med dyrkinga av denne vekst, som rettnok gir mykje arbeid, men og vert bra betalt, serleg når ein kan lagre rota ei tid utover vinteren. Bruken av gulrot har og auka sterkt, og vert mykje brukt som føde utan større førebuingarbeid (råkost). Det ser også ut til at folk nyttar myrjorda til dyrking av gulrot meir og meir, fordi den viser seg å høve godt der; og har ein val mellom ymse jordslag på ein gard, så bør gulrota dyrkast på den betre myra eller på moldrik jord. Ymse fastmarksjorder er og bra til gulrot, t. d. sandjord, men på fastmark syner det seg at den vert lettare skadd av insekter enn på myrjord (gulrotfluga). Vi kan ikkje segja at plantesjukdomar har gjort nemnande skade på våre gulrot dyrkingar.

STATENS TORVLÅNEFOND

LITT HISTORIKK M. V.

*Av overrettssakfører, sekretær i Landbruksdepartementet,
Per Odd Schiefloe.*

KOMMENDE sommer vil «Torvlånefondet» kunne feire 25-års jubileum. Samtidig er det nå rent plutselig kommet i vinden. Etter en mangeårig dauperiode ble det i vår stor etterspørsel etter lån — på samme vis som i fondets første år.

Et oversyn over fondets historie, utlånsreglene og utlånsvirksomheten kan derfor kanskje sies å være såpass aktuelle ting at en kan forsvare å ta opp plass i tidsskriftet med det.

Fondet ble, som så mange andre ting som har fått blivende verd, til som et krisetiltak.

Våren 1916 hadde Landbruksdepartementet nevnt opp en nemnd med det oppdrag å komme med framlegg til sikring og ordning av brenselforsyningen. Denne nemnd rådde mellom annet til opprettelse av et Torvlånefond på 1 million kroner, et framlegg som departementet straks tok opp, og Stortinget løyvde summen på det ekstraordinære budsjett for 1916—17.¹⁾

Til fondet ble det til og med 1920—21 løyvd ytterligere kr. 1,750,000.00, som ble fordelt med kr. 1,000,00.00 for budsjettåret 1918—19,²⁾ kr. 500,000.00 for budsjettåret 1919—20³⁾ og kr. 250,000.00 for budsjettåret 1920—21.⁴⁾

(For budsjettåret 1920—21 ble det i tillegg til dette også løyvd en million kroner som skulle nyttes til driftslån til brenntorvfabrikker. Men disse midler ble holdt helt utenfor Torvlånefondet.)

Til fondet ble også i alt løyvd kr. 2,750,000.00.

En del av fondets midler er imidlertid senere overført til bruk for andre formål.

For budsjettåret 1927—28 ble således kr. 1,000,000.00 tatt til inntekt på statsbudsjettet til dekning av en del av løyvinga til bureising og jorddyrking,⁵⁾ og i 1929—30 ble kr. 750,000.00 overført til jorddyrkingsfondet.⁶⁾

Nettoløyvinga til fondet ble altså kr. 1,000,000.00.

I vår (1940) tok departementet opp spørsmålet om å auke fondskapitalen att. Grunnene til dette var to.

Den oprinnelige var et framlegg fra myr- og jordvernkommiteén om å tilføre fondet 1 million kroner for å skaffe midler til et effektivt arbeid for en rasjonell brenntorvdrift i Nordland.

I tillegg til dette kom så at en rekna med at det ville komme mange søknader om lån til brenntorvdrift ellers også, på grunn av situasjonen.

Det ble derfor satt fram proposisjon om å føre tilbake kr. 500,000.00 fra Jorddyrkingsfondet til Torvlånefondet og om å endre utlånsreglene.⁷⁾ Denne proposisjon rakk imidlertid ikke fram til behandling i Stortinget før den 9. april 1940.

¹⁾ St.prp. nr. 106 (1916), jfr. Indst. S. nr. 207 (1916), Stortingsvedtak 22/6 1916.

²⁾ St.prp. nr. 19 (1918), jfr. Indst. S. nr. 62 (1918), Stortingsvedtak av 9/3 1918.

³⁾ St.prp. nr. 36 (1919), jfr. Indst. S. nr. 107 (1919), Stortingsvedtak av 4/4 1919.

⁴⁾ St.prp. nr. 115 (1920), jfr. Indst. S. nr. 205 (1920), Stortingsvedtak av 2/6 1920.

⁵⁾ St.prp. nr. 1 (1927), kap. 631, jfr. Tillegg til budsjett-innst. S. nr. 96 (1927), Stortingsvedtak av 7/7 1927.

⁶⁾ St.prp. nr. 35 (1929), jfr. Tillegg til budsjett-innst. S. nr. 96 (1929), Stortingsvedtak av 6/5 1929.

⁷⁾ St.prp. nr. 47 (1940).

Det viste seg også at fondets disponible kapital var tilstrekkelig til å støtte de lånekrav som en fikk i vår.

Lånereglene

har vært praktisk tatt de samme helt til i vår.

Brenselskomitéen av 1916 hadde også kommet med framlegg om låneregler for fondet, men departementet ville se nærmere på dette, og noe framlegg om regler ble derfor ikke tatt med i proposisjonen om den første løyving.

Den 30/6 1916 fastsatte departementet derfor midlertidige regler. Etter disse skulle det kunne gis anleggslån til nyanlegg og større utvidinger, og de nærmere vilkår skulle fastsettes av departementet i hvert enkelt tilfelle. Driftslån skulle kunne gis i tilfelle der det ellers ville være umulig eller vanskelig å få drift i gang og med opp til kr. 10.00 pr. tonn av den produksjonen en rekna med. Renten skulle være 3,5 %.

Det ble ikke direkte sagt, men det går tydelig fram at departementet bare tenkte på brenntorvdrift.

I 1917 satte departementet deretter fram proposisjon om utlånsregler,²⁾ og her foreslår det at det også skal kunne gis lån til anlegg og drift av torvstrøfabrikker.

Departementet grunngav dette med at våre myrer ofte har et friskt moselag som egner seg til torvstrø, mens laget under egner seg til brenntorv. I slike tilfelle mente departementet at det ville være praktisk først å drive ut torvstrøet og så senere gå i gang med brenntorvdrift.

Videre nevnte departementet den verdi det har for jordbruket å nytte ut våre egne gjødselkilder, særlig i tider da det er vanskelig å få nok kunstgjødsel. En stadig mer utstrakt bruk av torvstrø er derfor en ting som det offentlige burde interessere seg for å få gjennomført.

Departementet mente at en ordning med billige lån til torvstrødrift ville være en praktisk måte å støtte arbeidet for mer bruk av torvstrø på.

Det framlegg som departementet kom med ble med et par mindre endringer vedtatt av Stortinget. I Stortingets landbrukskomité var det dissens om et enkelt punkt. Et mindretall (Hornsrud) ville ikke gå med på at utgiftene til kjøp av myr skulle reknes med i de anleggsutgifter som det skulle kunne gis lån til. Han grunngav dette med at billige lån til myrkjøp ville føre med seg at prisen på myrene ville stige, noe som videre ville føre med seg auke av prisen på det ferdige produkt — en prisauke som ville være til gagn for spekulasjonsnæringen, men til direkte skade for de almene interesser. Skulle det gis billige lån til myrkjøp, måtte en derfor samtidig få en lov som

²⁾ St.prp. nr. 34 (1917), jfr. Indst. S. nr. 113 (1917), Stortingsvedtak av 29/3 1917.

kunne gi kommunene høve til å kreve avstått slike myrer etter en takst som bygde på det grunnlaget at eieren bare fikk en kapitalisert godtgjørelse for den tapte nettoinntekt av det arbeid som han hadde lagt ned under utnyttinga av myra.

I Stortinget ble det en stutt debatt om dette punkt, men mindretallets framlegg falt mot 12 stemmer.

De lånereglene som da ble vedtatt har, som nevnt, vært gjeldende helt til i vår, da de ble endret midlertidig. (Jeg ser da bort fra at etterrenta ble satt ned i 1936.)

Lånereglene skiller mellom to slags lån, anleggslån og driftslån.

Anleggslån kan, som det går fram av navnet, gis til nyanlegg og større utvidinger av eldre anlegg og med opptil $\frac{3}{4}$ av kostnaden.

Låna er avgrensa til kr. 100,000.00 når det gjelder brenntorvanlegg og kr. 50,000.00 når det gjelder torvstrøvanlegg.

De anleggsutgifter som det kan gis lån til er for det første utgiftene til kjøp av torvmyr (torvretter) og til den planering og grøfting som er nødvendig for at drift kan ta til.

For det andre kan en ta med utgiftene til kjøp av materialer til bygging av de nødvendige hus, skur, hesjer m. v., kjøp og montering av maskiner, transportvogner og skinner og andre redskaper som er nødvendig for å få anlegget i fulltt driftsferdig stand.

Endelig kan en ta med utgifter til planlegging.

Når det gjelder lån til utviding av eldre anlegg kan lånesummen selvsagt bare regnes av utgiftene til det planlagte arbeid.

Anleggslån skal være avdragsfri i et år og skal deretter avdras med like store årlige avdrag, som regel i løpet av 6—10 år. Avdragene skal betales etterskuddsvis den 1. desember hvert år.

Det blir vanligvis gått fram slik at om et lån blir tilsagt, f. eks. våren 1940 til et anlegg som skal være ferdig samme år, så sier departementet at det skal være avdragsfritt i et år regnet fra 1. desember 1939 og at første avdraget da forfaller 1. desember 1941.

Renten er 2,5 % for lån til kommuner og samvirkeag, med 3,5 % for lån til andre. Denne lave rentesatsen for lån til samvirkeag er en ting som de bør være oppmerksomme på som vil gå i gang med felles tiltak for torvdrift. Torvstrølag og brenntorvlag bør således ikke startes som aksjeselskaper, men som andelslag med vekslende medlemstall og kapital.

(I proposisjonen av 1940 gjorde departementet framlegg om at renten skulle bli satt ned 1 %, slik at satsene ble 1,5 % og 2,5 %. Administrasjonsrådet for de besatte områder vedtok den 26/4 1940 slik nedsetting av renten for de brenntorvlån som ble gitt våren 1940, men det er ennå ikke tatt noen avgjerd for de andre lån.)

Etterrenten var opprinnelig fastsatt til 6 %, men ble i 1936 satt ned til 4,5 %.

Lån skal sikres ved fullgodt pant i fast eiendom, ved depositum eller kommunegaranti.

Hva en skal rekne som fullgod sikkerhet vil selvsagt være avhengig av et skjønn, og mange ting vil spille inn når en skal ta stilling til dette. Det er derfor uråd å kunne si noe generelt om at det og det vil en kunne rekne med å få godtatt.

Ved siden av plikten til å rente og avdra lånet må en låntager også vedta visse andre vilkår. Han plikter således å avtorve myra på en skikkelig måte og slik at undergrunnen etter avtorvinga kan dyrkes opp eller tilplantes med skog, og med dette for øye sørge for at avtorva undergrunn blir planert og grøftet. (Dette vilkåret kan departementet frafalle i særskilte tilfeller.) Videre plikter han å gi departementet de opplysninger dette krever om anlegget og driften.

Såfremt departementet finner at det foregår vandrift eller at produksjonen åpenbart ligger under det som en rimelig kan kreve ved et slikt anlegg, har det rett til å si opp lånet til innfriing med 6 måneders varsel, uten hensyn til om det opprinnelig er tilsagt å skulle løpe i lengre tid.

Driftslån kan etter reglene av 1917 gis til nystartede brenntorvfabrikker og torvstrølag til 1 og 2 års drift, og særlig i tilfeller da det ellers vil være vanskelig å få drift i gang eller å holde den gående, og for å muliggjøre eller lette auke av produksjonen.

Som en vil se er det her en viss skilnad når det gjelder brenntorvdrift og torvstrødrift. I det første tilfelle kan driftslån gis uten omsyn til hvem som eier anlegget, men når det gjelder torvstrødrift kan driftslån bare gis til torvstrølag, altså ikke til privatpersoner eller aksjeselskaper som driver torvstrøproduksjon.

Lån kan også bare gis til 1 og 2 års drift. Denne avgrensing var en av grunnene til at det for 1920—21 ble løyvd penger til bruk til driftslån, utenom Torvlånefondet (se foran).

Når de gjelder brenntorv er lån avgrenset til kr. 10.00 pr. tonn av den produksjon en rekner med og for torvstrø til kr. 1.00 pr. m³ (balle).

Renten er 3,5 % pr. år.

(I proposisjonen av 1940 gjorde departementet framlegg om endring av reglene slik at også privatpersoner eller andre som drev torvstrødrift skulle kunne få driftslån, og at driftslån skulle kunne gis uten hensyn til hvor lenge anlegget hadde vært i drift. Videre at departementet skulle få fullmakt til å fastsette den sum pr. tonn, kubikkmeter eller balle (masse) som en kunne gi lån til. Endelig at renten skulle settes ned slik som det var gjort framlegg om for anleggslån. Administrasjonsrådet for de besatte områder vedtok den 26/4 1940 at disse endringer skulle gjøres gjeldende for de brenntorvlån som ble gitt våren 1940, men det er ennå ikke tatt endelig avgjerd for de andre lån.)

Lånene er kortsiktige. Det er forutsetningen at de skal betales

Tabell I. De årlige utlån av Torvlånefondet fra og med 1916 til og med juli 1940.

	Brenntorv				Torvstrø			I alt	
	Antall lån	Anlegg	Antall lån	Drift	Antall lån	Anlegg	Antall lån	Drift	Sum
1916	4	121,000.00	5	81,000.00				9	202,000.00
1917	25	744,375.00	14	231,700.00	4	56,750.00		43	1,032,825.00
1918	23	804,720.00	10	174,500.00	5	64,000.00		38	1,043,220.00
1919	4	119,000.00	5	99,000.00	13	172,305.00	2	24	396,305.00
1920			3	16,500.00	6	41,600.00	2	11	66,300.00
1921	2	75,000.00	3	70,000.00	3	22,000.00	1	9	187,000.00
1922	1	20,000.00			4	33,250.00	1	6	61,250.00
1923			1	8,000.00	2	11,825.00		3	19,825.00
1924					3	28,000.00	1	4	43,000.00
1925					7	125,000.00	1	8	129,000.00
1926	1	15,000.00			1	1,750.00		2	16,750.00
1927					3	36,550.00		3	36,550.00
1928					2	4,450.00		2	4,450.00
1931					3	26,350.00		3	26,350.00
1934	1	5,000.00	1	500.00				2	5,500.00
1935					2	12,700.00		2	12,700.00
1937					5	31,450.00		5	31,450.00
1938	1	1,500.00			1	10,000.00		2	11,500.00
1939	1	5,000.00	1	3,000.00	7	52,935.00		9	60,935.00
1940	5	52,000.00	31	242,000.00	1	1,800.00		37	295,800.00
	68	1,962,595.00	74	926,200.00	72	732,715.00	8	222	3,682,710.00

Tabell 2.

Utlån av Torvlånefondet fra og med 1916 til og med juli 1940, fordelt fylkesvis.

Fylke	Brenntorv				Torvstrø			
	Antall	Anleggslån	Antall	Driftslån	Antall	Anleggslån	Antall	Driftslån
	Østfold	5	159,250.00	7	162,500.00	19	134,685.00	3
Akershus	2	35,000.00	3	8,000.00	10	145,000.00	2	16,000.00
Hedmark	18	618,750.00	23	331,500.00	14	152,800.00	1	1,000.00
Opland	13	271,000.00	20	151,000.00	1	1,000.00	1	19,500.00
Buskerud	3	97,500.00	1	30,000.00	5	27,750.00	3	30,050.00
Vestfold	3	56,500.00	3	13,000.00	1	8,000.00	1	1,000.00
Telemark	1	2,000.00	1	5,000.00	1	7,000.00	1	5,000.00
Aust-Agder	1	970.00			4	67,875.00	1	
Rogaland	1	20,000.00	3	45,000.00	12	135,555.00		
Hordaland	3	110,000.00	2	42,500.00	1	3,500.00		
Møre og Romsdal	1	55,000.00	4	78,000.00				
Sør-Trøndelag	3	140,000.00	6	55,500.00				
Nord-Trøndelag	9	210,125.00	1	4,200.00				
Nordland	1	25,000.00						
Troms	4	161,500.00						
Finnmark								
	68	1,962,595.00	74	926,200.00	72	732,715.00	8	61,200.00

tilbake ved hjelp av salgssummen for den produserte torv, og halvparten av lånet skal være betalt innen 1. desember det år lånet blir gitt og resten den 1. mai året etter.

Lån skal sikres ved pant i fast eiendom, ved selvskyldnerkausjon, depositum eller kommunegaranti.

På samme måte som når det gjelder anleggslån skal det offentlige ha rett til å få opplysninger om driften, og låntageren plikter å avtorve myra på en skikkelig måte, slik at undergrunnen etterpå kan oppdyrkes eller tilplantes med skog, og med det for øye sørge for at undergrunnen blir planert og grøftet.

Utlånsvirksomheten.

Det er gjennom årene gitt en rekke tilsagn om lån som av ymse grunner enten slett ikke er nytta eller bare nytta for en del. I det følgende holder jeg meg til de virkelige utbetalte lånesummer eller, for de nyeste lån, til de som en kan rekne med kommer til utbetaling.

En opptelling på dette grunnlag viser at det fra og med 1916 til og med utgangen av juli 1940 var gitt i alt 222 lån med en samlet lånesum av kr. 3,682,710.00. Til brenntorvanlegg er det gitt 68 anleggslån på i alt kr. 1,962,595.00 og 74 driftslån på i alt kr. 926,200.00. Til torvstrøanlegg er gitt 72 anleggslån på i alt kr. 732,715.00 og 3 driftslån på i alt kr. 61,200.00.

Hvordan disse lån fordeler seg på de ymse år og fylker vil gå fram av tabellene 1 og 2.

Som en vil se av disse har interessen for torvlån svinget sterkt gjennom åra. I 1917—19 var interessen størst, og det var brenntorvlån som da var aktuelle. Senere falt interessen, og det var rent unntaksvis at det kom lånesøknader. I årene 1929, 1930, 1932, 1933 og 1936 ble det således ikke gitt et eneste lån. Og fra 1922 var den alt overveiende delen av lånene torvstrøslån, helt til i vår.

I vår ble imidlertid brenntorva aktuell igjen, og det ble gitt 5 anleggslån på i alt kr. 52,000.00 og 31 driftslån på i alt kr. 242,000.00 til brenntorvdrift.

Fondet har ikke sloppet fra det uten tap. Til og med 1939—40 utgjorde de bokførte avskrivninger i alt kr. 942,732.10, eller omlag 25,6 % av de samlede utlån ved utgangen av juli 1940. Den alt overveiende del av disse tap er lidt på en 15—20 store brenntorvanlegg som ble startet under den forrige krigen og de første årene etterpå. Tapene på de mindre brenntorvanlegg og på torvstrøanleggene har vært ganske små, jamført med de utlånte summer.

Og renteinntektene har ellers vært såpass bra at trass i disse avskrivningene og at kr. 750,000.00 av fondets kapital er overført til andre formål, hadde fondet godt og vel kr. 400,000.00 til rådighet til utlån i vår — en sum som viste seg å strekke til.

MEDDELELSER

FRA

DET NORSKE MYRSELSKAP

Nr. 6

Desember 1940

38. årgang

Redigert av Det Norske Myrselskaps sekretær, dr. agr. Aasulv Løddesøl

---

KAI MØLLER

Det norske myrselskaps eneste æresmedlem, godseier Kai Møller, døde den 22. september i år.

Med Kai Møller har det norske landbruk mistet en av sine fremste menn. Hans interesser var så omfattende at så å si alle grener av landbruket fikk nytte godt av hans store innsikt og arbeidsevne. Hans største innsats ble nok viet Selskapet for Norges Vel, hvor han var preses fra året 1906 til 1922, men for øvrig var han den drivende kraft i en hel rekke landbruksorganisasjoner.

Det norske myrselskap har også grunn til å minnes godseier Kai Møller. Omkring århundreskiftet var han medlem av Den private myr dyrkningskomité som tok opp arbeidet for dannelsen av et selvstendig selskap med formål å virke for utnyttelse av landets myrer. Da myrselskapet ble dannet i 1902 stod Kai Møller som en av hovedstifterne. I 1905 utarbeidet han utkast til nye lover for selskapet som gjelder den dag i dag. Videre var Kai Møller i mange år medlem av myrselskapets representantskap.

I 1929 ble godseier Kai Møller valgt til æresmedlem av Det norske myrselskap som en takk og honnør for det interesserte arbeid han hadde utført til gagn for selskapet og dermed for myrsaken i det hele.

MYRENE I LØTEN HERRED

Av Aasulv Løddesøl og J. Heggelund Smith.

II.

1. Myrene i Løten almenning.

Myrarealet i Løten almenning utgjør i alt 35,763 dekar eller ca. 83 % av herredets myrer. Herav er 1,0 % lyngrik mosemyr, 73,4 % grasrik mosemyr, 5,6 % grasmyr, 2,3 % krattmyr, 6,5 % furuskogmyr og 10,8 % gran- og bjørkeskogmyr. 3 myrer som etter oppdemningen av Rokosjøen står under vann, utgjør 0,4 % av myrarealet. I alt opptar myrene 16,5 % av almenningens totalareal, som ifølge almenningskartet utgjør 217,097 dekar.*)

Det er grasrik mosemyr som utgjør den overveiende del av myrarealet, mens de andre myrtyper har forholdsvis liten utbredelse. Lyngrik mosemyr utgjør som vi ser bare 1 % av myrarealet, men det finnes riktignok små partier av lyngrik mosemyr innen den grasrike mosemyr, som imidlertid ikke er utskilt for seg da dette ikke ville ha hatt noen som helst praktisk betydning. Selv om dette var blitt gjort, ville det influere svært lite på den prosentvise fordeling mellom myrtypene.

I søre delen av almenningen ligger myrene jevnt fordelt, og her finnes ingen riktig store myrer. I midtre delen, omkring jernbanelinjen og veien til Elverum, finnes ganske store myrstrekninger. Sør for Narsetra, Savalsetra, Gryllingsetra og Olsetra er et bredt belte tvers over almenningen hvor det bare er meget små og spredte myrer. Storparten av myrene i almenningen ligger nord for de nevnte setrer.

Det største sammenhengende myrparti er Killingkjølen (myr nr. 495)**) med tilstøtende myrer. Det strekker seg fra Målisetra i sør til Gitvolsfjellet i nord. Også sør for Målisetra ligger et stort myrområde (myr nr. 390). Begge de nevnte områder fortsetter over grensen til Vang almenning og henger sammen med de store myrer der. Forholdsvis store myrer finnes dessuten innen et område som strekker seg fra vestsida av Målifjellet og Svanfjell og videre over Klekkefjell til Savalseterberget. Myrenes beliggenhet i forhold til høyden over havet er oppgitt i tabell 6. Det fremgår av tabellen at 40,5 % av almenningens myrer ligger sør for en linje trukket over Narsetra, Savalsetra, Gryllingsetra og Olsetra. 500 m kurven går like i nærheten av alle disse setrene. Bare myrene i nordspissen av almenningen og ved Målifjell og Svanfjell, dvs. ca. 11 %, ligger høyere enn 700 m o. h.

Myrenes dybde veksler, men det er sjelden å treffe større dybder

*) Det utarbeidede myrkart i mst. 1 : 25,000 over Løten almenning vil av økonomiske grunner ikke kunne tas inn her.

**) Nummerne på myrene refererer seg til kartene og den utarbeidede myrfortegnelse.

enn 5 m. Særlig i den nordlige delen av almenningen finnes ganske store områder hvor dybden dreier seg om 1 m. Undergrunnen består praktisk talt overalt av sand, grus og stein. Bare rent unntagelsesvis ble under boringene påtruffet gytje eller leir i bunnen av myrene.

Formolding og fortorving varierer fra myr til myr. Store strekninger av grasrik mosemyr har tykt moselag øverst og er svakt formolda. På den annen side finnes det ikke ubetydelige arealer av denne myrtype som har en ganske høy formoldingsgrad. Gjennomgående er dog formoldinga på de grasrike mosemyrer ikke så langt fremskredet som på de øvrige myrtyper.

Dyrkingsmyrer: Under befaringen har et myrareal på 7930 dekar eller ca. 22 % av myrarealet fått karakteren D3 eller bedre.*) Dette vil si at disse myrer anses som noenlunde gode dyrkingsmyrer. Som dyrkingsmyrer har vi først og fremst regnet grasmyra, krattmyra og bjørkeskogmyra og bare for en mindre del de grasrike mosemyrer og furuskogmyrene. Omtrent 5000 dekar av arealet ligger lavere enn 600 m o. h. og bare ubetydelig over 700 m.

I almenningen er betydelige myrarealer grøftet med tanke på skogreising. En del av disse myrer er her regnet som dyrkingsmyrer. Bare i enkelte tilfelle er ganske små myrer som nok er skikket for oppdyrking, men som praktisk talt er tilgrodd med skog, ikke tatt med i det foran nevnte areal.

I det følgende skal vi nevne noen av de myrene som kan komme på tale til dyrking.

Av større myrer i den sørligste delen av almenningen nevnes myr nr. 139 (Lomtjernsmyra) og myr nr. 126. Disse myrer utgjør tilsammen ca. 410 dekar, hvorav mesteparten er dyrkbart. Den overveiende del består av grasmyr og krattmyr, som regel noenlunde vel formolda. Den gjennomsnittlige dybde er 2,5—3,0 m, men på begge myrer forekommer dybder på over 5 m. Undergrunnen består av sand, grus og stein. Et mindre parti nordligst på myr nr. 139 er allerede dyrket. Hele arealet kan grøftes.

Her sør er det for øvrig bare små, spredte myrer som er skikket til dyrking. De fleste er grøftet for skog og allerede mer eller mindre tilvokset.

Ved Trønneshagen, på begge sider av Svartelva, ligger myr nr. 98. Ca. halvdel ligger utenom almenningen. Arealet utgjør i alt omkring 125 dekar. Alt sammen er vel formolda grasmyr, men en stor del ligger så lavt at det ikke kan utnyttes ordentlig uten forholdsvis store omkostninger. Myra brukes nå til beite.

I vestre del av almenningen, mellom Rokosjøen og jernbanelinjen, ligger flere myrer av forholdsvis god kvalitet. Dette gjelder myrene nr. 26, 27, 29, 35, 37, 43, 44, 45 og deler av myrene nr. 28, 36, 40, 47 og 55, som tilsammen har et areal av ca. 800 dekar. Innen området er

*) Jfr. Medd. fra Det norske myrselskap 1935, side 76.

Tabell 6.

Beliggenhet i høyde over havet for myrene i Løten almenning.

Høyde over havet i meter										Sum	
Under 500		500—600		600—650		650—700		Over 700		Dekar	%
Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%	Dekar	%		
14,482	40,5	4,201	11,7	5,618	15,7	7,582	21,2	3,880	10,9	35,763	100

det grasmyra som dominerer, mens det er forholdsvis lite av de andre myrtyper. Stort sett er formoldinga langt fremskreden, og alle myrene kan grøftes. Særlig vil vi fremheve myr nr. 44 og 45, som begge ligger gunstig til for dyrking.

Nord for Ebro og omkring Sørlisjøen ligger et myrområde på omkring 770 dekar. Det omfatter størstedelen av myrene nr. 183 og 185 samt myr nr. 186. Kratt- og bjørkeskogmyr dominerer i utbredelse, og som regel er myrene noenlunde vel formolda, mange steder vel formolda. Vestlige del av myr nr. 183, som er grøftet for skog, har nå en meget pen bestand av bjørk. Det ble her målt dybder fra 0,3 til over 5 m på undergrunn av sand, grus og stein. Største dybde ble observert på myr nr. 183 hvor det er ganske store arealer av dyp myr.

Dette felt ligger like inn til riksveien Hamar—Elverum, og dessuten er det bilvei langs feltet både i sørvest og nordvest. Grøfteforholdene er imidlertid mindre gunstige. For å få utnyttet myrene helt ut må både Ebrotjernet og Sørlisjøen senkes. Som forholdene er nå renner Terningåa under flom inn i Sørlisjøen, og for å hindre dette må det utføres et ganske stort reguleringsarbeid.

Sørøst for Ebro og sør for jernbanelinjen ligger myr nr. 10. Den ble for flere år siden oppdyrket til beite, men er blitt lite nyttet og gror etter hvert til med skog. I nærheten ligger flere mindre myrer av ganske god kvalitet. Alle er grøftet for skog og mer eller mindre tilgrodd med bjørk.

Alle myrer som er nevnt foran ligger lavere enn 300 m o. h.

Løten almenning har nå under bygging en vei som går ut fra riksveien ved Ebro, forbi Nysetra, Narsetra, Storholtsetra, Øisetra, Storødegården seter og like nord til Gitvola seter. Denne veien vil lette en eventuell utnyttelse av myrene.

Nord for Narsetra ligger myrene nr. 230, 233, 236 og 239 med et samlet areal av ca. 200 dekar. Det aller meste består av grasrik mosemyr med mindre partier bjørkeskogmyr imellom. I tillegg til de nevnte myrer finnes det et ikke ubetydelig areal forsumpet skogmark og bjørkeskogmyr (ikke avsatt som myr på almenningsskartet) som i tilfelle kan dyrkes sammen med myrene. Den nye almenningsveien

går gjennom feltet, og grøftingsforholdene er stort sett gunstige. Høyden o. h. er 550—590 m.

Nordover til Storødegården seter langs den nye veien er det mest småmyrer som er av såpass god kvalitet at de anses skikket til dyrking. Hertil kommer en del forsumpet skogmark, vesentlig bevokset med bjørk, som i tilfelle vil kunne dyrkes i tillegg til myrene.

Nord for Storødegården seter og øst for almeningsveien ligger et myrområde av god kvalitet. Det omfatter myrene nr. 277, 278 og 279 og storparten av myr nr. 280, tilsammen et areal av ca. 420 dekar. Grasrik mosemyr har størst utbredelse innen området, men det forekommer også partier med grasmyr og bjørkeskogmyr. Formoldinga veksler noe, men gjennomgående er myrene noenlunde vel formolda. Dybden varierer mellom 0,3 og 4 m på sand-, grus- og steinundergrunn. Myrene heller mot øst og er lette å grøfte. Området ligger forholdsvis gunstig til for utnyttelse til beite, like ved vei og ikke langt fra Storødegården seter. Høyden o. h. er 620—650 m.

Sør for Gitvola seter ned mot Øksna ligger flere gode myrer. Området omfatter myrene nr. 267, 269, 498, 499, 500 og 501. Lenger øst, på grensen mot Elverum, ligger myrene nr. 270 og 271. Disse myrer ligger mellom 650 og 700 m o. h. og utgjør tilsammen vel 400 dekar. Den overveiende del består av grasrik mosemyr, men flere steder er partier med grasmyr og bjørkeskogmyr. Storparten av myrene er noenlunde vel formolda og lette å grøfte. Undergrunnen består av sand, grus og stein. Det ble målt dybder fra 0,2 til 4,5 m.

I tillegg til de vanlige undersøkelser ble det her tatt opp detaljkart over et 275,7 dekar stort område som tenkes utlagt til kulturbeite. Herav er 222,9 dekar myr og 52,8 dekar fastmark. Dette felt ligger mellom Øksna og den nye almeningsveien og omfatter myrene nr. 498, 499, 500 og 501 samt nordlige del av myr nr. 267. Det er 10 småbrukere i Løten som tenker å få i stand fellesbeite her. Riktignok ligger feltet høyt o. h. (nærmere 700 m), men myrene er stort sett av god kvalitet, med sterkt fall mot sør og gunstige grøfteforhold. Det er således stor sannsynlighet for at det vil lykkes å få til et godt beite på disse myrer. Det videre arbeid med planlegging av beitefeltet er overtatt av beitekonsulent Sakshaug.

Nord og sør for Målisetra på grensen mot Vang ligger et myrområde på ca. 500 dekar. Det omfatter vestlige del av myr nr. 389 og nordlige del av myr nr. 390. De viktigste myrtyper er grasmyr og grasrik mosemyr. I kantene nærmest setra er dessuten en del bjørkeskogmyr. Det meste av arealet er noenlunde vel formolda. Begge myrene heller mot vest. Dybden varierer mellom 0,5 og 4 m på undergrunn av sand, stein og grus. Seterveien til Målia kan biles, og det kan muligens bli tale om å anlegge kulturbeite her. Høyden over havet er 680—700 m.

De store myrer som grenser mot dette område både i nord og sør, bl. a. den tidligere nevnte Killingkjølen, er overveiende mindre gode eller dårlige dyrkingsmyrer.

Brenntorvmyrer: Myr nr. 390 sør for Målisetra er almenningens største brenntorvmyr. Ifølge tabell 4 inneholder den i alt ca. 1,700,000 m³ råtorv. Kvaliteten er noe vekslende, særlig i søre delen av myra hvor det finnes blaute partier som er dårlig fortorvet, iallfall i øverste meter. Stort sett er brenntorven brukbar fra 0,4—0,5 m under overflaten. Hele myra er lett å grøfte. Myra ligger nokså avsides, og selv om det er bilvei til Målisetra, vil transporten av torven likevel bli forholdsvis kostbar.

Mellom Storødegården og Gitvola seter, øst for almenningsveien kan nevnes myrene nr. 275, 278 og 280. De inneholder tilsammen omkring 1 mill. m³ råtorv. Lettest å utnytte er myr nr. 280, som ligger like ved vei og dessuten er lett å grøfte. Myr nr. 278 er ganske godt fortorvet og er lett å grøfte til Øksna. Heller ikke denne ligger langt fra vei og kan forholdsvis lett utnyttes. Myr nr. 275, som er den største av disse myrer, ligger på grensen mot Åmot og Elverum og således mer tungvint til i forhold til vei. Grøfteforholdene er gode og torven stort sett av brukbar kvalitet. Den nordlige del av myra er noen steder dårlig fortorvet, særlig i øvre meter, men gjennomgående anses torven brukbar fra omkring 0,5 m.

Øisetermyra (myr nr. 329) inneholder stort sett god brenntorv. Hovedmyra er nokså blaut og har tykt moselag, men fra vel 0,5 m dybde er myra som regel godt fortorvet. Den er lett å grøfte og ligger ca. 1 km øst for Øisetra. Det er nå bilvei fram til setra, og den nye almenningsveien vil gjøre transportforholdene noe lettere.

Nordvest for Gryllingsetra ligger Stormyra (myr nr. 454) som delvis inneholder god brenntorv. Moselaget er imidlertid tykt, og på små partier finnes litt strøtorv. Det største brenntorvparti, som ligger i myras nordvestlige del, er gjennomgående dårlig fortorvet til ca. 60 cm dyp. Myra er lett å grøfte, men ligger noe tungvint til i forhold til vei.

Foruten de nevnte områder er det i den nordlige del av almenningen flere mindre brenntorvmyrer, hvorav en del ligger bekvemt til.

Som tidligere nevnt er det her nord ganske store strekninger med forholdsvis grunne myrer. Fortorvingen er ofte meget god på disse myrer, men det torvlag som i tilfelle kan tas ut, blir så lite at disse myrer ikke er tatt med i tabell 4.

I midtre del av almenningen skal vi nevne myr nr. 197, vest for Nysetra. Torven er her gjennomgående av god kvalitet og myra er lett å grøfte. Løten almenning har påbegynt arbeidet med torvfabrikk her.

Videre nevnes myr nr. 183 ved Ebrotjernet. Torven er stort sett mindre god, og utnyttelsen vanskeliggjøres ved at Ebrotjernet først må senkes.

Sør for jernbanelinjen ligger Stormyra (myr nr. 8), hvor Løten almenning i mange år har hatt brenntorvdrift. I vest er en del avtorvet, men det er ennå meget torv igjen. Kvaliteten er for det meste

bra, men delvis finnes torv av mindre god kvalitet. Enkelte steder er det mange stubber, og en del tanger er nokså tungvinte å utnytte. Myra har imidlertid en meget heldig beliggenhet.

Inntil jernbanelinjen ved Talbak ligger myr nr. 6, som er meget godt fortorvet. Den er til dels nokså oppstykket og av den grunn noe tungvint å drive, men det oppveies for en stor del av den gunstige beliggenhet.

I området sønnenfor myrene nr. 6 og 8 nedover mot Rokosjøen ligger mange myrer som inneholder brenntorv av vekslende kvalitet. Myrene innen den østlige del av området har en mindre gunstig beliggenhet, men i vestlige del ligger myrene nærmere bygda og kan lettere utnyttes. Innen hele dette området finnes vesentlig mindre myrer. På Sandbekkmyra (myr nr. 51) har Løten almenning torvdrift i gang. Myra er imidlertid snart avtorvet, og det ble opplyst at en bare regnet med å ha torv igjen til 3—4 års vanlig drift.

Veamyra (myr nr. 66) nord for Rokosjøens vestende, er den største brenntorvmyr i søre delen av almenningen. Den ligger ikke langt fra vei og torven er stort sett ganske bra. Det står forholdsvis tett med furu på myra, og under boringene viste det seg å være mange stubber, så torven er noe tung å utnytte.

Sørligst i almenningen nevner vi myrene nr. 126, 139 (Lomtjernmyra) og myr nr. 161 (Rådelsmyra). Den siste ligger lengst sør på grensen mot «Kiærskogen» og Romedal, så det blir lang transportvei på torven. Kvaliteten er noenlunde god og myra er lett å grøfte.

Myrene nr. 126 og 139 ligger like ved veien til Dammen og er lettere å utnytte. Torven i myr nr. 126 er stort sett mindre god, mens den er noe bedre i myr nr. 139. Begge myrer er noenlunde lette å grøfte.

Som det fremgår av foranstående og dessuten av tabell nr. 4, inneholder myrene i Løten almenning brenntorv av noe vekslende kvalitet. Torvmyrenes beliggenhet i forhold til bilvei er nokså varierende, men dette er neppe til hinder for utnyttelsen av den overveiende del av torvmassen.

Strøtorvmyrer: Når en unntar myr nr. 138, hvor almenningens torvstrøfabrikk ligger, er det meget få myrer som inneholder strøtorv. I noen større dybder forekommer det strøtorv bare flekkevis på enkelte blaute myrpartier, men områdene er så små at de ikke er særskilt utskilt. Det bør kanskje nevnes at på Ekrummyra (myr nr. 188) er et ganske stort areal som inneholder strøtorv, men bare til ca. 0,5 m dybde. Det kan således neppe bli tale om anlegg av torvstrøfabrikk her, men det går an å produsere harvestrø, særlig da myra har en meget gunstig beliggenhet.

Videre kan nevnes at myr nr. 218 på et areal av ca. 20 dekar inneholder strøtorv til $\frac{3}{4}$ m dybde, og myr nr. 219, som har en størrelse av ca. 12 dekar, har et 0,5 m tykt strøtorvlag over det meste av arealet. Begge myrer ligger i kanten av almenningen, nord for Karterud.

2. Myrene i Solbergskogen.

Solbergskogen, som nå eies av Løten almenning, ligger i sørøstlige del av herredet på grensen mot Elverum. Her er undersøkt 5 myrer med et samlet areal av ca. 225 dekar. Alle myrene ligger langs grensen mot Elverum i nordlige del av skogen.

Som det fremgår av tabell 1 er det furuskogmyr og grasmyr som har størst utbredelse, tilsammen nesten 85 % av myrarealet. Formoldinga er stort sett langt fremskreden, og alle myrene er grøftet for skog. Undergrunnen består overalt av sand, grus og stein. Bare en enkelt gang ble påtruffet gytje under boringene. Dybden varierer mellom 0,5 og 4 m.

Storparten av disse myrer er nok skikket til dyrking hva kvaliteten angår, men andre forhold gjør at det neppe blir aktuelt med noen oppdyrking her. Det måtte i tilfelle være myrene nr. 4 og 5, Koiemyra og Presttjernkoiemyra (se oversiktskartet), som ligger nærmest bygda. For å få full nytte av en eventuell oppdyrking av disse myrer måtte imidlertid et par tjern senkes. Myr nr. 3, Snøplogmyra, har til dels en tett furubestand og inneholder dessuten mange stubber og er derfor lite fordelaktig å dyrke. Myr nr. 1, Tysbasmyra, er liten og ligger avsides. Myr nr. 2, Haratjernmyra, vil heller ikke kunne nyttes uten senkning av et tjern.

Myrene nr. 2 og 3 er tatt med i oversikten over brenntorvmyrer (tabell 4). Torv kvaliteten er stort sett tilfredsstillende, men ingen av disse myrer er lette å utnytte til brenntorv. Når det gjelder myr nr. 2 må Haratjern senkes, og myr nr. 3 inneholder mange stubber. I begge tilfelle dreier det seg bare om små arealer (se tabellen).

Den overveiende del av myrarealet innen dette område antas å være best skikket til skog.

3. Myrene i Løten bygd.

I Løten bygd er undersøkt et myrareal på omkring 700 dekar fordelt på 6 myrer. Av dette areal utgjør lyngrik mosemyr ca. 18 %, grasrik mosemyr ca. 1 %, grasmyr ca. 50 %, furuskogmyr ca. 22 % og bjørkeskogmyr ca. 9 %. Dybden veksler fra 0,2 til over 5 m og undergrunnen er mest sand, grus og stein. Myr nr. 503 ligger for størstedelen på leirundergrunn, og på myr nr. 504 (begge nummer refererer seg til oversiktskartet) ble flere ganger påtruffet gytje under boringene.

Myr nr. 214 (almenningskartet), som tilhører Halstenschof gård, ligger i nordlige del av bygda. Den har bare et areal av omkring 10 dekar utenom almenningen og strekker seg inn i almenningen hvor det ligger et litt større areal som for største delen er oppdyrket. Myra, som ligger inntil en bekk, er sterkt sandblandet.

Også myr nr. 98 (almenningskartet) ved Trønneshagen ligger delvis i almenningen. Det er en meget god grasmyr, men ligger noe lavt i forhold til Svartelva.

Myr nr. 502, Ullermyra (oversiktskartet), ligger vel 1 km nordøst for Løten st. Her har tidligere vært et større brenntorvanlegg, og en stor del av myra er avtorvet. I nordvestlige og vestlige del er det imidlertid en del torv igjen. Kvaliteten er stort sett bra, og selv om myra ikke har vært oppdemmet anses torven ennå stort sett for brukbar. Det er nå påbegynt oppdyrking i sør- og vestkanten av myra.

Myr nr. 503, Norsengmyra (oversiktskartet), inneholder noenlunde brukbar brenntorv, som er dekket av et ca. 0,5 m tykt strøtorvlag av dårlig kvalitet.

Myr nr. 504, Adalsfløta (oversiktskartet), ligger på begge sider av Svartelva i søre delen av bygda. Det er en god grasmyr med rik vegetasjon, men den ligger så lavt at senkning av elva er en betingelse for oppdyrking.

Endelig nevnes myr nr. 505 (oversiktskartet), som ligger ved Svarttjern sør for Rokosjøen. Den alt overveiende del er tuet furuskogmyr med tykt moselag lite skikket for oppdyrking. Derimot inneholder den ganske bra brenntorv, og kjørevei går omtrent fram til myra.

4. Myrene i «Kiærskogen».

«Kiærskogen» danner den største private skogstrekning i Løten herred. Arealet er ca. 45,000 dekar. Derav er 6,543 dekar myr, beregnet på grunnlag av bestandskart over skogen i mst. 1 : 10,000.*)

Av disse myrer er alle over 20 dekar undersøkt, dessuten er det også foretatt en del stikkprøver blant de mindre myrer som falt i marsjruten.

Totalarealet av myrer over 20 dekar utgjør 5250 dekar fordelt på 47 myrer. Arealet av myrer under 20 dekar er 1293 dekar. Arealfordelingen mellom de forskjellige myrtyper er vist i tabell 1 for alle myrer over 20 dekar.

Den dominerende myrtype er også her grasrik mosemyr. Som en undergruppe er utskilt en grasfattig type, «grasfattig mosemyr». Denne type står på overgangen mot ren mosemyr, men inneholder såpass meget halvgrasvegetasjon at den ikke kan regnes som ren mosemyr. Tilsammen utgjør disse myrtyper 3,307 dekar, og herav er 612 dekar grasfattig. Mosemyrene er som oftest dekket av et temmelig tykt uformolda moselag som gjør en eventuell oppdyrking vanskelig. Av og til kan en dog påtreffe partier hvor moselaget ikke er særlig sjenerende og hvor myrjorda under moselaget er noenlunde vel formolda.

En del av grasmyra er lavtliggende partier som ikke lar seg utnytte uten i forbindelse med større senkningsarbeider. Grasmyra er i det hele svært våt. Arealet av grasmyr er 207 dekar.

*) Heller ikke dette kart har vi kunnet publisere av økonomiske grunner.

Av skogmyr er utskilt typene blandingsskogmyr og furuskogmyr. Den førstnevnte type er oftest en blanding av gran, furu og bjørk. Hvor gran og bjørk dominerer er denne myrtype av forholdsvis god kvalitet. Typen opptrer fortrinsvis på småmyrer og mindre områder og bukter av større myrpartier, men ved grøfting er også større myrer innvunnet for skogen. Disse skogmyrer er tidligere gras- og grasrike mosemyrer. De beste eksemplarer på en slik utvikling er Stormyra og Kyruddalsmyra, nær Nøkleby.

Furuskogmyra er oftest av mindre bra kvalitet i det øvre lag. Bunndekket består gjerne av den vegetasjon som karakteriserer den lynnrike mosemyr.

Sett fra jordbruks synspunkt finnes de beste myrene i den nordre og laveste del av skogen. Særlig må Dalsmyra, Arnormyra og visse partier av Kolmyra nevnes. Dalsmyra er for en del tilvokset med skog, men står ennå på overgangen mellom grasmyr og skogmyr. Arnormyra er svært våt, da det er stor tilstrømning av vann her, og det vil muligens bli vanskelig å få senket grunnvannet nok. Kolmyra er av temmelig ujevn kvalitet, men de bedre partier av den lar seg utnytte.

I den sørlige og høystliggende del av skogen er myrene stort sett av mindre god kvalitet. De beste myrpartier her finnes på Kjærnlimyra og dessuten de små Pålsmyrene (under 20 dekar). Omkring disse siste er også fastmarka bra.

Fortorvingsgraden er stort sett lav for samtlige myrer. Bedre fortorva myr ble påvist på mindre partier, men disse er askerike og vanskelig nyttbare. I tabell 4 er tatt med de påviste brenntorvmyrer og i tabell 3 vil en finne en del brenntorvanalyser herfra.

God strøtorv finnes det lite av i «Kiærskogen». Forekomstene er oftest av mindre utstrekning. Strøtorv finnes i myr nr. 46, Stormyra, men også der er det bare mindre partier.

De fleste av myrene i «Kiærskogen» er vanskelig nyttbare enten det gjelder dyrking, brenntorv- eller strøtorvproduksjon. Ved undersøkelsen fikk en helst det inntrykk at en fortsatt må søke å få skogen ut på myrene her. Den skoggrøfting som allerede har funnet sted i stor målestokk viste bra resultater de fleste steder. For en del skyldes nok dette at det er de forholdsvis beste myrer som er tatt i bruk først, men det finnes ennå atskillig myr som med fordel vil kunne grøftes. Særlig gjelder dette myrer og myrpartier der skogen allerede er vandret inn. De snaue «kjølene» lar seg vel neppe utnytte rasjonelt ennå, men bukter og grunnere partier vil selv her med fordel kunne grøftes for skog.

Litt om jordbruksforhold i Løten.

Etter folketellingen i 1930 var den samlede folkemengde i Løten 6158 hjemmehørende personer, det er 16,82 pr km². Av den mannlige befolkning over 15 år var 1265 eller 61,1 % knyttet til jordbruk og skogbruk.

Til belysning av jordbruksforholdene tar vi med noen tall fra jordbrukstellinga i 1929.

Fordelingen av landarealet i herredet var:

Dyrket jord	35,910	dekar eller	10,1	%
Naturlig eng	5,520	»	»	1,6
Utslåtter	520	»	»	0,2
Produktiv skog	253,120	»	»	71,3
Annen mark	59,800	»	»	16,8

I alt 354,870 dekar eller 100,0 %

Det fremgår av sammenstillingen at skogmarka inntar en dominerende plass, men prosenten av den dyrkede jord er atskillig høyere enn i naboherredet Elverum, hvor den bare utgjør 2,4 %. Av «annen mark» utgjør myrene 43,230 dekar eller ca. 12,2 % av landarealet.

Antall jordbruk fordelt etter størrelsen av deres innmarksarealer fremgår av nedenstående sammenstilling:

	Skyld- satte bruk	Ikke skyldsatte bruk	Sum	%
Boliger med inntil 2 dekar innmark	137	66	203	21,0
Boligbruk 2,1—5 dekar innmark	76	11	87	9,0
Småbruk 5,1—10 » »	117	18	135	13,9
» 10,1—20 » »	183	14	197	20,3
Småbruk og gårdsbruk 20,1—50 » »	156	4	160	16,5
Gårdsbruk 50,1—100 » »	69	0	69	7,1
» 100,1—200 » »	68	0	68	7,0
» 200,1—300 » »	24	0	24	2,5
» 300,1—500 » »	23	0	23	2,4
» 500,1—700 » »	3	0	3	0,3
Tilsammen	856	113	969	100,0

Det fremgår av sammenstillingen at gruppene «Boliger» og «Småbruk mellom 10,1 og 20 dekar innmark» er sterkt representert. Antall bruk i intervallet 5,1 til 50 dekar innmark utgjør tilsammen 50,7 % av det samlede antall.

Bruken av den dyrkede jord er slik:

	I % av dyrket jord:		
	Korn og erter	I alt åpen åker	Eng
Løten	35,9	50,9	49,1
Riket	22,7	35,2	64,8

Følgende sammenstilling viser hvordan fordelingen mellom åkervekstene er:

Korn og erter dyrket til modning:

	Høst- hvet	Vår- hvet	Høst- rug	Bygg	Havre	Bland- korn	Erter	I alt
Dekar	31	327	641	4036	7476	286	96	12893
I % av dyrket jord	0,09	0,91	1,78	11,24	20,81	0,80	0,27	35,90

Blant kornslagene inntar havre og bygg en dominerende plass og utgjør tilsammen over 89 % av arealet som brukes til korn og erter.

Andre åkervekster:

	Grønn- fôr	Po- teter	Fôr- neper	Kål- rot	Kål	Gul- rot	I alt
Dekar	523	2404	1333	335	38	12	4645
I % av dyrket jord	1,46	6,69	3,71	0,93	0,10	0,03	12,93

Antall husdyr ved jordbrukstelingen i 1929 stiller seg slik:

Hester	681	Geiter	353
Storfe	4405	Svin	1700
Sauer	1010		

Antall husdyr pr. 100 dekar dyrket jord er mindre i Løten enn gjennomsnittlig for rikets bygder for alle husdyr, unntatt svin. Særlig lavt er antallet av sauer og geiter. Utrechnet pr. 100 dekar dyrket jord stiller tallene seg slik for Løten: 1,9 hester, 12,3 storfe, 2,8 sauer, 0,1 geiter og 4,7 svin, mens de tilsvarende tall for rikets bygder er følgende: 2,3 hester, 15,8 storfe, 19,8 sauer, 4,2 geiter og 3,7 svin.

For å gi en oversikt over de klimatiske forhold i herredet hitsettes noen tall fra Løten og et par nærliggende stasjoner:

Stasjonens navn:	Løten	Elverum	Vang på Hedmark
Stasjonens h. o. h. i m	351	188	233
Normal nedbørshøyde i mm	601	663	524
Normal nedbørshøyde i mai—august i mm	283	308	252
Middeltemperatur i mai—august C°	—	12,7	12,8
Årets middeltemp. C°	—	2,6	3,4

Temperaturobservasjoner foreligger ikke for stasjonen i Løten.

Stort sett er de klimatiske forhold i Løten gunstige for jordbruksdrift, iallfall i de lavere deler av herredet. Den nordlige og høyreliggende del (500—800 m o. h.) er ikke så heldig stilt, men de dyrkingsforsøk som er utført av forsøksleder Glærum i Vang almenning under noenlunde tilsvarende forhold tyder på at det er atskillige mu-

ligheter for jordbruket også innen den høyereliggende del av Løten herred.

Som tidligere nevnt kommer 50,7 % av alle bruk i Løten inn under størrelsesgruppene med fra 5,1 til 50 dekar innmark. De fleste av disse bruk er for små til å gi en familie arbeid og underhold hele året, og eierne må delvis skaffe seg inntekter utenom gårdsbruket. En utvidelse av disse bruk til mer selvstendige gårdsbruk ville i mange tilfelle være ønskelig.

Når det gjelder tilleggsjord til for små bruk og jord til bureising er det vanskelig å skaffe arealer av betydning i selve Løten bygd. Å ta de små private skogteiger eller dele opp gamle bruk fører neppe fram, og udyrket myr er det her lite av. En stor del av almenningen derimot ligger bekvemt til for dyrking, og hvis etterspørselen etter jord tiltar i betydelig grad, er det sannsynlig at det vil komme krav til almenningen om å avstå ikke bare myr, men også en del forsumpet skogmark som måtte egne seg for dyrking.

Som tilleggsjord til små bruk vil myrene i mange tilfelle være brukbare, og mange myrer, selv i almenningens høyereliggende deler, vil kunne benyttes til dette formål. Som nevnt har allerede 10 småbrukere fått planlagt kulturbeite på myr ved Gitvola seter, og en får håpe at dette forsøk blir vellykket og vil danne innledningen til en planmessig utnyttelse av almenningens myrer både til kulturbeite og foravl.

TORVLÅNEFONDET

RETTLEIING FOR LÅNSØKERE.

Av overrettssakfører, sekretær i Landbruksdepartementet

Per Odd Schiefloe.

NÅR en skal prøve å gjøre i stand ei rettleiing for lånsøkere, kan det i første omgang synes naturlig å gjøre dette på den måten at en arbeider ut et skjema som det da bare skulle være å fylle ut.

Imidlertid er de faktiske tilhøva i torvindustrien så varierende at det er vanskelig å få i stand et klart og greit skjema for lånesøknader.

Jeg har derfor valt å gjøre det på den måten at jeg etter ei kort omtale av de to lånetyper punktvis gjennomgår de ting som en lånsøker skal eller bør gjøre greie for i lånesøknaden. Videre har jeg satt opp et eksempel på en søknad.

Lånetypene.

Lånereglene skiller mellom to slag lån, anleggslån og driftslån.

Anleggslån

kan bli gitt til nyanlegg av brenntorv- og torvstrøfabrikker og til større utvidinger av eldre anlegg. Konverteringslån er det ikke høve til å gi.

Det er satt både ei absolutt og ei relativ maksimumsgrense for låna. Den absolutte grense er kr. 100,000.00 for brenntorvlån og kr. 50,000.00 for torvstrølån. Den relative maksimumsgrense er $\frac{3}{4}$ av kostnaden med de planlagte arbeider. Er et anlegg rekna å komme på kr. 20,000.00, blir det største lån som kan gis kr. 15,000.00.

Låna er vanligvis avdragsfrie i 1 år og betales deretter i like store årlige avdrag. Avdragstida kan være opp til 10 år. Den blir fastsatt av departementet i hvert enkelt tilfelle.

Rentesatsen er f. t. $2\frac{1}{2}$ % for lån til kommune- og samvirketiltak og $3\frac{1}{2}$ % for lån til andre. Renta betales etterskottsvis. (For brenntorvlån som ble gitt våren og sommeren 1940 ble renta satt ned med 1 %. Om denne nedsettinga skal bli gjort gjeldende også for framtida er ennå ikke avgjort).

Det skal stilles fullgod sikkerhet for låna, enten i form av pant, kommunegaranti eller depositum. En kan som regel gå ut fra at departementet vil kreve pant i anlegget med myrrettene, men om det også vil kreve anna sikkerhet i tillegg til dette vil avhenge av tilhøva. I de tilfelle der lånet utgjør storparten av kapitalinnsatsen må en være budd på at det også vil bli krevd anna sikkerhet. Hva for form slik tilleggsikkerhet skal få vil da bli avgjort i det enkelte tilfelle.

Låntakerne plikter å drive myra på en ordentlig måte, slik at undergrunnen etterpå kan dyrkes eller tilplantes med skog. Med dette for øye må låntakeren syte for at undergrunnen blir planert og grøfta. Dette krav kan departementet lempe på i særskilte tilfelle.

Departementet skal ha rett til å holde seg underrettet om alt som vedkommer anlegget og drifta. Låntakeren plikter å sende årlige meldinger om drifta og produksjonen til den tid som blir fastsatt av departementet. Er produksjonen åpenbart mindre enn det som rimelig kan kreves, kan departementet si opp lånet.

Når pantebrev m. v. er i orden blir tilsagte lån til vanlig utbetalt med $\frac{1}{2}$ straks. Når denne summen er brukt kan låntakeren få $\frac{1}{4}$ til. Resten av lånet blir utbetalt når arbeidet er ferdig. Når en søker om å få utbetalt 2. og 3. termin må en sende med attest fra offentlig tilsatt jordbruks-, skogbruks- eller torvfunksjonær om at vilkåra for utbetaling er til stede. For 3. termins vedkommende blir det også krevd innsendt en ekstrakt av rekneskapen for arbeidet.

Før låntakeren sender inn pantebrev o. l. bør han selv undersøke om dokumenta er i den stand som departementet har krevd. Er det t. d. krevd pant med en viss prioritet må en syte for at mulig eldre hefte enten blir sletta eller viker prioritet. Dette gjelder også hefte

som egentlig bare vedkommer hovedbruket, men som på grunn av vanlige panterettsregler også kviler på parsellen inntil pantefrafall eller prioritetsvik er tinglyst.

Passer låntakeren ikke på dette, risikerer han bare å få dokumentet tilbake for å bringe det i den stand som er krevd.

Driftslån.

Dette er kortsiktige lån. De løper bare et års tid. Halvparten skal være betalt den 1. desember det år låna blir gitt og resten den 1. mai året etter.

Driftslån kan bli gitt til brenntorvfabriker og torvstrølag til 1. og 2. års drift, med kr. 10.00 pr. tonn brenntorv og kr. 1.00 pr. m³ (balle) torvstrø som en rekner å ville produsere i året.

Rentesatsen er 3½ % pr. år. Renta betales etterskottsvis sammen med avdraga.

(Våren 1940 gjorde departementet framlegg om å sette ned renta til de samme satser som for anleggslån, og om å sløyfe regelen om at lån bare skulle kunne gis til 1 og 2 års drift. Videre at driftslån skulle kunne gis også til andre torvstrøprodusenter enn torvstrølag, og at departementet skulle kunne fastsette lånenormen pr. enhet produsert masse. Dette ble vedtatt for de brenntorvlån som ble gitt i sesongen 1940, men om det skal gjelde for framtida er ennå ikke avgjort).

Tilsagte lån blir, når gjeldsbrev m. v. er i orden, utbetalt etter hvert som pengene trengs til drifta.

Det skal stilles fullgod sikkerhet for låna. Hva for form sikkerheten skal få vil kunne variere etter de spesielle tilhøve i det enkelte tilfelle. Det kan bli tale om pant i anlegget og eller forlagspant sammen med deponering av salgskontrakter, eller sjølskuldkausjon e. l.

Låntakere plikter å drive myra på en ordentlig måte, slik at undergrunnen etterpå kan dyrkes eller tilplantes med skog. Med dette for øye skal låntakeren syte for at undergrunnen blir planert og grøfta. Dette krav kan departementet lempe på i særskilte tilfelle.

Departementet har rett til å holde seg underrettet om alt som vedkommer drifta.

Det er Landbruksdepartementet som gir låna og fastsetter lånevilkåra, men inn- og utbetalinger skjer gjennom vedkommende skattefut.

Lånesøknaden.

Anleggslån.

Den som søker om lån bør syte for at det enten i sjølve søknaden eller i vedlegga er gitt følgende opplysninger om:

a) *Myra — storleik, kvalitet og søkerens retter over den m. v.*

Etter reglene skal det følge med søknaden ei erklæring fra en fagmann om myrkkvaliteten. I denne erklæringa bør det være gjort greie for:

- 1) Hvor stor myra er og hvor stort arealet med nyttbar drivverdig torv er.
- 2) Hvor djupt torvlaget er gjennomsnittlig og den samlede kubikkmasse råtorv.
- 3) Om det er bra tørkeplass og lagerplass og om tilhøva ellers ligger til rette for slik drift som lånsøkeren tenker å gå i gang med.

Når det gjelder brenntorv bør en også (ved nye anlegg) få torvprøver analysert kjemisk og sende med avskrift av analyseprovet.

Videre bør lånsøkeren gjøre greie for de retter han har over myra, om han eier eller leier den, og om den er særskilt skyldsatt. I siste tilfelle må navn, gårds- og bruksnummer oppgis. I motsatt fall må en gi de samme opplysninger om den eiendom som myra ligger på.

Såfremt lånsøkeren ikke eier (og har skjøte på) myra, bør han sende med en avskrift av den eller de kontrakter han bygger retten sin på, og opplyse om kontrakten(e) er tinglyst og helst hvilken prioritet den (de) har på hovedbruket.

Det bør også være med opplysninger om hvor langt myra ligger fra offentlig veg eller jernbanestasjon og om lånsøkeren har nødvendig rett til veg fram til offentlig veg.

b) *Planene for anlegg og drift.*

En bør her gjøre greie for hvorledes en har tenkt å legge det heile an, både med anlegg, drift og avsetning.

Det skal følge med et overslag over anleggsutgiftene og det bør opplyses hvordan anlegget er tenkt finansiert. Videre bør det følge med en driftsplan og et driftsoverslag, alt utarbeidd av en fagmann.

I begge overslag bør hovedpostene vært spesifisert slik at en på dette grunnlaget kan gjøre seg opp ei meining både om anlegget i seg sjølv er høvelig til den drift en vil gå i gang med og om de økonomiske resultater som drifta vil gi.

I driftsplanen bør en gjøre greie for hvordan drifta er tenkt lagt an, den årlige produksjon lufttørr torv en rekner med, om en vil bruke leidde folk eller om det er føresetnaden at lagsfolka i større eller mindre utstrekning skal gjøre arbeidet m. v.

Videre bør det være opplyst hvordan produktene er tenkt avsatt, enten i fritt salg eller til visse formål eller kjøpere.

Som før nevnt kan det bli gitt lån på opp til $\frac{3}{4}$ av anleggsutgiftene. De utgifter som en kan ta med her er utgiftene til planlegging, kjøp av torvmyr, planering og grøfting, kjøp av materialer til og

bygging av hus, skur og hesjer, og kjøp og montering av de maskiner og redskaper (her medrekna skinner og vogner) som trengs for å få hele anlegget i driftsferdig stand.

c) Sikring av lånet.

Lånsøkeren må gjøre greie for den sikkerhet han kan stille for lånet, og det på en slik måte at en både kan gjøre seg opp ei meining om verdien og gjøre i stand utkast til pantedokumenter m. v. (Disse blir alltid gjort i stand i departementet og sendt låntakeren når lånet blir tilsagt).

Har en gitt de opplysninger om myra som er nevnt under a), vil dette vanligvis være nok for denne.

Men blir det tilbudt pant i annen fast eiendom må en gi opp dennes navn og nummer, de hefter som kviler på den og verdien (skattetakst eller annen liknende takst, men ikke branntakst).

Blir det tilbudt personlige garantier bør en sende med likningsattester.

d) Andre opplysninger.

Andelslag og andre selskaper bør sende med ei avskrift av vedtektene med opplysning om tallet på medlemmene og andelene (aksjene) og hva som er innbetalt på selskapskapitalen.

Når det blir søkt om lån til et eldre anlegg bør en også legge ved avskrift av vinnings- og tapskonto og balansekonto (status) for de 2—3 siste år.

Driftslån.

Søker en samtidig om anleggs- og driftslån, og en har gitt de opplysninger som er nevnt framom, vil dette i de fleste tilfelle være tilstrekkelig også for driftslånet.

Blir det søkt bare om driftslån bør en i det store og heile gi de samme opplysninger som for anleggslån.

Sjøl om en i dette tilfelle ikke skal ha penger til sjølve anlegget bør en legge ved enten et kostnadsoverslag (dersom det ikke er ferdig) eller oppgave over hva det har kosta og hva gjelda utgjør, slik at långiveren kan gjøre seg opp ei meining om de økonomiske utsiktene.

Jeg viser ellers til det eksempel på en lånesøknad som jeg har gjort i stand og som er trykt som tillegg til denne rettleiing. Det sier seg sjøl at en ikke alltid slavisk kan følge dette eksemplet, men må gjøre de endringer som følger av at de faktiske tilhøva er andre enn de som eksemplet bygger på.

Til slutt bare dette: Gi fullstendige og nøyaktige opplysninger allerede i søknaden. Det sparer både lånsøkeren og långiveren for unødige korrespondanse og søknaden kan bli hurtigere avgjort.

Eksempel på en lånesøknad:

Til
Landbruksdepartementet.

Søknad om lån i Torvlånefondet.

Underskrevne ....., herred, ... fylke, søker med dette om et anleggslån på kr. .... av Torvlånefondet til anlegg av .....fabrikk på .....myra i .....herred.

Anlegget er rekna å komme på i alt kr. ....

Myra er undersøkt av ..... og vi legger ved den erklæring han har gitt. Som en vil se av denne er myra på omlag .....dekar. Av dette er omlag ..... dekar god torvmyr som er gjennomsnittlig ..... m djup. Han rekner med ei samla masse råtorv på ..... m³.

Det er bra tørke- og lagerplass på myra.

Torvprøver er undersøkt kjemisk av ..... Analyseprovet ligger ved.

Myra ligger omlag ..... m fra offentlig veg.

Myra, som ikke er særskilt skyldsatt, ligger under ..... gnr. .... bnr. .... Som det vil gå fram av vedlagte kontrakt, datert ....., tinglyst ....., har vi leidd avtorvingsretten for ei tid av ..... år.

På eiendommen kviler det følgende pantehefter med prioritet foran vår kontrakt: 1) ....., 2) ..... osv.

Som det vil gå fram av kontrakten har vi rett til nødvendig veg fram til offentlig veg.

Vi har tenkt å bygge et anlegg for en årlig produksjon av ..... m³ lufttørr torv, og med den kubikkmasse råtorv som er i myra skulle vi ha torv nok for ..... års drift.

Vi tenker å drive med leidd arbeidshjelp og selge torv både til andelseiere og andre.

Planen for anlegget og drifta er utarbeidd av ..... Ei avskrift av disse med overslag over anleggs- og driftsutgifter ligger ved.

Som det går fram av disse dokumenter rekner vi med at anlegget i driftsferdig stand vil komme på i alt kr. .... Av denne sum håper vi å kunne dekke kr. .... ved lån i Torvlånefondet, mens resten blir brakt til veie ved andelsinnbetalinger.

Vi ber om at lånet i Torvlånefondet må bli avdragsfritt i 1 år og at det deretter må bli ei avdragstid på ..... år. Videre ber vi om

at lånet må bli å rente med den sats som til hver tid gjelder for lån til samvirketiltak.

Til sikring av lånet kan vi tilby 1. prioritets pant i våre retter over myra med anlegget og .....

Vi har tenkt å få anlegget i driftsferdig stand .....

Med vørnad

.....
Postadresse .....

Vedlegg:

- 1) Erklæring, dat. ...., fra .....
- 2) Analyseprov, dat. ....
- 3) Kontrakt, dat. ...., tgl. ...., vedk. torvrettene.
- 4) Planer og overslag.
- 5) Avskrift av våre vedtekter.
- 6) Oppgave over tallet på andelseiere og andeler og innbetalinger på andeler.

SØKNAD OM STATSBI DRAG OG FORSLAG TIL BUDSJETT FOR 1941

For kommende budsjettermin har myrselskapet sendt Landbruksdepartementet følgende søknad:

Til
Landbruksdepartementet,

Oslo.

Det norske myrselskap søker herved ærbødigst om statsbidrag for budsjetterminen 1. juli 1941—30. juni 1942 stort

k r. 6 5,0 0 0 0 0.

Som bilag følger vedlagt:

1. Forslag til budsjett for Det norske myrselskap for kalenderåret 1941.
2. Forslag til budsjett for Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra og for spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter omkring i landet for året 1941.
3. Det norske myrselskaps budsjettforslag for 1940.
4. Det norske myrselskaps årsmelding og regnskap for kalenderåret 1939.

Om virksomheten hittil i 1940 kan meddeles:

1. Arbeidet for øket brenntorvproduksjon.

Straks etter krigens utbrudd i fjor høst tok selskapet opp arbeidet for planlegging av en sterkt utvidet brenntorvdrift i 1940 (jfr. bl. a. skrivelser til det ærede departement av 4. og 7. september 1939). Som et resultat av dette arbeid kan nevnes at det ble satt i gang produksjon av brenntorvmaskiner ved Hamar Jernstøperi og Mek. Verksted allerede høsten 1939. Likeså ble en del eldre torvmaskiner innkjøpt og reparert i løpet av vinteren 1939—40. Dette viste seg å få stor betydning under det forserte arbeid med å få satt flest mulig anlegg i gang våren 1940. Videre kan nevnes at Christiania Spigerverk etter myrselskapets initiativ opptok fabrikasjon av stikktorvspader våren 1940. Torvspader har tidligere vært innført, vesentlig fra Danmark.

Midler til disse forberedende arbeider ble skaffet til veie ved overføring av en tidligere gitt bevilgning til utvidelse av torvbrikketfabrikken ved Aspedammen, som tidligere samme år var blitt solgt til et privat aksjeselskap. De beløp som kommer inn ved salg av maskinene føres foreløpig på egen bankkonto.

Den 6. februar dette år sendte myrselskapet en utredning til Landbruksdepartementet hvor det ble pekt på de viktigste oppgaver som straks måtte forberedes hvis det skulle lykkes å få satt i gang en nevneverdig økning av brenntorvproduksjonen allerede i inneværende år. Forslaget omfatter bl. a. ansettelse av tilstrekkelig mannskap for å møte de økede krav om faglig assistanse, dessuten midler til utdannelse av torvkonsulenter og til demonstrasjoner i brenntorvdrift. Dessuten omfattet forslaget ansettelse av en egen torvkonsulent for Nord-Norge, videre brenntorvinventering og midler til dekning av økede administrasjonsutgifter og lød på tilsammen kr. 50,000.00. Landbruksdepartementet gikk inn for forslaget, og anbefalte i skrivelse av 16. mars at beløpet ble stilt til disposisjon for Det norske myrselskap av Forsyningsdepartementet. Brenselsrådet gikk også enstemmig inn for forslaget.

I skrivelse av 16. mars meddeler imidlertid Forsyningsdepartementet at bevilgning til det nevnte formål bør ytes av Landbruksdepartementet, og i skrivelse av 29. mars går så sistnevnte departement med på at det ekstraordinært bevilges myrselskapet kr. 25,000.00, men gjør oppmerksom på at det i år ikke har kunnet avse midler til ansettelse av fast torvkonsulent for Nord-Norge og til inventeringsarbeider. Utbruddet av krigen i Norge medførte imidlertid at den gitte bevilgning ble trukket tilbake av Finansdepartementet, men etter nye forestillinger ble den igjen stilt til disposisjon i slutten av april.

Foruten det foran nevnte som direkte angår myrselskapet, ble arbeidet for å skaffe midler til økning av Torvlånefondet til utlån for brenntorvanlegg, og dessuten arbeidet for å få staten til å stille seg som kjøper eller garantist for avsetning av brenntorv m. v. fort-

satt. Etter at Administrasjonsrådet ble oppnevnt lyktes det å få gjennomført flere av disse ting, bl. a. er i alt i løpet av sommeren stilt inntil kr. 400,000.00 til disposisjon for Torvlånefondet. Forsyningsdepartementet gikk med på å garantere for avsetning av et kvantum av 30,000 m³ maskintorv som ikke måtte bli avsatt på det frie marked, videre ble torvprisen fastlagt av Trustkontrollrådet, og Forsyningsdepartementet har i stor utstrekning gitt anvisning på råolje, petroleum og bensin til brenntorvanlegg. Dessuten bør det nevnes at Tiltakskommissjonen har støttet arbeidet for øket brenntorvdrift ved å gi garanti for lån til en ny torvbrikkeringsfabrikk i Elverum og til et større maskintorvanlegg i Stor-Elvdal.

Myrselskapet ansatte fra 1. mai utskiftningslandmåler O. Hovde, landbrukskandidat D. Lømsland og torvmester A. Bølgen som midlertidige konsulenter, førstnevnte for 1 år med plikt til fortrinnsvis å arbeide i Nord-Norge, og de øvrige for kortere perioder. Torvingeniør Ording har dessuten omtrent utelukkende arbeidet med brenntorvsaker, og det samme gjelder i stor utstrekning sekretæren og den ene av kontorassistentene.

Undersøkelser og planlegging av brenntorvanlegg er foretatt i Østfold, Akershus, Hedmark, Opland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal, Nordland og Troms fylker. Dessuten er en del av bevilgningen (kr. 1,500.00) stilt til disposisjon for Trøndelag Myrselskap, som har overtatt de rekvisisjoner som er innløpet til Det norske myrselskap fra Sør- og Nord-Trøndelag fylker. Det er således bare 2 fylker, Sogn og Fjordane og Finnmark, hvor konsulentene ikke har arbeidet i år. Fra de nevnte fylker er ikke innløpet noen rekvisisjoner om brenntorvundersøkelser. Selskapet har etterkommet alle innløpne rekvisisjoner, og dessuten har konsulentene i noen grad kunnet bearbeide forsyningsnemndene i enkelte byer og tettbebygde landdistrikter for å få satt i gang brenntorvdrift og har også foretatt de nødvendige forberedende undersøkelser. Imidlertid har dette i de fleste tilfelle ikke ført til at drift er blitt satt i gang.

Av propaganda for torvsaken kan nevnes at myrselskapet har utgitt en brosjyre «Brenntorv og brenntorvtilvirking» av ingeniør A. Ording. Brosjyren er trykt i 7,500 eksemplarer og er gratis sendt til alle som kan tenkes å være interessert. Videre er det holdt en del foredrag om brenntorv både i Kringkastingen og ellers. Flere av disse foredrag er offentliggjort i myrselskapets tidsskrift.

I alt er det i år kommet i gang 40—50 nye brenntorvanlegg bare på Østlandet. Det er til disse anlegg ytet tilsammen 36 lån av Torvlånefondet til et samlet beløp av vel 300,000 kroner. Ved enkelte anlegg produseres både maskintorv og stikkertorv. Den planlagte produksjon ved alle anlegg sammenlagt dreier seg om 100,000 m³. Vesentlig på grunn av at telen satt usedvanlig lenge i myrene i år (i Hemsedal f. eks. kunne ikke maskintorvdrift igangsettes før i begynnelsen av

juli) og på grunn av dårlig vær på ettersommeren er ikke den beregnede produksjon nådd ved alle anlegg.

Fra Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge meldes også om en betydelig økning av brenntorvproduksjonen i år. M. a. o. må en ha lov til å uttale at brenntorven vil bli et bra tillegg til våre brennels-beholdninger.

2. Arbeidet for fremme av torvstrøproduksjonen.

På grunn av de vanskelige avsetningsforhold for torvstrø og fordi eksporten til Amerika er opphørt, har det vært færre rekvisisjoner i år hva denne gren av selskapets virksomhet angår. De viktigste arbeider er assistanse ved gjenoppbyggingen av Eidskog og Råde torvstrøfabrikker, som begge er brent, og planlegging av torvstrøanlegg for Ytre Rendal småbrukerlag og på Asmyra, Hof i Vestfold.

Hva myrselskapets egen torvstrødrift ved torvskolen i Våler angår, kan opplyses at denne også i 1940 har vært bortforpaktet til torvmester Mikal Skevik.

3. Undersøkelse av større dyrkingsfelter.

Det største prosjekt som er undersøkt sommeren 1940 er Østersjøfeltet i Amot herred. Dette felt er i alt 10,842 dekar stort, hvorav 3,568 dekar er myr. Videre er utarbeidet forslag for anlegg av et kulturbeitefelt i Langmorkje statsalmenning i Vågå i henhold til foretatte undersøkelser av et ca. 10,5 km² stort område av almenningen.

Av andre litt større arbeider av denne art kan nevnes undersøkelser av en del myrer i Jevnaker almenning med tanke på å skaffe tilskottsjord til en rekke småbrukere i Sandvika krets, og undersøkelse, kartlegging og utarbeidelse av grøfteplan for Bredmosen i Idd herred i Østfold.

4. Forsøksvirksomheten.

I 1940 har det ved forsøksstasjonen på Mæresmyra vært i alt 72 forsøk og på spredte felter i alt 48 forsøk. Dette er henholdsvis 16 og 7 færre enn foregående år. Arsaken til tilbakegangen er at forholdene under krigen i vår ikke gjorde det mulig å opprettholde flere av de forsøk som var i gang. Videre er forsøksstasjonens budsjett så spent at det ikke har vært mulig å anlegge nye forsøk i år. For øvrig henvises til forsøksleder Hagerups melding om dyrkingsforsøkene (bilag 2).

Budsjettet for 1941.

Ved oppstillingen av budsjettet for neste år har vi i det store og hele fulgt samme linje som ved oppstillingen av budsjettforslaget for inneværende år, og sluttsummen er den samme, nemlig kr. 105,000.00. Herav utgjør budsjettet statsbidrag kr. 65,000.00, mens

kr. 40,000.00 skaffes til veie på annen måte. Vi skal nedenfor gi en del opplysninger til enkelte poster, spesielt de poster hvor det er foretatt forandringer i forhold til budsjettforslaget for 1940.

Utgifter.

A. Hovedkontoret.

Post 1—9. Uforandret fra forrige budsjettforslag.

- » 10. Utgiftene til kjemiske analyser er satt opp med kr. 300.00, fra kr. 400.00 til kr. 700.00. Dette er nødvendig av hensyn til den sterkt økede konsulentvirksomhet når det gjelder brenntorvdriften.
- » 11. Uforandret fra forrige budsjettforslag.
- » 12. I forrige budsjettforslag var oppført kr. 15,000.00 til myr-inventeringen. Det var da forutsetningen at 2 mann med håndlangere skulle drive med disse undersøkelser. For kommende år foreslås bare kr. 8,000.00 til inventeringsarbeidet, altså en reduksjon av kr. 7,000.00, et beløp som vi har overført til fremme av brenntorvomsetningen (kfr. post 14 og 15).
- » 13. Torvkonsulentstillingen for Nord-Norge er nå besatt midlertidig med myrselskapets mangeårige landmåler, utskiftningskandidat O. Hovde. Denne stilling bør gjøres permanent, og vårt forslag fra forrige år gjentas derfor også i år.
- » 14, 15 og 16. Dette er nye poster som er en nødvendig følge av at Forsyningsdepartementet finner ikke å kunne påta seg formidling av brenntorvomsetningen (skrivelser fra Det norske myrselskap av 29. juni og 9. juli 1940 til Forsyningsdepartementet og nevnte departements skrivelse til Brenntorvutvalget av 11. juli d. å.). Skal formidlingsvirksomheten inn under myrselskapet, må der ansettes en egen sekretær som kan ta seg av de mange forespørsler som innløper i forbindelse med denne sak. Slik som det har vært i år kan det ikke fortsette, da dr. Løddesøl's tid blir så sterkt opptatt med rene ekspedisjonssaker at det i høy grad går utover hans arbeid som konsulent og leder av selskapets undersøkelser.

B. Torvstrøfabrikken i Våler.

- » 17. Uforandret fra foregående år.

C. Forsøksstasjonen på Mæresmyra.

- » 18—22. Forsøksleder Hagerup har i bilag 2 gjort rede for de forandringer som her er foretatt. Her skal bare bemerkes at vi gjentar vårt forslag fra forrige år om anlegg av et større kulturbeitefelt på mosemyr i Sparbu i Nord-Trøndelag. Som det vil fremgå av bilag 2 b i forrige års budsjettforslag har «Utvalget for beiteforsøk» gått sterkt inn for anlegg av dette felt.

I n n t e k t e r.

- Post 1. Uforandret fra forrige budsjettforslag.
- » 2 og 3. På grunn av nedgang i rentefoten er inntektene av selskapets legatmidler redusert med tilsammen ca. 1,000 kroner.
  - » 4. Inntektene av tidsskriftet er gått ned ca. kr. 300.00 på grunn av mindre annonseinntekter. Flere faste annonsører har meddelt at man under de nåværende forhold ikke har anledning til å annonsere.
  - » 5. Uforandret fra forrige budsjettforslag.
  - » 6. Inntektene ved søksstasjonen er ført opp fra kr. 8,000.00 i 1940 til kr. 10,000.00 for 1941.
  - » 7. Uforandret fra forrige budsjettforslag.
  - » 8. Distriktsbidragene og de private bidrag viser en tendens til å gå ned, og vi har derfor budsjettert med kr. 700.00 mindre enn for inneværende år.
  - » 9. Uforandret fra foregående år.
  - » 10. Statsbidraget er oppført med kr. 65,000.00 overensstemmende med vårt forslag for inneværende år.

Skal selskapets arbeid fortsette i noenlunde samme omfang som i de senere år, bør en reduksjon av det nevnte beløp kr. 65,000.00 ikke finne sted. For myrselskapet vil det være av uvurderlig betydning å få samlet alle spredte bevilgninger til ett budsjett, i stedet for som i de senere år å få en rekke ekstraordinære bidrag fra forskjellige hold. Først når selskapets ledelse vet hva den kan gjøre regning med av bevilgninger i den nærmeste fremtid, kan arbeidet planlegges rasjonelt. Utviklingen har vist at myrselskapets linje: et intenst arbeid for å nyttiggjøre de verdier som landet vårt har i sine betydelige myrvidder, har vært den riktige. I forhold til den betydning myrene kan få for vårt lands selvsbergning både med mat og brensel er vårt forslag til statsbevilgning for å utløse disse verdier meget beskjedent. Lykkes det å vinne gehør for selskapets krav om faste, årlige bevilgninger, såvel til myrundersøkelser som til utvidet konsulentarbeid, vil virksomheten kunne utbygges videre, og den samfunnsmessige betydning av selskapets arbeid betraktelig økes.

Oslo, den 22. oktober 1940.

DET NORSKE MYRSELSKAP.

Carl Løvenskiöld,
formann.

Aasuly Løddesøl,
sekretær.

Bilag 1.

Påregnet budsjett for Det norske myrselskap for kalenderåret 1941.

Utgifter:

A. Hovedkontoret.

1. Lønninger	kr.	14,000.00
2. Torvteknisk konsulent	»	6,000.00
3. Myrundersøkelser i lavlandet	»	4,000.00
4. Myrundersøkelser i høyfjellet	»	1,000.00
5. Bidrag til Trøndelag myrselskap	»	1,500.00
6. Møter	»	400.00
7. Tidsskriftet	»	3,000.00
8. Kontorutgifter og revisjon	»	3,900.00
9. Bibliotek og trykksaker	»	200.00
10. Analyser	»	700.00
11. Depotavgift	»	300.00
12. Myrinventering	»	8,000.00
13. Torvkonsulent for Nord-Norge (lønn og reise- utgifter)	»	7,000.00

Formidlingskontor for brenntorv-
omsetningen:

14. Sekretær av lønnsklasse I (inklusive reguleringstillegg)	kr.	5,310.00
15. Kontorhold	»	1,690.00
	_____	» 7,000.00
16. Propaganda for brenntorv	»	1,000.00
	_____	Kr. 58,000.00

B. Torvstrøfabrikken i Våler.

17. Grunnavgift, assurance og vedlikehold	»	1,500.00
---	---	----------

C. Forsøksstasjonen på Mæresmyra.

18. Funksjonærlønninger	kr.	15,000.00
19. Driftsutgifter	»	21,000.00
20. Andre utgifter	»	1,700.00
21. Trykning av årsmelding	»	1,500.00
22. Ekstraordinært til anlegg av større kulturbeitefelt på mosemyr	»	6,300.00
	_____	» 45,500.00

Tilsammen kr. 105,000.00

Inntekter:

1. Medlemskontingent	kr. 1,800.00
2. Renter av legater og bankinnskudd til fri disposisjon »	17,000.00
3. Renter av legater til fremme av myr dyrkingen .... »	3,500.00
4. Inntekter av tidsskriftet	» 2,300.00
5. Inntekter av torvstrøfabrikken i Våler (forpaktningssavgift m. v.)	» 1,500.00
6. Inntekter ved forsøksstasjonen på Mæresmyra .... »	10,000.00
7. Husleie på Mæresmyra	» 1,000.00
8. Distriktsbidrag og private bidrag	» 2,300.00
9. Refusjon av utgifter vedkommende myrundersøkelser	» 600.00
10. Statsbidrag	» 65,000.00

Tilsammen kr. 105,000.00

Bilag 2.

Forslag til budsjett for Det norske myrselskaps forsøksstasjon på Mæresmyra og spredte forsøksfelter omkring i landet for året 1941.

Driftsutgifter:

1. Forsøksdrift m. v. inkl. analyser	kr. 15,500.00
2. Spredte forsøk	» 2,500.00
3. Assuranse, kontorhold, avgifter, faglitteratur	» 1,300.00
4. Vedlikeholdsutgifter	» 1,200.00
5. Reiseutgifter til forsøksleder og assistent	» 500.00

Kr. 21,000.00

Andre utgifter:

1. Kjøp av hest	kr. 1,200.00
2. Grunnforbedringer	» 500.00
	<hr/> » 1,700.00

Sum kr. 22,700.00

Inntekter ved forsøksstasjonen .....

---

kr. 10,000.00

Bemerkninger til forslaget.

Post 1, som også innbefatter analyser, er nedsatt med kr. 1,000.00 fra i fjor. Det er vel sannsynlig at arbeidslønninger og driftsmidler fortsatt vil stige fremover, og når posten er redusert kommer det for en del av at vi får ca. 25 mål mindre neste år. Dette areal faller tilbake til Mære landbruksskole ved utgangen av dette år. Dette er resten av det areal som ble stilt til disposisjon for forsøksstasjonen i 1907.

- » 2, spredte forsøk, er nedsatt med kr. 500.00 fra i fjor.
- » 3 og 4 er tilsammen nedsatt med kr. 200.00 fra i fjor.
- » 5 er nedsatt med kr. 200.00.

Til andre utgifter er oppført kr. 1,200.00 til kjøp av hest. En av våre hester er nå så gammel — 23 år — og så stiv i bakbeina at det ikke går an å ha den lenger. Til grunnforbedringer er oppført kr. 500.00. Det trenges fortsatt arbeid med utbedring av eldre grøfte-system og til kanalrensing, så beløpet trenges fullt ut.

Inntekter ved forsøksstasjonen er oppført med kr. 2,000.00 mer enn i fjor.

Som en vil forstå er dette budsjettforslag sterkt preget av forholdene. Med den oppgang som er kommet i priser på alt som skal kjøpes og arbeidslønninger, så vil det ikke være til å unngå at forsøksarbeidet i noen grad vil lide når forholdene ikke tillater noen økning av utgiftspostene.

Forsøkene i 1940.

Det har ikke vært mulig å ha så mange forsøk i gang i år på grunn av forholdene fra våren av, dette gjelder både for forsøksstasjonen og de spredte felter omkring i landet. Ved forsøksstasjonen har vi i 1940 hatt følgende forsøk:

1. *Sortforsøk*: 6 i eng og 1 for følgende vekster: havre, bygg, rug, neper, kålrot og betes, poteter, blomkål, hodekål, purre, rødbeter, gulrot, pastinakk, løk og persille, i alt 19 felt.
2. *Frøavl*, 4 felt.
3. *Gjødslingsforsøk*: 16 i eng, 4 i korn, 2 i neper, 2 i potet, 1 i hodekål, i alt 25 felt.
4. *Kalking og jordforbedring*: 2 kalkfelt i eng, 1 sandfelt i eng og 1 i havre, 1 kalk- og sandfelt i eng, 1 kombinert kalk- og gjødslingsfelt i eng og 1 i havre, i alt 7 felt.
5. *Grøftefelt*: 2 felt, 1 på grasmyr og 1 på mosemyr.
6. *Omløpsfelt*: 5 felt, 3 på grasmyr og 2 på mosemyr.
7. *Ulike tynningstider for neper*, 1 felt.
8. *Prøving av nepefrø av ulike alder*, 1 felt.
9. *Bor og kobbersulfat til eng på mosemyr* (ettervirking) 1 felt.
10. *Slåtteårsforsøk*, 1 felt med kvelstoffgjødning til hæen.

11. *Beiteforsøk*, 1 grøtteforsøk og 1 dyrkingsforsøk, i alt 2 felt.
12. *Forsøk med rhizobiumkulturer til kløver*, 2 felt.
13. *Ulike byggslags innvirkning på attlegget til eng*, 1 felt.
14. *Oppbevaringsforsøk med gulrot*.

I alt 72 forsøk ved forsøksstasjonen.

Til dette kommer så foredlingsarbeidet med timotei, engrapp, engsvingel og raudsvingel, som har fortsatt i samme målestokk som året før. Det er utlagt 3 felt til frøavl av nye timoteilinjier.

Spredte forsøks- og demonstrasjonsfelter.

Det ble noe vanskelig å vedlikeholde de spredte felter i år. Til en del felter ble gjødsel sendt før 9. april, til andre er gjødsel prøvd skaffet på annen måte, andre er ikke blitt gjødslet, men høstet likevel. En del har gått ut. Av hosstående tabell fremgår hvilke som er i gang. Følgende har gått ut:

1 grøttefelt i Målselv, 3 felt i Andenes (feltene blir ompløyd i år), 1 i Åknes i Vesterålen, 1 på Tramyra, Overhalla (E. Tangstad), 1 gjødslingsfelt på Smøla, 1 kalkfelt i Valdres. I alt 8 felt.

I samarbeid med Nord-Trøndelag landbruksselskap har vi under arbeid et større grøtteforsøk til beite på mosemyr. Feltet ligger på Lennsmyra i Røra herred. Det er på 20 mål og plan for forsøket er utarbeidet i samråd med Forsøksrådets beiteutvalg.

Diverse.

Det er ved forsøksstasjonen utført nødvendig reparasjonsarbeid på husene. Den strenge vinter viste seg å ha skadd grunnmuren ved styrerboligen en del, så en mindre utbedring må til. Et mindre innredningsarbeid i uthuset blir foretatt.

Utbedring av eldre grøttesystemer er fortsatt.

Med reiser har det vært ganske stille i år. Det er til nå foretatt reiser for tilsyn og høsting av forsøksfeltene på Revolden i Skogn. Under høstingen ble foretatt omvising for interesserte i Skogn landbrukslag. Dessuten er foretatt tilsyn med arbeidet på grøtteforsøket på Lennsmyra i Røra herred. Som tidligere år er ved forsøksstasjonen foretatt temperatur- og nedbørsmålinger og utført tørrstoffbestemmelser i rotvekster og poteter.

Mære 12. september 1940.

Hans Hagerup, (sign.)
myrkonulent og forsøksleder.

Oversikt over spredte forsøk- og demonstrasjonsfelter i 1940.

Forsøkssted	Sand- og kalk- felt	Gjøds- lings- felt	Eng- frø- felt	Grøfte- felt	Andre for- søk	I alt	Feltstyrer
<i>Troms fylke:</i>							
Fuglemyrene, Målselv		1	1			2	Eidnes Holmen
<i>Nordland fylke:</i>							
Andøya: Bjønnskinn		1				1	G. Alpøy
Åknes	1					1	G. Alpøy
Bardal	1	2	1			4	A. Lindseth
Andenes		Feltet omplyøyes i år				0	B. Nilsen
<i>Nord-Trøndelag fylke:</i>							
Inderbergmyra, Beitstad		1				1	E. Inderberg
Ausjømyra, Verran		2	1		1	4	P. Tetlie
Namsskogan	1	1				2	J. Brekkvassmo
Lånke		1				1	O. Dybvad
Tramyra, Overhalla		2				2	J. Lindsethmo
Kolvereid	1			1		2	A. Bjelland
Skogn, Revolden	1	3	1			5	O. Holan
<i>Sor-Trøndelag fylke:</i>							
Frøya, Kverva		1	1			2	J. Volden
Måmyrene, Roan	1	1		2		4	A, J. Skaset
<i>Møre og Romsdal fylke:</i>							
Smøla				1		1	A. Sorteberg
<i>Hedmark fylke:</i>							
Vangrøftdalen, Os		1			3	4	N. Utheim
Bubakk, Tynset		1				1	Leif Moen
Astridkjølen, Elverum		2	1		1	4	A. Kløvsstad
<i>Buskerud fylke:</i>							
Aslefetmyra, Flesberg	2	1	1			4	K. Lie
Liågmyra		1	1			2	K. Lie
<i>Telemark fylke:</i>							
Nissedal					1	1	A. J. Vå
Sum	8	22	8	4	6	48	.

STATSGEÖLOG DR. GUNNAR HOLMSEN

60 ÅR DEN 24. NOVEMBER 1940

Dr. Gunnar Holmsen.

STATSGEÖLOG dr. Gunnar Holmsen fylte 60 år den 24. november i år. Dr. Holmsen er født på Røros i 1880, ble realkandidat i 1905 og dr. philos. i 1914. I tiden 1916—21 var han universitetsstipendiat. I 1907 ble han knyttet til Norges Geologiske Undersøkelser, hvor han fremdeles arbeider.

Få menn i vårt land har vidg Norges jordsmonn, og herunder også våre myrer, større interesse enn statsgeolog Gunnar Holmsen. Om dette vitner først og fremst hans store vitenskapelige produksjon, som foruten en lang rekke geologiske kartbeskrivelser og publikasjoner om våre leiravleiringer m. v. også omfatter flere betydelige avhandlinger om myr og torv. Vi nevner bl. a.: «Die Stratigraphie einiger

Hochliegenden Torfmoore in Kristianias Umgegend» (N.G.T., bind VI, 1920), «Torvmyrenes lagdeling i det sydlige Norges lavland» (N.G.U., nr. 90, 1922), «Vore myrers plantedekke og torvarter» (N.G.U., nr. 99, 1923) og «Die Struktur und das Raumgewicht des Torfes» (N.G.T., bind VIII, 1926). Av dr. Holmsens produksjon bør i denne forbindelse også nevnes avhandlingen «Hvordan Norges jord blev til» (N.G.U. nr. 123, 1924). Foruten å behandle myrenes dannelse gir forfatteren her en kortfattet og klar oversikt over hvordan de løse avleiringer i det hele er blitt til i vårt land.

Dr. Holmsens myr- og torvundersøkelser har vært av grunnleggende betydning først og fremst når det gjelder myrenes og torvarternes systematikk. Men ikke bare for denne hans innsats har Det norske myrselskap grunn til å være takknemlig mot dr. Holmsen. Ved siden av hans rent vitenskapelige og litterære produksjon har dr. Holmsen også i praksis vist at han interesserer seg for myrsaken, bl. a. ved aktivt å delta i myrselskapets arbeid. Siden 1934 har han vært medlem av Det norske myrselskaps styre, hele tiden som nestleder.

Dr. Holmsen har alltid beredvillig stilt sin sakkunnskap og store erfaring til disposisjon for selskapets funksjonærer, ikke bare etter han ble medlem av selskapets styre, men helt fra begynnelsen av 1920-årene, da det ble innledet et fruktbringende samarbeid med dr. Holmsen. I de senere år har han særlig vært selskapets rådgiver når det gjelder utformingen av myrinventeringen.

Såvel selskapets styre som funksjonærer vil ved dr. Holmsens 60-årige milepel takke for godt samarbeid og ønske lykke til fortsatt landsgagnlig arbeid i årene som kommer.

BRENNTORVPRODUKSJONEN 1940

DET NORSKE MYRSELSKAP har i høst innhentet forholdsvis fullstendige oppgaver over produksjonen av maskintorv i innværende sommer. Såvidt selskapet bekjent har maskintorv bare vært produsert i Østfold, Akershus, Hedmark, Opland, Buskerud, Vestfold, Aust-Agder og Rogaland fylker. I Hedmark fylke har vært ikke mindre enn 17 maskintorvanlegg i drift i år og i Opland fylke i alt 10 anlegg, mens det i de øvrige 6 fylker bare har vært fra 1 til 3 maskintorvanlegg i drift. I det hele har 37 bedrifter produsert maskintorv i år med i alt 49 torvmaskiner. Den samlede produksjon av maskintorv er ifølge de avgitte oppgaver 75,290 m³ tørr torv, herav 73,340 m³ i Østlands- og Oplandsfylkene (jfr. tabell 1).

Av torvmaskiner har vært benyttet 37 Ådals Bruks, 8 Svedala, 2 Myrens og 2 av andre typer. Som driftsmaskiner har vært brukt elektrisk motor i 21 tilfelle, lokomobil i 13 tilfelle, petroleumsmotor i 7 tilfelle, råoljemotor i 5 tilfelle og bensinmotor i 3 tilfelle, altså tilsammen 49.

Ved 5 av de omtalte maskintorvanlegg på Østlandet og i Oplandsfylkene har dessuten vært stukket en del stikktorv. Videre har det i de samme fylker vært 22 rene stikktorvanlegg i drift i år. Størrelsen av stikktorvproduksjonen ved disse anlegg har vært 23,830 m³ tørr torv ifølge de avgitte oppgaver. På Østlandet og Oplandene har det altså i år av maskintorv og stikktorv tilsammen vært produsert 97,170 m³ brenntorv, tørr beregning. Tar vi med de 1,950 m³ maskintorv og 8,220 m³ stikktorv som er produsert ved en del større bedrifter på Sørlandet, blir produksjonen tilsammen 107,340 m³.

Av produksjonen var 98 % solgt eller disponert ved avgivelsen av oppgavene i slutten av oktober. Det meste er gått til borgerlig behov, mens ca. 14,000 m³ oppgis solgt til eller produsert for industrien.

Opgavene foran gjelder i alt 62 bedrifter. Den gjennomsnittlige produksjon pr. bedrift blir 1,731 m³. Dette gjelder både maskintorv og stikktorv. Ca. 69 % av produksjonen utgjør maskintorv. Pr. torv-maskin som har vært i drift er produksjonen gjennomsnittlig 1,536 m³.

Den våte ettersommer og høst skapte ekstra vanskeligheter med torvtørringen. Likevel har det lyktes å berge praktisk talt all torv, men en del er ikke så tørr at den bør markedsføres før neste år. Nå er for øvrig transportforholdene så vanskelige at det kniper med å få frem den torv som er tilstrekkelig tørr til bruk straks. Forhåpentlig vil dette forhold bedre seg fremover vinteren.

For Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge, hvor det særlig i kystbygdene produseres en mengde torv, først og fremst til dekning av produsentens eget behov, foreligger ikke oppgaver over produksjonens størrelse, og det vil være forbundet med uforholdsviss meget arbeid å skaffe detaljerte oppgaver fra de mange tusen torvprodusenter som det her dreier seg om. Meldinger fra disse distrikter går ut på at det i år er produsert betydelig mer brenntorv (stikktorv) enn normalt. Også i disse distrikter har imidlertid den regnfulle og kalde ettersommer og høst skadet tørringen og innbergingen av torven atskillig.

NYE MEDLEMMER 1940

Livsvarige:

Evenstad skogskole, Evenstad, Østerdalen.
 Gjelsvik, Eystein, konsulent, Ski st.
 Klavenes, Fredrik A., d. y., skipsreder, Bombakken 1, Fornebu.
 Linnerud, Arnt, disponent, Grefsen pr. Oslo (tidligere årsbetalende).
 Nes almenning, Nes, Hedmark.
 Røsberg, Olaf, direktør, Stor-Ko-Fa, Storgaten 7, Oslo.

Årsbetalende:

Anonsen, O., hotelleier, Fagernes turisthotell, Fagernes st.
 Bakken, Thomas, gårdsarbeider, Røyknes st. pr. Kristiansand S.
 Blakstad, Rolf, gårdbruker, Furnes pr. Hamar.
 Bolkesjø, Leif, T., gårdbruker, Bolkesjø pr. Kongsberg.
 Bruun, Svend Foyn, skipsreder, Tønsberg.
 Bugge, Chr., ingeniør, Leirsund st.
 Bølggen, Andreas, småbruker, Vestre Gran.
 Bøhn, Gunnar, disponent, Kirkegaten 20, Oslo.
 Cappelen, J. W., forlagsbokhandler, Kirkegaten 15, Oslo.
 Eld, Hans, O., overrettssakfører, Gjøvik.
 Flekkefjord kommune, Flekkefjord.
 Fossum, Per, agronom, Atna.
 Gjølberg, Kr., disponent, Klungenberggaten 4, Oslo.
 Greftegreff, Nils, lærer, Sandviken skole, Jevnaker.
 Grund, Ths., ingeniør, V. Solberg, Skedsmo pr. Slåttum p.å.

Hansen, Georg, kjøpmann, Skorøy.
 Haugan, Knut, M., Prestfoss, Sigdal.
 Hauge, Hans, bestyrer, Aspedammen st.
 Hovelsåsen Alkoholistanstalt, Flisa.
 Industrihuset, Kongens gate 4, Oslo.
 Ingerø, Karl, ingeniør, Holtegaten 22, Oslo.
 Jørgensen, S., gårdeier, Grüners gate 5 IV, Oslo.
 Kvame, Helge, hotelleier, Eidsbugaren.
 Kierulf, Birger, disponent, Meltzers gate 3 II, Oslo.
 Kongsberg kommune, Kongsberg.
 Lodding, Reidar, agent, Dal st.
 Lund, Johan, Prestegaten 4, Tønsberg.
 Lunn, Asmund, gårdbruker, Biri.
 Melien, Hans, J., gårdbruker, Bjørgum i Holtålen.
 Moestue, Knut, direktør, Grimelundshaugen 2, Heggeli.
 Musæus, Kjell, Br. H., forstm., Holt gård, Idd pr. Halden.
 Mære landbruksskole, Mære st.
 Nielsen, Herman, Øvre Vollgate 11, Oslo.
 Nordby, Anders, ingeniør, Engene 44, Drammen.
 Nystuen, Knut, hotelleier, Nystova.
 Pedersen, A., gullsmed, Lillehammer.
 Rindal, Kristian T., gårdbruker, Vingrom.
 Sandar formannskap, Sandefjord.
 Sandbakken, Hans, kjøpmann, Reinsvoll st.
 Sandbu, Jakob, gårdsbestyrer, Sandbu gård, Vågåmo.
 Skaugen, O., brukseier, Akersgaten 20, Oslo.
 Slangsvold, Anton Johansen, gårdbruker, Råde st.
 Strøm, Olav, gårdbruker, Bergstrøm p.å., Aremark.
 Svartberg, Oscar, skomaker, Valkyriegaten 2, Oslo.
 Svensen, C. B., overlaborant, Slemmestad.
 Syvertsen, Einar, kjøpmann, Halden.
 Troms skogselskap, Moen i Målsnes.
 Tørfest, Egil, gårdbruker, Vanem gård, Jeløy.
 Unneberg, Gunder, gårdbruker, Berg st.
 Vedeler, Georg, ingeniør, Kalfarli 21, Bergen.
 Vingrom småbrukerlag, Vingrom p.å., Fåberg.
 Wetlesen, Carl, Ulrich, disponent, Holmenkollveien 71, Slemdal.
 Yri, Wilhelm, gårdbruker, Sundby pr. Dal st.
 Øhr torvmyrer, Peder Claussøns gate 3 III, Oslo.
 Øvre Eiker brenselforsyningsnevnd, Hokksund i Eiker.
 Al brenntorvfabrikk, Lillehammer.

Indirekte medlemmer:

Ved Trøndelag Myrselskap ..... 5 medlemmer